

Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

**FINANCIERING VAN DE THUISZORG:
HET PERSPECTIEF VAN DE VOORZIENINGEN**

Prof. dr. Jozef Pacolet
Annelies De Coninck
Frederic De Wispelaere

Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Kapucijnenvoer 39 – B-3000 Leuven
Tel 0032 16 33 70 70 – Fax 0032 16 33 69 22
E-mail: swvg@med.kuleuven.be
Website: <http://www.steunpuntwvg.be>

Publicatie nr. 2013/09
SWVG-Rapport 09
Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Titel rapport: Financiering van de thuiszorg: het perspectief van de voorzieningen

Promotor: Prof. dr. Jozef Pacolet¹

Onderzoekers: Annelies De Coninck², Frederic De Wispelaere³

Administratieve ondersteuning: Lut Van Hoof, Manuela Schröder

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt zonder uitdrukkelijk te verwijzen naar de bron.

No material may be made public without an explicit reference to the source.

Promotoren en Partners van het Steunpunt

KU Leuven

Prof. dr. Chantal Van Audenhove (Promotor-Coördinator), Lucas en ACHG
Prof. dr. Johan Put, Instituut voor Sociaal recht
Prof. dr. Karel Hoppenbrouwers, Dienst Jeugdgezondheidszorg
Prof. dr. Koen Hermans, LUCAS, Centrum voor Zorgonderzoek en Consultancy
Prof. dr. Jozef Pacolet, HIVA onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving

UGent

Prof. dr. Lea Maes, Vakgroep Maatschappelijke Gezondheidskunde
Prof. dr. Lieven Annemans, Vakgroep Maatschappelijke Gezondheidskunde
Prof. dr. Jan De Maeseneer, Vakgroep Huisartsgeneeskunde en Eerstelijnsgezondheidszorg
Prof. dr. Ilse De Bourdeaudhuij, Vakgroep Bewegings- en Sportwetenschappen

VUB

Prof. dr. Johan Vanderfaellie, Vakgroep Klinische en Levenslooppyschologie

Thomas More

Dr. Peter De Graef, Vakgroep Toegepaste Psychologie

---

¹ HIVA - Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving, KU Leuven

² HIVA - Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving, KU Leuven

³ HIVA - Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving, KU Leuven

Rapport 09

Financiering van de thuiszorg: het perspectief van de voorzieningen

Onderzoeker: Annelies De Coninck, Frederic De Wispelaere

Promotor: Prof. dr. Jozef Pacolet

Executive summary

In opdracht van de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin voerde het Steunpunt WVG een korte termijnonderzoek uit naar de financiële leefbaarheid van de Vlaamse erkende diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg. Daarbij lag de klemtoon op drie doelstellingen, met name transparantie brengen in de complexe regelgeving inzake de financieringsstromen die gelden, de databank reconstrueren in de werkelijke cijfers, alsook een aantal problemen die wegen op de financiële leefbaarheid van de diensten cijfermatig in kaart brengen, onderbouwen en evalueren. De twee werksoorten gezinszorg en aanvullende thuiszorg worden daarbij apart benaderd, alsook het standpunt van de uitbater (publiek-privaat) wordt onder de loep genomen.

Gezinszorg bestaat uit persoonsverzorging, huishoudelijke hulp en schoonmaakhulp. Aanvullende thuiszorg wordt omschreven als de zorg die bestaat in het aanbod van schoonmaakhulp en optioneel de professionele oppashulp en karweihulp. Het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin verleende in 2012 meer dan 440 miljoen euro subsidie aan de zorgactiviteit gezinszorg. De sector telt jaarlijks bijna 17 miljoen uren gezinszorg, waarvan meer dan 14 miljoen uren gepresteerd door de private diensten. 90% van dit private urencontingent gezinszorg wordt gepresteerd door 6 grote private spelers. De aanvullende thuiszorg is kleiner met 5 miljoen uren, maar wordt tevens gedomineerd door de private spelers. Daar waar in de openbare sector een versnippering van de diensten wordt opgetekend, vormt zich in de private sector een concentratie van diensten omwille van hun landelijke organisatie en uitgebreid werkgebied.

De inwerkingtreding van het Woonzorgdecreet bracht in 2009 de twee werksoorten in één erkenningsvorm onder. Het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin heeft beide subsidiemechanismen echter niet kunnen stroomlijnen, waardoor andere parameters, normen, subsidiebedragen en visie van toepassing zijn, ondanks de overlapping in dienstverlening en personeel. De complexiteit van de regelgeving is nog steeds een hinderpaal en neemt in het kader van onder meer de VIA-akkoorden nog toe.

Uit het overzicht van de regelgeving komt duidelijk naar voor dat de financiering niet alleen vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin verloopt, maar dat ook de federale overheid via zijn tewerkstellings-maatregelen (sociale Maribel, structurele bijdragevermindering, doelgroepwerknemers,...) in belangrijke mate bijdraagt tot het zorgaanbod. Daarbij valt op dat de openbare sector andere prioriteiten gevonden heeft dan de thuiszorg om deze personen binnen de

tewerkstellingsprojecten in te zetten, alsook komt de publieke sector niet altijd in aanmerking (structurele bijdragevermindering en reguliere subsidies lokale overheden) voor subsidie. Daarnaast worden tot op het lokaal niveau overige subsidiestromen geregistreerd. Deze vaststelling impliceert meteen een verschillende benadering naargelang het openbaar of privaat karakter van de diensten, waarbij hoofdzakelijk de private diensten kunnen genieten van een reguliere financiering. De gemeenten dragen echter bij tot de financiering van de openbare diensten in de vorm van een aanzuivering van het geleden boekhoudkundig verlies, en dat kan beperkt zijn, maar ook omvangrijk. Ten slotte levert ook de gebruiker een belangrijke bijdrage tot de financiering van de activiteiten gezinszorg en aanvullende thuiszorg.

De financiële structuur

De financiële structuur van de diensten kon aan de hand van administratieve en boekhoudkundige data in kaart gebracht worden. Eén uur gezinszorg kost voor de private sector 33,88 euro, terwijl de openbare diensten 37,22 euro aan bedrijfskosten in de analytische boekhouding registreren. Daartegenover staan respectievelijk 34,02 en 32,44 euro aan bedrijfsopbrengsten. Slechts 14% en 20% van de inkomsten wordt bijgedragen door de gebruikers van gezinszorg, respectievelijk aanvullende thuiszorg, wat pleit voor de Vlaamse overheid wat betreft het nastreven van een beperkte inbreng vanuit de gebruiker. Deze zorgvormen zijn financieel laagdrempelig, wat de toegankelijkheid bevordert. De impact voor de gebruiker was hier echter niet verder het voorwerp van onderzoek.

De private diensten genereren een beperkte winst van 0,18 euro per gepresteerd uur gezinszorg, ofwel 0,52% van de totale bedrijfsopbrengsten. Weinig private diensten waren in 2011 verlieslatend, maar een reserve opbouwen is in deze huidige context amper mogelijk. Een kleine wijziging in het beleid of in de kostprijs kan de private diensten bovendien onder het break-even punt doen kantelen. In het kader van de nieuwe gebruikersbijdrageregeling, in voege vanaf 1 januari 2014, dienen de beleidsmakers de impact van de gebruikersbijdrage in het achterhoofd te houden. De gebruikersbijdrage wordt immers aangerekend aan de hand van een vast schema, afhankelijk van het profiel van de gebruiker wat betreft de gezinssamenstelling en vooral het inkomen. Het verschil in gemiddelde gebruikersbijdrage per dienst loopt momenteel op tot enkele euro's per uur, mede omwille van een verschillend gebruikersprofiel en toegekende uitzonderingen. In het kader van de beperkte winstcijfers kan dergelijke spreiding een bijzonder belang in de financiële leefbaarheid van de diensten hebben.

De resultaten van de openbare diensten werpen een minder positief beeld op. De diensten lijden een omvangrijk verlies van bijna 5 euro per gepresteerd uur gezinszorg. Weinig openbare diensten konden in 2011 positieve resultaten voorleggen. Na extrapolatie wordt geraamd dat de gemeenten de verlieslatende zorgactiviteit gezinszorg financieel aanzuiveren met meer dan 14 miljoen euro per jaar, ofwel bijna 5 miljoen euro meer dan de reguliere financiering ten aanzien van de private diensten. Niettemin de openbare sector slechts betrekking heeft op 16% van het totaal aan gepresterde uren gezinszorg in de thuiszorgsector, is het verlies omvangrijk te noemen. Maar liefst 14% van de inkomsten binnen de openbare diensten worden bijgedragen vanuit het lokale niveau en is zuiver te wijten aan het deficit. Dit dient vergeleken te worden met de 2% lokale financiële ondersteuning ten aanzien van de private diensten.

Een aantal elementen kunnen het verschil in rentabiliteit tussen de twee aanbieders duiden. De hoogte van de personeelskosten, uitgedrukt per gepresteerd uur (gunstigere loonschalen bijvoorbeeld, maar ook ziekte dagen, productiviteit... beïnvloeden de personeelskosten per uur), verklaren het merendeel van de discrepantie (35%). Het ontbreken van RSZ-verminderingen in de openbare sector

bepaalt 18% van het verschil in rentabiliteit. De openbare diensten rekenen bovendien een lager tarief aan hun gebruikers, wat 7% van het verschil in resultaat omvat. Daarnaast wordt een verschil in subsidiehoogte vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin opgetekend, wat oploopt tot bijna 19% van het verschil in rentabiliteit. Vaak ligt de norm of de drempel voor de subsidie van de omkadering te hoog om in aanmerking te komen. Ten slotte kan ruim 12% van de discrepantie niet gekoppeld worden aan een bepaald financieringskanaal.

De aanvullende thuiszorg wordt op een meer kostendekkend niveau gefinancierd, wat ook duidelijk tot uiting komt in de financiële rekeningen. De private diensten tekenen een winstcijfer op van 0,93 euro per uur, maar de aanvullende thuiszorg weegt in zijn geheel minder door op de totale financiële leefbaarheid op het niveau van de erkenning. Dergelijke gegevens voor de openbare diensten waren niet aanwezig, vanwege de onduidelijke perimeter in de analytische boekhouding. De financiële verslagen van bijna de helft van de openbare diensten geven echter een verlies aan van 5,7 miljoen euro (2011). Het aantal uren aanvullende thuiszorg dat hiermee gepaard gaat, is echter niet gekend.

Kostenverhogende factoren

Leeftijd en anciënniteit van het personeel blijken twee belangrijke kostenfactoren te zijn die de financiële leefbaarheid van de private diensten beïnvloeden. Anciënniteit komt in de kostprijs tot uiting via de barema's, zowel voor de openbare als de private diensten en wordt in het huidige financieringsmechanisme niet op een reëel maar een gemiddeld niveau vergoed, wat wel wordt toegepast in overige welzijnssectoren (residentiële ouderenzorg, sector personen met een handicap). De leeftijd uit zich in de kostprijs onder de vorm van niet gepresteerde, maar wel uitbetaalde uren, maar is enkel van toepassing voor de private diensten. Vanaf 45 jaar worden namelijk 12 bijkomende verlofdagen toegekend, en dat neemt stelselmatig toe tot een leeftijd van 55 jaar (VAP-dagen, ofwel 'arbeidsduurvermindering'). Vanaf 55 jaar wordt de voltijdse werkweek gereduceerd tot een 32-uren week, en kent het personeel 36 bijkomende verlofdagen. Dit stelsel neemt steeds grotere proporties aan, gezien reeds 45% van de verzorgenden (gezinszorg) en 65% van de logistieke medewerkers (aanvullende thuiszorg) onder dit stelsel van VAP-dagen vallen.

Uit het onderzoeksrapport blijkt dat de totale kostprijs van deze VAP-dagen voor het verzorgend personeel optelt tot 4,85% ofwel 18,8 miljoen euro aan niet-gepresteerde uren, alsook 3,5 miljoen euro aan gederfde inkomsten vanuit de gebruiker. De subsidieregeling vanuit Welzijn houdt rekening met deze verlofregeling via drie kanalen, met name de inzet van sociale Maribel-middelen, gelijkgestelde uren en de toeslag werkdrukvermindering. De mate waarin de Vlaamse overheid deze kostenelementen tot op heden compenseert aan de huidige kostprijs van het systeem, is echter moeilijk kwantificeerbaar. De sociale Maribel middelen waren bijvoorbeeld al toegekend voor de VAP-dagen onderhandeld werden en kan aldus beschouwd worden als verworven gesubsidieerde arbeidskrachten. De inzet van sociale Maribel werknemers als invulling en vervanging van de VAP-uren doet tevens de oorspronkelijke doelstelling van de sociale Maribel te niet, met name de creatie van bijkomende arbeidsplaatsen.

Achter de sectorgemiddelden gaan per dienst aanzienlijke verschillen schuil, wat pleit voor een individualisering van de compensatie. Nu wordt de leeftijd en anciënniteit op een gemiddeld niveau gecompenseerd. Een correctie van bijvoorbeeld de werkelijke leeftijd in de financiering van de private diensten zou kaderen in een ondersteunend retentiebeleid en impliceert een kostencompensatie voor wat tijdens de onderhandelingen (VAP-dagen) overeengekomen is, wat tevens geldt voor de component anciënniteit.

In realiteit betekent de invoering van de arbeidsduurvermindering dat deze gesubsidieerde uren niet naar de gebruiker gaan, zoals oorspronkelijk beoogd, maar naar de financiering van dit verlofsysteem. De vraag dringt zich bovendien op hoe de openbare diensten in dit verhaal benaderd dienen te worden. Zij kunnen immers niet genieten van deze VAP-regeling en genieten dan ook geen compensatie. Ze voorzien wel andere gunstige loon-en arbeidsvoorwaarden die financieel echter volledig ten laste vallen van de openbare aanbieders.

De onderzoekers formuleren daarnaast een aantal scenario's naar alternatieve financieringsformules, waarbij de compensatie van de werkelijke anciënniteit van het personeel en het solidariseren van de gebruikersbijdrage tussen de diensten onderling twee mogelijke pistes kunnen zijn. In dit scenario zijn zowel winnaars en verliezers, rekening houdende met budgetneutraliteit voor de overheid. Het is aan de overheid om de parameters van het systeem te herbekijken, alsook het niveau van de subsidiebedragen bij te stellen. De transparantie die dit onderzoek wenst bij te brengen, kan daarbij helpen.

Voorwoord

Voorliggende studie is een eerste sectormonografie in het kader van het meerjarenprogramma 'Financiering van de welzijnszorg' van het Steunpunt Welzijn Volksgezondheid en Gezin. De financiering van dit onderzoek ervan kaderde in ad-hoc onderzoek. De benadering sluit echter aan bij het meerjarenprogramma.

Het meerjarenprogramma 'Financiering van de welzijnszorg in Vlaanderen' zal voor diverse deelsectoren (residentiële ouderenzorg, kinderopvang, zorg voor personen met een handicap, en via ad hoc onderzoek thuiszorg) op zoek gaan naar de determinanten, omvang, vorm en modaliteiten van de financiering, dit met het oog op zowel stroomlijning als optimalisatie.

Een gemeenschappelijk begrippenkader werd in een eerste onderzoeksrapport van het meerjarenprogramma voorgesteld en is ook als referentiekader voor deze sectormonografie gebruikt. In deze sectormonografie hebben wij vooreerst de ambitie om het institutioneel detail van de regelgeving omtrent de financiering van de betrokken sector, met al zijn modaliteiten en parameters, weer te geven. Daarnaast wensen wij dit empirisch in te vullen op basis van boekhoudkundige en administratieve databestanden omtrent de sector in zijn totaliteit, maar ook voor elke individuele instelling. Hiertoe werd een minimale databank gecreëerd die maximaal wenste te vertrekken van bestaande administratieve data. De VESTA-databank rapporten bieden reeds een gedetailleerd overzicht. Wij hebben het aangevuld met bij de administratie beschikbare financiële gegevens en voor een deel via extra bevraging bij de diensten. Wij hebben hierbij ook een zo groot mogelijke volledigheid nagestreefd, onder meer ook om zowel de gezinszorg als de aanvullende thuiszorg van zowel de private als de openbare sector in beeld te brengen. Deze databank is thans ingevuld voor 2011. Soms zijn er nog leemten maar er zijn ook suggesties gedaan om deze verder in te vullen. Maar het mantra blijft dat deze informatie bij de overheid moet verzameld worden, en liefst zo geïntegreerd mogelijk, dit wil zeggen dat informatie maar één keer moet opgevraagd worden en dan door diverse instanties kan gebruikt worden. Tegelijk moet deze informatie op het relevante detail, naar kosten en opbrengsten, en naar werksoort voor elke individuele instelling beschikbaar zijn, zodat het ook op dat niveau kan gebruikt worden. Deze databank is na gebruik voor deze studie overgemaakt aan de overheid, voor verder gebruik maar hopelijk ook als basis voor de verdere aanvulling van hun databanken. Wij hopen dan ook dat deze informatie wordt geactualiseerd.

Wij hebben deze databank ook kunnen gebruiken om een aantal problemen die zich aandienen in de sector verder te kwantificeren. Dit zijn de impact van verschillen in gebruikersbijdragen omwille van het profiel van de gebruikers, de impact van de anciënniteit, en de impact van verschillen in leeftijd. De impact werd nagegaan op de marge die de sector heeft, of niet meer heeft, en bijgevolg op de levensvatbaarheid vandaag of in de toekomst. De analyses illustreren het belang voor de beleidsmakers maar ook voor de diensten zelf. Vanuit de private sector kregen wij in de stuurgroep de reactie dat hiermee ook voor elke individuele voorziening een financiële benchmark voor de thuiszorg beschikbaar zou kunnen komen, die nu al in de ziekenhuissector en de rusthuissector bestaat⁴. Vanuit de lokale openbare sector beluisteren wij het enthousiasme over de 'BBC Beleids- en Beheerscyclus'

---

⁴ Wij verwijzen naar de 'MAHA' en 'MARA' studies.

en de beleidsinformatie die dan beschikbaar zal zijn en hopen wij dat de rijke informatiebron die wij bij het Agentschap Binnenlands Bestuur ontdekten, ook naar de toekomst toe zal bruikbaar zijn.

Het rapport is vertrekkend van theoretische concepten geschreven vanuit het oogpunt van de stakeholders in de sector, de politieke overheid, de administratie en de voorzieningen en hun personeel. Wij hebben bij dit rapport en de dataverzameling dan ook kunnen rekenen op hun steun, hulp en kritische commentaar. Wij danken de leden van de stuurgroep onder voorzitterschap van Tom Vermeiren voor deze belangrijke ruggensteun. Wij wensen hen verder nuttig gebruik toe van het rapport.

Wij herinneren er aan dat het perspectief van de gebruiker hier niet werd ingenomen, zelfs niet voor de dimensie betaalbaarheid. Dat noopt een ander soort van gegevens en analyses. Hopelijk kan dit later nog voorwerp van studie worden.

Alvast signaleren wij de lezer dat bij het beëindigen van de andere sectormonografieën (voor buitenschoolse kinderopvang, voor residentiële ouderenzorg en voor voorzieningen met personen met een handicap) die voorzien zijn in dit meerjarenprogramma, ook de cijfers van voorliggende studie in vergelijkend perspectief zullen kunnen worden gezet.

Wij danken Annelies De Coninck voor de intensieve krachttoer om de gefragmenteerde feiten en cijfers om te vormen tot een geïntegreerd verhaal. Frederic De Wispelaere was met raad en daad beschikbaar om een aantal aspecten verder uit te klaren.

Wij danken het SWVG en zijn opdrachtgever voor de collegialiteit en de interesse bij het uitwerken van dit onderzoeksluik, en de financieringsmogelijkheden die zij ons boden om dit werk te realiseren.

Prof. dr. Jozef Pacolet

Hoofd Onderzoeksgroep Verzorgingsstaat en Wonen van het HIVA, Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving, KU Leuven

Inhoud

Voorwoord	7
Inhoud	9
Lijst afkortingen	15
Lijst tabellen	17
Lijst figuren	21
Doelstellingen	25
DEEL 1 DE HUIDIGE FINANCIERING IN DE THUISZORG: EEN INVENTARIS VAN DE FEITEN EN CIJFERS	27
Hoofdstuk 1. Algemeen begrippenkader	29
1.1 De diensten	29
1.2 Financieringsconcepten	31
1.2.1 Overheidsoptreden	31
1.2.2 De rol van de overheid: vormen van overheidsoptreden	33
1.2.3 Financierings- en organisatievormen van de welzijnszorg	34
1.2.4 De modaliteiten van de aanbodgerichte financiering	36
1.2.5 Budgetfinanciering nader bekeken als alternatief voor de kostenfinanciering	38
1.2.6 De productie van zorg en de vertaling naar de zorgrekeningen	40
1.3 De analytische boekhouding	43
1.3.1 Algemene boekhoudkundige begrippen	43
1.3.2 De analytische boekhouding	44
1.3.3 Verdeling van de indirecte kosten	44
1.3.4 De analytische boekhouding van de erkende diensten	46
Hoofdstuk 2. Een inventaris van de huidige Vlaamse subsidieregeling	49
2.1 Algemene context	49
2.1.1 Algemeen kader	49
2.1.2 Programmatie en het urencontingent	50
2.1.3 Het algemeen subsidiëringmechanisme	52
2.2 Subsidiëring van het luik 'gezinszorg'	54
2.2.1 Subsidies voor het personeel en de werking	54
2.2.2 Toeslagen	56
2.2.3 Uitbetaling van de subsidiebedragen	59
2.2.4 Samenvatting van de reguliere subsidieregeling 'gezinszorg'	59

2.2.5	Ter illustratie: de raming van het Budgettair draaiboek	61
2.3	Subsidiëring van het luik ‘aanvullende thuiszorg’	63
2.3.1	Algemeen	63
2.3.2	Subsidies	64
2.3.3	Toeslagen	66
2.3.4	Uitbetaling van de subsidiebedragen	68
2.3.5	Samenvatting van de reguliere subsidieregeling voor de erkende diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg	68
2.4	Diensten voor logistieke hulp	71
2.5	Diensten voor vrijwillige oppashulp	72
2.5.1	Algemeen	72
2.5.2	Programmatie	72
2.5.3	Subsidiëring	72
2.5.4	Onkostenvergoeding	72
2.6	Diensten voor gastopvang	73
Hoofdstuk 3.	De financiering van andere overheden	75
3.1	Federale werkgelegenheidsmaatregelen	75
3.1.1	Fonds sociale Maribel	75
3.1.2	De structurele bijdragevermindering	79
3.1.3	De tewerkstelling van doelgroepwerknemers in de aanvullende thuiszorg	80
3.1.4	Het dienstenchequestelsel versus de aanvullende thuiszorg – logistieke hulp	84
3.1.5	Opleidingsmaatregelen vanuit de federale overheid	85
3.2	De tewerkstelling van GESCO-personeel in de thuiszorg	85
3.3	De lokale besturen	87
3.3.1	De provinciale tussenkomst	88
3.3.2	De gemeenten en OCMW’s	91
3.4	Andere subsidieverleners	92
3.4.1	SEL (RIZIV)	92
3.4.2	WEP – Werkervaringsplannen	92
3.4.3	Gesubsidieerde projecten in de thuiszorg vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	92
3.4.4	NMBS	93
3.4.5	Andere	93
Hoofdstuk 4.	De gebruiker en de gebruikersbijdrage	95
4.1	Toegangscriteria	95
4.2	De huidige bijdrageregeling gezinszorg	95
4.3	Evaluatie van de huidige gebruikersbijdrageregeling door het Rekenhof	98
4.4	De nieuwe berekeningswijze van de gebruikersbijdrage	99
4.5	De maximumfactuur in de thuiszorg	101
4.6	De rol van Vesta in de nieuwe berekeningswijze van de gebruikersbijdrage	102

4.7	De hoogte van de gebruikersbijdrage	103
4.8	Toekomstige problemen	103
4.8.1	Verlies van solvabele klanten aan het dienstencheque stelsel	103
4.8.2	De gebruikersbijdrage van de aanvullende thuiszorg uitgevoerd door de doelgroepwerknemers	104
Hoofdstuk 5.	Determinanten van de personeelskost	105
5.1	De loon- en arbeidsvoorwaarden binnen de publieke sector	105
5.2	De loon- en arbeidsvoorwaarden binnen de private sector	107
5.2.1	De arbeidskosten en arbeidsvoorwaarden van het logistiek personeel	107
5.2.2	Arbeidskosten en arbeidsvoorwaarden verzorgenden	111
5.2.3	De verschillende voorwaarden voor logistieke medewerkers en dienstenchequewerknemers	112
5.2.4	Omkadering	117
5.3	Kostenverzwarende elementen in de private sector	117
5.3.1	Vrijstelling van arbeidsprestaties vanaf 45 jaar (VAP-dagen)	117
5.3.2	Het anciënniteitsverlof (CAO van 16 juni 1998)	119
5.3.3	Aanvullende verlofdagen	120
5.4	De uitbetaalde uren van de private diensten	120
5.5	De verwachting van de private sector	124
5.5.1	De private diensten	124
5.5.2	De vakbond	126
5.6	De verwachting van de openbare sector	127
5.7	Een eerste overzicht van de financieringsproblemen van de diensten	128
DEEL 2	HET ANALYSELUIK	129
Hoofdstuk 6.	Constructie van een minimale dataset voor de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg	131
6.1	Bronnen	131
6.1.1	De gepubliceerde jaarrekening	132
6.1.2	Financiële verslagen van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid	136
6.1.3	Vesta	141
6.1.4	Bijkomende bevraging personeel	143
Hoofdstuk 7.	Een beschrijving van de sector thuiszorg	147
7.1	Een eerste beschrijving van de sector, gebaseerd op de gegevens van Vesta	147
7.2	Eerste vaststellingen uit de gepubliceerde jaarrekening van de private diensten	152
7.3	Eerste vaststellingen uit de resultatenrekening van de openbare diensten	154
7.3.1	Algemeen	154
7.3.2	De eerste bevindingen – data Agentschap Binnenlands Bestuur	155

Hoofdstuk 8.	Een analyse van de financiële verslagen – het luik ‘gezinszorg’	161
8.1	Algemeen	161
8.2	Het financieel evenwicht van de activiteit gezinszorg	162
8.2.1	De kosten, de ontvangsten en het resultaat	162
8.2.2	Het prestatieniveau van het verzorgend personeel	168
8.3	De ontvangsten in detail	169
8.3.1	Subsidies vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	171
8.3.2	De gebruikersbijdrage	173
8.3.3	De lokale besturen	175
8.3.4	De samenstelling van de ontvangstzijde	176
8.3.5	Verklaring verschil in resultaten tussen de twee deelsectoren	182
Hoofdstuk 9.	Een analyse van de financiële verslagen – het luik ‘aanvullende thuiszorg’	183
Hoofdstuk 10.	De aanvullende thuiszorg binnen de erkende openbare diensten	189
Hoofdstuk 11.	Een analyse van de leeftijdsstructuur van het personeel binnen de private diensten	191
11.1	Inleiding	191
11.2	De leeftijdsstructuur van het personeel binnen de private diensten	191
11.2.1	Implicaties van de VAP-dagen op de loonkost en het prestatieniveau	194
11.3	Compensatie VAP-dagen	198
11.4	Besluit	200
Hoofdstuk 12.	De gemiddelde anciënniteit en loonkost	201
12.1	De gemiddelde anciënniteit	201
12.2	De loonkost van de omkadering binnen de erkenning gezinszorg en aanvullende thuiszorg	203
12.3	De loonkost van het regulier logistiek personeel	205
12.4	De loonkost van het verzorgend personeel	208
12.5	Gecombineerd effect anciënniteit en leeftijd op de loonkost	210
Hoofdstuk 13.	Simulatie personeelskost en de omvang van de VAP-dagen naar de toekomst toe - private diensten	213
13.1	Simulatie op basis van een eerste reeks assumpties	213
13.1.1	Assumpties en simulatiemethode	213
13.1.2	Evolutie personeelskosten en VAP-dagen verzorgenden	214
13.1.3	Evolutie personeelskosten en VAP-dagen logistieke medewerkers	216
13.2	Een simulatie met de assumptie: brugpensioen vanaf 63 jaar	216
13.3	Een simulatie met de assumptie: brugpensioen (werkloosheid met bedrijfstoeslag) vanaf 58 jaar	218

Hoofdstuk 14.	Simulatie van de impact van de parameters anciënniteit en gebruikersbijdrage: luik gezinszorg	219
14.1	Parameters	219
14.2	Uitgangspunten	219
14.3	Assumpties	221
14.4	Impact gebruikersbijdrage	222
14.5	Impact anciënniteit verzorgenden	223
14.6	Algemene bedenkingen	224
Hoofdstuk 15.	Simulatie van de parameters anciënniteit en gebruikersbijdrage: luik aanvullende thuiszorg	225
15.1	De impact van anciënniteit en de gebruikersbijdrage op het financiële evenwicht	225
15.2	Bedenkingen	227
Hoofdstuk 16.	Samenvatting	229
16.1	Doelstellingen	229
16.2	Het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	230
16.3	Dataverzameling	230
16.4	Verschillen private en publieke sector	232
16.5	Analyse luik gezinszorg	232
16.6	Analyse luik aanvullende thuiszorg	236
16.7	Impact anciënniteit en leeftijd van het personeel	237
16.8	Simulatie	239
16.9	Besluit	239
Bibliografie		241
BIJLAGEN		243

Lijst afkortingen

GESCO	Gesubsidieerde contractuelen
RSZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
RVA	Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening
SINE	Sociale Inschakelingseconomie
OCMW	Openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn
VAZG	Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid
VAP	Vermindering van arbeidsprestaties
VIA	Vlaams Intersectoraal Akkoord
VTE	Voltijdsequivalent
VVDG	Vereniging van diensten voor Gezinszorg
VVSG	Vereniging van Steden en Gemeenten
Vzw	Vereniging zonder winstoogmerk

Lijst tabellen

Tabel 1.1	Matrix voor de financiering en organisatie van de welzijnszorg	34
Tabel 2.1	De programmatie, het urencontingent, de gepresteerde en gesubsidieerde uren van de Vlaamse erkende diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg, in aantal uren, 2011 en 2012	52
Tabel 2.2	De reguliere subsidieregeling (geldig op maart 2012) binnen het luik 'gezinszorg'	60
Tabel 2.3	Samenvatting van de toeslagen voorzien binnen het luik gezinszorg (maart 2012)	61
Tabel 2.4	Raming Vlaamse subsidies voor de activiteiten gezinszorg, 2011	61
Tabel 2.5	Overzicht Vlaamse subsidiebedragen aanvullende thuiszorg, maart 2012	67
Tabel 2.6	Overzicht toeslagen vanuit de Vlaamse gemeenschap voor de aanvullende thuiszorg, maart 2012	68
Tabel 3.1	RSZ-verminderingen van de 6 grootste private diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg, in euro (2011)	80
Tabel 3.2	Samenvatting subsidiebedragen klaverbladfinanciering doelgroepwerknemers (2012)	83
Tabel 3.3	Evolutie gemeentelijke bijdrage gericht aan de dienst gezinszorg binnen vzw Familiehulp (2005-2012).	91
Tabel 3.4	Andere mogelijke subsidieverleners van de erkende diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg (2011)	94
Tabel 5.1	Brutoloon als maand- en uurloon, niveau E en D (bv. het logistiek personeel), in euro	106
Tabel 5.2	Brutoloon als maand- en uurloon, niveau C (bv. verzorgenden), in euro	107
Tabel 5.3	Geldende loon- en arbeidsvoorwaarden volgens Paritair Comité	115
Tabel 5.4	Een opdeling van de uitbetaalde uren, geïllustreerd voor de 6 grootste private diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg (verzorgenden, 2011)	121
Tabel 5.5	Een opdeling van de uitbetaalde uren naar type, geïllustreerd voor de 6 grootste private diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg (logistieke medewerkers, 2011)	122
Tabel 5.6	Evolutie 2011-2017 van enkele kosten en opbrengstenposten binnen de vzw Familiehulp (prognose).	123
Tabel 5.7	Evolutie 2011-2017 van de prestatie uren 'gezinszorg' binnen de vzw Familiehulp (prognose – t.o.v. totaal aantal uitbetaalde uren)	123
Tabel 5.8	Evolutie 2011-2017 van de prestatie uren 'aanvullende thuiszorg' binnen de vzw Familiehulp (prognose – t.o.v. totaal aantal uitbetaalde uren)	124
Tabel 5.9	Aantal nieuwe bruggepensioneerden per jaar bij vzw Familiehulp – een prognose van de situatie 2013-2017	124
Tabel 7.1	De verschillende dimensies van de uren gezinszorg (2011), een overzicht van de sector.	148

Tabel 7.2	Detail van de samenstelling van de gepresteerde gelijkgestelde uren (luik gezinszorg – 2011)	149
Tabel 7.3	Verdeling verzorgenden volgens het statuut - luik gezinszorg (op 1/01/2011)	150
Tabel 7.4	Verdeling logistieke medewerkers volgens het statuut - luik aanvullende thuiszorg (op 1/01/2012)	150
Tabel 7.5	Omkadering dienst gezinszorg en aanvullende thuiszorg	151
Tabel 7.6	Gepresteerde uren gezinszorg en aanvullende thuiszorg, 2012	152
Tabel 7.7	De gepubliceerde jaarrekeningen van de private thuiszorgdiensten met een erkenning als dienst gezinszorg en aanvullende thuiszorg (2010 en 2011)	154
Tabel 7.8	Boekhoudkundige gegevens van de openbare thuiszorgdiensten met een erkenning als dienst gezinszorg en aanvullende thuiszorg, beschikbaar binnen het Agentschap Binnenlands Bestuur (2010), in euro.	156
Tabel 8.1	De resultatenrekening van het activiteitencentrum gezinszorg – private diensten (N=14), 2011	165
Tabel 8.2	De resultatenrekening van het activiteitencentrum gezinszorg – openbare diensten (N=46), 2011	165
Tabel 8.3	Het prestatieniveau van een voltijds verzorgende, een berekening voor zes private diensten (2011)	169
Tabel 8.4	Een overzicht van de reguliere subsidies voor gezinszorg (Welzijn), voorgesteld aan de hand van verschillende dimensies	172
Tabel 8.5	De structuur van de inkomstenstromen gezinszorg binnen de private diensten (werkjaar 2011)	177
Tabel 8.6	De verdeling van de inkomstenstromen gezinszorg binnen de openbare diensten (werkjaar 2011)	179
Tabel 8.7	De verdeling van de inkomstenstromen van de diensten gezinszorg (werkjaar 2011)	180
Tabel 8.8	Ontvangsten van de private diensten (N=14), uitgedrukt per uur gezinszorg in drie verschillende dimensies (2011)	181
Tabel 8.9	Ontvangsten van de openbare diensten (N=46), uitgedrukt per uur gezinszorg in drie verschillende dimensies (2011)	181
Tabel 8.10	Het verschil in resultaat tussen de twee deelsectoren verklaard – activiteit gezinszorg (2011)	182
Tabel 9.1	De resultatenrekening van het activiteitencentrum ‘aanvullende thuiszorg’ binnen de openbare diensten (2011 en 2010)	183
Tabel 9.2	Een analyse van de resultatenrekening van de aanvullende thuiszorg (N=13) – private diensten, 2011	184
Tabel 9.3	De inkomstenbronnen van de private diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg (2011), na extrapolatie op basis van het aantal gepresteerde uren gezinszorg en aanvullende thuiszorg (2011 en proxy 2012)	187

Tabel 9.4	De inkomstenbronnen van de openbare diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg (2011), na extrapolatie waar mogelijk	187
Tabel 9.5	Vergelijking gegevens gebruikersbijdrage binnen het huidige rapport en het rapport van het Rekenhof (2013)	188
Tabel 10.1	De personeelsstructuur binnen het luik aanvullende thuiszorg van de openbare sector (N=41), situatie eind 2011	190
Tabel 11.1	De impact van de invoering van de VAP-dagen op de kostprijs en de prestaties (situatie eind 2011) – private diensten (N=15)	195
Tabel 11.2	Leeftijdsgegevens van het personeel binnen de openbare sector (N=41)	197
Tabel 11.3	De kostprijs en de mogelijke compensatie van de VAP-dagen binnen de private sector – luik gezinszorg (2011)	199
Tabel 12.1	De anciënniteit van het personeel binnen de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg (eind 2011)	202
Tabel 12.2	Theoretisch voorbeeld subsidiëring van één logistiek medewerker (geldig vanaf 1 maart 2012)	206
Tabel 12.3	Werkelijke subsidienood voor één VTE reguliere logistiek medewerker (barema's 1 maart 2012)	207
Tabel 13.1	Simulatie van de personeelskosten en VAP-dagen van de verzorgenden binnen de private sector, een prognose naar 2016 en 2021 (N=15)	215
Tabel 13.2	Simulatie van de personeelskosten en VAP-dagen van regulier logistiek personeel binnen de private sector, een prognose naar 2016 en 2021 (N=15)	216
Tabel 13.3	Simulatie van de personeelskosten en VAP-dagen van het verzorgend personeel binnen de private sector, een prognose naar 2016 en 2021 (N=15) – assumptie: brugpensioen vanaf 63 jaar.	217
Tabel 13.4	Simulatie van de personeelskosten en VAP-dagen van regulier logistiek personeel binnen de private sector, een prognose naar 2016 en 2021 (N=15) – assumptie brugpensioen vanaf 63 jaar	217
Tabel 13.5	Simulatie van de personeelskosten en VAP-dagen van het verzorgend personeel binnen de private sector, een prognose naar 2016 en 2021 (N=15) – assumptie: brugpensioen vanaf 58 jaar.	218
Tabel 13.6	Simulatie van de personeelskosten en VAP-dagen van regulier logistiek personeel binnen de private sector, een prognose naar 2016 en 2021 (N=15) – assumptie brugpensioen vanaf 58 jaar	218
Tabel 14.1	Impact correctie gebruikersbijdrage gezinszorg naar het sectorgemiddelde	223
Tabel 14.2	Impact correctie anciënniteit op de gemiddelde loonkost van de private diensten	224
Tabel 15.1	Absoluut en procentueel verschil tussen de gebruikersbijdrage aanvullende thuiszorg van de individuele diensten en het sectorgemiddelde.	226

Tabel 15.2	Absolute en procentuele afwijking tussen de gemiddelde kostprijs van een verzorgende (gekoppeld aan anciënniteit) binnen een dienst en het sectorgemiddelde.	227
Tabel 16.1	Inkomstenstructuur van de private en de openbare diensten gezinszorg (2011)	234
Tabel 16.2	Het verschil in resultaat tussen de twee deelsectoren verklaard – activiteit gezinszorg (2011)	235
Tabel 16.3	De inkomstenstructuur van de aanvullende thuiszorg binnen de private diensten (N=19, 2011), een vergelijking met het luik gezinszorg.	237

Lijst figuren

Figuur 1.1	Behoeften en risico's van afhankelijkheid en dekking van deze risico's.	34
Figuur 1.2	Relatie tussen het zorgsysteem en de dimensies van de zorgrekeningen	40
Figuur 1.3	Synthese van de gezondheids- (en welzijns) rekeningen volgens het SHA	41
Figuur 1.4	Het zorgsysteem: van financieringsmiddelen tot de productie van zorg (hier gezondheidszorg)	42
Figuur 3.1	Evolutie provinciale tussenkomst voor gezinszorg (2005-2012) – vzw Familiehulp	88
Figuur 5.1	Loonvoorwaarden logistieke medewerkers binnen PC 318.02 (geldig vanaf 1 maart 2012)	109
Figuur 5.2	Evolutie jaarlonen naar PC 318.02 (B4 – logistiek personeel*) en openbare besturen (comité C, niveau E1-E3 en D1-D2), volgens anciënniteit.	110
Figuur 5.3	Loonvoorwaarden doelgroepwerknemers binnen PC 318.02 (geldig vanaf 1 maart 2012)	110
Figuur 5.4	Jaarlonen verzorgenden ingeschaald in C1-C3 (openbare diensten) en B2B (private diensten)	111
Figuur 5.5	Loonvoorwaarden verzorgenden binnen PC 318.02 (geldig vanaf 1 maart 2012)	112
Figuur 5.6	Evolutie lonen naar paritair comité 322.01, 318.02 (dienstencheque – logistieke hulp – verzorgende), 318.01 (aide ménagère) en openbare besturen (Comité C, niveau E1) – situatie oktober 2010.	114
Figuur 5.7	Impact leeftijd en VAP-dagen oudere werknemers op de werkelijke arbeidstijd	118
Figuur 5.8	Impact VAP-dagen ten opzichte van de baremieke kostprijs per uur (in %)	118
Figuur 5.9	Het relatieve effect van de VAP-dagen en de anciënniteit op de loonkost per uur: een gecombineerd effect	119
Figuur 8.1	Het resultaat per gepresteerd uur van de private diensten (N=14) – activiteitencentrum gezinszorg - 2011	163
Figuur 8.2	Het resultaat per gepresteerd uur van de openbare diensten (N=46) – activiteitencentrum gezinszorg - 2011	164
Figuur 8.3	De personeelskost (incl. omkadering) per gepresteerd uur gezinszorg – private diensten (N=14), 2011	166
Figuur 8.4	De personeelskost (incl. omkadering) per gepresteerd uur gezinszorg – openbare diensten (N=46), 2011	166
Figuur 8.5	De totale bedrijfsopbrengsten per gepresteerd uur – private diensten (N=14, 2011)	170
Figuur 8.6	De totale bedrijfsopbrengsten per gepresteerd uur – openbare diensten (N=46, 2011)	170
Figuur 8.7	De subsidiehoogte Welzijn per gesubsidieerd uur - de private diensten gezinszorg (2011)	173

Figuur 8.8	De subsidiehoogte Welzijn per gesubsidieerd uur - de openbare diensten gezinszorg (2011)	173
Figuur 8.9	Een spreiding van de gemiddelde gebruikersbijdrage van de private diensten gezinszorg, 2011	174
Figuur 8.10	Een spreiding van de gemiddelde gebruikersbijdrage van de openbare diensten, 2011	174
Figuur 8.11	Gemiddelde subsidie vanuit de lokale besturen, uitgedrukt per gepresteerd uur bij de gebruiker – de private diensten (2011)	175
Figuur 8.12	De structuur van de ontvangsten met betrekking tot gezinszorg (private diensten, 2011)	177
Figuur 9.1	Het resultaat per gepresteerd uur van het activiteitencentrum aanvullende thuiszorg binnen de private diensten, 2011	185
Figuur 9.2	De klantenbijdrage (omzet) per gepresteerd uur aanvullende thuiszorg – private diensten, 2011	185
Figuur 9.3	De personeelskost per gepresteerd uur aanvullende thuiszorg – de private diensten (2011)	186
Figuur 11.1	De leeftijdsverdeling van de verzorgenden in de private sector (in % VTE, 2011)	192
Figuur 11.2	De leeftijdsverdeling van het regulier logistiek personeel (excl. GESCO's en doelgroepwerknemers) in de private sector (in % VTE, 2011)	192
Figuur 11.3	Gemiddelde arbeidsduur van het verzorgend personeel binnen de private diensten (N=15, 2011)	193
Figuur 11.4	Gemiddelde arbeidsduur van het logistiek personeel binnen de private diensten (N=15, 2011)	193
Figuur 11.5	De kostenverhoging, gekoppeld aan de leeftijd van het verzorgend personeel, de spreiding over de individuele private diensten (N=15)	196
Figuur 11.6	Afwijking kostenverhoging leeftijd verzorgenden ten opzichte van het gemiddelde (in %) – de private diensten – 2011 (N=15).	196
Figuur 11.7	De kostenverhoging, gekoppeld aan de leeftijd van het logistiek personeel - private diensten-2011 (N=14)	196
Figuur 11.8	Afwijking kostenverhoging leeftijd logistiek personeel ten opzichte van het gemiddelde (in %) – de private diensten – 2011 (N=14).	197
Figuur 12.1	Gemiddelde anciënniteit (in jaren) van het begeleidend personeel – private diensten (2011)	203
Figuur 12.2	Gemiddelde bruto loonkost (op jaarbasis) van een begeleidend medewerker – private diensten (2011)	204
Figuur 12.3	De gemiddelde anciënniteit van het regulier logistiek personeel – private diensten (N=13, 2011)	205
Figuur 12.4	De reële te subsidiëren loonkost van een VTE reguliere logistieke medewerker (2012) – private diensten	207

Figuur 12.5	De anciënniteit van het verzorgend personeel – private diensten (N=13– 2011)	208
Figuur 12.6	Afwijking anciënniteit van het verzorgend personeel ten opzichte van het sectorgemiddelde – private diensten (2011)	209
Figuur 12.7	De anciënniteit van het verzorgend personeel – openbare diensten (N=41 -2011)	209
Figuur 12.8	Afwijking anciënniteit van het verzorgend personeel ten opzichte van het sectorgemiddelde – openbare diensten (2011)	210
Figuur 12.9	Gecombineerd effect anciënniteit en leeftijd verzorgenden – private diensten (2011)	211
Figuur 12.10	Gecombineerd effect anciënniteit en leeftijd logistieke medewerkers – private diensten (2011)	211
Figuur 12.11	Gecombineerd effect anciënniteit en leeftijd verzorgenden, afgezet tegenover het startloon van een verzorgende binnen de private sector – openbare diensten (2011)	212
Figuur 15.1	Verdeling werksoorten binnen de aanvullende thuiszorg (verdeling in gepresteerde uren)	228

Doelstellingen

Dit rapport kent een dubbele doelstelling. Enerzijds trachtten we met dit rapport enige transparantie te brengen in de complexe regelgeving inzake de financiering van de diensten. De inkomstenstromen verlopen immers niet alleen vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, maar ook andere beleidsdomeinen en beleidsniveaus subsidiëren de sector. De federale overheid draagt meer bepaald bij tot de financiering van de diensten via een aantal tewerkstellingsmaatregelen (sociale Maribel, doelgroepwerknemers, structurele bijdragevermindering,...). Daarnaast kennen de lokale overheden tevens een rol in het financieringssysteem. Het administratieve kluwen dat hiermee gepaard gaat, trachtten we aan de hand van dit rapport te reconstrueren, alsook telkens cijfermatig te kwantificeren.

Anderzijds beogen we met dit rapport de huidige problemen die wegen op de financiële leefbaarheid van de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg in kaart te brengen, alsook de mogelijke financieringsproblemen te objectiveren. Dit hoofdstuk beantwoordt onder meer de vraag in welke mate de Vlaamse subsidie in verhouding tot de reële kosten staat, of in welke mate de diensten moeten steunen op andere inkomsten, zoals de gebruikersbijdrage, subsidiëring vanuit de lokale besturen,... De vraag is of voldoende correct met bepaalde parameters wordt rekening gehouden, en hoe dit kan ge(her)moduleerd worden. Met welke parameters dient de overheid rekening te gehouden en hoe zal dit gebeuren.

Dit rapport kent als laatste doelstelling een aantal scenario's naar alternatieve financieringsformules voor te leggen. Daarbij zijn anciënniteit en gebruikersbijdrage twee belangrijke parameters in het financieringsmechanisme. We gaan na wat de effecten van een wijziging in deze twee parameters op het financieel evenwicht van de diensten zijn.

We onderscheiden daarbij de twee werksoorten, namelijk gezinszorg en aanvullende thuiszorg. Gezinszorg bestaat uit persoonsverzorging, huishoudelijke hulp en schoonmaakhulp, alsook de daarmee verband houdende algemene psychosociale en pedagogische ondersteuning en begeleiding. Gezinszorg wordt uitgevoerd door de verzorgenden. Aanvullende thuiszorg wordt omschreven als de zorg die bestaat in het aanbod van schoonmaakhulp en optioneel de professionele oppashulp en karweihulp. De aanvullende thuiszorg wordt uitgevoerd door logistieke medewerkers.

De sector is volop in beweging. Momenteel wordt de nieuwe gebruikersbijdrageregeling en de Maximumfactuur in de thuiszorg voorbereid op beleidsniveau. Deze nieuwe elementen zijn echter geen voorwerp van dit onderzoek.

Het onderzoek wordt benaderd vanuit de financiering van het aanbod (de diensten) en behandelt niet de gebruikersbijdrage, noch de impact dat dit op de diensten heeft, en evenmin de 'in-cash' financiering (bv. Vlaamse Zorgverzekering) van dit segment van de thuiszorg.

DEEL 1

DE HUIDIGE FINANCIERING IN DE THUISZORG: EEN INVENTARIS VAN DE FEITEN EN CIJFERS

Hoofdstuk 1.

Algemeen begrippenkader

Vlaanderen kent een ruim en divers aanbod van zorgvoorzieningen die elk hun eigen vorm van verzorging en hulp bij de mensen thuis aanbieden. Sommige voorzieningen worden erkend door het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid en vallen aldus onder de Vlaamse bevoegdheid, anderen hebben slechts een aanmeldingsplicht. Deze laatste diensten staan onder algemeen toezicht, zonder dat zij daarbij onderworpen worden aan specifieke normen (zie art. 65 van het Woonzorgdecreet).

De erkende thuiszorgvoorzieningen kunnen onder bepaalde voorwaarden subsidies ontvangen voor hun werking. Afhankelijk van de werksoort, gaat het om een forfaitair subsidiebedrag per jaar, of is de subsidiëring geheel of gedeeltelijk prestatie gebonden. Deze eerder complexe subsidieregeling trachten wij, als startpunt van dit hoofdstuk, aan de hand van een overzichtelijk formaat, in kaart te brengen.

1.1 De diensten

De sector is actueel volop in beweging. Momenteel wordt de nieuwe gebruikersbijdrage en de Maximumfactuur in de thuiszorg voorbereid op beleidsniveau. De Vlaamse Regering heeft in het kader van de begrotingsopmaak 2013 beslist om de Vlaamse Sociale Bescherming tijdelijk 'on hold' te zetten. Gekoppeld aan het uitstel van de Maximumfactuur zal ook de nieuwe bijdrageregeling in de thuiszorg niet ingevoerd worden op 1 januari 2013, maar op een later tijdstip.

Op federaal niveau was er het belangrijke regeerakkoord van eind 2011 dat voorziet in de overheveling van een aantal bevoegdheden naar Vlaanderen, waaronder de ouderenzorg en de dienstencheques. De impact op het Vlaams beleid wordt volop voorbereid.

De huidige wettelijke basis voor de thuiszorg, maar ook voor de residentiële ouderenzorg, wordt gevormd door het Woonzorgdecreet van 13 maart 2009. Eén van de belangrijkste uitvoeringsbesluiten (dat het Woonzorgdecreet concretiseert) voor dit onderzoek is het Besluit van de Vlaamse Regering van 24 juli 2009. In de bijlagen van dit uitvoeringsbesluit worden immers per voorziening de specifieke erkenningsvoorwaarden, de programmatie en de subsidieregeling gedefinieerd.

Recent zijn met de introductie van het Woonzorgdecreet een aantal wijzigingen doorgevoerd in de gehanteerde terminologie in de thuiszorgsector. De vernieuwde terminologie en de structuur van het decreet heeft de begripsverwarring niet kunnen uitklaren.

Vanaf de inwerkingtreding van het Woonzorgdecreet spreekt men van "diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg". In het Woonzorgdecreet van 13 maart 2009 wordt **gezinszorg** gedefinieerd als "het zorgaanbod dat bestaat uit persoonsverzorging, huishoudelijke hulp en schoonmaakhulp, alsook de daarmee verband houdende algemene psychosociale en pedagogische ondersteuning en begeleiding".⁵ **Aanvullende thuiszorg** wordt dan weer omschreven als "de zorg die bestaat in het

---

⁵ Art. 2, 15°, Woonzorgdecreet van 13 maart 2009.

aanbieden van schoonmaakhulp (de vroegere poetshulp) en optioneel de professionele oppashulp⁶, en karweihulp (de vroegere klusjesdienst)".⁷

Hiermee integreert het decreet de vroegere diensten 'logistieke hulp en aanvullende thuiszorg', die reeds verbonden waren met een dienst gezinszorg, met de vroegere diensten gezinszorg.

Volgende activiteiten moet een **erkende dienst voor gezinszorg een aanvullende thuiszorg** tenminste als zorgverlening aanbieden.⁸

- persoonsverzorging;
- huishoudelijke hulp;
- algemene psychosociale en pedagogische ondersteuning en begeleiding, die verband houden met de activiteiten, vermeld in voorgaande punten;
- schoonmaakhulp, al dan niet aan de hand van een samenwerkingsverband.

Elk erkende dienst gezinszorg en aanvullende thuiszorg is in principe verplicht aanvullende thuiszorg onder de vorm van schoonmaakhulp aan te bieden, al dan niet op basis van een samenwerkingsverband, en dit kan niet met dienstencheques. Een erkende dienst voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg kan ook, optioneel, karweihulp en oppashulp aanbieden.⁹

Vervolgens worden aparte **diensten voor logistieke hulp** gedefinieerd die als opdracht hebben aan gebruikers met een verminderd zelfzorgvermogen schoonmaakhulp en optioneel karweihulp aan te bieden. Het decreet voorziet deze aparte categorie voor die vroegere diensten 'logistieke hulp en aanvullende thuiszorg' waar de band niet eenduidig gelegd kon worden met een dienst gezinszorg, omdat een eigen erkenning geen optie was. Op die manier zijn de twee private diensten logistieke hulp ontstaan. Later zijn enkele erkende openbare diensten logistieke hulp onder deze noemer geplaatst.

De oude 'nieuwe benaming' logistieke hulp is aldus weerhouden als globale benaming voor deze diensten. Zoals reeds aangehaald werden deze diensten vroeger 'diensten voor logistieke hulp en aanvullende thuiszorg' genoemd.

De *vroegere* diensten 'logistieke hulp en aanvullende thuiszorg'¹⁰ omvatten:

- schoonmaakhulp (behoorde tot het luik 'logistieke hulp');
- karweihulp (behoorde tot het luik 'aanvullende thuiszorg');
- (professionele) oppashulp (behoorde tot het luik 'aanvullende thuiszorg').

---

⁶ Oppashulp wordt gedefinieerd als "de hulp en bijstand, tijdens de dag of tijdens de nacht, die erin bestaat de gebruiker gezelschap te houden en toezicht op hem te houden bij afwezigheid van mantelzorg of ter ondersteuning van de mantelzorg" (Art. 1, 1°, Besluit van de Vlaamse regering van 24 juli 2009 betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling voor woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers – Bijlage III Diensten voor oppashulp).

⁷ Art. 2, Woonzorgdecreet van 13 maart 2009.

⁸ Art. 6, Woonzorgdecreet van 13 maart 2009.

⁹ Art. 7, Woonzorgdecreet van 13 maart 2009.

¹⁰ Besluit van de Vlaamse Regering van 10 juli 2001 tot regeling van de subsidiëring van de diensten voor logistieke hulp en aanvullende thuiszorg. (B.S. 25.IX.2001)

Momenteel heeft de benaming ‘aanvullende thuiszorg’ dus een ruimer toepassingsgebied, gezien naast karweihulp en de professionele oppashulp ook schoonmaakhulp nu onder de benaming valt. In bijlage I van het decreet worden de ‘diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg’ gedefinieerd. In bijlage II worden de ‘diensten voor logistieke hulp’ beschreven, en dit zijn dan ‘schoonmaakhulp en karweihulp’. Oppashulp is niet terug te vinden, hoewel zij in de oude omschrijving wel is voorzien.

Er zijn geen aparte programmatiecijfers voorzien voor het luik ‘aanvullende thuiszorg’ binnen de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg. Voor de diensten logistieke hulp is de omvang wel beperkt tot maximum twee diensten per gemeente (BVR 24 juli 2009, bijlage II).

Merk hierbij op dat de diensten steeds meer gediversifieerd geraken, en dat niet langer van enkelvoudige dienstverlening (alleen schoonmaakhulp, alleen karweihulp, ...) kan worden gesproken. De thuiszorgdiensten worden gekenmerkt door een zekere branchevervaging, of een zekere overlap in het dienstenpakket van diverse thuiszorgdiensten.

Ten slotte worden ook aparte diensten voor (vrijwillige) oppashulp vermeld die als opdracht hebben de vraag naar en het aanbod van oppashulp te coördineren in samenwerking met vrijwilligers. De professionele oppasdienst wordt daarentegen verstrekt door de diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg.

1.2 Financieringsconcepten

We schetsen in dit hoofdstuk kort een aantal algemeenheden en theoretisch concepten wat betreft financiering in de welzijnszorg. Het plaatst tevens het huidige financieringssysteem van de thuiszorgsector binnen het algemeen theoretisch kader. De overheid kan immers op verschillende manieren tussenkomen. We verwijzen daarbij naar een rapport dat kadert binnen de meerjarenplanning van het Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, waar de financiering van de welzijnssectoren onder de loep wordt genomen (Pacolet, De Coninck & De Wispelaere, 2014, nog te verschijnen).

1.2.1 Overheidsoptreden

In België is 71,3% van de totale zorguitgaven publiek gefinancierd, waarvan de overgrote meerderheid via de verplichte algemene ziekteverzekering. De verplichte ziekteverzekering wordt voor 66% gevormd op basis van sociale bijdragen, 10% uit andere sociale zekerheidsmiddelen en 24% via belastingen (directe en indirecte). De eigen bijdrage van de patiënt omvat een 25% van de totale zorguitgaven (Van Herck & Van de Cloot, 2012).

De overheid komt voornamelijk tussen omwille van het marktfalen, uit rechtvaardigheidsoverwegingen en als een manier om een ongelijke inkomensverdeling en dus de ongelijke bestedingsmogelijkheden te corrigeren.

Overheidsoptreden komt in feite voort uit de onvolmaakte werking van de markt. Sommige goederen en diensten kunnen door hun aard moeilijk door de private markten worden geproduceerd. Zulke goederen of diensten noemt men publieke of collectieve goederen. Zo ook de quasi-collectieve goederen. Dat zijn goederen en diensten die in principe wel via de markt door de private sector aan individuele consumenten kunnen aangeboden worden tegen een bepaalde prijs en hoeveelheid, maar

die omwille van weloverwogen redenen door de overheid worden aangeboden. Onderwijs, gezondheidszorg en welzijnszorg zijn daarvan voorbeelden.

Een vorm van 'marktfalen' komt voort uit een ongelijke verdeling van informatie (asymmetrische informatie) over de verschillende marktpartijen. Dit probleem doet zich voor wanneer de markt onvoldoende transparant is en partijen complexe en geen gelijke informatie hebben over bijvoorbeeld de kwaliteit van het verhandelde product. Er komen dan transacties tot stand die niet gebaseerd zijn op juiste kennis over het product en die om die reden minder efficiënt zijn. Inefficiëntie leidt op zich naar een over- of onderconsumptie van de zorg. De wet van vraag en aanbod, waarbij de prijs van een dienst of goed afhankelijk is van de vraag, is niet in deze markt aanwezig. In de markt voor gezondheidszorg, waar de patiënt als vrager en de arts als aanbieder ongelijke informatie hebben over bijvoorbeeld de ernst van een aandoening en het nut van een behandeling, is dit aspect van groot belang.

Daarenboven zijn er, naast de imperfecte informatie en het irrationeel gedrag, nog andere factoren die ervoor zorgen dat marktoplossingen niet altijd werkzaam zijn in de welzijnssector.

Aan de aanbodzijde kunnen in bepaalde gevallen machtsconcentraties (bv. monopolies) ontstaan als er maar een beperkt aantal aanbieders zijn, of zelfs maar één enkele voorziening (bv. bepaalde OCMW-opdrachten). Dan is er geen normale marktwerking mogelijk.

Een aantal welzijnsdiensten worden in een markteconomie meer intensief door de overheid op zich genomen als de terugverdieneffecten voor de economie duidelijk worden. Het gaat om de zogenaamde 'positieve externaliteiten'. Zo zijn het onderwijs, kinderopvang en welzijns- en gezondheidszorg niet alleen basisvoorzieningen, maar ondersteunen ze ook de productiefactor 'arbeid', wat een aanzienlijke bijdrage levert tot de economische ontwikkeling (Pacolet, hoofdstuk 7 in Baert, 1990).

Optreden van overheidswege in het aanbod van welzijnsdiensten zou achterwege kunnen blijven als iedereen over voldoende koopkracht zou beschikken om de diensten op een markt te kopen. Dergelijke voldoende gelijke koopkrachtverdeling is evenwel niet aanwezig. De gewone marktwerking leidt namelijk soms tot een ongelijke inkomensverdeling en dus tot ongelijke bestedingsmogelijkheden. De overheid tracht echter niemand uit te sluiten. De overheid kan door overheidsoptreden bepaalde goederen/diensten voor bepaalde groepen goedkoper maken of kan de inkomens herverdelen. Patiënten of gebruikers kunnen meestal niet verantwoordelijk worden gesteld voor de vermindering van hun gezondheids- of welzijnsstatus. Mensen verplichten al hun uitgaven zelf te betalen, indien ze zelf hun situatie niet kunnen verbeteren, wordt als sociaal onaanvaardbaar en oneerlijk aanschouwd. Het verzwaart namelijk de situatie waarin deze mensen zijn terechtgekomen (Lapr e, 1979). Het niet opnemen van de taken van bv. armoedebestrijding, bijzondere jeugdzorg, ouderenzorg, kinderopvang, ... zou bovendien leiden tot onaanvaardbare sociale wantoestanden. De overheid neemt bijgevolg de kosten over als een middel tot herverdeling met betrekking tot gezondheid en welzijn over alle burgers, ongeacht hun inkomen.

Een artikel (Barr, 2004) formuleert de 'keuze voor overheidsingrijpen' als volgt:

- als de standaardassumptie van marktwerking (perfecte informatie, perfecte competitie en de afwezigheid van marktfalen) faalt dan kan staatsinterventie de economische efficiëntie versterken;
- alleen efficiëntieargumenten kunnen andere interventies dan cash herverdeling rechtvaardigen. Als er geen efficiëntieargument aanwezig is, wordt de sociale rechtvaardigheid het best ondersteund via inkomensoverdracht. Indien er wel een efficiëntieargument aanwezig is, zijn voordelen in natura de beste.

Omwille van bovenstaande proposities wordt duidelijk waarom de markt sterk door de overheid gereguleerd wordt en waarom de zorg in natura de klassiek dominante ondersteuningsvorm is, zoals ook in de thuiszorg gevonden wordt.

1.2.2 De rol van de overheid: vormen van overheidsoptreden

De overheid kan doorgaans onder verschillende vormen optreden: via regulering en controle, via een eigen aanbod van diensten (openbare diensten), via subsidiering van diensten en via inkomenstransfers (in 'cash'). Vaak zijn de concrete organisatievormen in de sector mengvormen. De subsidiëring kan bijvoorbeeld maar ten dele worden toegekend. Zoals dit ook in de thuiszorgsector bestaat, kan bijvoorbeeld de private gesubsidieerde sector bestaan naast het openbaar aanbod. Vaak worden ook diensten in natura aangeboden samen met inkomensondersteunende maatregelen (Pacolet, hoofdstuk 7 in Baert, 1990).

Hoe dat de overheid, of de diverse overheden, hun tussenkomst financieren kan ook diverse vormen aannemen. Volgende bijdrage- of contributiemechanismen worden doorgaans onderscheiden (Pacolet, Bouten, Lanoye & Versieck, 1998, p. 40):

- sociale bijstand;
- private medeverzekering (incl. remgelden, sparen,...);
- private verzekering (aanvullende en vervangende verzekeringen);
- verplichte private verzekering;
- beroepszorg;
- sociale zekerheid;
- publieke financiering van publieke en private diensten.

Figuur 1.1 Behoeften en risico's van afhankelijkheid en dekking van deze risico's.

Te vervullen noden	Financiering									
	Sociale bijstand					Sociale zekerheid				
	Bejaarden		Familie			Pensioenen		Andere Gezondheid		
☐ Inkomen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Huisvesting	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Verblijfskosten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Zorgkosten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Kost. v. medische beh.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Informele zorg (en opportunitetskosten)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Rechtsbescherming	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Bron Pacolet, Bouten, Lanoye en Versieck, 1998, p40.

Van belastingmiddelen en subsidies als collectieve bron kan in principe iedereen genieten. Het kunnen rekenen op de inzet vanuit sociale bijdragen is echter afhankelijk van de bijdrage van de gebruiker zelf, en dus niet per definitie van toepassing voor iedereen.

1.2.3 Financierings- en organisatievormen van de welzijnszorg

De ondersteuning van zorgbehoevende personen kan verschillende vormen aannemen. Gebaseerd op het eerdere werk van Pacolet J. uit het boek van Baert (1990) kan de ondersteuning van zorgbehoevende personen schematisch worden weergegeven in volgende figuur. Meerdere dimensies zijn met elkaar verweven.

Tabel 1.1 Matrix voor de financiering en organisatie van de welzijnszorg

		Financieringsvorm				
		Informele sector	Formele private sector	Formele publieke sector		
Organisatievorm	In cash		Zelfhulp, altruïsme en liefdadigheid	Sparen en verzekeren (via repartitie of fondsvorming)	Transfers (sociale zekerheid)	
	In kind	Informeel	Zelfhulp (hulp van het sociaal netwerk)		Steun van de overheid is denkbaar	
		Formeel privaat (professionele zorg)	Private for profit	Soms zijn er zelfs commerciële organisatoren van liefdadigheidsacties	Commerciële ondernemingen op de private markt	Commerciële ondernemingen op een gesubsidieerde markt
			Private non profit	Private 'non profit', gefinancierd door sponsoring of liefdadigheid	Eigen bijdrage	Gesubsidieerde private non-profit
		Publiek		Eigen bijdragen	Volledige publieke financiering	

Bron Uit Baert (1990), hoofdstuk 7 'Financiering in de welzijnszorg' door J. Pacolet.

Er is de eerste dimensie, de financieringsvorm, meer bepaald de publieke financiering, tegenover de private financiering. De publieke financiering bevat de algemene ziekteverzekering en de financiering rechtstreeks door de overheid. Het initiatief kan zowel van het niveau van de federale overheid, de gemeenschappen als de lokale besturen komen (OCMW's, gemeenten en provincies). De private financiering komt hoofdzakelijk van de eigen bijdrage van de gebruiker en de remgelden, alsook via het systeem van de vrijwillige aanvullende verzekeringen. Mogelijk komen ook private organisaties/ondernemingen tussen in de financiering van de welzijnssector, waarvan het opkomende PPS-systeem (publiek-private samenwerking) een voorbeeld is.

Een tweede dimensie is de organisatievorm. Een groot deel van de welzijnsnoden wordt opgevangen via de sociale zekerheid, hetzij onder de vorm van vervangingsinkomen, kinderbijslag, pensioenen, hetzij via diverse diensten. Deze sociale zekerheid wordt vaak uitgekeerd via transfers en 'in cash' ter beschikking gesteld aan de rechthebbenden. De welzijnsdiensten zijn vaak een complement en soms een alternatief voor bepaalde uitkeringen. Zij worden meestal in natura ter beschikking gesteld.

Er is de mogelijkheid tot financiering van een zorgaanbod ('in kind'). Zorgvoorzieningen worden doorgaans gefinancierd en niet de bewoner, waardoor de aanvrager zijn zorg goedkoper kan inkopen. Niet alleen financiert de overheid het aanbod van de diensten, ze kunnen tevens zelf diensten aanbieden (bv. via de OCMW's).

Dit onderzoek gaat uit van deze organisatievorm, waarbij hoofdzakelijk de focus ligt op de aanbodgerichte financiering, ofwel de financiering van de zorgvoorzieningen. Zowel de private als de publieke sector komt aan bod. Voorbeelden van een aanbodgerichte financiering zijn de kostenfinanciering of de enveloppefinanciering. De thuiszorg kent een mix van financieringsvormen, maar kent hoofdzakelijk een kostenfinanciering.

Een alternatief (substituut) voor een rechtstreekse subsidiëring van het aanbod is een tussenkomst in de vorm van een fiscale en parafiscale uitgave, zoals BTW-vermindering of zelfs schrapping (dienstenchequestelsel), het toekennen van RSZ-verminderingen,... De RSZ-verminderingen worden ook toegekend aan de private thuiszorgdiensten en komen in dit rapport kort in beeld.

Tegenover de financiering van het zorgaanbod staat de rechtstreekse financiële ondersteuning van de betrokken zorgbehoevende personen, ook wel de vraaggestuurde financiering of de 'in cash' financiering genoemd. Het gaat onder meer over inkomensondersteunende maatregelen, zoals een uitkering of een tegemoetkoming. De 'in cash'-subsidiëring van de 'vraag' komt tevens in de welzijnszorg voor, echter in minder sterke mate in de thuiszorg. Voorbeelden zijn de Vlaamse Zorgverzekering (cfr. welzijnssector), het persoonsgeboden budget (cfr. sector van personen met een handicap) of het voucher-systeem (dienstenchequestelsel).

Daarbij kan het onderscheid gemaakt worden tussen sociale bijstand (inkomen getoetst) en sociale zekerheid (sociale verzekering op basis van bijdragen of universeel en gefinancierd door belastingen).

Er is een afruil denkbaar tussen elk van beide systemen. In het institutionele kader van België impliceert dit echter andere bevoegdheidsniveaus. Specifieke problemen duiken op als er vergelijkbare zorgsystemen gesubsidieerd worden uit verschillende financieringsbronnen. De 6de staatshervorming zou hierop een antwoord moeten bieden.

In dit rapport wordt de 'in-cash' financiering niet aangekaart, alsook wordt niet ingegaan op de klanten- of gebruikersbijdrage, en zijn (financiële) impact op de diensten en de gebruiker zelf.

1.2.4 De modaliteiten van de aanbodgerichte financiering

In dit rapport wordt slechts ingegaan op de aanbodgerichte financiering, meer bepaald de rechtstreekse subsidiëring van private en openbare diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg. Het zijn hoofdzakelijk de zorgvoorzieningen die gefinancierd worden en niet de gebruiker. Naast deze diensten zijn nog andere werksoorten in de thuiszorg denkbaar, zoals de thuisverpleging en de dienstencheque. Deze werksoorten worden in dit rapport niet in beeld gebracht. Om het volledige plaatje te reconstrueren, moet echter veel verder gegaan worden dan alleen de subsidiëring van het aanbod.

In de welzijnssector kan men grosso modo twee soorten financieren onderscheiden. Een eerste financieringswijze is de retrospectieve financiering, waarbij eerst een prestatie moet geleverd worden die daarna wordt gefinancierd. Een ander systeem is het invoeren van enveloppefinanciering. Daarbij wordt een forfait gegeven aan een bepaalde organisatie.

1.2.4.1 DE OMVANG VAN DE FINANCIERING

Bij de kostenfinanciering van zorginstellingen kan een onderscheid gemaakt worden tussen de omvang van de financiering, met name:

- volledige financiering van het exploitatietekort;
- volledige vergoeding van sommige kosten (personeelskosten, werkingskosten);
- een procentuele vergoeding van de kosten;
- een vergoeding in de vorm van een vast bedrag per geproduceerde/gepresteerde eenheid;
- een subsidie naar rato van de eigen inkomsten van de instelling.

Een volledige financiering (exploitatiesubsidies) is economisch gezien de meest primitieve financieringsvorm (Lapré, 1979). Instellingen hoeven zich bij exploitatiesubsidies – binnen bepaalde grenzen- niet druk te maken over uitgaven. Alle initiatief tot uitbreiding of duurder maken van de voorziening ligt bij de voorziening zelf. De werkingskosten worden immers op reële basis vergoed door de overheid. Indien dit niet de bedoeling is van de overheid en geen andere methode voor handen blijkt te zijn, zal de overheid sterk regulerend en controlerend met betrekking tot de werking dienen op te treden.

Het vergoeden van één of meerdere kostensoorten wordt vaak gehanteerd om redenen van duidelijkheid. Met betrekking tot de personeelskosten bevordert deze financieringsvorm de werkzekerheid en de continuïteit. Nadeel is wel dat de voorziening kan proberen de vergoede uitgavenpost te maximeren. In geval van de personeelskosten kan dit onder meer leiden tot zoveel mogelijk mensen in dienst nemen, met een zo hoog mogelijke kwalificatie, gebrek aan nadruk op verjonging omdat anciënniteit toch vergoed wordt terwijl op andere uitgaven eventueel bespaard wordt. Een dergelijke scheeftrekking leidt niet noodzakelijk tot een optimale productie. Ook hier dient de overheid bijkomende regels te hanteren om de 'productie-omvang' in de hand te houden.

Een vergoeding van een vast percentage van alle kosten is neutraal met betrekking tot de aanwending van de verschillende productiefactoren. Een te hoog vergoedingspercentage kan een te geringe stimulans tot efficiënte werking van de voorziening inhouden.

Vergoeding van een vast bedrag per 'geproduceerde eenheid' (ligdagen, verzorgingsuren, ...), zodat een zeker deel van de kosten wordt vergoed, is de meest wenselijke financieringsvorm vanuit

economisch standpunt (Lapré, 1979). Er is een direct verband tussen subsidie en productieomvang aangezien de prijs per eenheid product beïnvloed wordt door de subsidie per eenheid product.

Kwaliteitscontrole is echter bij een vaste vergoeding een noodzakelijke randvoorwaarde om dergelijk systeem te doen slagen. Deze financieringsvorm is aangewezen daar waar duidelijke producteenheden kunnen onderscheiden worden, zoals ligdagen, verzorgingsuren, lesuren, ... en wanneer groei in het verbruik zo niet wenselijk dan toch niet ongewenst is.

Wanneer de subsidie per producteenheid zodanig oploopt dat de voorziening gratis of bijna gratis wordt, valt de 'sturing' door de gebruiker weg. De consument weegt het nut niet langer af tegen de kosten. Dit fenomeen wordt in de gezondheidszorg aangeduid met '*moral hazard*', wat betekent: 'het gebruikmaken van extra veel of extra dure diensten, veroorzaakt door het feit dat de verzekering de kosten vergoedt'. Bij een te sterke stijging van het gebruik kan het noodzakelijk zijn een budgetrestrictie in te bouwen, wat zeker geen gemakkelijke opdracht is. Hetzelfde fenomeen ziet men ook bij de verzekering: wie verzekerd is, neigt tot meer risico (men gaat zich dus minder preventief opstellen) want dat wordt toch gedekt door de bijdragen van de andere verzekerden.

Het subsidiëren naar rato van de eigen inkomsten waarbij de tussenkomst kan stijgen bij stijging van de eigen inkomsten of kan stijgen bij dalende eigen inkomsten is een variant van de financiering van het exploitatietekort. Van deze financieringsvorm gaat geen stimulans uit om aan de gebruiker de optimale prijs te vragen; er moeten bijgevolg op andere manieren prijs bepalende regelingen zijn.

1.2.4.2 HET TIJDSTIP VAN DE FINANCIERING

De retrospectieve financiering of reële kostprijsfinanciering: na voorlegging van de vereiste rekeningen worden de kosten integraal vergoed. Het gaat dus om een kostendekkend financieringssysteem. De instellingen lopen op die manier geen enkel financieel risico. Er is namelijk een absoluut verband tussen de werkelijke uitgaven en de subsidie. Anderzijds heeft de overheid op geen enkele manier vat op de kostenontwikkeling en wordt er geen stimulans ingebouwd om de beschikbare middelen zuinig te beheren en efficiënt aan te wenden. Het macrobudget dreigt met dit financieringssysteem onbeheersbaar te worden. Loutere kostenfinanciering genereert immers meer kosten. Dit systeem van subsidiëring gaat tevens gepaard met een berg papierwerk omwille van de nodige controle van de werkelijke facturen of rekeningen.

De prospectieve financiering: die vorm van subsidiëring waarbij vooraf door een budgetgever aan een budgethouder voor een bepaalde periode een forfait of budget aan middelen, ten behoeve van een zeker niveau van activiteiten en/of prestaties, wordt toegekend.

Het forfait kan zowel globaal bepaald zijn als per individueel geval. De relatie met de werkelijke kosten is beperkt, maar eerder op basis van geraamde of gemiddelde kosten. Om het gesloten budget zo dicht mogelijk te doen aansluiten bij de kostenstructuur dient meestal een zeer genuanceerde regelgeving tot stand te komen. Spanning tussen een forfaitair systeem en een financieringssysteem op reële basis zal steeds aanwezig zijn. Het forfaitair systeem zal nooit volledig op maat gesneden kunnen worden en zal dus ook nooit tot een volledige tevredenheid leiden.

De budgetfinanciering of de forfaitaire financiering op basis van de output zijn voorbeelden van een prospectieve financiering.

We kunnen vaststellen dat de welzijnssector een verscheidenheid aan vormen van financiering aanwendt. De meeste organisaties en instellingen hebben te maken met een gemengd systeem van

kosten-, enveloppe- en forfaitaire subsidiëring. Een voorbeeld van een gemengd financieringssysteem in de thuiszorg is het forfaitair subsidiebedrag per gepresteerd uur gezinszorg, gebaseerd op gemiddelde kostprijbsbedragen en geplafonneerd op macroniveau (het urencontingent).

De financiering van de welzijnssector ondergaat een zekere evolutie naar de enveloppenfinanciering. We bespreken dit alternatief dan ook in een volgende sectie.

1.2.5 Budgetfinanciering nader bekeken als alternatief voor de kostenfinanciering

In het verleden werden instellingen op basis van een open-eind financiering vergoed. Kenmerkend voor dit systeem was dat de prijs gereguleerd werd, maar het volume niet. Een hoger productievolume leidde dus automatisch tot meer middelen voor de organisatie. Dit financieringssysteem maakte meer en meer plaats voor budgetfinanciering.

Budgetfinanciering houdt in dat de zorginstelling voor de inkomsten die ze ontvangt een bestedingsvrijheid krijgt waarbij geen beperkingen worden opgelegd waaraan deze ontvangen besteed moeten worden. Het is uiteraard geen absolute bestedingsvrijheid. De vrijheid wordt evenwel bepaald en beperkt door de beleidsdoelstellingen en de kwaliteitsnormen die de overheid formuleert en oplegt (bv. aan de hand van personeelsnormen). Iedere instelling moet deze doelstellingen en kwaliteitsnormen behalen om in aanmerking te komen voor financiering. Men beschikt echter wel over de vrijheid om de subsidies aan te wenden volgens de wijze die zij het meest geschikt acht om aan voorop gelegde doelstellingen en normen te voldoen.

Budgetfinanciering is zowel een financieringsvorm als een kostenbeheersingsmechanisme (Pacolet, hoofdstuk 1 uit VVJG, 1995). Dat laatste is een belangrijk element, want niet alle financieringsvormen hebben deze prikkel.

De idee van budgetfinanciering maakt omwille van het kostenbeheersingsmechanisme meer en meer opgang, meer bepaald in de vorm van globale enveloppefinanciering voor de instellingen.

1.2.5.1 KENMERKENDE ELEMENTEN

1. Een eerste kenmerk van budgetfinanciering is de begrenzing van beschikbare middelen. Gesubsidieerde zorginstellingen worden aldus rechtstreeks met de financiële risico's van de uit te voeren activiteiten geconfronteerd. Tussentijdse budgetaanpassingen zijn in beginsel niet mogelijk (uitzonderlijk voor onverwachte loon- en prijsveranderingen). Bijstelling gebeurt enkel indien, gegeven de norm, deze het gevolg is van een in omvang en/of kwaliteit onvoldoende niveau. Het correct bepalen van de omvang van het budget is een zeer belangrijke factor in de goede werking van deze financieringswijze.
2. Een tweede kenmerk is de mogelijkheid om met budgetten te schuiven of zogenaamde substitutievrijheid. Indien er geen schuifruimte bestaat, is de procesbeheersing door de budgethouder niet goed mogelijk en is terugkoppeling naar de overheid telkens noodzakelijk. Men dient aldus als voorziening de nodige vrijheid te krijgen om het budget te besteden naar behoefte en wenselijkheid.
3. Een laatste kenmerk van budgetfinanciering is de koppeling van prestaties of activiteiten aan beschikbare middelen. De binding van middelen aan activiteiten (taakstelling) bepaalt de bestuurlijke ruimte die de budgetgever de gesubsidieerde instellingen kan geven. Indien de taakstelling niet duidelijk kan gebeuren, is het de vraag of budgetfinanciering wel mogelijk is.

Juist het formuleren van de taakstelling is in de publieke sector een aanzienlijk probleem. In de private sector kan de marktwerking corrigerend werken; deze marktinformatie ontbreekt in de publieke sector.

1.2.5.2 NOODZAKELIJKE VOORWAARDEN

1. Het gewenste niveau van de te verstrekken zorgen/activiteiten/diensten dient geanalyseerd te worden.
2. De budgethouder moet de uitgaven met betrekking tot de voorzieningen kunnen beïnvloeden; kostprijselementen die hij niet in de hand heeft, moeten op een andere manier gefinancierd worden. Responsabilisering van het onderste niveau is niet mogelijk zonder hen ook de macht toe te kennen om hier naar te handelen.
3. De overheid dient wat afstand te nemen en moet zich minder willen 'moeien'.
4. De informatievoorziening moet voldoende zijn voor budgetbewaking en voortgangscontrole.
5. Een budgetteringscultuur in de instellingen stimuleren en opbouwen, anders ontstaan er spanningen tussen het management en de zorgverleners.
6. De budgetteringsregels moeten eenvoudig opgesteld zijn en niet-manipuleerbaar.
7. Het budget moet bekend zijn voor de aanvang van het budgetjaar. Dit is niet alleen noodzakelijk opdat de budgethouder zou weten waar hij aan toe is, maar ook dient hij over voldoende tijd te beschikken om een interne budgetregeling op te stellen.

1.2.5.3 KNELPUNTEN

1. De controleerbaarheid en meetbaarheid van het activiteiten- en voorzieningenniveau, zo niet neemt overheidsbemoeienis noodgedwongen toe.
2. De acceptatie van de invoering van de budgetfinanciering, die een langdurig proces kan zijn. Deze mogelijke effecten hebben niet alleen betrekking op de instellingen onderling, wegens het gebruik van bijvoorbeeld nieuwe parameters, maar ook binnen de instellingen zelf wanneer deze onder druk van de externe budgettering gedwongen worden hun interne budgettering aan te passen.
3. De over- en onderschrijdingen van het budget vormen een volgend knelpunt. Er zijn nog geen spelregels ontwikkeld om structurele overschotten/tekorten aan te pakken; de overschrijdingen leggen druk op de onderhandelingen.
4. De terugtrekking van de overheid: de overheid heeft vooral de doelstelling de budgettaire onzekerheid te verminderen; de bestuurlijke doelstellingen komen slechts op de tweede plaats.

1.2.5.4 VOORDELEN VOOR DE OVERHEID

Budgetfinanciering biedt ook voor de overheid een aantal voordelen (Van Sprundel, hoofdstuk 2 uit VVJG, 1995):

1. Door budgetfinanciering verschuift de controle die de overheid uitoefent van een formele controle op de bestedingswijze van de subsidies naar een inhoudelijke controle op vlak van de

kwaliteit van de dienstverlening. Het zorgt tevens voor een verlaging van de administratieve lasten.

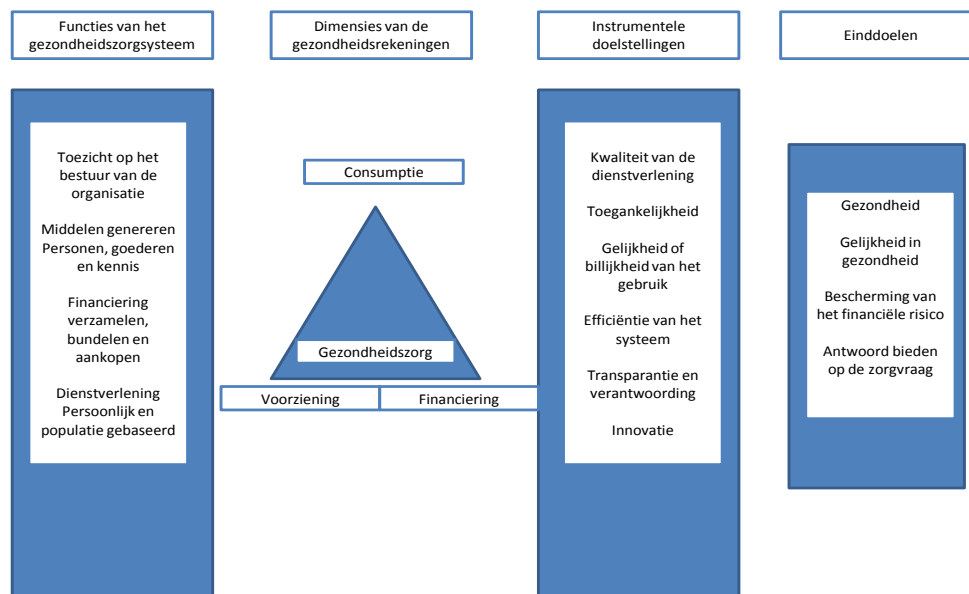
2. Het houdt tevens het budget op macroniveau beheersbaar en voorspelbaar. Het laat toe zowel op korte als op lange termijn een budgetcontrole op macroniveau in te bouwen.

1.2.6 De productie van zorg en de vertaling naar de zorgrekeningen

Er zijn drie types van stakeholders in het spel, de gebruikers, de aanbieders en de financiers. En soms zijn dit gecombineerde rollen, bijvoorbeeld de gebruiker die zelf een deel van de zorg financiert, of de gebruiker die zelf de zorg levert (zelfzorg), of de overheid of de verzekeraar die én financier én aanbieder wordt. We kunnen dit onderverdelen in drie dimensies, het macro-, meso- en microniveau. Met het macroniveau heeft men het over de nationale rekeningen van de gezondheidszorg. Het microniveau situeert zich aan de vraagzijde (de gebruiker), alsook aan de aanbodzijde (de zorgvoorzieningen). Vraag en aanbod geaggregeerd op het sectorniveau, is het mesoniveau.

Al deze dimensies kunnen vertaald worden naar 'rekeningen' voor de zorg.

Figuur 1.2 Relatie tussen het zorgstelsel en de dimensies van de zorgrekeningen

Bron: OECD (2011) A System of Health Accounts. Version 2.0, p. 19

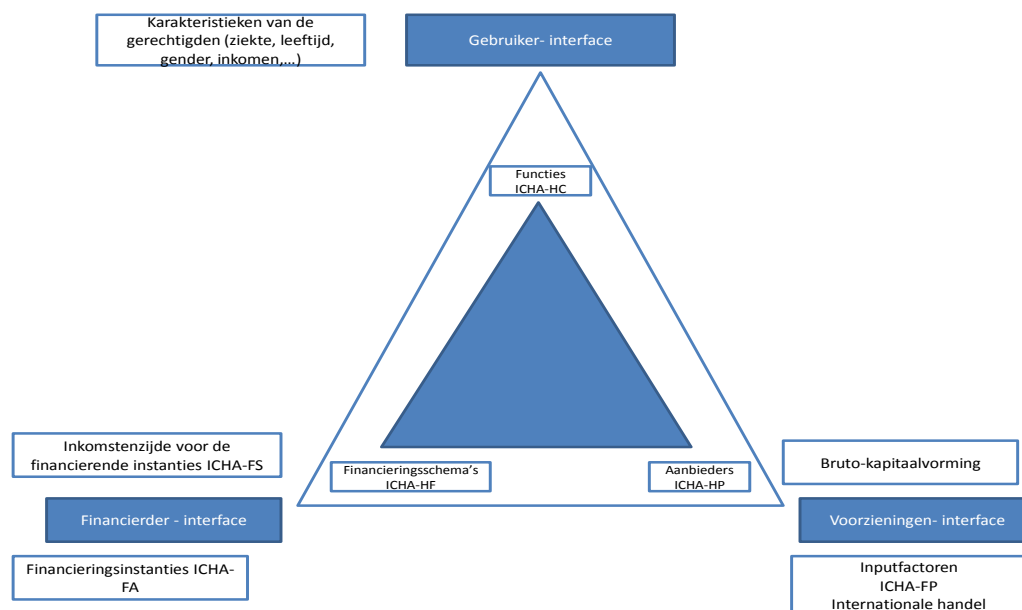
Elk van deze dimensies van de productie, de gebruiker, de voorziening en de financiering, is basis van registratie geworden in de satellietrekeningen voor de zorg: SHA System of Health Accounts (OESO, 2011). Deze rekeningen hebben tot doel een specifiek domein van de samenleving in macro-economische termen en in financiële termen in beeld te brengen, vergelijkbaar met nationale rekeningen. Voor elk van deze drie dimensies bestaan internationale classificaties die toelaten elk van de beschreven gezondheidszorgsystemen, maar ook belangrijke delen van de welzijnszorg, te situeren. Maar vooral levert het, weliswaar in geldtermen, een beeld op van de ontwikkeling van de zorgsector. Welke segmenten en deelsegmenten zijn meer of minder ontwikkeld? Voor België werd in het

verleden in een reeks van rapporten de gezondheidszorg en welzijnszorg in beeld gebracht in het kader van de reeks 'Effectiviteit en efficiëntie' van de Koning Boudewijnstichting in 1988, waarna de analyse in 1992 en 1993 werd verbijzonderd voor respectievelijk de welzijnszorg en de gezondheidszorg in Vlaanderen.

In dit rapport gaan wij op dezelfde manier te werk, met name wordt gestart met het identificeren van de bronnen en het kwantificeren van de financieringsstromen, zo ook gevonden wordt in de methode van de SHA. De focus van dit rapport ligt echter niet op de volledige driehoek (gebruiker- voorziening – financiers). We beperken ons vooral tot het standpunt van de voorziening binnen de thuiszorg, een subsector van de Welzijnszorg. Ook een gedeelte, relevant voor de financiers, wordt meegenomen in dit rapport, zoals de verschillende financieringsmechanismen, en de daarbij horende parameters, normen, subsidiebedragen,...

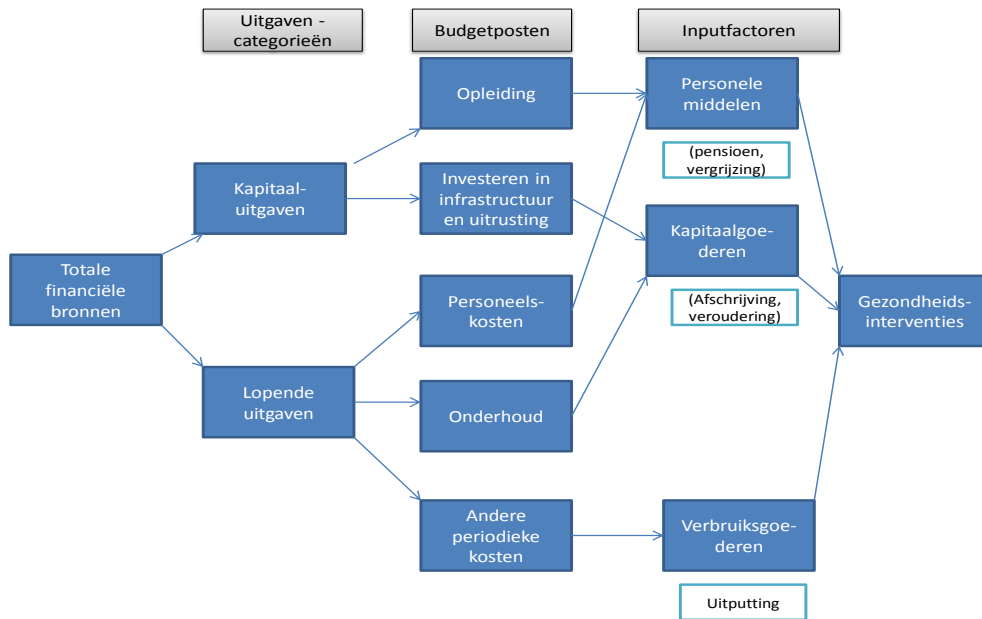
Figuur 1.3 Synthese van de gezondheids- (en welzijns) rekeningen volgens het SHA

Bron: A System of Health Accounts, OESO (2011)

Financieringsmechanismen en stromen zijn in feite gebaseerd op het reële productieproces van de zorg, dat een productie is met input van kapitaal en arbeid, van investeringsgoederen en infrastructuur en lopende uitgaven. De output van deze ondernemingen is het resultaat van deze factoren, waarbij input, output en outcome kunnen onderscheiden worden. De relatie tussen output en de benodigde middelen zijn finaal ook de parameters voor de financiering. De kostenefficiëntie manifesteert zich in dit productieproces, en dus ook de mate dat de overheidsfinanciering daar kan mee rekening houden. Schaalvoordelen, voordelen van diversificatie, de verhouding tussen vaste en variabele kosten, directe en indirecte kosten, het zijn elementen waarmee al dan niet rekening dient te worden gehouden bij het definiëren van de parameters van de financieringsvormen.

Figuur 1.4 Het zorgsysteem: van financieringsmiddelen tot de productie van zorg (hier gezondheidszorg)

Bron: OECD (2011) A System of Health Accounts. Version 2.0, p. 27

Om het productieproces (personeelskosten, infrastructuur, opleiding, onderhoud, ...) te alloceren aan de verschillende werksoorten, moet er een analytische boekhouding gevoerd worden. Het vertrekpunt van het analysesluik van dit onderzoek ligt dan ook bij de analytische boekhouding van de thuiszorgdiensten.

1.3 De analytische boekhouding

Gezien de overheid hoofdzakelijk uitgaat van een kostenfinanciering van de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg, is het belangrijk in dit onderzoek de kosten nader te bekijken. Om het productieproces (personeelskosten, infrastructuur, opleiding, onderhoud, ...) te alloceren aan de verschillende werksoorten, moet er een analytische boekhouding gevoerd worden. Deze sectie gaat in op het belang van de analytische boekhouding.

De boekhouding is een belangrijk element in dit onderzoek, gezien de kosten- en opbrengstengegevens van de diensten uit de boekhouding geplukt worden. De boekhouding is immers de vertaling van het gekozen financieringssysteem (op macroniveau) op het niveau van de diensten. In de boekhouding worden zowel de inkomsten- als de uitgavenstromen gekwantificeerd. Dit kan gekwantificeerd worden op het niveau van de dienst zelf of nog meer in detail, maar dit is evenwel geen verplichting, op het niveau van een bepaald activiteitscentrum, kostenplaats, opbrengstencentrum,... Dan spreken we niet over een gewone financiële boekhouding, maar over een analytische benadering van de boekhouding (Gaeremynck & Van Herck, 2004).

1.3.1 Algemene boekhoudkundige begrippen

In de gewone financiële boekhouding wordt verantwoording afgelegd over het gebruik van de aangewende middelen via het verplicht maken van de opmaak en publicatie van een balans en resultatenrekening. Het beoogt een getrouw beeld te geven van de financiële situatie en rendabiliteit van de onderneming. De algemene boekhouding is vooral gericht op externe gebruikers, zoals de aandeelhouders, banken, klanten, leveranciers, personeel, ...

De *jaarrekening* wil een getrouw beeld geven van het vermogen, de financiële positie en het resultaat van de ganse organisatie op het einde van het boekjaar. De jaarrekening bevat een balans, de resultatenrekening met daarbij een lijst documenten waaronder een toelichting, een schema van de financiële stromen en een jaarverslag.

De *balans* geeft een schematisch overzicht van alle activa (de 'bezittingen') en passiva (hoe de activa gefinancierd wordt, door eigen vermogen of door vreemd vermogen (schulden)) op het einde van het boekjaar voor de organisatie in haar geheel. De balans wordt opgemaakt nadat het resultaat is verdeeld en moet steeds in evenwicht zijn.

De *resultatenrekening* geeft een overzicht van alle kosten en opbrengsten van de transacties van het afgelopen boekjaar. Dit kan opgemaakt worden voor elk activiteitscentrum afzonderlijk, maar in alle geval voor de organisatie in haar geheel. Het verschil tussen alle opbrengsten en kosten is het resultaat van dat jaar.

Een *activiteitscentrum* is een entiteit binnen de organisatie die instaat voor een groep van afzonderlijke taken of activiteiten. Dit impliceert dat er per activiteitscentrum een afzonderlijke boekhouding moet opgesteld worden. Dit is evenwel niet verplicht en behoort tot de analytische boekhouding.

1.3.2 De analytische boekhouding

De analytische boekhouding gaat verder dan de gewone financiële boekhouding. Het beoogt vooral de beheerders informatie te geven over de kosten en opbrengsten van de verschillende segmenten van de organisatie (kostencentra, opbrengstencentra, activiteitencentra, klanten, geografische sectoren,...). De analytische boekhouding laat toe kostprijzen te berekenen op een bepaald niveau. Het biedt daarnaast een beeld van de samenstellende elementen van het resultaat op het niveau van de organisatie. Voor de directie is een analytische boekhouding een beleidsinstrument dat de verantwoordelijkheden aangeeft en tevens de mogelijkheid biedt om het beleid bij te sturen.

Het is een intern instrument waarbij per beleidsdomein een resultaat kan worden opgesteld door de kosten en opbrengsten naar de juiste plaats te brengen, m.a.w. de kosten en opbrengsten op te splitsen naar de verschillende activiteiten of producten, kostenplaatsen van de onderneming of organisatie. Een correcte verdeelsleutel gebruiken is daarbij zeer belangrijk en beïnvloedt het resultaat per activiteit/product.

Bijna alle (private) diensten maken een financiële boekhouding op per activiteitencentrum. Een activiteitencentrum kan bijvoorbeeld de kosten en opbrengsten van de activiteit gezinszorg bevatten. Het kan bijvoorbeeld ook gezinszorg én aanvullende thuiszorg samen zijn. Of ruimer zelfs, de activiteiten binnen het begrip 'thuiszorg'. De diensten zijn daarin vrij.

Of het bij de thuiszorgdiensten echt gaat over een puur analytische boekhouding is maar de vraag, omdat een analytische boekhouding eigenlijk een boekhouding van het beleid is die informatie verschaft over de financiële gevolgen van genomen beslissingen en dat informatie geeft over de kosten en opbrengsten van een bepaalde activiteit. Niet alle diensten zullen verder gaan dan het zuiver toepassen van een financiële boekhouding per activiteitencentrum, het is althans wel de bedoeling.

1.3.3 Verdeling van de indirecte kosten¹¹

Om te weten wat de kosten en opbrengsten zijn van een product, dienst of activiteit dient men de integrale kostprijs te kunnen berekenen. Daarvoor dient men te weten wat de totale kosten (financieel) zijn die gemaakt worden voor het produceren of leveren van het product of de dienst. Over het algemeen is dit voor de directe kosten relatief eenvoudig. Men kan ze gewoon toewijzen aan de activiteit die de directe kosten heeft veroorzaakt. Om de echte kostprijs te kennen, moet er echter ook zicht zijn op de indirecte kosten.

De toerekening van indirecte kosten levert over het algemeen meer problemen op, aangezien er geen directe relatie tussen deze kosten en het product of de activiteit bestaat. Men dient vervolgens een methode toe te passen om de indirecte kosten te verdelen. Of en hoe men ze toewijst aan de individuele activiteitencentra, is niet eenduidig. Er bestaan verschillende mogelijkheden. Het heeft echter wel zijn financiële implicaties op het boekhoudkundig resultaat van de dienst/het activiteitencentrum. Volgens de wetgever moeten deze kosten nochtans in de mate van het mogelijke worden verdeeld over de activiteitencentra.

---

¹¹ Hoofdstuk 6 in Jorissen, A., Roodhooft, F., Van Liedekerke, C., Walraevens, G. (2006). Cost Accounting. Antwerpen: Standaard Uitgeverij

In de praktijk worden vaak onderstaande twee vormen van kostprijsberekening gehanteerd: de kostenplaatsmethode en Activity Based Costing (ABC-methode).

1.3.3.1 KOSTENPLAATSMETHODE

Direct en indirecte kosten worden gescheiden bij de kostenplaatsmethode. De directe kosten zijn direct toe te rekenen aan een product, maar voor de indirecte kosten geldt dit echter niet zo. Bij deze methode worden de indirecte kosten toegerekend door middel van de hulpkostenplaatsen. Deze kosten binnen de hulpkostenplaatsen worden via verdeelsleutels toegerekend aan hoofdkostenplaatsen. Hulpkostenplaatsen, dat is de kostenverzameling die niet tot een specifieke afdeling behoren en worden doorberekend, bijvoorbeeld de kosten infrastructuur, algemeen beheer, secretariaat, etc.). Hoofdkostenplaatsen zijn kostenplaatsen die direct een verband hebben met producten waar de kosten aan toegerekend kunnen worden (bijvoorbeeld een bepaald product). De kosten van de ondersteunende diensten die voor meerdere activiteitencentra ingezet worden, worden dan verdeeld over de activiteitencentra op basis van het reële verbruik (een bepaalde verdeelsleutel). Deze methode maakt vooral gebruik van volumegerelateerde verdeelsleutels (zoals % van het aantal gepresterde uren, per m², aantal VTE,...), die echter niet altijd geschikt zijn in een complexe omgeving. De ABC-methode tracht op een andere manier de indirecte kosten te verdelen.

1.3.3.2 ACTIVITY BASED COSTING

Activity based costing is een alternatieve methode om kosten aan producten of diensten toe te rekenen. In plaats van het gebruik van discutabele percentages bij de toewijzing van kosten, wordt bij ABC geprobeerd oorzaak en gevolg relaties te benoemen om kosten te verdelen. Door te onderzoeken welke activiteiten uitgevoerd moeten worden voor een product/dienst, kunnen aan de hand van een aantal kostendrijvers de kosten worden toegerekend aan producten of diensten. De methode gaat ervan uit dat de producten niet de kosten veroorzaken, maar de activiteiten die noodzakelijk zijn voor de voortbrenging van het product.

De traditionele kostprijsberekening verdeelt bijvoorbeeld de kosten van het begeleidend personeel op basis van een bepaalde verdeelsleutel naar 'gezinszorg' en 'aanvullende thuiszorg' (bv. op basis van het aantal gepresterde uren van de twee werksoorten gezinszorg en aanvullende thuiszorg). Activity based costing zal daarentegen (sterk vereenvoudigd voorbeeld) de kosten van het begeleidend personeel opdelen in een aantal verschillende 'activiteiten', zoals het verrichten van het sociaal onderzoek, het begeleiden van de gebruiker, het begeleiden van het logistiek personeel, het begeleiden van het verzorgend personeel, vervanging zoeken bij ziekte van het personeel... De verdeling van de kosten naar die activiteiten gebeurt bv. op basis van het aantal uren besteed aan de activiteiten (% arbeidstijd van het begeleidend personeel aan deze activiteiten). Vervolgens bepaalt men per 'activiteit' een bepaalde kostendrijver achter de kost, zoals via het aantal nieuwe gebruikers, het aantal VTE logistiek personeel, het aantal ziekte-dagen van het personeel, ... Per activiteit wordt een kostendrijver gevonden, waardoor zo de kosten van de 'activiteiten' kunnen toegeschreven worden aan 'gezinszorg' of 'aanvullende thuiszorg'.

1.3.4 De analytische boekhouding van de erkende diensten

In het analyteluik van dit onderzoek wordt de analytische boekhouding van de erkende diensten zorgvuldig bekeken en gehanteerd om de financiële leefbaarheid van de diensten in te schatten. Het is daarbij belangrijk dat het activiteitencentrum goed is afgebakend en gedefinieerd, alsook dat de indirecte kosten op een correcte wijze zijn verdeeld over de verschillende activiteiten.

1.3.4.1 PRIVATE DIENSTEN

Gezien de organisatie achter de erkende dienst gezinszorg en aanvullende thuiszorg, vaak veel meer activiteiten uitvoert dan gezinszorg en aanvullende thuiszorg alleen (bv. dienstencheque, opleidingscentrum, dienstencentrum, maaltijdbezorging, kinderdagverblijven, verschillende woonzorgactiviteiten, ...) kunnen we ons voor de financiële analyse van de erkende diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg niet alleen baseren op de gepubliceerde jaarrekening en resultatenrekening, dat de geconsolideerde resultaten bevat van alle activiteiten binnen de organisatie. Een opdeling naar activiteitencentra is vervolgens noodzakelijk om de kosten en inkomsten van de activiteiten in kaart te brengen. Een opdeling naar het activiteitencentrum gezinszorg enerzijds en het activiteitencentrum aanvullende thuiszorg anderzijds, is in het kader van dit onderzoek een ideaal vertrekpunt. Gezien de private erkende diensten meestal als hoofdactiviteit gezinszorg en aanvullende thuiszorg hebben, is deze opdeling dan ook overwegend standaard aanwezig. De resultaten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg worden meestal apart bijgehouden.

1.3.4.2 OPENBARE DIENSTEN

In het geval van een erkende dienst gezinszorg en aanvullende thuiszorg binnen een OCMW ligt de analyse wat moeilijker. De publicatie van de jaarrekening van een OCMW bevat de boekhouding van het OCMW in zijn geheel (met zijn veelvoud aan activiteiten). We dienen dus de verdeling van de geconsolideerde resultatenrekening over de aangemaakte activiteitencentra te verkrijgen om een degelijke analyse te kunnen maken.

Sinds 1995 werden de 'Nieuwe OCMW-Beleidsinstrumenten' (NOB) ingevoerd en is tot op vandaag nog steeds van toepassing op de financiële rapportage van de OCMW's. Het zwakke punt van deze regelgeving is dat er geen wettelijke bepaling is van een optimaal aantal activiteitencentra. OCMW's kunnen binnen bepaalde grenzen zelf bepalen van welke diensten en afdelingen ze een boekhoudkundig activiteitencentrum willen maken. Dat heeft als nadeel dat het zeer moeilijk wordt om op Vlaams niveau nog vergelijkbare statistieken te verzamelen over bijvoorbeeld de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg. De wijze van codering en aparte opvolging is daarvoor te verschillend van bestuur tot bestuur (Gilot & Leroy, 2010)¹².

We zien in de financiële gegevens van de OCMW's (zie infra) dat men er momenteel vaak voor kiest alles wat onder de noemer 'thuiszorg' valt, gemakkelijker halve onder één activiteitencentrum onder te brengen. Daarnaast wordt ook gezinszorg en aanvullende thuiszorg regelmatig onder één activiteitencentrum geplaatst. Gezinszorg en aanvullende thuiszorg als aparte activiteitencentra aanzien is uiteraard in het kader van dit onderzoek meer geschikt. Het detail van de verschillende activiteiten binnen de brede noemer van de thuiszorgdiensten is echter niet altijd beschikbaar. Dat zal blijken in de analyse van de boekhouding van de openbare besturen.

---

¹² http://www.vvsg.be/Werking_Organisatie/Financien/Documents/BBC%2060%20-%20derde%20editie.pdf

Vanuit het Agentschap Zorg en Gezondheid wordt nochtans gevraagd in het financieel verslag de twee activiteiten in aparte activiteitencentra onder te brengen. Gezien de beperkte financiering van de aanvullende thuiszorg wordt dit echter niet altijd opgevolgd. In de regelgeving van de boekhouding van de OCMW's wordt nochtans opgelegd om dat zo uit te voeren¹³:

Artikel 14 van het besluit van de Vlaamse Regering van 17 december 1997 betreffende de boekhouding en de administratieve organisatie van de OCMW's bepaalt dat een activiteitencentrum een entiteit is binnen het OCMW die instaat voor een verzameling van afzonderbare taken of activiteiten, en dat elke entiteit waarvoor in hoofde van de erkennende of subsidiërende overheid een balans of resultatenrekening vereist is, als een activiteitencentrum beschouwd moet worden. En artikel 56 legt aan de OCMW's op dat de balans en de resultatenrekening afzonderlijk voor ieder activiteitencentrum en eveneens in geconsolideerde vorm voor het gehele OCMW worden opgemaakt. Bijgevolg kan aan de OCMW's dezelfde verplichting worden opgelegd als aan de vzw's (artikel 11, § 1): het OCMW moet zijn resultatenrekening ook opsplitsen per activiteitencentrum, in plaats van zich te beperken tot een uittreksel uit de rekening.

De financiële gegevens van de OCMW's die we in het analyseluik van dit onderzoek zullen raadplegen hebben betrekking op het jaar 2010 of 2011. Deze gegevens werden opgemaakt volgens de regelgeving die toen van toepassing was. Op 25 juni 2010 werd echter een besluit¹⁴ goedgekeurd dat deze regelgeving in de toekomst zal veranderen, meer bepaald het besluit over de *beleids- en beheerscyclus* (BBC). De nieuwe regelgeving treedt in principe in werking op 1 januari 2014.

Bevordert de nieuwe wetgeving de standaardisatie van de boekhoudkundige verwerking van de activiteitencentra?

Of en op welke wijze het bestuur werkt met een analytische boekhouding bepaalt het nieuwe besluit niet. Het besluit legt voornamelijk de nadruk op de aanpasbaarheid van het beleids- en beheerssysteem aan de eigen organisatie. Dat heeft uiteraard zijn nadelen voor de vergelijkbaarheid op Vlaams niveau. Het nieuwe besluit kan alvast geen antwoord bieden op de huidige boekhoudkundige en interpretatieproblemen die we in het analyseluik ondervinden. Er wordt zelfs gesuggereerd (Gilot & Leroy, 2010) het aantal activiteitencentra te beperken omdat informatie ook een kostprijs heeft.

---

¹³ Toelichting Ilse Goossens, Agentschap Zorg en Gezondheid

¹⁴ Het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de beleids- en beheerscyclus van de gemeenten, de provincies en de openbare centra voor maatschappelijk welzijn (25 juni 2010). Het besluit van 25 juni 2010 kreeg op 1 oktober 2010 een vervolg met een Ministerieel Besluit. Beide besluiten werden in de loop van 2012 gewijzigd.

Hoofdstuk 2.

Een inventaris van de huidige Vlaamse subsidieregeling

De Vlaamse Regering is de voornaamste subsidiërende overheid van de thuiszorgdiensten. Deze subsidieregeling trachten we in dit hoofdstuk op te lijsten. De Vlaamse subsidiëring van de erkende diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg is opgesplitst naar beide activiteiten. Het financieringsmechanisme bestaat hoofdzakelijk uit loonsubsidies, daarnaast in zeer beperkte mate uit een subsidiëring van de werking, en de subsidiëringwijze van de verscheiden activiteiten is verschillend. Voor gezinszorg wordt een prestatiegerichte subsidiëring op basis van enkele parameters, namelijk het aantal gepresteerde uren en het aantal gebruikers, en toeslagen toegepast. Voor de aanvullende thuiszorg wordt een enveloppefinanciering gehanteerd, gebaseerd op een aantal vooraf toegekende voltijdsequivalent logistieke medewerkers, en wordt verder aangevuld met toeslagen.

2.1 Algemene context

2.1.1 Algemeen kader

Personen die in hun thuissituatie een bepaalde zorgbehoefte ervaren kunnen zich richten tot een dienst voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg. Deze zorgvraag kan zich zowel bevinden bij ouderen die zorg en ondersteuning nodig hebben om nog zelfstandig thuis te kunnen blijven, als bij personen die ernstig ziek zijn, als bij gezinnen met een persoon met een handicap ten laste, als bij een gezin met een pasgeboren baby dat extra hulp wenst. Het gebruik van de dienst gezinszorg en aanvullende thuiszorg wordt aldus niet beperkt in leeftijd van de gebruiker, als in ernst van de zorggraad.

Er bestaan in Vlaanderen zowel openbare diensten, meer bepaald georganiseerd door het OCMW (85-tal) of een ander openbaar bestuur in een aparte rechtsvorm (er zijn 8 diensten op deze manier georganiseerd), als private diensten (26 vzw's anno 2013).

De private markt is klein in aantal, maar groot in omvang. De openbare markt is daarentegen klein in omvang en zeer versnipperd aanwezig. Er zijn heel wat meer openbare diensten aanwezig, maar komen in aantal gepresteerde uren niet in de buurt van de omvang van de private diensten.

De meeste openbare diensten opereren vanuit het OCMW en zijn gebonden aan het grondgebied van hun gemeente. Andere OCMW's werken samen in een gemeentegrensoverschrijdend samenwerkingsverband. De bestaande samenwerkingsverbanden (7-tal) verenigen in totaal 81 OCMW's¹⁵. Daarnaast is ook het Zorgbedrijf Antwerpen, dat in alle districten van de stad Antwerpen opereert, actief in de thuiszorgsector.

Dergelijke samenwerkingsverbanden zullen in de nabije toekomst meer en meer voorkomen, gezien alle diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg tegen 2016 doorlopend minimaal tien voltijdsequivalent (VTE) verzorgenden in dienst moeten hebben. In 2010 hadden nog een 100-tal

---

¹⁵ Sinds 2013 heeft KINA een erkenning als dienst gezinszorg en aanvullende thuiszorg. Ze verenigt voor deze activiteiten een 5-tal OCMW-diensten.

OCMW's een erkenning als dienst gezinszorg en aanvullende thuiszorg. Een 50-tal OCMW's hadden zich toen verenigd in een koepel¹⁶.

39% van de openbare diensten haalt deze nieuwe personeelsnorm niet (toestand 2011). 26% van de openbare diensten heeft een urencontingent dat lager ligt dan 10 VTE (minder dan 15 390 uren in 2012) (bron: VAZG). De noodzaak van fusioneren of intensief samenwerken binnen eenzelfde entiteit zal zich bij deze diensten dan ook opdringen (VVSG, 2011; BVR 24 juli 2009 Art 4.).

In feite hoeft men niet erkend te worden door het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid om dergelijke diensten aan te bieden, maar er is een meldingsplicht. Men dient echter wel erkend te zijn om in aanmerking te komen voor de Vlaamse subsidies.

De afdeling *gezinszorg* houdt meer specifiek in:

- persoonsverzorging (wassen, aankleden, verzorging, enz.);
- hulp in het huishouden (koken, wassen en strijken, enz.);
- psychosociale en pedagogische ondersteuning en begeleiding (gezelschap, aanspreekpunt, enz.);
- in beperkte mate kan men ook hulp aanbieden bij het schoonmaken van de woning;

Voor bovenstaande diensten wordt een verzorgend personeelslid ingeschakeld.

De afdeling *aanvullende thuiszorg* houdt in:

- de schoonmaak van de woning;
- soms kan men ook oppashulp krijgen (toezicht, gezelschap, enz.);
- sommige diensten gaan de gebruiker bijstaan bij karweitjes (kleine reparaties, schilderen of behangen, enz.).

Voor de afdeling aanvullende thuiszorg wordt een logistiek personeelslid ingeschakeld.

2.1.2 Programmatie en het urencontingent

De programmatie 'gezinszorg' van de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg bestaat uit een pakket uren persoonsverzorging en huishoudelijke hulp.

De programmacijfers worden per provincie en per gemeente vastgelegd op basis van de leeftijd van de inwoners:

- per inwoner van de leeftijdsgroep tot 59 jaar: 0,62 uur per jaar;
- per inwoner van de leeftijdsgroep vanaf 60 tot en met 64 jaar: 1,68 uur per jaar;
- per inwoner van de leeftijdsgroep vanaf 65 tot en met 74 jaar: 4,58 uur per jaar;
- per inwoner van de leeftijdsgroep vanaf 75 tot en met 84 jaar: 17,5 uur per jaar;
- per inwoner van de leeftijdsgroep vanaf 85 jaar: 40 uur per jaar.

---

¹⁶ Bron: Nota van de VVSG (15 oktober 2010) over de integratie aanvullende thuiszorg en diensten logistieke hulp in het Woonzorgdecreet.

Voorlopig wordt enkel de factor leeftijd in rekening genomen en kijkt men niet naar de werkelijke zorgbehoeften van de regio (zorgbehoevendheid van de populatie). De berekening van die programmatische cijfers wordt gebaseerd op de bevolkingsprojecties van het volgende jaar.

In 2011 werd een programmatische cijfer van 20 457 375 uren gezinszorg vooropgesteld¹⁷, waarvan 19 566 179 uren bestemd voor Vlaanderen. Daarvan werden 15 931 636 uren gezinszorg¹⁸ gesubsidieerd door de erkende diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg, ofwel een invulling van de programmatische cijfers van 77,8%. De private diensten nemen ongeveer 83% van deze gepresteerde uren gezinszorg van 2011 voor zich. De publieke sector tekent voor de overige 17% en is duidelijk in veel kleinere omvang actief in de gezinszorg. Van alle uren gezinszorg wordt ongeveer 80% toegekend aan gebruikers ouder dan 65 jaar (gegevens 2008).¹⁹ In de praktijk worden de uren schoonmaakhulp gepresteerd door de verzorgenden (en dus niet alleen persoonsverzorging) ook aangerekend via het subsidiabel urencontingent gezinszorg.

Merk op dat niet het volledige programmatische cijfer gesubsidieerd wordt vanuit de Vlaamse overheid. Binnen de grenzen van de beschikbare begrotingskredieten berekent de Vlaamse Regering jaarlijks de subsidiabele uren (en het zogenaamde 'urencontingent' van alle diensten afzonderlijk). De programmatische cijfers worden slechts gehanteerd als absoluut maximum (BVR 24 juli 2009, art. 8).

Het ministerieel besluit van 9 september 2011 tot vaststelling van het subsidiabele urencontingent gezinszorg 2011 voor de private en de openbare diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg verdeelde een urencontingent van 13 667 572 uren voor de private diensten en 2 964 519 uren voor de openbare diensten, wat neerkomt op een totaal van 16 632 091 subsidiabele uren. Het subsidiabel urencontingent gezinszorg lag in 2011 op ongeveer 80% van het toenmalige programmatische cijfer.

In 2012 kende het programmatische cijfer een lichte stijging en bedroeg 20 826 292 uren, waarvan 19 929 676 bestemd voor Vlaanderen (gegevens Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid). Ook het urencontingent gezinszorg steeg in 2012 met 2% tot 16 966 775 uren.²⁰ De minister is bevoegd voor de verdeling van het urencontingent. De verdeling van de bijkomende uren vindt van jaar tot jaar gedeeltelijk op grond van andere criteria plaats, en zijn afhankelijk van de beleidskeuzes en prioriteiten van de minister op dat moment²¹.

---

17 Bron: Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

18 Gegevens uit de Vesta-databank (Vlaamse erkende diensten, zie verder)

19 De meest recente cijfers dateren van 2008 en zijn te vinden op de website van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid onder de rubriek 'cijfers Thuiszorg, sectie aantal uren gezinszorg'.

20 Bron: begrotingsboekje 2012 van de Vlaamse Regering
http://www.vlaanderen.be/sites/default/files/documents/begrotingsboekje_2012.pdf

21 Verslag van het Rekenhof over de subsidiëring van de thuiszorg (2007)

Tabel 2.1 De programmatie, het urencontingent, de gepresteerde en gesubsidieerde uren van de Vlaamse erkende diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg, in aantal uren, 2011 en 2012

	Programmatie Vlaamse Gemeenschap	Urencontingent	Gepresteerde uren bij de gebruiker (*)	Gesubsidieerde uren binnen het urencontingent (**)
2011	20 457 375	16 632 091	15 483 485	15 931 637
2012	20 826 292	16 966 775	15 883 606	Nog niet gekend

* De gepresteerde uren omvatten slechts de regelmatige en onregelmatige uren gepresteerd bij en vervolgens ook gefactureerd aan de gebruiker. De gelijkgestelde uren worden niet opgenomen in deze variabele, maar worden wel vanuit Welzijn gesubsidieerd. Het wordt mee opgenomen in het urencontingent (max. 5%).

**De gesubsidieerde uren: de gesubsidieerde regelmatige, onregelmatige en gelijkgestelde uren. Het weerspiegelt de reële realisatiegraad van het urencontingent gezinszorg.

Bron Vesta, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

Elk jaar zou in principe het pakket subsidiabele uren met 4% moeten stijgen tot het niveau van de programmatiecijfers bereikt wordt. In realiteit werd dit groeicijfer in de laatste 10 jaar nog maar één keer behaald, namelijk in 2009 (4,05%).

Enkele grote private diensten signaleren regelmatig dat het subsidiabel urencontingent niet volstaat om alle opdrachten uit te voeren. Men tracht echter als dienst voor elke hulpvraag een antwoord te vinden, met als gevolg dat men minder uren dan voorzien presteert bij de bestaande klanten. Men verleent minder hulp dan wat door de gebruiker gevraagd wordt. Ook het rapport uit 2010 over de programmatie in de thuiszorg- en ouderenvoorzieningen (Breda et al., 2010) signaleert dit probleem. We dienen deze opmerking echter te nuanceren. De reële realisatiegraad ligt lager dan 100%, maar situeert zich vooral bij de openbare diensten (89% ten opzichte van 97,2%). De diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg kennen een invullingsgraad van gemiddeld 95,7% (2011). 13 private diensten hebben gebruik gemaakt van het volledige subsidiabel urencontingent.

2.1.3 Het algemeen subsidiëringmechanisme

In 2010 werd de aanvullende thuiszorg geïntegreerd binnen de erkende diensten voor gezinszorg (Woonzorgdecreet van 13 maart 2009). Vanaf dan spreken we van de erkende diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg. In de praktijk waren de meeste initiatiefnemers van een dienst voor logistieke hulp en aanvullende thuiszorg ook initiatiefnemer van een dienst voor gezinszorg (en was er op het terrein al een zekere overlap wat omkaderingspersoneel betrof). Bij de integratie werd het bestaande subsidiëringmechanisme van de diensten voor logistieke hulp en aanvullende thuiszorg meegenomen. De twee subsidiëringmechanismen (aanvullende thuiszorg/gezinszorg) zijn tot op heden nog niet op elkaar afgestemd²².

De programmatie, subsidiëring en de organisatie van de activiteiten gezinszorg en aanvullende thuiszorg zijn in realiteit twee aparte domeinen gebleven. Vanuit dit opzicht werd geopteerd om in dit rapport deze twee activiteiten op te splitsen in twee aparte analysesluiken.

De diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg halen hun inkomsten voornamelijk uit drie bronnen: de Vlaamse Gemeenschap, de gebruikers en de lokale besturen. De diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg worden hoofdzakelijk gesubsidieerd door de Vlaamse overheid. Deze sectie

²² Toelichting van Ilse Goossens, contactpersoon van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid (Afdeling thuiszorg)

behandelt in hoofdzaak deze subsidiestroom. In een volgend hoofdstuk worden de overige subsidiebronnen beschreven en gekwantificeerd.

Op het macroniveau werkt de Vlaamse Regering met een (quasi) gesloten budget:

- afhankelijk van het op de begroting voorziene krediet bepaalt de minister jaarlijks per erkende dienst voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg het maximum aantal subsidiabele uren gezinszorg (het zogenaamde 'urencontingent' waarover de dienst beschikt voor het aanbieden van gezinszorg). Het totaal aantal subsidiabele uren gezinszorg over de ganse sector wordt jaarlijks vastgelegd. We spreken over een quasi gesloten budget op macroniveau (zie infra);
- de Vlaamse Regering legt elk jaar het totaal aantal subsidiabele uren voor de aanvullende thuiszorg en logistieke hulp vast. De minister van Welzijn bepaalt per erkende dienst voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg en per erkende dienst voor logistieke hulp het aantal voltijdse equivalenten (VTE) logistiek personeel, het aantal VTE doelgroepwerknemers en het aantal VTE GESCO-personeel in de verschillende functiecategorieën die in aanmerking komen voor subsidiëring. In 2011 werden 2 331,07 VTE logistiek personeel, 296,75 GESCO-personeel en 197,18 VTE doelgroepwerknemers, verdeeld over de erkende diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg en de diensten voor logistieke hulp, wat overeenstemt met 3 642 300,9 subsidiabele uren aanvullende thuiszorg;
- de ministeriële besluiten betreffende de vaststelling van de subsidiabele urencontingenten vermelden dat de laatste schijf van de subsidie verminderd kan worden met een bepaald percentage à rato van de mogelijke overschrijding van het globale beschikbare budget. In de praktijk blijft men binnen de begroting.

2.2 Subsidiëring van het luik 'gezinszorg'

2.2.1 Subsidies voor het personeel en de werking²³

De subsidie-enveloppe voor gezinszorg bestaat uit verschillende subsidies en toeslagen. De Vlaamse Gemeenschap subsidieert de diensten voor gezinszorg zowel voor hun personeelskosten als voor hun werkingskosten. Ter vergoeding van de werkingskosten (administratie- en coördinatiekosten) ontvangen de diensten een forfaitair bedrag in functie van het aantal geholpen gebruikers. Voor de subsidiëring van de personeelskosten hanteert men verschillende parameters, normen en subsidiebedragen, afhankelijk van de functiecategorie. De prestatiegegevens van de verzorgenden vormen echter de basis voor de subsidieberekening.

De Vlaamse subsidieregeling voor het verzorgend personeel vindt historisch zijn oorsprong in drie verschillende contingenten; het regulier stelsel, het IBF-stelsel²⁴ en de eerste Maribel-operatie. Ze zijn alle drie vastgelegd in het huidige urencontingent²⁵. Daarbuiten stellen de diensten nog verzorgenden tewerk met toepassing van de tewerkstellingsmaatregel sociale Maribel (KB van 7 februari 1997).

Erkende diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg ontvangen voor *gezinszorg* volgende subsidies:

- De subsidie voor **het verzorgend personeel** steunt op de gepresteerde uren bij de gebruiker (regelmatige en onregelmatige prestaties), gelijkgestelde uren en de uren bijscholing.

Naast een vergoeding per gepresteerd uur, ontvangen de diensten een subsidieverhoging voor prestaties op onregelmatige tijdstippen. De noodzaak van thuiszorg veronderstelt immers een bepaalde vorm van continuïteit in de dienstverlening. Daartoe kan gewerkt worden buiten de normale arbeidsuren. De subsidie wordt met 30% verhoogd voor prestaties op zaterdagen en op werkdagen tussen 20 en 7u. De subsidie werd vroeger met 60%, maar sinds VIA 4 met 67% verhoogd voor prestaties op zon- en feestdagen²⁶. Het totaal aan deze 'onregelmatige prestaties'²⁷ dat voor subsidiëring in aanmerking komt, wordt begrensd tot 3% van het toegekende urencontingent (VIA 4 laat dit percentage gradueel stijgen tot 3,5% in 2015). Het urencontingent onregelmatige prestaties maakt deel uit van het toegekende urencontingent.²⁸

Binnen het toegekende urencontingent worden een aantal uren gelijkgesteld aan de gepresteerde uren, meer bepaald de uren besteed aan de deelname aan de

---

²³ Gebaseerd op het uitvoeringsbesluit van 24 juli 2009, ter beschikking gesteld via de website van het Agentschap Zorg en Gezondheid.

²⁴ IBF: Interdepartementaal begrotingsfonds.

²⁵ Bron: Verslag van het Rekenhof over de subsidiëring van de thuiszorg (2007)

²⁶ Sinds de VIA-akkoorden van 2011-2015 werd de verhoogde subsidie voor prestaties op zon- en feestdagen van 60% naar 67% opgetrokken met als doel het arbeidsvolume te verhogen.

²⁷ De basisreglementering stelt een maximum van 3% voorop. VIA 4 van 2011-2015 heeft dit opgetrokken tot 3,5%.

²⁸ Voor de berekening van de subsidie wordt het gemiddeld aantal VTE verzorgend personeel in aanmerking genomen dat in dienst was in het jaar dat voorafgaat aan het jaar waarop de subsidie betrekking heeft. Dat gemiddelde aantal VTE in dienst wordt berekend door het totale aantal gesubsidieerde uren in het jaar dat voorafgaat aan het jaar waarop de subsidie betrekking heeft, te delen door 1539. De prestaties van de verzorgende personeelsleden die in het kader van de maatregel sociale Maribel tewerkgesteld waren in het jaar dat voorafgaat aan het jaar waarop de subsidie betrekking heeft, worden mee in rekening gebracht (Uitvoeringsbesluit 24 juli 2009, bijlage 1, artikel 12, sectie 3).

ondernemingsraad, aan de deelname aan het comité voor preventie en bescherming op het werk, aan syndicale verplichtingen, aan werkvergaderingen, al dan niet met andere hulpverleners in de thuiszorg, aan wijkwerking, de wachturen van de verzorgende personeelsleden die kraamzorg verstrekken en in hoofdzaak de uren vrijgesteld van prestaties (VAP-dagen) wegens de maatregel arbeidsduurvermindering vanaf 45 jaar (art. 13 in BVR van 24 juli 2009, enkel van toepassing op de private diensten). Vooral dat laatste is een belangrijk gegeven voor de private diensten, gezien de grote financiële impact van de invoering van de VAP-dagen voor personeelsleden ouder dan 45 jaar (zie ook infra).

Het aantal gelijkgestelde uren worden begrensd tot 5% van het toegekende urencontingent. Als de grens van 5% wordt overschreden, kan deze grens worden verhoogd, binnen het toegekende urencontingent. De verhoging kan alleen worden toegestaan op voorwaarde dat bewezen wordt dat het aantal uren van de overschrijding minstens opgevangen wordt door prestaties van bijkomend personeel (bv. via de sociale Maribel).

De subsidie voor de gepresteerde uren bij de gebruiker en gelijkgestelde uren bedraagt 25,2881 euro per uur, geldig vanaf maart 2012. Ook de uren bijscholing worden gesubsidieerd aan bovenstaand tarief om de deskundigheid van het verzorgend personeel te bevorderen (max. 2% en minimum 1,3% van het urencontingent, dat bovenop het toegekende urencontingent wordt toegekend).

Merk op dat men enkel voor de werkelijk gefactureerde uren gefinancierd wordt door de gebruikersbijdrage. De premie voor de onregelmatige prestaties, de gelijkgestelde uren en de uren bijscholing worden bijgevolg enkel gefinancierd vanuit Welzijn en niet vanuit de gebruiker.

- In de dienst wordt **begeleidend personeel** ingezet. Ze zijn belast met het verrichten van sociale onderzoeken, met de begeleiding van de gebruikers, met het hulp- en dienstverleningsproces of met het begeleiden van het verzorgend en logistiek personeel (BVR 24 juli 2009, bijlage I, art. 1). De subsidie voor het begeleidend personeel bestaat uit een forfaitair bedrag van 36 793 euro per VTE voor het werkjaar 2012, en dit per 130 geholpen gebruikers. Een gebruiker behoort slechts tot deze noemer indien er meer dan vier uur hulp werd verleend (binnen een tijdspanne van 13 weken). Er moet daarnaast sprake zijn van een onderbreking van meer dan 13 weken om diezelfde gebruiker als een nieuwe gebruiker te mogen meetellen. Ook de fracties van een VTE worden gesubsidieerd.²⁹
- Grotere diensten ontvangen subsidies voor **het leidinggevend personeel**, wat neerkomt op 20 122 euro voor het werkjaar 2012, en dit vanaf en per 75 VTE verzorgend personeel. Dit subsidiebedrag dient één halftijds equivalent (HTE) leidinggevende te financieren. Vanaf een personeelssamenstelling van meer dan 75 VTE verzorgend personeel, worden ook fracties meegeteld in de berekening van deze subsidies. De prestaties van de verzorgenden die in het kader van de maatregel sociale Maribel tewerkgesteld waren, worden mee in rekening gebracht. Ter illustratie, 13 private en 28 openbare diensten ontvingen in 2011 een subsidie voor het leidinggevend personeel (bron: Vesta, zie infra).

---

²⁹ VIA 3 en VIA 4 onderhandelden een overbrugging van het verschil tussen barema B1a en B1b voor begeleidend personeel. Hiervoor werd in VIA 4 een verhoging van het forfait per VTE toegekend van 850 euro.

- Men ontvangt ten slotte een toeslag voor **de administratie- en coördinatiekosten (werkingskosten)**, wat neerkomt op 26 970 euro voor het werkjaar 2012 en dit per 200 geholpen gebruikers. Fracties worden tevens gesubsidieerd. Dit forfait wordt echter niet altijd aangepast bij indexoverschrijdingen. In het kader van de besparingen van 2010 en 2012 werden de subsidies voor de administratie- en coördinatiekosten (alook de middelen voor vervoer en milieubewuste verplaatsingen, zie verder) voorgesteld als niet-loon gebonden en werden aldus niet mee geïndexeerd. In 2011 werd wel een indexaanpassing toegestaan.

Het subsidiëringssysteem, zoals hierboven beschreven, is volledig forfaitair: het bestaat deels uit een forfaitaire kostenfinanciering (toekenning van een forfait per eenheid van prestatie, in casu een gepresteerd uur door een verzorgend personeelslid) en deels uit een zuivere forfaitaire subsidiëring (de werkingskosten en het forfait voor begeleidend en leidinggevend personeel). Door de forfaitaire financiering toe te passen is, volgens het Rekenhof (2007), de kans op fouten in de berekening van de subsidie relatief beperkt.³⁰

De infrastructuur van de diensten voor gezinszorg (kantoren e.d.) wordt, in tegenstelling tot andere welzijnsvoorzieningen, niet afzonderlijk gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschap (VIPA).

2.2.2 Toeslagen³¹

Bovenop de subsidies ontvangen de erkende diensten een aantal toeslagen voor zijn activiteiten binnen gezinszorg. De toeslagen zijn veelal een product van de verschillende VIA-akkoorden. Het macrobudget dat aan de verschillende toeslagen wordt gekoppeld ligt vast en kent bijgevolg een gesloten karakter. Op basis van een aantal verdeelsleutels verdeelt men dit gesloten budget onder de erkende diensten.

- *Een toeslag voor werkdrukvermindering.*

De Vlaamse Gemeenschap stelt bijkomende middelen ter beschikking voor bijkomende prestatie-uren basisverlening. Doelstelling van de bijkomende prestatie-uren is het verminderen van de werkdruk op de bestaande personeelsgroep door onder meer vervanging bij ziekte en afwezigheden, het geven van de hulp afgesproken bij de indicatiestelling, enz.

Deze toeslag (ontstaan tijdens VIA3 2006-2010) dient echter voornamelijk de impact van de "arbeidsduurvermindering" voor oudere werknemers in de zorgsector op de kostenstructuur te beperken. De CAO³² betreffende de vrijstelling van arbeidsprestaties in de thuiszorg kent een regeling arbeidsduurvermindering die voltijds werknemers van 45 jaar toestaat de wekelijkse arbeidsduur met twee uur te verkorten met behoud van salaris. Vanaf 50 jaar vermindert de gepresteerde wekelijkse arbeidstijd naar 34 uur. Op 55 jaar wordt dit nog een 32-uren week. Het is duidelijk dat niet alleen de anciënniteitstructuur (duurdere werknemers bij een hogere anciënniteit, via de barema's) maar ook de leeftijdsstructuur van het personeel (regeling vanaf 45 jaar) een kostenverzwarend effect heeft. Een opdracht binnen dit rapport zal dan ook zijn te

---

³⁰ Dit wordt genoteerd in het verslag van het Rekenhof aan het Vlaams Parlement over de subsidiëring van de thuiszorgdiensten (2007).

³¹ Gebaseerd op het uitvoeringsbesluit van 24 juli 2009, de website van het Agentschap Zorg en Gezondheid en het budgettair draaiboek diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg van 2011.

³² CAO betreffende de vrijstelling van arbeidsprestaties met behoud van loon vanaf de leeftijd van 45 jaar in het kader van de eindeloopbaan, in uitvoering van het VIA-Akkoord voor de non-profit/social-profitsector.

objectiveren in hoeverre dit financiële gevolgen heeft, en hoe en in welke mate het financieringsmechanisme hiermee kan rekening houden. Deze elementen worden in hoofdstuk 11 uitgebreid aangekaart.

In VIA2 werd de arbeidsduurvermindering (in deze sector wordt dit de vrijstelling van arbeidsprestaties genoemd, ofwel VAP-dagen) ingevoerd en daarbij werd de afspraak gemaakt dat de diensten de vervanging van het personeel zouden opnemen via hun extra sociale Maribellers³³. De sociale Maribel-middelen bleken echter niet voldoende te zijn om de afwezigheid op te vangen. In VIA3 zijn er bijgevolg middelen vrijgekomen voor 'werkdrukvermindering'. Ook de gelijkgestelde uren kunnen en worden dan ook hoofdzakelijk ingevuld door de VAP-dagen. De private sector kan vervolgens beroep doen op drie kanalen om de VAP-dagen te financieren.

De toeslag werkdrukvermindering werd voor 2012 vastgelegd op het niveau van de initiatiefnemer en bedraagt in zijn totaliteit 4 405 227 euro. Het budget wordt evenredig verdeeld tussen de diensten op basis van het aandeel waarop elke dienst recht heeft. Hoewel het personeel van de openbare diensten geen recht heeft op bovenstaande 'vrijstelling van arbeidsprestaties' wordt niettemin een (weliswaar beperkte) toeslag werkdrukvermindering toegekend. De openbare diensten ontvangen in totaal 418 204 euro, zonder dat dit echter een relatie heeft met de VAP-dagen.

VIA 4 onderhandelde ten slotte een bijkomende toeslag werkdrukvermindering voor het begeleidend personeel voor alle diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg ten belope van 1 903 629 euro, geldig voor het werkjaar 2012 (MB van 21 december 2012). Vanaf 2013 wordt dit bedrag opgetrokken tot 3 085 130,51 euro – geïndexeerd bedrag. In VIA 2011-2015 werd opgenomen dat de overheid en de sociale partners de problematiek van de werkdruk zullen objectiveren. In 2012 en 2013 werden deze middelen vertaald in een projectsubsiëring tot na de resultaten van het onderzoek.

- *Een toeslag voor vervoer.*

De toeslag voor vervoer (2012) bedroeg 2 802 284 euro (in het kader van het VIA 3 en 4, waar men o.a. een akkoord heeft bereikt over de vergoeding van het wagenvervoer voor de sector). De verdeling van dit budget gebeurt evenredig tussen de diensten op basis van het totaal aantal kilometers dat het verzorgend personeel voor de dienst met een privé-wagen heeft gereden. Het nieuwe akkoord VIA 4 gaat verder en brengt de vergoeding voor verplaatsingen op het niveau van de regeling van toepassing voor de ambtenaren. Het budget wordt aan de hand van een groeipad verhoogd met 5 550 000 euro (2015 – geldig voor zowel gezinszorg als aanvullende thuiszorg) waarbij de procedure voor de vergoeding vertaald wordt naar een forfaitaire vergoeding per km³⁴. Volgens het besluit³⁵ van de Vlaamse Regering van 21 december 2012 ontvangt een dienst voor

---

³³ De afspraak in VIA2 was: "De sociale partners verbinden zich er toe de extra middelen die vrijkomen bij de sociale Maribel te gebruiken in het kader van de doelstellingen van dit akkoord. Meer bepaald worden de extra middelen uit de sociale Maribel, 469 miljoen, aangewend als volgt: 369 miljoen ter financiering van de tewerkstelling in het kader van de arbeidsduurvermindering en 100 miljoen voor extra omkadering in de betrokken voorzieningen".

³⁴ In 2015 zal het totaal 7 558 580,08 euro bedragen. Hierbij werd nog geen rekening gehouden met de groei van het urencontingent gezinszorg en extra VTE aanvullende thuiszorg 2013 en 2014. Let wel dat bedrag bevat ook de middelen voor de aanvullende thuiszorg.

³⁵ Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 24 juli 2009 betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling voor woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers van 21 december 2012.

gezinszorg en aanvullende thuiszorg of de logistieke dienst in 2012 per gereden kilometer dat het verzorgend of het logistiek personeel aflegt met de privéwagens slechts 0,03 euro. Dit forfaitair bedrag wordt in 2013 aanzienlijk opgetrokken tot 0,1286 euro (geïndexeerd bedrag) per kilometer. In 2014 en 2015 zal de vergoeding respectievelijk op 0,1486 euro en 0,1586 euro (geïndexeerd) per kilometer vastliggen, wat een zeer sterke stijging betekent ten opzichte van 2012.

- *Een toeslag voor milieubewuste verplaatsingen.*

Het Vlaams budget voor milieubewuste verplaatsingen, werd voor 2012 vastgelegd op 496 836,36 euro. De verdeling van het budget voor maatregelen in verband met milieubewuste verplaatsingen verloopt op dezelfde manier als de verdeling van het budget voor de maatregel vervoer. De diensten moet in ruil voor deze toeslag een ondersteunend beleid voeren inzake minimale verplaatsingsafstanden- en tijden van hun verzorgend personeel. Dit wordt beschreven in de kwaliteitsplanning. In 2010 en 2012 werd deze toeslag, in het kader van een besparingsronde, niet aangepast aan de indexering. Deze besparingsmaatregel is onder meer ook van toepassing op de toeslag vervoer.

- *Een toeslag voor meerlingenhulp³⁶.*

De compensatie voor de hulp aan een gezin met een meerling bedraagt in het eerste levensjaar 240 euro per maand per gezin en wordt in het tweede levensjaar gereduceerd tot 120 euro per maand. Daarna verdwijnt de toeslag. Deze toeslag wordt toegekend omdat de bijdrage die gezinnen met een drieling betalen voor gezinszorg en/of schoonmaakhulp begrensd is met een maximumtarief. Bovendien wordt de factuur beperkt tot een bepaald percentage van het inkomen. Deze toeslag dient om de minderinkomsten van de gebruikersbijdragen te compenseren. Het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid kent in dit geval een forfaitaire toeslag toe.

VIA 4 onderhandelde voor de private diensten een bijkomende toeslag voor de eindejaarspremie van minimum 3 574 508,03 euro (bedragen 2013 nog niet gekend) en voor managementondersteuning ter waarde van 494 008,65 euro (bedragen 2013). In VIA 4 zijn ten slotte middelen voor de intersectorale maatregelen (managementondersteuning en eindejaarspremie) voorzien voor de openbare diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg. De toewijzing van deze middelen gebeurt niet via het Agentschap Zorg en Gezondheid, maar rechtstreeks³⁷.

Bovenstaande subsidiebedragen en toeslagen, behalve de toeslag meerlingenhulp, worden doorgaans aan de indexatie onderworpen.

De subsidies worden voor de private diensten jaarlijks ambtshalve verminderd met een deel van de RSZ-vermindering die de private diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg ontvangen in het kader van de federale tewerkstellingsmaatregel 'Structurele bijdragevermindering'. De vermindering staat gelijk aan 6 569 633,36 euro en wordt rechtstreeks in mindering gebracht met de Vlaamse subsidies die ze ontvangen voor gezinszorg.

---

³⁶ Meerlingenhulp bestaat uit het aanbieden van gezinszorg en/of schoonmaakhulp aan gezinnen met een meerling tot het derde levensjaar. Een meerling is minstens een drieling, of twee tweelingen van wie de leeftijd niet meer dan 18 maanden verschilt tot een van beide tweelingen de leeftijd van 3 jaar bereikt heeft.

³⁷ De middelen worden deels aan de paritaire beheerde structuur "vzw Gemeenschappelijke Sociale Dienst Lokale Besturen in Vlaanderen" toegekend (tweede pensioenpijler VIA-3, VTO, VIA-medewerker, koopkracht) en deels aan de vzw Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) (managementondersteuning en VTO).

De maatregel 'structurele vermindering' kent een ganse historie. De diensten hebben namelijk in het verleden een bijkomend urencontingent gezinszorg ontvangen en ondergebracht in het reguliere urencontingent (in het kader van de Maribel-maatregel uit 1989 en 1997). Daarna ontstond een nieuwe tewerkstellingsmaatregel, namelijk de 'Structurele bijdragevermindering' maar ondertussen bleef het bijkomend urencontingent gelden. Bij de invoering van Vesta in 2009 werd de procedure Structurele Vermindering in de algemene subsidieprocedure geïntegreerd. Het bedrag dat dit bijkomend urencontingent in 2007 vertegenwoordigde, werd bevroren en omwille van de dubbele financiering jaarlijks in mindering gebracht van de toegekende subsidies. Voor het personeel tewerkgesteld in het kader van de eerste Maribel-maatregel, wordt de subsidie met andere woorden verminderd met de toegestane vermindering van de werkgeversbijdrage, wat ten tijde van de maatregel neerkwam op bijna 6,6 miljoen euro. Vanaf 2014 vervalt deze vermindering, gezien dit in het kader van de zesde staatshervorming ter compensatie van de weggevallen provinciale subsidies zal gelden.

2.2.3 Uitbetaling van de subsidiebedragen

De diensten ontvangen, doorgaans elk kwartaal of semester, voorschotten op het rechthebbende subsidiebedrag.

De voorschotten voor de gepresteerde uren en bijscholing worden berekend op basis van de gesubsidieerde prestatie-uren en de gesubsidieerde uren bijscholing in het voorafgaande jaar en worden uitbetaald voor het einde van de tweede maand van het trimester waarop ze betrekking hebben. Het saldo wordt uitbetaald na afloop van het betrokken begrotingsjaar. Als een dienst meer voorschotten heeft ontvangen dan zijn definitieve subsidiebedrag, wordt het verschil teruggevorderd. De voorschotten van de overige subsidiebedragen worden berekend op basis van de subsidies van twee jaar geleden.

2.2.4 Samenvatting van de reguliere subsidieregeling 'gezinszorg'

De personeelskosten wegen als kostensoort het meest door op de totale kostprijs van de activiteit gezinszorg, in het bijzonder datgene van het verzorgend personeel. Merk op dat de subsidies voor het verzorgend personeel gereguleerd zijn tot een bepaald plafond en bijgevolg voorspelbaar zijn. Ook de toeslagen kennen een vast budget, met als uitzondering de nieuwe procedure voor de vergoeding van het vervoer (forfait per km).

Gezien de subsidies van het begeleidend, leidinggevend en de administratie- en coördinatiekosten afhangen van een aantal parameters dat men enkel kan ramen, spreken we van een quasi gesloten budget op macroniveau. De grootste hap uit het budget wordt immers bepaald door het urencontingent.

Tabel 2.2 en 2.3 vatten de reguliere subsidieregeling Welzijn, die gelden voor gezinszorg, samen.

Tabel 2.2 De reguliere subsidieregeling (geldig op maart 2012) binnen het luik 'gezinszorg'

Kostenpost	Subsidiebedrag	Parameters en normen	Plafond op het niveau van de Vlaamse gemeenschap?
Verzorgend personeel	25,2881 euro per uur	Per regelmatig gepresteerd uur	Ja, binnen het urencontingent
	25,2881 euro per uur	Per gelijkgesteld uur	Ja, maximaal 5% van het urencontingent
	25,2881 euro per uur	Per uur bijscholing	Ja, minimaal 1,3 en maximaal 2% bovenop het urencontingent
	25,2881 euro per uur, verhoogd met 30 of 67%	Per onregelmatig gepresteerd uur	Ja, maximaal 3,5% van het urencontingent (2015)
Begeleidend personeel	36 793 euro per VTE	Per 130 gebruikers	Neen, want het aantal gebruikers kan de overheid niet vooraf bepalen. Men kan dit hoogstens ramen aan de hand van de cijfers van voorgaande jaren.
Leidinggevend personeel	20 122 euro per HTE	Vanaf en per 75 VTE verzorgend personeel	Het aantal VTE verzorgend personeel kan men enigszins ramen aan de hand van het subsidiabel urencontingent.
Administratie- en coördinatiekosten	26 970 euro (forfait)	Per 200 gebruikers	Neen, want het aantal gebruikers kan de overheid niet vooraf bepalen. Men kan dit hoogstens ramen aan de hand van de cijfers van voorgaande jaren.

Bron Eigen verwerking, op basis van de wetgeving, uitvoeringsbesluit 24 juli 2009

Tabel 2.3 Samenvatting van de toeslagen voorzien binnen het luik gezinszorg (maart 2012)

Toeslag	Enveloppe
Toeslag voor werkdrukvermindering	4 405 227 euro
Toeslag voor werkdrukvermindering begeleidend personeel (VIA4)	1 903 629 euro (2012), wordt opgetrokken tot 3 085 130 euro (2013)
Toeslag voor vervoer	Totaal bedrag is niet gekend aangezien ook een stuk voor aanvullende thuiszorg en logistieke hulp bedoeld is.
Toeslag voor milieubewuste verplaatsingen	496 836,36 euro
Toeslag voor meerlingenhulp	240 euro per maand per gezin in het eerste levensjaar. In het tweede levensjaar wordt dit gereduceerd tot 120 euro per gezin per maand.

Bron Eigen verwerking

2.2.5 Ter illustratie: de raming van het Budgettair draaiboek

Ter illustratie geven wij de raming van het Budgettair draaiboek van 2011 mee, waarin de Vlaamse uitgaven voor gezinszorg worden berekend. Aan elke kostendrijver wordt een eenheidskost gekoppeld. De vermenigvuldiging van beide bepaalt het totale subsidiebedrag dat elke dienst ontvangt van de Vlaamse overheid, zonder inbegrip van het bijkomend urencontingent. Het gaat hier echter om een theoretische kostenberekening. In de praktijk ontvangt de Vlaamse overheid niet zo veel middelen. Men gaat ervan uit dat het contingent uren, de uren bijscholing en de flexibele uren niet voor 100% worden ingevuld.

Tabel 2.4 Raming Vlaamse subsidies voor de activiteiten gezinszorg, 2011

Kostendrijvers diensten gezinszorg	Private diensten	Openbare diensten
Urencontingent (in uren)	13 427 963	2 913 950
Aantal VTE verzorgenden	9 095	1 901
Geholpen gezinnen	76 589	12 711
Aantal VTE begeleidend personeel	589	98
Aantal HTE leidinggevend personeel	119	6
Aantal uren bijscholing	268 559	58 279
Aantal flexibele uren	402 839	87 419

	Eenheidskost per uur of per jaar	Totale kost private diensten gezinszorg (in euro)	Totale kost openbare diensten gezinszorg (in euro)
Subsidie reguliere prestaties	24,3061	326 381 411	70 826 760
Subsidie reguliere bijscholing (€ per uur)	24,3061	6 527 622	1 416 535
Subsidie begeleidend personeel per VTE (€ per jaar)	35 481	20 903 631	3 469 332
Subsidie leidinggevend personeel per HTE (halftijdse equivalent) (€ per jaar)	19 404	2 303 449	107 498
Administratie- en coördinatiekosten (€ per jaar)	26 441	10 125 449 ³⁸	1 680 458
Subsidie flexibele werkuren ³⁹		3 945 952	856 300
'De structurele vermindering'		-6 569 633	
Totaal		363 617 881	78 356 884

Totaal subsidie private en openbare diensten	441 974 765
Kostprijs 1 uur gezinszorg	27,05
Maatregelen werkdrukvermindering private diensten	3 908 845,53
Maatregelen werkdrukvermindering openbare diensten	410 004,77
Maatregel vervoer	2 647 140,45
Maatregel milieubewuste verplaatsingen	487 094,47
Totaal subsidie diensten voor gezinszorg	449 427 850,15

Bron Rekenblad gezinszorg 2011 uit 'Het Budgettair draaiboek diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg 2011'.

³⁸ Aantal geholpen gezinnen vermenigvuldigd met de subsidie, gedeeld door 200

³⁹ Aantal uren flexibel x subsidiebedrag prestatie x 0,403 (0,403 is de reële gemiddelde toeslagvoet met betrekking tot de flexibele uren, wat zich steeds tussen de 30 en 60% situeert).

2.3 Subsidiëring van het luik 'aanvullende thuiszorg'

2.3.1 Algemeen⁴⁰

Binnen de aanvullende thuiszorg worden de prestaties verricht door regulier logistiek personeel of door doelgroepwerknemers. Ook GESCO-personeel kan hiervoor ingezet worden.

Een GESCO is een gesubsidieerde contractueel (een langdurige en meestal laaggeschoolde werkzoekende die aangesteld wordt in een gesubsidieerd tewerkstellingsproject, veelal in de niet-commerciële sector). Laaggeschoolden, langdurig werklozen, leefloongerechtigden of gerechtigden op financiële maatschappelijke hulp die worden tewerkgesteld in buurt- en nabijheidsdiensten, worden doelgroepwerknemers genoemd. Doelgroepwerknemers voeren gelijkaardige taken uit als de reguliere logistieke werknemers. GESCO-personeel wordt breder ingezet en kan een functie opnemen als logistiek, administratief, begeleidend of zelfs leidinggevend personeel.

De Vlaamse subsidie-enveloppe voor de aanvullende thuiszorg bestaat, net zoals bij gezinszorg, uit verschillende subsidies en toeslagen. De regeling bevat een basissubsidie (voor de loonkosten van het logistiek personeel), een subsidie voor omkadering en een toeslag per tewerkgestelde GESCO-VTE en doelgroepwerknemer. Daarnaast ontvangt men een toeslag voor de onderhandelde VIA-maatregelen: een toeslag voor de uitbreiding van managementondersteuning, de permanente vorming, de maatregel extra aanvullend verlof en de maatregel carensdagen. In toepassing van het VIA-akkoord 2006-2011 ontvangen de diensten vanaf 2006 ook subsidies voor onder meer de werkdrukvermindering, verhoging van de eindejaarspremie en bijkomende managementondersteuning.

Jaarlijks legt de minister het aantal gesubsidieerde voltijdsequivalenten (VTE) logistiek personeel, het aantal VTE doelgroepwerknemers en het aantal GESCO-VTE in de verschillende functiecategorieën vast.

De exacte verdeling onder de diensten wordt jaarlijks in het ministerieel besluit toegewezen. Ook het aantal subsidiabele uren dat het aantal VTE vertegenwoordigt, wordt op sectorniveau vastgelegd. In de praktijk kwam dit voor de private diensten in 2011 neer op 2 273,57 VTE logistiek personeel, 296,75 GESCO-personeel in de verschillende functiecategorieën en 120,04 VTE doelgroepwerknemers. De openbare diensten kregen in 2011 57,5 VTE logistiek personeel en 77,14 VTE doelgroepwerknemers toegewezen. Dit cijfer werd vertaald naar 3 642 300 subsidiabele uren aanvullende thuiszorg en logistieke hulp⁴¹.

Merk op dat aan de openbare diensten, althans vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, geen gesubsidieerde GESCO's worden toegekend.

De 'aanvullende thuiszorg' is in feite een vertaling van de regularisatie (2001) van de tewerkstellingsmaatregel 'DAC-statuut' (in het kader van het VIA2). Omdat enkel de private diensten DAC'ers hadden, werden deze diensten opgenomen in de subsidieregeling (van de vroegere diensten logistieke hulp en aanvullende thuiszorg). De aanvullende thuiszorg werd vanaf de regularisatie niet

---

⁴⁰ Bron: website van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid en uitvoeringsbesluit van 24 juli 2009

⁴¹ Het besluit van de Vlaamse Regering van 2 december 2011 tot vaststelling van het totale aantal subsidiabele uren aanvullende thuiszorg en logistieke hulp voor de diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg en de diensten voor logistieke hulp voor het jaar 2011.

meer via tewerkstellingsmaatregelen gefinancierd, maar via een regulier kanaal. De federale middelen werden wat dat betreft overgedragen naar de Vlaamse overheid, waardoor er nu een rechtstreekse subsidiestroom vanuit Welzijn naar de aanvullende thuiszorg vloeit. Tot eind 2005 had de subsidieregeling enkel betrekking op private diensten, sinds 2006 worden ook openbare diensten voor een beperkt aantal VTE gesubsidieerd (58,5 VTE, middelen jobcreatie), en later ook doelgroepwerknemers lokale diensteneconomie.

De private diensten hadden ook GESCO's in dienst, net zoals de openbare diensten toen. Omdat enkel de private diensten onder de subsidieregeling van de diensten logistieke hulp en aanvullende thuiszorg vielen, werd voor hun GESCO's (gelijke behandeling van personeel in een zelfde dienst) een toeslag betaald vanuit Welzijn. In VIA2 werd het volgende over de GESCO's gezegd: *“De GESCO-statuten zullen in een latere fase worden geregulariseerd vermits daaromtrent momenteel nog geen afsprakenkader bestaat met de federale overheid. De Vlaamse regering zal verdere inspanningen leveren om de federale overheid te overtuigen om tot dit afsprakenkader te komen. Indien hieromtrent vooruitgang is geboekt, zal er opnieuw overleg worden gepleegd met de sociale partners.”* Deze regularisatie is er tot op heden nog niet gekomen, en zal niet worden doorgevoerd vooraleer de middelen daartoe zijn overgedragen. De openbare sector heeft echter wel hun eigen GESCO's in dienst die deels via het Vlaams Subsidieagentschap voor Werk en Sociale Economie gesubsidieerd worden (zie volgend hoofdstuk).

De subsidiebedragen voor aanvullende thuiszorg gelden tevens voor de twee private erkende diensten logistieke hulp⁴².

2.3.2 Subsidies

Erkende diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg ontvangen voor *het luik aanvullende thuiszorg*:

- subsidies voor het regulier logistiek personeel, wat neerkomt op een jaarlijks subsidiebedrag van 28 610,36 euro per VTE voor het werkjaar 2012;
- subsidies voor het begeleidend personeel, wat neerkomt op een jaarlijks subsidiebedrag van 53 883,14 euro per VTE voor het werkjaar 2012. De norm voor het begeleidend personeel bedraagt 1 VTE per 17,5 VTE logistiek personeel (toegewezen logistiek personeel + GESCO-VTE logistiek personeel);
- subsidies voor het leidinggevend personeel, wat neerkomt op 64 162,7 euro per VTE voor het werkjaar 2012. De norm voor het leidinggevend personeel bedraagt 1 VTE per 100 VTE logistiek personeel (toegewezen logistiek personeel + GESCO-VTE logistiek personeel);
- subsidies voor het administratief personeel, wat neerkomt op 43 027,72 euro per VTE voor het werkjaar 2012. De norm voor het administratief personeel bedraagt 1 VTE per 22,5 VTE logistiek personeel (toegewezen logistiek personeel + GESCO-VTE logistiek personeel).

Het bedrag, voorzien per begeleidend personeelslid (regulier en GESCO), wordt in 2013 en 2014 verhoogd (art. 25-26 in BVR 24 juli 2009). Ook de vergoeding voor het begeleidend personeel, verbonden aan de doelgroepwerknemers, wordt in 2013-2014 aangepast.

---

⁴² Een openbare dienst, namelijk het OCMW van Brugge, ontvangt als erkende dienst voor logistieke hulp subsidies voor zijn 2,5 VTE doelgroepwerknemers.

Er valt daarnaast op te merken dat doelgroepwerknemers, ook al voeren zij dezelfde taken uit als de reguliere logistieke medewerkers, niet meegeteld worden bij het bepalen van bovenstaande omkaderingsnorm. Het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin kent echter wel een *toeslag* voor de omkadering van doelgroepwerknemers toe. Doelgroepwerknemers ontvangen tevens voor de omkadering die daarmee gepaard gaat, subsidies vanuit het beleidsdomein Sociale Economie (klaverbladfinanciering, zie verder)⁴³. Voor het GESCO-personeel (logistiek, administratief of begeleidend) ontvangt men ook geen subsidie maar een toeslag (zie verder).

Belangrijk om te weten is dat in deze subsidieregeling een 'VTE' gedefinieerd wordt aan de hand van de norm gefactureerde uren (ofwel gepresteerd uren bij de gebruiker). Volgens de Vlaamse subsidieregeling, vertegenwoordigt 1 VTE logistiek personeel namelijk 1 450 gefactureerde uren. Een 'voltijds' werknemer binnen een private dienst ouder dan 45 jaar (en dat dus van de VAP-dagen kan genieten), wordt mogelijk niet volledig gesubsidieerd, gezien de norm van 1 450 gefactureerde uren minder gemakkelijk bereikt kan worden. Voor de doelgroepwerknemers wordt een prestatienorm ingevoerd die soepeler is dan dat voor het andere logistieke personeel. Eén VTE doelgroepwerknemer vertegenwoordigt namelijk 1 330 gefactureerde uren⁴⁴. Deze normen worden tevens gehanteerd in de resultaatsindicatoren, wat hieronder volgt.

1 450 uren lijken weinig, maar worden in realiteit maar nipt gehaald, omdat niet alle uren gepresteerd worden bij de gebruiker (VAP-dagen, vergaderingen, verplaatsing,...).

Het volledige subsidiebedrag wordt pas toegekend indien de dienst voldoende scoort *op een aantal resultaatsindicatoren*. Er geldt een resultaatsindicator met betrekking tot het aantal gefactureerde uren (1) en een met betrekking tot de invulling van de norm voor de omkadering (2).

1. De logistieke medewerkers (inclusief GESCO logistiek personeel) moeten op jaarbasis minstens 95% van het gemiddelde van 1 450 gefactureerde uren realiseren om alsnog het volledige subsidiebedrag te ontvangen. Voor een doelgroepwerknemer ligt de norm op de realisatie van gemiddeld 1 330 gefactureerde uren.

De subsidies voor het logistiek personeel (inclusief de toeslag voor het GESCO-logistiek personeel en de toeslag voor de doelgroepwerknemers) worden verminderd met:

- 5% bij een gemiddelde prestatie van het logistiek personeel en de doelgroepwerknemers, die lager is dan 95% maar hoger of gelijk aan 90%;
- 10% bij een gemiddelde prestatie van het logistiek personeel en de doelgroepwerknemers, die lager is dan 90% maar hoger of gelijk aan 85%;
- (100% - het behaalde percentage) bij een gemiddelde prestatie van het logistiek personeel en de doelgroepwerknemers, die lager is dan 85%.

2. De diensten aanvullende thuiszorg kunnen rekenen op volledige subsidies voor de omkadering indien ze met betrekking tot de norm van het begeleidend personeel (1 VTE op 17,5 VTE logistiek

---

⁴³ www.werk.be

⁴⁴ Het Agentschap Zorg en Gezondheid verklaart uit gegevens van de doelgroepwerknemers dat deze personeelsleden vaker afwezig zijn en dus ook beduidend minder aantal uren presteren. Het Agentschap ontvangt nog steeds signalen van de diensten dat dit nog te hoog zou zijn.

personeel) en de norm voor het leidinggevend personeel (1 VTE op 100 VTE logistiek personeel) minstens 90% van de som van het aantal VTE dat resulteert uit de toepassing van beide normen ook effectief heeft tewerkgesteld. De subsidies voor de omkadering (per VTE) worden verminderd als dit percentage niet gehaald wordt. Deze vermindering kan 5%, 10% of (100% - het behaalde percentage) van een deel van de subsidie-enveloppe met betrekking tot het omkaderend personeel (begeleidend, administratief en leidinggevend personeel) bedragen, afhankelijk van de invulling van de omkadering (<90%, <85%, <80%).

Er valt op te merken dat de subsidies van de personeelskosten alle zijn afgeleid van het aantal VTE logistiek personeel. Op basis van het aantal toegewezen VTE logistiek personeel (MB) weet elke dienst in welke mate de omkadering gesubsidieerd wordt. Het variabel gedeelte ligt dus op die manier ook vast. Men kan zodoende spreken over een strikt gesloten macrobudget op Vlaams niveau.

2.3.3 Toeslagen

De subsidies worden aangevuld met de volgende toeslagen (cijfers van 2012):

- *Een toeslag voor managementondersteuning, permanente vorming, extra aanvullend verlof en carensdagen*, wat neerkomt op 1 017,12 euro per VTE logistiek medewerker (incl. GESCO's en doelgroepwerknemers) voor het werkjaar 2012. De private diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg en de private diensten logistieke hulp ontvangen vanaf 2013 voor managementondersteuning een bijkomend bedrag van 31,03 euro per VTE logistiek personeel, inclusief GESCO's en doelgroepwerknemer. Vanaf 2014 wordt dit opgetrokken tot 51,72 euro (VIA 4 onderhandelingen, vastgelegd in MB 21 december 2012).
- *Een toeslag voor de verhoging van de eindejaarspremie en de ondersteuning van het management*, een bedrag van 1 240,95 per VTE logistiek medewerker (exclusief GESCO's) en per VTE doelgroepwerknemer voor het werkjaar 2012.
- *Toeslagen voor het GESCO-personeel*. Afhankelijk van de functiecategorie waar het GESCO-personeel wordt ingezet, kent men een andere toeslag, gaande van 6 461,96 euro voor logistiek GESCO-personeel, 11 911,95 euro voor administratief GESCO-personeel, 14 847,86 euro voor begeleidend GESCO-personeel tot 13 526,34 euro voor leidinggevend GESCO-personeel (per VTE, op jaarbasis).
- *Toeslagen voor het inzetten van doelgroepwerknemers*. Doelgroepwerknemers worden vanuit de sociale economie ook toegewezen aan diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg. De financiering verloopt via de Vlaamse overheid vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en vanuit de Sociale Economie, alsook vanuit de federale overheid (SINE-maatregel). Vanuit het beleidsdomein WVG ontvangen de diensten per VTE doelgroepwerknemers die aan hen is toegewezen een jaarlijkse toeslag, alsook voor de omkadering (doelgroepwerknemers: 8 405,74 euro, administratief personeel: 1 893,23 euro, begeleidend personeel: 3 071,34 euro en als leidinggevend personeel: 641,61 euro). Vanaf 10 VTE kunnen de diensten rekenen op een toeslag voor omkadering van 9 699,96 euro, pro rata met het aantal VTE bovenop dit aantal.

Het besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2012 (artikel 12 en 20) noteert een verhoging van de subsidiebedragen voor doelgroepwerknemers, als compensatie voor het verlies van de SINE-toelage als doelgroepwerknemers niet binnen een bepaalde periode naar

het reguliere circuit doorstromen (zie hoofdstuk 3). De diensten ontvangen per VTE doelgroepwerknemer 8 527,01 euro, voor het administratief en begeleidend personeel respectievelijk 1 920,54 en 3 115,65 euro en ten slotte voor het leidinggevend personeel 650,57 euro.

- *Toeslagen voor werkdrukvermindering* (enkel voorbehouden voor de private diensten). Het budget voor de werkdrukvermindering anno 2012 bedraagt 1 954 888,80 euro. Dit bedrag wordt ook verdeeld onder de twee private diensten logistieke hulp.
- *Toeslagen voor vervoer*. Het gesloten budget dat in 2012 voor deze maatregel verdeeld werd, bedraagt 636 833,81 euro. Het budget wordt verdeeld onder de diensten op basis van het totaal aantal kilometers dat het logistiek personeel (incl. GESCO) en de doelgroepwerknemers voor de dienst met een privé-wagen hebben gereden. Volgens het besluit⁴⁵ van de Vlaamse Regering van 21 december 2012 ontvangt een dienst voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg of de erkende diensten logistieke hulp in 2012 daar bovenop per gereden kilometer 0,03 euro. Dit bedrag wordt in 2013 aanzienlijk opgetrokken tot 0,128 euro per kilometer. In 2014 en 2015 ligt de vergoeding respectievelijk op 0,1486 en 0,1586 euro per kilometer.
- *Toeslagen voor meerlingenhulp*. De compensatie voor de hulp aan een gezin met een meerling bedraagt in het eerste levensjaar 240 euro per maand per gezin en wordt in het tweede levensjaar gereduceerd tot 120 euro per maand. Daarna verdwijnt de toeslag.

Bovenstaande budgetten worden verdeeld onder het luik 'aanvullende thuiszorg' van de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg, alsook onder de twee private diensten logistieke hulp en één openbare dienst voor logistieke hulp (enkel doelgroepwerknemers).

Het uitvoeringsbesluit van 24 juli 2009 stelt dat de aanpassingen van het prijsindexcijfer voor geen enkel van de subsidiebedragen beperkt wordt (bijlage I, artikel 22). In de praktijk zien we dat sinds een besparingsronde van 2010 en 2012 een aantal kostenposten als niet-loon worden beschouwd en kwamen zo tijdelijk niet meer in aanmerking voor indexatie, zoals de toeslag voor vervoer.

Onderstaande tabel brengt de (gefragmenteerde) subsidieregeling met betrekking tot de aanvullende thuiszorg in beeld.

Tabel 2.5 Overzicht Vlaamse subsidiebedragen aanvullende thuiszorg, maart 2012

Subsidiecategorieën	Subsidiebedragen	Norm
Logistiek personeel	28 610,36 euro per VTE	Vastgelegd in jaarlijks M.B.
Begeleidend personeel	53 883,14 euro per VTE	1 VTE op 17,5 VTE logistiek personeel
Leidinggevend personeel	64 162,70 euro per VTE	1 VTE per 100 VTE logistiek personeel
Administratief personeel	43 027,72 euro per VTE	1 VTE per 22,5 VTE logistiek personeel

Bron Eigen verwerking

⁴⁵ Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 24 juli 2009 betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling voor woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers van 21 december 2012.

Tabel 2.6 Overzicht toeslagen vanuit de Vlaamse gemeenschap voor de aanvullende thuiszorg, maart 2012

Toeslagen	Bedrag
Managementondersteuning, permanente vorming, extra aanvullend verlof en carensdagen	1 017,12 euro per VTE logistiek medewerker
Verhoging eindejaarspremie en de ondersteuning van het management	1 240,95 euro per VTE logistiek personeel
GESCO-personeel	6 461,96 euro voor logistiek GESCO-personeel, 11 911,95 euro voor administratief, 14 847,86 euro voor begeleidend GESCO-personeel en 13 526,34 euro voor leidinggevend GESCO-personeel.
Doelgroepwerknemers	Doelgroepwerknemers: 8 405,74 euro, administratief personeel: 1 893,23 euro, begeleidend personeel: 3 071,34 euro en leidinggevend personeel: 641,61 euro per VTE.
Werkdrukvermindering	1 954 888,8 euro, verdeeld onder de Vlaamse private diensten, op basis van gegevens over de werkdruk van de diensten.
Vervoer	636 833,81 euro, verdeeld onder de Vlaamse diensten op basis van het totaal aantal gereden kilometers door het logistiek personeel. Dit wordt vanaf 2013 omgezet in een vast forfait per kilometer.
Meerlingenhulp	240 euro per maand per gezin in het eerste levensjaar, 120 euro per maand per gezin in het tweede levensjaar

Bron Eigen verwerking

2.3.4 Uitbetaling van de subsidiebedragen⁴⁶

Elk kwartaal wordt een voorschot uitgekeerd van maximaal 22,5% van de totale subsidie-enveloppe. Deze voorschotten worden berekend op basis van het aantal VTE logistiek personeel, het aantal VTE doelgroepwerknemers en het aantal GESCO-VTE in de verschillende functiecategorieën. Achteraf wordt het saldo van de subsidies waarop de diensten recht hebben berekend. De subsidie voor de bijkomende omkadering (begeleidend, leidinggevend en administratief personeel) wordt berekend op basis van de subsidies van twee jaar geleden.

2.3.5 Samenvatting van de reguliere subsidieregeling voor de erkende diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg

De subsidiëeringswijze is verschillend naargelang de werksoort. De subsidiëring voor gezinszorg bestaat uit:

- subsidies (forfaitaire bedragen voor het verzorgend, begeleidend en leidinggevend personeel, alsook voor de administratie- en coördinatiekosten), afhankelijk van de parameters aantal gepresteerde uren, aantal VTE verzorgend personeel en aantal gebruikers;

⁴⁶ Website Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

- toeslagen voor werkdrukvermindering, vervoer en milieubewuste verplaatsingen;
- voor de private diensten worden de subsidies verminderd met een deel RSZ-vermindering in het kader van de maatregel 'Structurele bijdragevermindering', alsook kennen zij nog extra toeslagen door VIA 4- management, eindejaarspremie en werkdruk begeleidend personeel.

De subsidiëring voor aanvullende thuiszorg bestaat uit:

- subsidies voor logistieke, administratieve, begeleidende en leidinggevende personeelsleden, met als parameter het aantal toegewezen logistieke werknemers, wat overigens vooraf bepaald is in een jaarlijks MB;
- diverse toeslagen: GESCO-personeel, doelgroepwerknemers (incl. omkadering), permanente vorming, managementondersteuning, verhoging eindejaarspremie, werkdruk, vervoer,... Er wordt geen toeslag voor milieubewuste verplaatsingen voorzien (zie supra).

Deze twee subsidiesystemen kennen twee grote verschillen. Ten eerste wordt gezinszorg doorgaans per prestatie gefinancierd (fee-for-service methode), terwijl men in de aanvullende thuiszorg het salaris van het logistiek personeel (per VTE) tracht te vergoeden. Ook de omkadering wordt op basis van andere parameters gefinancierd (gezinszorg: afhankelijk van het aantal gebruikers en VTE verzorgend personeel ↔ aanvullende thuiszorg: per VTE logistiek personeel).

Ten tweede wijken de subsidiebedragen per VTE sterk af tussen de twee werksoorten. Zo wordt de omkadering binnen de aanvullende thuiszorg heel wat beter gesubsidieerd.

Er valt voornamelijk op te merken dat men vanuit Welzijn een substantieel hoger subsidiebedrag voorziet voor een begeleidend personeelslid binnen de aanvullende thuiszorg (53 883 euro ↔ 36 793 euro per VTE). In een presentatie van Thuishulp⁴⁷ wordt gesteld dat het subsidiebedrag voor een begeleidend medewerker gezinszorg slechts 70% van de werkelijke kostprijs van een begeleidend personeelslid dekt (36 793 euro per VTE). Dit wordt ook bevestigd in hoofdstuk 12 van dit rapport. Het Agentschap Zorg en Gezondheid geeft aan dat een deel van het basissubsidiebedrag per gepresteerd uur gezinszorg (25,2881 euro) dient om het tekort in de subsidiëring van de omkadering te dekken.

Het grote verschil zit in het feit dat het departement Welzijn voor de aanvullende thuiszorg een totale subsidiëring (100%) beoogt, terwijl er bij de subsidiëring van gezinszorg andere (aanvullende) subsidiekanalen noodzakelijk zijn. Dit verschil was er van bij de oorsprong. Geen enkele thuiszorgvoorziening, dus ook de diensten gezinszorg niet, kende een 100% subsidiëring vanuit de regelgeving thuiszorg (Thuiszorgdecreet). De subsidiëring van de aanvullende thuiszorg daarentegen kent zijn oorsprong bij de DAC-regularisatie in kader van het VIA-akkoord. De totale subsidiëring van de diensten voor logistieke hulp werd volledig vertaald in een subsidiebesluit Vlaamse Regering (2001).

De subsidieregeling vanuit Welzijn beoogt meer bepaald een volledige financiering van de loonkost van het regulier logistiek personeel, verminderd met de opbrengsten vanuit de gebruikersbijdrage. De loonkost van het administratief, begeleidend en leidinggevend personeel wordt aan de hand van een forfait volledig gedekt. Voor de GESCO's en de doelgroepwerknemers werd er ook rekening gehouden met de andere inkomstenbronnen. De toeslag voor de GESCO's wordt berekend op het verschil tussen een GESCO-subsidie vanuit werkgelegenheid en het loon van een reguliere VTE. Bij de doelgroepwerknemers werd het subsidiebedrag van de aanvullende thuiszorg verminderd met de

---

⁴⁷ Powerpoint presentatie (2011) ontvangen van Gino Vannieuwenhuysse, Thuishulp.

subsidies vanuit de Sociale Economie. Daarnaast werd ook de federale sociale inschakelingspremie voor kansengroepen (SINE) in rekening gebracht.

Het verschil per personeelslid vindt zijn oorsprong in de vertaling van de maatregelen van de VIA-akkoorden. Zo werden binnen gezinszorg heel wat VIA-maatregelen vertaald in een verhoging van het subsidiebedrag per uur terwijl deze maatregelen helemaal geen betrekking hadden op het loon van de verzorgende personeelsleden, maar bijvoorbeeld op het leidinggevend of begeleidend personeel. De exacte opbouw van het basissubsidiebedrag gezinszorg is echter niet gekend. Binnen de aanvullende thuiszorg daarentegen, is dit niet gebeurd en is er wel een relatie tussen het subsidiebedrag per VTE en de personeelsgroep die daarmee gesubsidieerd wordt. In 2001 is men er immers van uit gegaan dat de logistieke hulp niet paste binnen de regelgeving gezinszorg en heeft men de meest eenvoudige vertaling naar subsidieregeling gemaakt.

Evaluatie van het huidige subsidiëringsmechanisme:

- Zoals men kan opmerken gaat het om een zeer complexe en omslachtige regelgeving. De sector kent een behoefte aan een vereenvoudiging van het wetgevend kader. Elk VIA of ander akkoord brengt immers een nieuwe enveloppe met zich mee. Het is duidelijk dat, vooral voor gezinszorg, een sterk gefragmenteerd subsidiesysteem is ontstaan, met een resem aan gesubsidieerde kostenposten, parameters, normen en subsidiebedragen. Daarbovenop worden heel wat toeslagen toegekend aan de diensten. De verschillen tussen gezinszorg en aanvullende thuiszorg zijn daarbij substantieel. De verschillen tussen de openbare en de private diensten wat betreft de reguliere subsidieregeling komen minder tot uiting, maar ze hebben wel degelijk meer op de achtergrond een impact, wat de complexiteit doet groeien (bv. het recht op VAP-dagen en de beperkte subsidiëring van de aanvullende thuiszorg binnen de openbare diensten).
- Omwille van de integratie van de aanvullende thuiszorg in de diensten gezinszorg, wordt tot op heden een differentieel subsidiebeleid gevoerd. De verschillen, zowel in hoogte van de subsidie als in keuze van de parameters, zijn tussen beide luiken manifest aanwezig.

De historiek tussen beide activiteiten, en dus ook het subsidiëringsmechanisme, is op een andere manier gegroeid en opgebouwd. De dualiteit binnen de subsidieregeling is duidelijk. Echter, de twee activiteiten liggen in de praktijk in uitvoering niet zo ver van elkaar. Vooral het differentieel subsidiebeleid rond de omkadering is tegenstrijdig, gezien in realiteit het vaak dezelfde leidinggevend, begeleidend medewerkers en administratief medewerkers zijn die instaan voor de werking van beide werksoorten. Men verricht gelijkaardig werk (cfr. leidinggevend, begeleidend en administratief personeel), maar toch wordt een andere basis gehanteerd. Kan dit onderzoek een opportuniteit bieden om beide subsidiemechanismen te stroomlijnen en te harmoniseren? In het huidige kader kunnen beide activiteiten immers niet meer los van elkaar gezien worden.

- Een duidelijke relatie tussen de subsidie en het doel van de subsidie blijkt een grote afwezigheid te zijn in het financieringsmechanisme. Zo dient een deel van de basissubsidie per gepresteerd uur gezinszorg de ondersubsidiëring van de omkadering te compenseren. Een directe link tussen kost en opbrengst valt hierdoor gedeeltelijk weg. Een retrospectieve financiering, gebaseerd op een kostenvergoeding van het personeel, zou deze samenhang duidelijk moeten weerspiegelen.

Het gaat over twee activiteiten binnen één erkende dienst, alsook wordt hetzelfde omkaderend personeel ingezet. Toch worden andere subsidiesystemen toegepast. Vereenvoudiging van de wetgeving betekent in eerste instantie deze twee subsidiesystemen harmoniseren en gelijk trekken, meer bepaald het harmoniseren van de parameters en de subsidiebedragen.

2.4 Diensten voor logistieke hulp⁴⁸

De vroegere diensten voor 'logistieke hulp en aanvullende thuiszorg' waarvan de initiatiefnemers geen erkende dienst voor gezinszorg hadden, konden door het Woonzorgdecreet onder de nieuw opgerichte diensten voor logistieke hulp gebracht worden. Iedereen die in een thuissituatie, vanuit een bepaalde zorgbehoefte, nood heeft aan schoonmaak- of karweihulp kan zich richten tot de dienst voor logistieke hulp.

Een dienst voor logistieke hulp kan maar hoeft niet erkend te worden door het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid. Om subsidies te krijgen dient men echter erkend te zijn.

Enkel volgende diensten kunnen erkend worden als dienst logistieke hulp:

1. Een dienst opgericht door een gemeentebestuur of een openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn dat niet in het bezit is van een erkenning voor een dienst voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg.
2. Een dienst opgericht door een andere instantie die niet in het bezit is van een erkenning als dienst voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg en die op datum van de inwerkingtreding van artikelen 8 en 9 (bijlage II van het Woonzorgdecreet) gesubsidieerd wordt met toepassing van het besluit van de Vlaamse Regering van 10 juli 2001 tot regeling van de subsidiëring van de diensten voor logistieke hulp en aanvullende thuiszorg.
3. Er werd vastgelegd dat men per gemeente slechts maximaal 2 diensten logistieke hulp kan hebben.

Er kunnen met andere woorden geen bijkomende private diensten logistieke hulp erkend worden. Tot op heden komen maar twee private diensten logistieke hulp in aanmerking voor de Vlaamse subsidiëring, omdat zij bij de invoering van het Woonzorgdecreet reeds aanwezig waren. De openbare diensten logistieke hulp (reeds 33 erkende diensten) worden niet gesubsidieerd, maar kunnen wel erkend worden⁴⁹.

Het macrobudget aanvullende thuiszorg, wordt onder dezelfde modaliteiten verdeeld onder beide soorten aanbieders, behoudens de openbare.

---

⁴⁸ Bron: Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

⁴⁹ Buiten het OCMW van Brugge

2.5 Diensten voor vrijwillige oppashulp

2.5.1 Algemeen

Een dienst voor (vrijwillige) oppashulp wordt erkend door het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, maar dit is geen noodzakelijke voorwaarde voor zijn werking. Slechts erkende diensten voor oppashulp kunnen in aanmerking komen voor de jaarlijkse subsidiëring van de Vlaamse overheid.

Een dienst voor vrijwillige oppashulp organiseert oppashulp door vrijwilligers overdag of 's nachts. Zij bieden gezelschap of houden toezicht bij afwezigheid van de mantelzorger of ondersteunen de mantelzorger. Een dienst voor oppashulp coördineert vraag en aanbod. Oppashulp wordt slechts als aanvullend op de professionele hulp (of de hulp van de mantelzorgers) ervaren en niet als substituuat van deze zorgverleners.

2.5.2 Programmatie

Per provincie en voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kan er maximaal 1 dienst voor oppashulp per 100 000 inwoners erkend worden. Bovendien heeft de minister een maximaal aantal erkende diensten voor oppashulp per regio vastgelegd. Een dienst zorgt per kalenderjaar voor de coördinatie van minstens 5 000 uren vrijwilligersoppas in de regio waarvoor hij erkend is. In het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad ligt dit minimum op 3 000 uren.

Op 1 juli 2010 werden reeds 47 diensten ingevuld van de 63 geprogrammeerde diensten erkend door het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid. De programmatiecijfers zijn gebaseerd op de bevolkingsprojectie van het vijfde jaar dat volgt op het jaar van de erkenningsaanvraag. De huidige erkende diensten voor oppashulp zijn vzw's of diensten opgericht door een mutualiteit.

2.5.3 Subsidiëring

Binnen de beschikbare begrotingskredieten legt de minister jaarlijks het aantal subsidiabele uren vrijwilligersoppas, per dienst en op sectorniveau, vast. Het jaarlijks bijkomend aantal subsidiabele uren vrijwilligersoppas houdt rekening met de verwachte demografische evolutie.

De erkende diensten voor oppashulp ontvangen jaarlijks een subsidie-enveloppe. Het jaarlijkse subsidiebedrag bestaat uit een vast en een variabel gedeelte. De basissubsidie voor het jaar 2012 bedraagt 12 367,64 euro. Per uur vrijwilligersoppas dat de dienst bovenop de eerste 5 000 uren presteert (in Brussel-Hoofdstad ligt dit op 3 000 uren), wordt een forfaitair bedrag van 1,126 euro toegekend. Vanaf 2013 geldt een bijkomende verhoging voor extra ondersteuning van de omkadering van deze diensten (en VIA 4). De cijfers voor 2013 bedragen 16 543,40 euro (basissubsidie) en forfaitair bedrag van 1,447 euro per uur. De dienst beschikt daarnaast minstens over 0,5 equivalent coördinator als voorwaarde voor de omkadering.

2.5.4 Onkostenvergoeding

Een dienst oppashulp vordert van de gebruiker een onkostenvergoeding voor de aangeboden diensten, waarbij geen onderscheid meer wordt gemaakt tussen dag- en nachtoppas. Een dienst voor oppashulp mag in 2012 maximaal 2,60 euro, en in 2013 maximaal 2,71 euro per uur oppashulp als onkostenvergoeding aanrekenen. Tot voor kort kon men voor dagoppas maximaal 2,50 euro per uur aanrekenen. Voor nachtoppas kon een vergoeding van maximaal 25 euro per beurt gevraagd worden.

2.6 Diensten voor gastopvang

Gastopvang is in de welzijnszorg een nieuw begrip en betekent zo veel als een gastgezin dat een zorgbehoevende op bepaalde dagen overdag, 's nachts of gedurende een aantal dagen opvangt in de eigen leefomgeving van het gastgezin. Deze gastgezinnen zijn vrijwilligers en mogen maximaal 3 personen gelijktijdig opvangen. De diensten voor gastopvang staan in voor de coördinatie tussen de vraag en het aanbod. Deze gastgezinnen vormen een aanvulling op de professionele ondersteuning, de vrijwilligers van de diensten voor oppashulp en de mantelzorgers.

Deze diensten richten zich voornamelijk op ouderen die geen nood hebben aan een intensieve verzorging maar wel verzorging, gezelschap toezicht of begeleiding wensen bij activiteiten in het dagelijkse leven. Voornamelijk personen die sociaal geïsoleerd zijn of personen die tijdelijk geen ondersteuning kunnen krijgen van mantelzorgers komen in aanmerking.

De diensten voor gastopvang zijn een nieuw type van thuiszorgvoorzieningen. In Vlaanderen en Brussel zijn slechts 4 diensten erkend voor gastopvang. Het programmacijfer voor de diensten voor gastopvang is vastgelegd op 6. Elke dienst is actief in 3 of 4 zorgregio's.

Om van gastopvang te kunnen genieten vraagt de dienst voor gastopvang een *onkostenvergoeding*. Deze onkostenvergoeding hangt af van het tijdstip van opvang. Zo betaalt men maximaal 2,5 euro per uur voor dagopvang, 25 euro per nacht en 30,22 euro per dag voor opvang gedurende meerdere opeenvolgende dagen (basisbedragen 2010).

Hoofdstuk 3.

De financiering van andere overheden

Met het invoeren van een aantal tewerkstellingsmaatregelen draagt de federale en Vlaamse overheid bij tot de financiering van de diensten. Niet alle werknemers worden namelijk in het reguliere systeem ingezet. Afhankelijk van het statuut waarin de werknemer meedraait, wordt een tegemoetkoming voorzien, deels via de Vlaamse Gemeenschap, deels via andere overheden.

De reguliere werknemers worden rechtstreeks door het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin gesubsidieerd. De GESCO's en doelgroepwerknemers worden, naast de toelagen van de Vlaamse Gemeenschap, tevens via werkgelegenheidsmaatregelen gefinancierd. Werknemers kunnen daarnaast aan de hand van de sociale Maribel gefinancierd worden.

Naast bovenstaande statuten bestaat nog in zeer beperkte mate de art. 60-werknemers⁵⁰. Volgens de gegevensverzameling van Vesta zijn er nog 4 werknemers in 2012 met dit statuut actief ingezet.

Ook de gemeenten en provincies dragen financieel bij aan de werking van de erkende diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg. Wat hun rol hierin is, wordt onder meer in dit hoofdstuk besproken.

3.1 Federale werkgelegenheidsmaatregelen

Via een aantal tewerkstellingsmaatregelen draagt de federale overheid bij tot de inkomstzijde van de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg. De belangrijkste maatregelen zijn de sociale Maribel, de structurele bijdragevermindering en de tewerkstelling van doelgroepwerknemers.

3.1.1 Fonds sociale Maribel

De sociale Maribel kent zijn wettelijke basis in het artikel 35, § 5, van de wet van 29 juni 81 houdende de algemene beginselen van de sociale zekerheid voor werknemers (B.S. 02 juli 1981) en het koninklijk besluit van 18 juni 2002, houdende maatregelen met het oog op de bevordering van de tewerkstelling in de non-profitsector. Het doel van de sociale Maribel is het bevorderen van de tewerkstelling in de non-profitsector door de creatie van bijkomende arbeidsplaatsen.⁵¹ Deze nieuwe werkplaatsen worden gefinancierd via patronale bijdrageverminderingen.

Iedere werkgever die behoort tot de non-profitsector heeft recht op een forfaitaire vermindering van RSZ-bijdragen voor elke (minstens halftijds) tewerkgestelde werknemer. Het bevoegde Fonds voor de private thuiszorgdiensten is het 'Fonds sociale Maribel voor de diensten Gezinszorg van de Vlaamse

---

⁵⁰ Artikel zestigers zijn werknemers van het OCMW die vandaag in hun hoedanigheid van artikel zestiger ingeschakeld kunnen worden in werkervaring. OCMW's stellen artikel zestigers ter beschikking van werkervaringspromotoren omdat een intensieve begeleiding op de werkvloer verzekerd is. Artikel zestig was een belangrijk instrument omdat hierdoor mensen met een leefloon bereikt kunnen worden die nood hebben aan een werkervaringstraject, maar die niet tot de formele doelgroepcriteria behoren van het besluit Werkervaring.

⁵¹ <http://www.werk.belgie.be/> (FOD WASO)

Het hoofddoel van de fiscale en sociale Maribel is extra tewerkstelling creëren. Zo verplicht de wetgeving van de fiscale Maribel de diensten om minstens 80% van deze middelen in te zetten voor bijkomende jobcreatie.

Gemeenschap'. Het Fonds sociale Maribel voor de overheidssector is bevoegd voor de dotatie aan de openbare thuiszorgdiensten. De Raad van Beheer van het betreffende fonds legt de verdeling van de middelen sociale Maribel jaarlijks vast.

De forfaitaire vermindering wordt niet rechtstreeks in mindering gebracht, maar wordt doorgestort aan de RSZ, waarna ze wordt teruggestort naar de verschillende sectorale Fondsen sociale Maribel. De vermindering van de werkgeversbijdragen bedraagt per trimester en per werknemer een *forfaitair* bedrag van 387,83 euro vanaf 1 januari 2011. Vervolgens kan de werkgever een financiële tussenkomst toegekend krijgen door het Fonds om een nieuwe arbeidsplaats te creëren. Hoe meer de werkgever in het laatje brengt, hoe groter ook de dotatie van het Fonds. De werkgever dient, om een tussenkomst te bekomen, zich te richten tot het bevoegde Fonds sociale Maribel met de vraag of een werknemer aangeworven mag worden met de steun van de sociale Maribel. Geen enkele aanwerving mag plaatsvinden, voor het Fonds aan de werkgever zijn goedkeuring heeft gegeven.

De bijdragevermindering wordt aldus onrechtstreeks alsook voorwaardelijk toegekend. De bijdragevermindering is voorwaardelijk in die zin dat de bijdragevermindering niet altijd cumuleerbaar is met andere bijdrageverminderingen waarop de werkgever recht heeft, alsook geniet de werkgever niet automatisch en systematisch van een tussenkomst in het kader van de sociale Maribel.

De werkgever moet rekening houden met de bijdragevermindering sociale Maribel om het bedrag aan overige bijdrageverminderingen waarop hij recht heeft te bepalen (zie infra). Er wordt immers een cascadesysteem gehanteerd. De sociale Maribel is prioritair ten opzichte van de andere bijdrageverminderingen. Enkel indien een saldo aan RSZ-bijdragen rest, na aftrek van de sociale Maribel, kan de werkgever in principe genieten van de structurele bijdragevermindering of van een doelgroepvermindering. Dit is niet altijd het geval, gezien de thuiszorgsector een uitzondering vormt wat betreft de cumul van bijdrageverminderingen (zie volgende sectie).

De bijdragevermindering sociale Maribel is voor de private thuiszorgdiensten⁵² cumuleerbaar met:

1. De 'structurele bijdragevermindering' en één doelgroepvermindering, zoals een eerste aanwerving, collectieve arbeidsduurvermindering, herstructureringen, ...
2. Eén enkele andere vermindering van de werkgeversbijdrage dan bedoeld in bovenstaand punt.

De bijdragevermindering is voor de private thuiszorgdiensten niet cumuleerbaar met:

1. De vrijstelling van werkgeversbijdragen voor gesubsidieerde contractuelen (GESCO's);
2. De vrijstelling van werkgeversbijdragen voor contractuelen aangeworven ingevolge de herverdeling van de arbeid in de openbare sector (niet verlengd na 31 december 2011);
3. De doelgroepvermindering "langdurige werkzoekenden", in het kader van ACTIVA, SINE en doorstromingsprogramma;
4. De doelgroepvermindering 'oudere werknemers';
5. De doelgroepvermindering 'jonge werknemers'.⁵³

---

⁵² <http://www.werk.belgie.be/> (FOD WASO)

⁵³ Het cumulverbod geldt enkel voor de jonge werknemers +18 tot min 30-jarigen. Het cumulverbod geldt niet voor de laaggeschoolden, erg laaggeschoolden en min 19-jarigen.

De bijdragevermindering is voor de openbare dienst⁵⁴ wel cumuleerbaar met:

1. De doelgroepvermindering voor langdurig werkzoekenden;
2. De doelgroepvermindering voor jonge werknemers;
3. De vrijstelling van werkgeversbijdragen voor gesubsidieerde contractuelen bij de plaatselijke besturen⁵⁵ (GESCO's).

Nadat het Fonds sociale Maribel een arbeidsplaats heeft toegekend, kan de werkgever op zoek gaan om de post in te vullen. Prestaties van werknemers betaald vanuit de sociale Maribel worden, om dubbele financiering te vermijden, niet meegeteld als gesubsidieerde uren in de subsidieregeling van de Vlaamse overheid. Prestaties vanuit de sociale Maribel behoren bijgevolg ook niet tot het urencontingent. Het betreft zuiver bijkomende arbeidsplaatsen en biedt ruimte voor meer prestaties bovenop het urencontingent. Voor de werknemer sociale Maribel verandert er niets. Vaak weten zij zelfs niet dat ze door het Fonds gesubsidieerd zijn.

De werkgever ontvangt per toegekende arbeidsplaats een financiële tussenkomst van het bevoegde Fonds sociale Maribel die niet hoger kan liggen dan de bruto loonkost (incl. de vergoedingen en (sociale) voordelen) bepaald volgens de wet of CAO van de aangeworven werknemer. Werknemers waarvan de loonkost de grens van 76 087,67 euro overschrijdt, komen niet in aanmerking voor een toelage vanuit de sociale Maribel. De bijkomende aangeworven werknemers zijn bedoeld voor de versterking van bestaande diensten. De middelen kunnen niet gebruikt worden voor de oprichting van nieuwe diensten of bij een toename van het personeelsbestand ten gevolge van een fusie of overname.

De federale regering heeft, naast de gebruikelijke jaarlijkse verhoging in het kader van de sociale Maribel, in het verleden een extra bedrag ter beschikking gesteld aan de non-profit sector, de Fiscale Maribel genaamd, en verloopt via een vrijstelling van bedrijfsvoorheffing.

Vanaf 2010 werd de bestaande vrijstelling van de bedrijfsvoorheffing van 0,25% van het brutoloon opgetrokken tot 1% (de economische herstelwet van 27 maart 2009). Dit is een uitvoeringsmaatregel van het interprofessioneel akkoord 2009-2010 (private non-profit sector)⁵⁶. Deze algemene verlaging van de fiscale lasten kaderde in een reeks van anti-crisismaatregelen.

Voor de werkgevers die in aanmerking komen voor dotaties vanuit het Fonds sociale Maribel (wettelijke basis K.B. 18 juli 2002) wordt een gedeelte van deze vrijstelling van doorstorting van de bedrijfsvoorheffing toegewezen aan de financiering van de Fondsen sociale Maribel en dus omgezet in bijkomende dotaties aan de Fondsen (0,75% van de bedrijfsvoorheffing gaat met andere woorden naar het Fonds Fiscale Maribel).

Het bedrag wordt door de werkgever gestort, tegelijkertijd met de bedrijfsvoorheffing, aan de Schatkist. De Schatkist transfereert de ontvangen bedragen naar de RSZ, die deze vervolgens verdeelt onder de begunstigde Fondsen sociale Maribel. Minimaal 80% van deze middelen zal gebruikt moeten

---

⁵⁴ http://www.rszipo.fgov.be/nl/werkgevers/tewerkstellingsmaatregelen/sociale_maribel.htm

⁵⁵ De plaatselijke besturen zijn: de gemeenten, verenigingen van gemeenten, OCMW's, verenigingen van OCMW's, intercommunale centra voor maatschappelijke welzijn en de provinciebesturen (art. 1 van het koninklijk besluit 474 van 28 oktober 1986).

⁵⁶ <http://www.werk.belgie.be/> (sectie werkgelegenheid => anti-crisismaatregelen)

worden voor bijkomende jobcreatie. Deze inkomsten komen aldus niet meer van de patronale RSZ-bijdragen maar van de belastingen.

In 2011 ontvingen de private thuiszorgdiensten (PC 318.02) 31 172 970 euro vanuit de gewone sociale Maribel, alsook 3 309 044 euro vanuit de fiscale Maribel. Midden 2010 leverde de sociale Maribel 1 589 extra arbeidsplaatsen (in koppen) op voor de private sector van thuiszorgdiensten (PC 318.02)⁵⁷. Vesta, dat elektronische gegevens bevat van de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg, geeft een overzicht van het aantal werknemers onder dit statuut. In 2012 werden 514 logistieke medewerkers, 459 verzorgenden en 239 begeleidend medewerkers ondergebracht onder dit statuut (private diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg). Uitgedrukt in contractuele tewerkstelling komt dit neer op 880 VTE.

Ook de openbare werkgevers die een activiteit uitoefenen in verband met gezondheidszorg, maatschappelijke dienstverlening of cultuur, kunnen een financiële tussenkomst genieten van het 'Fonds sociale Maribel van de Overheidssector'⁵⁸.

Het Fonds Sociale Maribel van de Overheidssector heeft, bovenop de gewone dotatie, in 2010 een compensatiebedrag gekregen. Deze middelen waren dan wel niet afkomstig van de bedrijfsvoorheffing maar wel van het globaal beheer van de sociale zekerheid, en werden ook onder de noemer 'fiscale Maribel' toegekend. In 2010 werd een bedrag van 19 360 000 euro toegevoegd ter compensatie van de fiscale Maribel, van toepassing in de private non-profit sector. Vanaf 2011 is dit bedrag voor de openbare sector verdubbeld tot 38 720 000 euro. De totale dotatie in 2011 van het Fonds sociale Maribel van de overheidssector bedroeg 336 453 569 euro.

De openbare thuiszorgdiensten worden soms aangegeven met een NACE-code 84.115 van het OCMW maar horen eigenlijk bij NACE-code 88.101. Bijgevolg kon de RSZPPO geen onderscheid maken naargelang de activiteiten binnen het OCMW. De RSZPPO niet aangeven wat de omvang van de dotatie is en hoeveel arbeidsplaatsen specifiek aan de openbare thuiszorgdiensten zijn toegekend.

Uit de gegevensverzameling van Vesta blijkt dat in 2012 slechts 27 arbeidsplaatsen via de sociale Maribel in de openbare diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg zijn bijgekomen (ofwel 15 VTE). De arbeidsplaatsen worden namelijk niet rechtstreeks aan de openbare diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg toegekend. Initieel verloopt de toewijzing via de openbare besturen. Daarna volgt de verdeling. De aanvraag en de toewijzing ligt aldus niet bij de openbare diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg, maar op een hoger niveau. Uit de cijfers blijkt dat maar zelden de beslissing wordt genomen deze werknemers in de thuiszorg in te zetten. In 2010 werden nochtans 15 913 werknemers via de sociale Maribel in de openbare sector tewerkgesteld⁵⁹.

De private sector⁶⁰ merkt op dat de inkomsten vanuit de sociale Maribel de reële loonkost niet meer dekt.

---

⁵⁷ <http://www.werk.belgie.be/> (Sectie Sociale Maribel => Statistieken => Excel-bestanden 'evolutie van de dotatie 2009-2011)

⁵⁸ http://www.rszpgo.fgov.be/nl/werkgevers/tewerkstellingsmaatregelen/sociale_maribel.htm

⁵⁹ <http://www.werk.belgie.be/> (Sectie Sociale Maribel => Statistieken => Excel-bestanden 'evolutie van de dotatie 2009-2011)

⁶⁰ Opmerking vanuit de stuurgroep. De bijdragen vanuit de sociale Maribel zouden nog zo'n 85% van de reële loonkost dekken.

3.1.2 De structurele bijdragevermindering⁶¹

De sociale Maribel-maatregelen zijn voor de non-profit het alternatief van de structurele bijdragevermindering.

De ‘structurele bijdragevermindering’ is een tewerkstellingsmaatregel dat de bruto loonkost van de werkgever verlaagt. Het basistarief van de vermindering van de patronale bijdragen bedraagt forfaitair tussen de 400 en 471 euro per kwartaal en per werknemer. De bijdragevermindering is omwille van zijn forfaitair karakter het belangrijkste voor de lagere lonen. Om dit effect nog te versterken ontvangt men een supplement bovenop deze 400 euro voor de lagere lonen. Ook voor de hogere lonen bestaat een extra korting bovenop deze 400 euro.

Het gaat om alle werknemers die onderworpen zijn aan ‘alle’ regelingen van de sociale zekerheid (= ziekte en invaliditeit, kinderbijslag, werkloosheid, pensioen, jaarlijkse vakantie). De meeste statutaire en contractuele personeelsleden van de openbare sector worden echter uitgesloten, omdat zij niet onder alle socialezekerheidsregelingen vallen. De regeling is meer bepaald van toepassing op de private werkgevers.

Werkgevers die onder het toepassingsgebied van de sociale Maribel vallen, hebben doorgaans enkel recht op het lage lonen- en het hoge lonen aspect van de structurele lastenverlaging (het supplement). Het forfaitaire deel van 400 euro per kwartaal is immers vervangen door de sociale Maribel-vermindering. Een uitzondering geldt voor de werknemers tewerkgesteld bij een werkgever onder het paritair comité voor de diensten voor gezins- en bejaardenhulp en zij die worden tewerkgesteld in een erkende beschutte werkplaats. Zij volgen de basisregelgeving⁶² en kunnen beide maatregelen cumuleren. Deze uitzonderlijke regeling bestaat reeds sinds de invoering van de doelgroepvermindering vanaf 2004.

Concreet geldt voor de private thuiszorgdiensten (PC 318) de volledige forfaitaire bijdragevermindering van 400 euro per kwartaal en per werknemer. Daarbovenop ontvangt de werkgever voor de lage lonen 16,2% van het bedrag dat de werknemer als VTE verdient dat lager ligt dan 5 870,71 euro per kwartaal. Verdient men bijvoorbeeld voltijds 4 870,71 euro bruto per kwartaal, dan bedraagt de bijkomende bijdragevermindering in dit geval 160,2 euro⁶³. Voor de hoge lonen bedraagt de bijkomende bijdragevermindering 6% van het bedrag dat de werknemer als VTE verdient dat hoger ligt dan 12 240 euro per kwartaal (cijfers 1 januari 2012⁶⁴).

De omvang van de structurele bijdragevermindering kan, gezien het om een minderuitgave gaat, niet teruggevonden worden in de boekhouding van de diensten. De VVDG heeft in het verleden echter wel de omvang van deze bijdragevermindering in kaart gebracht via het sociaal secretariaat. De zes grootste private diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg (90% van het private urencontingent gezinszorg) konden in 2011 rekenen op een structurele bijdragevermindering van 15 348 269 euro voor het luik gezinszorg. Dit levert een onrechtstreekse subsidie op van 1,32 euro per gepresteerd uur gezinszorg bij de gebruiker. De structurele bijdragevermindering voor de aanvullende thuiszorg kwam

⁶¹ www.werk.belgie.be

⁶² www.wga.be en “Administratieve instructies RSZ - 2012/03” op www.socialsecurity.be

⁶³ Vóór 1 januari 2012 bedroeg de lagelooncomponent nog 6 030 euro. Momenteel ontvangt men voor werknemers met een loon lager dan 5 870,71 euro een bijkomend supplement.

⁶⁴ Koninklijk besluit van 28 maart 2012 tot wijziging van het koninklijk besluit van 16 mei 2003 tot uitvoering van het Hoofdstuk 7 van Titel IV van de programmawet van 24 december 2002 (I), betreffende de harmonisering en vereenvoudiging van de regelingen inzake verminderingen van de sociale zekerheidsbijdragen, BS 30 maart 2012.

in 2011 neer op 5 046 583,95 euro alsook 52 246,08 euro voor de lokale diensteneconomie (doelgroepwerknemers). Men ontvangt (lees: heeft lagere loonkosten) met andere woorden voor de aanvullende thuiszorg 1,44 euro per gepresteerd uur in het kader van de structurele bijdragevermindering. Er is echter wel een terugname (ongeveer 6,6 miljoen euro) van deze minderuitgave via de reguliere financiering vanuit Welzijn (zie 2.2.2).

De openbare thuiszorgdiensten komen niet in aanmerking voor deze lastenverlaging, wat meteen een eerste groot verschil betekent tussen de private en openbare dienstverleners. Daarnaast gebruiken zij amper de sociale Maribel, wat een tweede groot verschil is.

Naast de structurele bijdragevermindering, gelden nog andere RSZ-verminderingen. Deze tussenkomsten zijn echter beperkter in omvang. Tabel 3.1 brengt een overzicht van de geldende RSZ-verminderingen voor de 6 grootste private diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg.

Tabel 3.1 RSZ-verminderingen van de 6 grootste private diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg, in euro (2011)

Type RSZ-vermindering	Gezinszorg	Aanvullende thuiszorg	Aanvullende thuiszorg - doelgroepwerknemers
Structurele vermindering	15 348 269	5 046 584	52 246
Plan Activa (doelgroepvermindering langdurig werklozen)	790 107	193 154	51 352
Startbaanovereenkomst	50 123	62 433	
Doelgroepvermindering oudere werknemers	1 912 282	930 050	2 767
Doelgroepvermindering herstructurering	4 933	12 751	
Totaal	18 105 717	6 244 971	106 365
Totaal per gepresteerd uur bij de gebruiker	1,55	1,74	1,01
Totaal per gepresteerd uur	1,41	n.v.t.	n.v.t.
Totaal per gesubsidieerd uur	1,48	n.b.	n.b.

* Er geldt een terugname van de structurele vermindering in de reguliere subsidieregeling Welzijn.

Bron VVDG, 2011

3.1.3 De tewerkstelling van doelgroepwerknemers in de aanvullende thuiszorg

3.1.3.1 ALGEMEEN⁶⁵

Begin 2008 werden de bestaande buurt- en nabijheidsdiensten (sociale economie), die qua hulpverlening aansloten bij de toenmalige diensten voor logistieke hulp en aanvullende thuiszorg, erkend als initiatieven lokale diensteneconomie. De lokale diensteneconomie omvat de diensten die werkgelegenheid creëren om aan de lokale behoeften te beantwoorden en die op een participatieve wijze een maatschappelijke meerwaarde creëren door het duurzaam ondernemen na te streven. Die

⁶⁵ <http://www.lokalediensteneconomie.be/klaverbladfinanciering>

buurt- en nabijheidsdiensten stellen laaggeschoolde langdurig werklozen, leefloongerechtigden en gerechtigden op financiële maatschappelijke hulp te werk, zogenaamde “doelgroepwerknemers”.

Ze kregen de kans om een samenwerkingsovereenkomst af te sluiten met een dienst voor logistieke hulp en aanvullende thuiszorg. Vervolgens werden er doelgroepwerknemers toegewezen aan die diensten voor logistieke hulp en aanvullende thuiszorg (intussen de diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg en de diensten voor logistieke hulp). Ze worden ingezet als schoonmaak-, oppas- of karwei-hulp. Eind 2008 werden bijkomend doelgroepwerknemers toegewezen aan gesubsidieerde diensten voor logistieke hulp en aanvullende thuiszorg of erkende diensten voor gezinszorg die zelf een erkenning als initiatief lokale diensteneconomie hadden aangevraagd.

De financiering van deze initiatieven in de lokale diensteneconomie verloopt volgens het principe van het klaverbladmodel. Het uitgangspunt bij het klaverbladmodel is dat iedereen die baat heeft bij de diensten die worden aangeboden, zijn steentje bijdraagt om het geheel te betalen.

Volgende partners bieden elk een gedeeltelijke financiering:

- de Vlaamse overheid vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en vanuit Sociale Economie;
- de federale overheid via de SINE-maatregel (zie verder);
- en de gebruiker via de gebruikersbijdrage;
- daarbovenop is een lokale financiering mogelijk.

Volgens de ‘Ministeriele besluiten tot bepaling van de diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg die in aanmerking komen voor de subsidiëring van aanvullende thuiszorg en tot bepaling van het aantal VTE per functiecategorie en per dienst’ werden begin 2012 120,04 VTE doelgroepwerknemers toegewezen aan de private diensten. De openbare diensten konden rekenen op een financiering van 77,14 VTE doelgroepwerknemers. Vanaf 1 augustus 2012 werden 40 VTE bijkomende doelgroepwerknemers gefinancierd.

De financiering via lokale diensteneconomie is vaak de enige bron van volwaardige financiering voor de openbare diensten, wat betreft de aanvullende thuiszorg. De openbare diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg ontvingen in 2011 slechts subsidie voor 57,5 VTE logistiek personeel en 77,14 VTE doelgroepwerknemers. De openbare diensten worden vervolgens zeer beperkt gefinancierd voor hun activiteiten binnen de aanvullende thuiszorg.

3.1.3.2 BELEIDSDOMEIN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN⁶⁶

Het bevoegde Vlaamse beleidsdomein van de aanvullende thuiszorg is het beleidsdomein WVG. Vanuit het beleidsdomein WVG ontvangen de diensten per toegekend VTE doelgroepwerknemers een jaarlijkse toeslag. Niet alleen krijgt men voor de doelgroepwerknemers een toeslag, maar ook voor de omkadering (doelgroepwerknemers: 9 019,36 euro; administratief personeel: 2 031,43 euro; begeleidend personeel: 3 295,55 euro en als leidinggevend personeel: 688,45 euro). Vanaf 10 VTE kunnen de diensten rekenen op een bijkomende toeslag voor omkadering van 9 699,96 euro, pro rata met het aantal VTE boven dit aantal (cijfers 2012). Deze subsidie werd reeds in kaart gebracht in de sectie over de subsidiëring van de diensten vanuit de Vlaamse gemeenschap.

---

⁶⁶ http://www.zorg-en-gezondheid.be/subsidiëring_aanvullende_thuiszorg_vorige_jaren/

Daarnaast ontvingen de diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg in 2011 voor het uitbreiden van de managementondersteuning, de permanente vorming, de maatregel extra aanvullend verlof en de maatregel carensdagen een bedrag van 1 017,12 euro per VTE doelgroepwerknemer (cijfers 2011: 992,28 euro) en voor de verhoging van de eindejaarspremie en de ondersteuning van het management een bedrag van 1 240,95 euro (cijfers 2011: 1210,64 euro).

3.1.3.3 BELEIDSDOMEIN SOCIALE ECONOMIE⁶⁷

Het beleidsdomein Sociale Economie (het Vlaams Subsidieagentschap voor Werk en Sociale Economie) voorziet in een loonsubsidie voor doelgroepwerknemers en een omkaderingspremie om de tijdsinvestering in opleiding en begeleiding te compenseren.

De doelgroepwerknemer dient bij de aanvang van de tewerkstelling aan één van de volgende voorwaarden te voldoen:

- de niet-werkende werkzoekende is houder van ten hoogste een diploma van hoger secundair onderwijs en is minstens 12 maanden als werkzoekende ingeschreven bij de VDAB;
- de uitkeringsgerechtigde volledige werkloze is houder van ten hoogste een diploma van hoger secundair onderwijs en heeft in de afgelopen 18 maanden ten minste 312 dagen werkloosheids- of wachttuitkeringen ontvangen;
- de persoon is minstens 6 maanden gerechtigd op het leefloon of op financiële maatschappelijke hulp en is minstens 1 dag als werkzoekende ingeschreven bij de VDAB.

De geïndexeerde loonpremie bedraagt op jaarbasis 9 009,57 euro per doelgroepwerknemer (cijfers 2012). De geïndexeerde omkaderingspremie bedraagt maximaal 13 514,35 euro op jaarbasis per VTE omkadering van 1 tot en met 10 VTE tewerkgestelde doelgroepwerknemers. Vanaf 11 VTE tewerkgestelde doelgroepwerknemers bedraagt de omkaderingspremie 1 351,44 euro op jaarbasis per bijkomend VTE tewerkgestelde doelgroepwerknemer (+1/10 per bijkomend VTE)⁶⁸.

Midden juni 2011 kwam de subsidie voor een doelgroepwerknemer nog neer op 8 833,08 euro per VTE op jaarbasis en de subsidie voor de omkadering op 13 249,32 euro.

3.1.3.4 FEDERALE TEWERKSTELLINGSPREMIES (SINE-MAATREGEL)⁶⁹

De maatregel "Sociale Inschakelingseconomie", afgekort SINE, bevordert, dankzij het actieve gebruik van de werkloosheidsuitkeringen, de herinschakeling van zeer moeilijk te plaatsen werklozen in de sociale inschakelingseconomie. Binnen het project SINE kan personeel voor huishoudelijke hulp met subsidies worden aangeworven, de zogenaamde doelgroepwerknemers.

De werkgever geniet pas een forfaitaire doelgroepvermindering bij de indienstneming van een uitkeringsgerechtigde volledig werkloze, een begunstigde van het leefloon of een begunstigde van financiële maatschappelijke hulp. De werknemer mag niet in het bezit zijn van een getuigschrift of diploma van het hoger secundair onderwijs. Daarenboven moet de werknemer een zekere periode

---

⁶⁷ <http://www.socialeconomie.be/lokalediensteneconomie> en http://www.werk.be/sites/default/files/VSAWSE/oproepen_se/2011/20111202_Oproep_Klaverblad_Handleiding.pdf

⁶⁸ Premiezoeker via www.aandeslag.be

⁶⁹ www.rva.be => Tewerkstelling => SINE

uitkeringsgerechtigd werkloos zijn geweest of begunstigde van het leefloon of financiële maatschappelijke hulp.

Een erkend initiatief in de lokale diensteneconomie kan beroep doen op de SINE-betoelaging.

Volgens het ministerieel besluit tot bepaling van de diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg die in aanmerking komen voor de subsidiëring van de aanvullende thuiszorg (2012) komen 11 private en 37 openbare diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg in aanmerking voor de subsidiëring van doelgroepwerknemers. Deze diensten beschikken aldus over een erkenning als initiatiefnemer in de lokale diensteneconomie⁷⁰. Dergelijke erkenning wordt in eerste instantie toegekend voor een periode van 4 jaar. Na deze periode kan de erkenning verlengd worden voor onbepaalde duur.

De werkgevers die SINE-werknemers aanwerven kunnen van een RSZ-bijdragevermindering en een loonkosttoelage genieten. Deze federale maatregel wordt toegekend door de minister van Werk en wordt toegekend door de RVA. Het gaat om een maximale loonkosttoelage (de 'herinschakelingspremie' of de 'loonkosttoelage SINE') van 6 000 euro per VTE op jaarbasis én een RSZ-bijdragevermindering van 4 000 euro per VTE op jaarbasis (de 'SINE lastenverlaging'). De duur is afhankelijk van de leeftijd en de periode van inactiviteit. De exacte voorwaarden naar leeftijd en periode van inactiviteit van de werknemer toe, worden uitgebreid toegelicht op de website van de RVA (cijfers anno 2012).

Tabel 3.2 Samenvatting subsidiebedragen klaverbladfinanciering doelgroepwerknemers (2012)

	Beleidsdomein WVG	Beleidsdomein Sociale Economie	SINE
Doelgroepwerknemers	9 019,36	9 009,57	6 000 + 4 000
Administratief personeel	2 031,43		
Begeleidend personeel	3 295,55		
Leidinggevend personeel	688,45		
Bijkomende toeslag vanaf 10 VTE	9 699,96		
Omkadering (<10 VTE)		13 514,35	
Omkadering (>10 VTE)		+ 1 351,44	

Bron www.rva.be, www.werk.be (2012)

De subsidie voor de doelgroepwerknemer in het kader van de lokale diensteneconomie kan niet gecombineerd worden met een subsidie in het kader van een andere Vlaamse tewerkstellingsmaatregel. Een combinatie met federale maatregelen is mogelijk tenzij dit in de betrokken wetgeving anders is opgenomen, bijvoorbeeld ACTIVA.

In 2011 werd de klaverbladfinanciering aanvullende thuiszorg geëvalueerd door de koepel LDE en de VVDG. Eén van de bekommernissen van de diensten was het verlies van de federale middelen (SINE) wanneer doelgroepwerknemers niet doorstromen naar het reguliere circuit. De maatregel SINE wordt namelijk maar toegekend voor een bepaalde periode, afhankelijk van de leeftijd van de werknemer en de duur van de werkloosheid voorafgaand aan de tewerkstelling. Wanneer de doelgroepwerknemers

⁷⁰ De werkgevers die lokale diensteneconomie-initiatieven inrichten, erkend krachtens de bepalingen van hoofdstuk III van het decreet van de Vlaamse Regering van 22 december 2006 houdende de lokale diensteneconomie.

na een bepaalde periode niet doorstromen, vallen de SINE-middelen weg. Het gaat om ongeveer 10% van de doelgroepwerknemers. Er werd vanuit Welzijn beslist het verlies van de SINE-middelen te compenseren. Artikel 12 en 20 van het MB van 21 december 2012 noteert de verhoging van de subsidiebedragen in het kader van de compensatie SINE (zie sectie over de toeslag van de doelgroepwerknemers vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin).

3.1.4 Het dienstenchequestelsel versus de aanvullende thuiszorg – logistieke hulp

Het stelsel van de dienstencheques werd ingesteld door de wet van 20 juli 2001 tot bevordering van buurtdiensten en -banen en het K.B. van 12 december 2001 betreffende de dienstencheques. Het werd initieel ingezet ter verhoging van de werkgelegenheidsgraad, ter bestrijding van illegale arbeid, voor de bevrediging van behoeften van zoveel mogelijk personen die anders niet of niet volledig konden worden ingevuld, en ten slotte als ondersteuning van de economische groei door het scheppen van nieuwe activiteiten.

De dienstencheque maakt de laatste jaren meer en meer zijn intrede in de zorgsector. Dat bevestigt ook het recente rapport van Pacolet, De Wispelaere & De Coninck (2011), dat de huidige en de toekomstige plaats van de dienstencheque in kaart brengt en in vraag stelt, waaronder ook in de thuiszorgsector. In het rapport wordt vastgesteld dat de aanwezigheid van de dienstencheque in de zorgsector vandaag reeds realiteit is.

Zowel de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg, als de diensten logistieke hulp bieden gezamenlijke diensten aan. Bepaalde taken die onder gezinszorg en aanvullende thuiszorg vallen zijn eveneens toegelaten binnen het dienstenchequestelsel, met name de activiteiten met betrekking tot huishoudelijke hulp en schoonmaakhulp. Zo zijn ook het bereiden van maaltijden, wassen en strijken, het doen van boodschappen zowel activiteiten binnen huishoudelijke hulp als toegelaten dienstencheque-activiteiten. De dienstencheque is een alternatief betaalmiddel waarmee je kan betalen voor dergelijk huishoudelijk werk.

Toch kan men hulp via dienstencheques en gezinszorg onmogelijk met elkaar vergelijken gezien het ruime pakket aan activiteiten die door een dienst gezinszorg als zorgverlening moet worden aangeboden. Persoonsverzorging, psychosociale en pedagogische ondersteuning zijn immers activiteiten die niet tot het takenpakket van dienstenchequeondernemingen behoren. De benodigde kwalificaties gaan dan ook veel verder. Een dienst voor logistieke hulp focust zich echter op het aanbieden van schoonmaakhulp en daarbij vormt het dienstenchequestelsel, waarin het schoonmaken de belangrijkste activiteit uitmaakt, een reëel alternatief. Het gebruik van de dienstencheque is een gevestigde waarde in deze sector geworden.

Maar ook de aanwezigheid van de dienstencheque in het aanbod van de thuiszorgdiensten zelf is aanzienlijk. Familiehulp, een van de grootste spelers in de markt van thuiszorgdiensten, biedt bijvoorbeeld gezinszorg, aanvullende thuiszorg én een dienstverlening via dienstencheques aan. In se kennen deze drie vormen van dienstverlening sterke overeenkomsten. Dienstencheque-ondernemingen zijn in feite niet altijd concurrenten van de thuiszorgdiensten, maar zijn ook voor hen een alternatieve manier om diensten aan te bieden aan hun cliënteel. De dienstencheque biedt een bijkomend alternatief aan, zowel voor de gebruiker als voor de thuiszorgdiensten zelf.

Momenteel neemt de overheid ongeveer 75% van de prijs dat de werkgever per dienstencheque ontvangt, met name 21,72 euro, op zich. Het gaat om een bedrag dat uit de federale begroting komt. Dankzij een subsidie van de federale overheid kost elke cheque voor de gebruiker maar 7,5 euro. De

belastingaftrek op deze cheque bedraagt 2,25 euro. Vanaf 1 januari 2013 stijgt de kost voor de gebruiker naar 8,5 euro per cheque en bedraagt de belastingaftrek 2,55 euro. We zien onmiddellijk dat de financiële stromen die gelden bij de dienstencheque op een andere manier georganiseerd worden dan de financiële stromen naar de thuiszorgsector. Zowel de eigen bijdrage als de werkingssubsidies worden voor de dienstencheque op forfaitaire wijze vergoed.

3.1.5 Opleidingsmaatregelen vanuit de federale overheid

Het Fonds Sociale Maribel stimuleert tevens bijkomende werkgelegenheid via de subsidiëring van tijdelijke projecten.

Voorbeelden zijn:

1. Deeltijds leren/Deeltijds werken: een beperkt aantal jongeren vanaf 16 jaar kunnen, als ze twee dagen les volgen in een centrum voor deeltijds onderwijs, drie dagen deeltijds tewerkgesteld worden in de sector 'gezinszorg', als logistiek, administratief medewerker of oppasser, wat hun theoretische lessen aanvult. Dit project wordt begeleid door het Vlaams Instituut voor Vorming en Opleiding in de Social Profit (vzw VIVO)⁷¹. Via de vzw worden middelen ter beschikking gesteld aan de werkgevers uit het PC 318.02 (private sector)⁷². De loonkosten van de halftijdse tewerkstelling (max. 19u per week) worden gesubsidieerd. De kosten voor arbeidsongevallenverzekering, arbeidsgeneeskundige dienst en sociaal secretariaat worden niet gesubsidieerd. Voor een tewerkstelling gefinancierd door het Fonds Sociale Maribel, ontvangt de dienst een afrekening van 3 337,20 euro per kwartaal (1 112,40 euro per maand tewerkstelling).
2. In 2012 kregen 40 werknemers met het statuut van 'niet-verzorgend personeel' uit het PC 318.02 een dagopleiding van zorgkundige gedurende een jaar, met behoud van hun loon- en arbeidsvoorwaarden. De VDAB erkent en subsidieert deze opleidingen.

3.2 De tewerkstelling van GESCO-personeel in de thuiszorg

Eind jaren 80 werd de mogelijkheid geboden om via projecten werklozen in dienst te nemen met een financiële tegemoetkoming door de Vlaamse overheid (via de VDAB). De wettelijke basis van dit statuut is de programmawet van 30 december 1988, opzetting van een stelsel van gesubsidieerde contractuelen bij sommige openbare besturen (art. 93-100) en het besluit van de Vlaamse Regering van 27 oktober 1993 tot veralgemening van het stelsel van gesubsidieerde contractuelen.

Gesubsidieerde contractuelen, kortweg GESCO's, zijn personeelsleden voor wie de lokale besturen een premie ontvangen. Dit kunnen gemeenten, verenigingen van gemeenten, de OCMW's, de verenigingen van de OCMW's,... zijn. Ook voor de private non-profitsector biedt het GESCO-statuuut mogelijkheden. De GESCO's kaderen in een tewerkstellingsprogramma en ontvangen een volwaardig arbeidscontract, in tegenstelling tot PWA-werknemers.

---

⁷¹ De vzw Vlaams Instituut voor Vorming en Opleiding in de Social Profit (VIVO) is het sectoraal opleidingsinstituut voor de particuliere en de openbare social profit sector. Het werd opgericht in 2000 via een protocolovereenkomst tussen de Vlaamse Regering en de sociale partners van de social profit. VIVO wordt paritair beheerd door werkgevers- en werknemersorganisaties van zowel de private als de publieke social profit sector.

⁷² <http://www.vivosocialprofit.org/loket/GZ/Brochure-GZ.pdf>

GESCO's worden onder meer nog steeds ingezet in de aanvullende thuiszorg. De private diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg ontvangen voor een vooraf bepaald aantal werknemers vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin een toeslag, alsook een premie vanuit het beleidsdomein WSE. De openbare diensten komen niet in aanmerking voor deze toeslag en kunnen enkel rekenen op de reguliere financiering van GESCO's vanuit WSE. Deze reguliere financiering komt in deze sectie aan bod.

Het uitvoeringsbesluit van 24 juli 2009 stelt dat de diensten die GESCO-personeel tewerkstellen in de aanvullende thuiszorg, de verplichting hebben hun aantallen GESCO-VTE per functiecategorie op peil te houden.

Ze zijn terug te vinden in twee stelsels: het stelsel van de plaatselijke besturen en het 'veralgemeend stelsel' waaronder ook de private non-profit valt.

De GESCO-premie wordt door het Vlaams Subsidieagentschap voor Werk en Sociale Economie (VSAWSE) uitbetaald. Via GESCO-projecten wil de Vlaamse Overheid arbeidsplaatsen scheppen in de niet-commerciële sector met het doel langdurige en meestal laaggeschoolde werkzoekenden aan een job te helpen.⁷³

- GESCO in het veralgemeend stelsel van gesubsidieerde contractuelen: de werkgever ontvangt van het VSAWSE voor een gesubsidieerde contractueel een loonpremie. Dit is een vaste premie van 5 035,01 EUR per jaar voor een voltijdse GESCO, bij de indienstname van een niet-langdurig werkloze. Indien men iemand uit de risicogroepen⁷⁴ op de arbeidsmarkt aanwerft als gesubsidieerde contractueel, kan men een hoger premiebedrag ontvangen. Dit hoger premiebedrag varieert van 13 163,15 EUR per jaar voor een voltijdse ongeschoolde tot 21 492,37 EUR (situatie 1 januari 1990 zonder indexering en anciënniteit) per jaar voor een voltijdse universitair.
- GESCO bij plaatselijke besturen (gemeente, OCMW,...): de werkgever ontvangt voor een gesubsidieerde contractueel een vaste loonpremie van 10 907,32 euro⁷⁵ of 5 701,55 euro⁷⁶ per jaar voor een voltijdse GESCO.

De werkgever krijgt daarnaast voor elke GESCO een sterke vermindering van de werkgeversbijdragen voor sociale zekerheid (federale materie).

De dienst 'Thuishulp' klaagt in een powerpointpresentatie⁷⁷ aan dat langdurige werklozen hoe langer hoe meer onvindbaar zijn, zodat de gemiddelde loonsubsidie per GESCO jaar na jaar daalt. De subsidie vanuit WSE groeit daarnaast niet mee met de inflatie aangezien de indexering niet van toepassing is. Niettemin wordt het brutoloon van deze werknemers wel opgetrokken, waardoor het financiële tekort

---

⁷³ www.werk.be

⁷⁴ De risicogroepen zijn:
Werklozen die op de dag voor de indiensttreding minstens 1 jaar uitkeringsgerechtigd volledig werkloos zijn;
Niet-werkende werkzoekenden die op de dag voor de indiensttreding minstens 1 jaar als werkzoekende ingeschreven zijn bij de VDAB en maximum een einddiploma, studiegetuigschrift of getuigschrift bezitten van het algemeen, technisch, kunst- of beroepsonderwijs; Kansengroepen; OCMW-steuntrekkers.

⁷⁵ Voor contracten van voor 2/1/1991 of van na 1/1/1991 voor zover aan een aantal voorwaarden is voldaan (art. 3 Besluit Vlaamse regering van 27/10/1993).

⁷⁶ Voor andere (art. 6 Besluit Vlaamse regering van 27/10/1993)

⁷⁷ Ontvangen van Gino Vannieuwenhuyze, medewerker van Thuishulp

voor deze groep meer en meer uitgesproken wordt. Thuishulp geeft in deze presentatie aan dat het verlies per GESCO in 2009 oploopt van 3 000 tot 4 000 euro per VTE.

De loonpremie vanuit de VDAB blijft vanwege het ontbreken van de indexering zeer beperkt, waardoor de Vlaamse overheid een bijkomende toelage voorziet voor GESCO-personeel binnen de private diensten, wat overigens wél geïndexeerd wordt. Voor de openbare sector is dit niet van toepassing.

Een aantal OCMW's hebben reeds de omschakeling gemaakt van aanvullende thuiszorg naar dienstenchequeonderneming, vooral omwille van budgettaire redenen. Deze omschakeling heeft het GESCO-statuut enigszins verdrongen. Een recent rapport over de inzetbaarheid van de dienstencheque in de welzijnssector (Pacolet, De Wispelaere & De Coninck, 2011) stelde vast dat GESCO's nog steeds in de thuiszorgdiensten worden ingezet. Zo vulden de openbare thuiszorgdiensten (NACE 88.101) in het 2de kwartaal van 2009 19% van hun banen in via GESCO's, wat weliswaar een kleine daling is ten opzicht met het eerste kwartaal⁷⁸. In onze bevraging in het kader van deze opdracht, kwam het aandeel GESCO-medewerkers neer op 29,1% (tabel 10.1).

In het rapport over de dienstencheque (Pacolet, De Wispelaere & De Coninck, 2011) wordt het aandeel GESCO-personeel ten opzichte van het totaal logistiek personeel berekend (en niet ten opzichte van het totale personeelscijfer). Anno 2009 viel 36,3% van het logistiek personeel van de OCMW's, voor het poetsen bij ouderen en zorgbehoevenden, onder het GESCO-statuut (cijfers VVSG). Daarnaast werd bijna 49% tewerkgesteld via dienstencheques. De private diensten zouden echter 5 keer minder met GESCO-personeel werken dan de openbare thuiszorgdiensten.

3.3 De lokale besturen

De lokale overheden zijn niet alleen organisator van zorg maar financieren vaak ook de voorzieningen. De omvang daarvan is moeilijk in te schatten omdat geen gecentraliseerde functionele begroting van de lokale overheden bestaat. Zowel de provincie, gemeente als het OCMW kan in de financiering van de thuiszorgdiensten een rol spelen.

Familiehulp stelt in hun jaarverslag van 2011 dat ongeveer 1,5% van hun inkomsten bestaan uit inkomsten van de lokale besturen. Dit geeft reeds een eerste indicatie van de omvang van de ondersteuning vanuit de lokale besturen. Familiehulp geeft in datzelfde jaarverslag aan dat de subsidies van de lokale besturen zelden geïndexeerd worden en meldt dat meer en meer lokale besturen afhaken in functie van de begrotingsbesparingen. Bij elke indexering van de loonkost neemt het door de diensten bijkomend te financieren aandeel toe. Een 2% indexverhoging moet extra gefinancierd worden door de diensten zelf of andere co-financiers. Niet alle co-financiers nemen echter hun aandeel hiervan op. Ze doen dit door af te haken of hun toelagen niet te indexeren, aldus vzw Familiehulp.

De tweede grootste private dienst Thuishulp geeft in een recente presentatie (2011) over de financiering van hun activiteit gezinszorg aan dat ongeveer 82% van hun inkomsten bestaat uit de subsidiebijdrage van de Vlaamse overheid, 12% komt van de gebruikersbijdragen en de overige 6% ontvangt men van de lokale besturen.

---

⁷⁸ Bron: RSZPPO-statistieken

De aanvullende thuiszorg wordt volgens Thuishulp voor 21% gefinancierd via de gebruikersbijdrage, 77% door de Vlaamse overheid en ongeveer één procent door de gemeenten en OCMW's.

In het analyseluik van dit onderzoek trachten we op zoek te gaan naar de omvang van de ondersteuning van de lokale besturen voor de ganse thuiszorgsector. Gezien het vrijwillig karakter van deze tussenkomsten is het voor de financiële leefbaarheid van de diensten belangrijk dat de omvang van deze tussenkomst in kaart wordt gebracht. In de context van de huidige economische onzekerheden kan men er namelijk niet vanuit gaan dat de lokale besturen hun huidige engagementen jaarlijks zullen verder zetten.

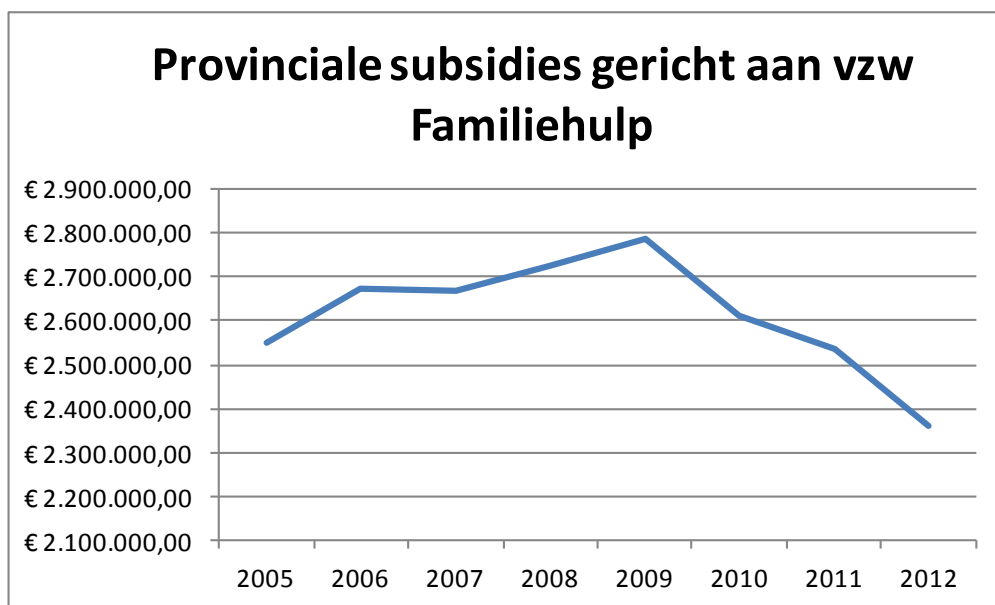
3.3.1 De provinciale tussenkomst

De provincie ondersteunt momenteel de diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg met een jaarlijkse subsidie. De omvang en voorwaarden van de provinciale subsidies hangen af van het beleid en keuze van de provincie.

In het kader van de interne staatshervorming gaat Vlaanderen in 2014 echter deze subsidiestroom overnemen, waardoor de zoektocht naar de omvang van de provinciale tussenkomst minder relevant wordt. De diensten zullen naar de toekomst toe deze extra middelen rechtstreeks ontvangen van de Vlaamse overheid. De provinciale middelen worden vertaald in het opheffen van de vermindering van de subsidies met de RSZ-vermindering (zie 2.2.1) en komt neer op ongeveer 6,6 miljoen euro. Voor de gemeentelijke subsidies verandert er niets.

Onderstaande tabel bevat de evolutie (2005-2012) van de provinciale bijdragen voor de activiteit gezinszorg binnen de private dienst Familiehulp. De start van de crisis bracht alvast een daling van de provinciale tussenkomst met zich mee. Gezien Familiehulp alom vertegenwoordigd is in Vlaanderen, scheidt de grafiek een representatief beeld van de algemene evolutie in de sector. Uitgedrukt per gepresteerd uur wordt tevens een daling opgemerkt, namelijk van 0,52 euro (2005) naar gemiddeld 0,42 euro (2012) per gepresteerd uur, ofwel een daling van ongeveer 20% in nominale termen uitgedrukt. De minderontvangsten in reële termen (gecorrigeerd voor inflatie) is uiteraard groter.

Figuur 3.1 Evolutie provinciale tussenkomst voor gezinszorg (2005-2012) – vzw Familiehulp

Bron Familiehulp, Marleen Delaere

Op de website van de provincies kon alvast een eerste, niet exhaustieve lijst, van de huidige subsidiëring opgemaakt worden (anno 2012). In het analytische luik proberen wij een zicht te krijgen op de omvang van deze subsidie voor de sector.

Er valt op te merken dat alle provincies tot op heden subsidies voorzien voor de activiteiten gezinszorg, al dan niet specifiek voor de private diensten. Alleen Vlaams-Brabant subsidieert nog de openbare diensten binnen dit werkgebied. De provinciale subsidie is hoofdzakelijk toegespitst op de financiering van gezinszorg. Daarnaast subsidiëren de provincies vaak specifieke projecten en voorzien een tussenkomst voor de activiteit oppashulp binnen de aanvullende thuiszorg.

Enkele voorbeelden van de provinciale tussenkomst (anno 2012) zijn:

1. Provincie Antwerpen ⁷⁹

- De provincie Antwerpen ondersteunt financieel de nachtzorg of nachtoppas. Specifieke projecten die inspelen op tekorten in het zorgaanbod worden via innovatieve projecten mogelijk. Nachtzorg is hier een voorbeeld van. Zo werd reeds Nachtzorg Antwerpen (2004), Nachtzorg Kempen (2008) en Nachtzorg Mechelen opgericht (2010). De provincie Antwerpen biedt naast financiële steun voor de verschillende projecten, ook ruimte voor onderzoek en experiment en een forum voor overleg via een provinciaal overleg nachtzorg en nauwe betrokkenheid bij de regionale overlegfora.
- De private diensten voor gezinszorg ontvangen 0,67 euro per uur voor de uren die de Vlaamse gemeenschap betoelaagt. De maximale provinciale subsidie werd in dit kader vastgelegd op 24 789,35 euro.

2. Provincie West-Vlaanderen

- De provincie West-Vlaanderen voorziet een subsidiëring van de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg⁸⁰
- En een provinciale subsidiëring van oppashulp (vzw's)⁸¹
- toelage voor gezamenlijke promotie/bekendmaking (kan tot 100% van de gemaakte kosten);
- toelage voor vorming;
- toelage voor personeelondersteuning (maximum 29 750 euro per VTE).

Verdere specificaties naar concrete subsidiebedragen en voorwaarden toe werden niet vermeld.

3. Provincie Oost-Vlaanderen⁸²

Binnen de sector thuiszorg voorziet het provinciebestuur Oost-Vlaanderen verschillende subsidie-enveloppes:

- subsidies aan private diensten gezinszorg: 1 959 494 euro;
- subsidies multidisciplinair overleg thuiszorg: 32 183 euro;

⁷⁹ http://www.provant.be/binaries/TOK%20Reglement%202010subdienstgezin_tcm7-74348.pdf

⁸⁰ http://www.west-vlaanderen.be/kwaliteit/Welzijn/reglementen/Documents/diensten_gezins_bejaardenhulp.pdf

⁸¹ <http://www.west-vlaanderen.be/kwaliteit/Welzijn/reglementen/Documents/Oppashulp.pdf>

⁸² http://www.oost-vlaanderen.be/public/welzijn_gezondheid/zorg/thuiszorg/subsidies/index.cfm

- subsidies ambulante ergotherapie thuiszorg: 35 000 euro;
- subsidies nachtzorg: 50 000 euro;
- subsidies begeleiding woningaanpassing thuiszorg: 15 000 euro;
- subsidies praatcafés: 7 000 euro;
- subsidies digitalisering: 12 825 euro.

4. Provincie Vlaams-Brabant⁸³

Binnen de goedgekeurde kredieten op de begroting, voorziet het provinciebestuur van Vlaams-Brabant subsidies voor de werking van de erkende diensten gezinszorg. De diensten ontvangen, op basis van prestaties geleverd het jaar voorafgaand aan de aanvraag, per gepresteerd uur *gezinszorg* een subsidie van maximum:

- 0,37 euro per gepresteerd uur gezinszorg, uitgezonderd in gezinnen met zwaar hulpbehoevende demente personen;
- 0,99 euro per gepresteerd uur gezinszorg in gezinnen met zwaar hulpbehoevende demente personen.

De uren die in aanmerking komen voor subsidiëring mogen het toegekende contingent subsidiabele uren door de Vlaamse Gemeenschap niet overtreffen.

5. Provincie Limburg⁸⁴

- De OCMW's ontvangen een subsidie voor initiatieven inzake overlegcoördinatie thuisgezondheidszorg (TGZ). Om logistieke ondersteuning bij het overleg tussen de hulpverleners rond de zorg voor een zwaar zorgbehoevende persoon te garanderen subsidieert de provincie de Limburgse OCMW's voor initiatieven inzake zorgbemiddeling.
- De provincie wil de kwaliteit van de oppas bij zwaar zorgbehoevenden bevorderen door de werking van vrijwillige oppasdiensten te subsidiëren. Vrijwillige oppasdiensten in de thuiszorg, georganiseerd door lokale besturen of verenigingen zonder winstoogmerk, allen met werkingsgebied in Limburg komen in aanmerking voor subsidie. De vrijwillige oppasdiensten in de thuiszorg moeten voorzien in occasionele dag-, avond-, nacht- en weekendoppas van zorgbehoevenden.
- De provincie Limburg ondersteunt de mantelzorg en doet dit door rechtstreeks een financiële ondersteuning te voorzien voor diensten gezinszorg.
- De provincie Limburg wil de thuiszorg ondersteunen door het subsidiëren van prestaties van oppas bij ouderen die worden geboden door professionele oppasdiensten.

---

⁸³ http://www.vlaamsbrabant.be/binaries/subsidiereglement-erkende-gezinszorgdiensten-aangepast_tcm5-6748.pdf

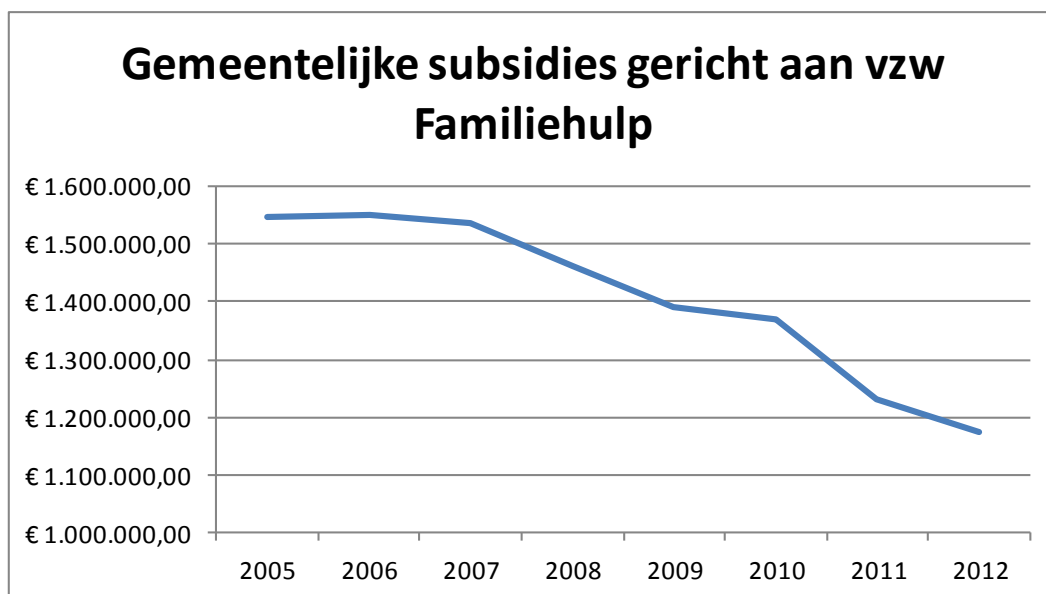
⁸⁴ <http://www.limburg.be/Limburg/NL-PL/Diensten/Directie-Mens/Afdeling-Levenskwaliteit-en-Zorg/Dienst-Zorg.html>

3.3.2 De gemeenten en OCMW's

Op basis van een interne presentatie van de dienst Thuishulp (2011) wordt gesteld dat de gemeentelijke subsidies variëren van 0 tot 60 cent per gepresteerd uur. Ze verschillen tevens van gemeente tot gemeente. In de tekst wordt aangeklaagd dat meer en meer gemeenten stoppen met de subsidiëring van de private diensten omdat de subsidiëring van gezinszorg in principe een taak van de Vlaamse overheid is. De diensten zien dan ook de gemeentelijke subsidies jaar na jaar afkalven. Een aantal gemeenten gaan nog verder en plannen zelfs een stopzetting van de gezinszorg-activiteiten (toelichting van Thuishulp en Familiehulp). Van 2000 tot 2007 zag Thuishulp de gemeentelijke subsidiëring dalen met 24%, terwijl het aantal gepresterde uren met ongeveer 25% toenam. Bijna 2% van hun inkomsten bestond in 2011 uit gemeentelijke subsidies. Thuishulp is van mening dat onzekere bronnen de bestaanszekerheid van de diensten in gevaar brengen. De dienst vreest dat het aantreden van de nieuwe gemeenteraden zal leiden tot een versnelde afbouw van de gemeentelijke subsidies.

Familiehulp is actief in heel wat gemeenten in België. In onderstaande tabel wordt de evolutie van de subsidies vanuit de lokale besturen aan de vzw Familiehulp voorgesteld. Uit de tabel blijkt dat vzw Familiehulp sinds 2005 al een sterke daling gekend heeft. Het urencontingent van Familiehulp steeg sinds 2005 met 14%, maar de gemeentelijke (en OCMW-tussenkost) subsidies namen met 24% af. In nominale termen kende vzw Familiehulp een daling van 0,32 euro (2005) naar 0,21 euro per gepresteerd uur (2012).

Tabel 3.3 Evolutie gemeentelijke bijdrage gericht aan de dienst gezinszorg binnen vzw Familiehulp (2005-2012).

Bron Familiehulp, Marleen Delaere

3.4 Andere subsidieverleners

3.4.1 SEL (RIZIV)

Een MDO (multidisciplinair overleg) in de thuiszorg wordt door de federale overheid, onder bepaalde voorwaarden, vergoed. Thuiszorgaanbieders krijgen een vergoeding van 30 of 40 euro indien zij aan het overleg hebben deelgenomen. Het begrip GDT staat voor geïntegreerde dienst voor thuiszorgverzorging, dit is een erkenning die de verschillende SEL's in Vlaanderen kregen van de federale overheid. Iedere SEL krijgt onmiddellijk een erkenning als GDT.

3.4.2 WEP – Werkervaringsplannen

Werkervaring of WEP+ is een instrument binnen het Vlaamse arbeidsmarktbeleid dat voor langdurig werkzoekenden een brug wil slaan tussen werkloosheid en reguliere tewerkstelling, door het aanbieden van werkervaring in combinatie met opleiding en begeleiding op en naast de werkvloer. Werkervaring is een tewerkstellingsmaatregel (cfr. bevoegdheid Minister van Werk), maar wordt ook vaak tot de sociale inschakelingseconomie gerekend. Deze maatregel richt zich op doelgroepwerknemers die minstens 24 maanden werkzoekend, of 12 maanden inactief zijn. Er worden geen voorwaarden gesteld met betrekking tot het opleidingsniveau, maar voorrang wordt gegeven aan laaggeschoolden. Organisaties die werknemers tewerkstellen in dit statuut krijgen hiervoor een erkenning als werkervaringpromotor. Verschillende werkervaringpromotoren samen kunnen een leerwerkbedrijf oprichten. Om deze werknemers tewerk te stellen kunnen de promotoren beroep doen op financiële tussenkomst in de loonkosten van de tewerkgestelde werknemers, alsook voor de omkadering, begeleiding en opleiding die wordt voorzien. Daarnaast is ook een financiering voorzien indien de werknemer succesvol doorstroomt naar de reguliere economie. Het Vlaams Subsidieagentschap voor Werk en Sociale Economie (VSAwSE) staat in voor deze subsidiëring. De specifieke doelstelling van de maatregel is doorstroom: na 12 maanden (of maximaal 18 maanden) dient de doelgroepwerknemer aan de slag te gaan in een job in de reguliere economie (De Cuyper et al., 2010). De werkervaringpromotor ontvangt enerzijds een loonpremie (maximum 17 900 euro per VTE⁸⁵) en anderzijds een omkaderingspremie (maximum 28% van de loonpremie).

Een 4-tal thuiszorgdiensten⁸⁶ zijn momenteel opgenomen als 'promotor' van werkervaringsprojecten, meer bepaald Solidariteit voor het Gezin, Thuishulp, Familiehulp en Welzijnsregio Noord-Limburg. Daarnaast is het mogelijk dat ook werkervaringsprojecten worden opgezet binnen de openbare diensten van het OCMW.

3.4.3 Gesubsidieerde projecten in de thuiszorg vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

De minister van Welzijn kan, afhankelijk van de budgettaire mogelijkheden, een budget uittrekken voor de subsidiëring van projecten in de thuiszorg en/of de ouderenzorg. Het gaat om bijzonder initiatief met betrekking tot woonzorg dat een tijdelijk, vernieuwend en experimenteel karakter heeft.

---

⁸⁵ Bedragen geldig in 2012

⁸⁶ <http://www.werk.be/sites/default/files/GoedgekeurdeProjectenPerResoc.pdf>

Het uitvoeringsbesluit van 24 juli 2009 stelt dat binnen de beschikbare begrotingskredieten de minister aan verenigingen zonder winstoogmerk, provinciebesturen, gemeentebesturen, openbare centra voor maatschappelijk welzijn, de Vlaamse Gemeenschapscommissie, publiekrechtelijke verenigingen, vennootschappen met sociaal oogmerk en ziekenfondsen, op hun verzoek, een subsidie kan verlenen voor projecten.

De minister bepaalt de nadere regels over:

- de wijze waarop de aanvraag voor een projectsubsidie wordt ingediend;
- de criteria en de methode volgens welke die aanvraag wordt geëvalueerd;
- de vaststelling van het bedrag van de subsidie;
- de wijze waarop de subsidie wordt uitbetaald.

3.4.4 NMBS

Sommige diensten⁸⁷ kunnen rekenen op een tegemoetkoming van de NMBS als de diensten bij gepensioneerde werknemers van hun maatschappij presteren. Dit komt neer op 0,75 euro per gepresteerd uur.

3.4.5 Andere

Onderstaande lijst bevat een aantal andere subsidiekanalen, weliswaar beperkt in omvang. Het illustreert de gefragmenteerdheid van de subsidiëring. Deze lijst werd verzameld op basis van de financiële verslagen (VAZG, zie verder) van de erkende diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg.⁸⁸ Het bevat slechts een oplist van een aantal bijkomende bronnen. Meer uitleg rond de herkomst van de subsidiebedragen of de subsidieverlener werd niet gevonden in de financiële verslaggeving (2011). Mogelijk gaat het niet om zuivere subsidies, maar om andere inkomsten (zoals mutualiteit?), wat niet altijd duidelijk was.

---

⁸⁷ Bron: Financieel verslag van OCMW Assenede

⁸⁸ Ontvangen van het VAZG: het financiële verslag bevat onder meer een subsidielijst met de subsidieverleners en het subsidiebedrag.

Tabel 3.4 Andere mogelijke subsidieverleners van de erkende diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg (2011)

Overige subsidieverleners (2011)
Europese toelagen
Koning Boudewijnstichting - project kansarmoede
IPA-korting
Pendelfonds (Vlaamse overheid)
RKW zieke kinderen
Mutualiteit
VDAB - ESF (Vlaamse ondersteuningspremie)
Kind en Gezin (expertisecentrum)
VIVO opleidingen

Bron Financiële verslagen van de erkende diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg (2011), ontvangen van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid.

Hoofdstuk 4.

De gebruiker en de gebruikersbijdrage

De diensten kunnen niet alleen rekenen op de subsidies van de Vlaamse overheid en andere bronnen van financiering, maar ook de gebruikers betalen een gedeelte van de kost mee. De berekening van de gebruikersbijdrage is voor de openbare en private aanbieders dezelfde en wordt per uur uitgedrukt.

De dienst vordert een aparte gebruikersbijdrage voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg. Bij de berekening van de bijdrage voor een gepresteerd uur aanvullende thuiszorg wordt minstens rekening gehouden met het inkomen en de gezinssamenstelling. Momenteel wordt een nieuwe regeling uitgewerkt die ten vroegste vanaf 1 januari 2014 operationeel zou zijn (princiële goedkeuring van het ontwerp op 20 juli 2012).

4.1 Toegangscriteria

Om in aanmerking te komen voor het verkrijgen van hulp van de dienst gezinszorg en aanvullende thuiszorg en de diensten logistieke hulp wordt eerst een sociaal onderzoek verricht. Dergelijk sociaal onderzoek gaat na wat de zorgbehoefte, de familiale-, sociale- en woonsituatie is, en kijkt naar de hulp die men reeds ontvangt van een mantelzorger of professionele hulpverlener. De noodzaak van hulp moet blijken uit dit sociaal onderzoek, dat aantoonde dat de draagkracht van de gebruiker of zijn omgeving, hetzij wegens geestelijke of lichamelijke redenen, hetzij wegens bijzondere sociale omstandigheden, onvoldoende is. Op basis van deze resultaten bepaalt men welke hulp en hoeveel hulp men nodig heeft. De zorgbehoeften van de gebruiker worden vastgesteld aan de hand van de BEL-profielschaal.

De reglementering specificeert echter niet waaruit dit sociaal onderzoek moet bestaan en stelt evenmin een instrument met objectieve criteria voorop waarmee de diensten de zorgvraag moeten evalueren.

4.2 De huidige bijdrageregeling gezinszorg

De huidige berekening (anno 2013) van de gebruikersbijdrage voor de diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg kent zijn basis in bijlage II van het ministeriële besluit van 26 juli 2001 tot vaststelling van het bijdragesysteem voor de gebruiker van gezinszorg. Het werd in het kader van het Woonzorgdecreet verder uitgewerkt en aangepast aan de nieuwe regelgeving in het besluit van de Vlaamse Regering van 24 juli 2009 betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling voor woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers. De schalen werden in bijlage I van het besluit gevoegd.

De gebruiker betaalt een gebruikersbijdrage *per uur* gezinszorg. Alle diensten zijn verplicht om voor de bepaling van die bijdrage hetzelfde berekeningssysteem toe te passen. De diensten kennen inzake de toekenning van de gebruikersbijdrage weinig vrijheid. Het bijdragesysteem is gebaseerd op twee belangrijke pijlers: de gezinssamenstelling en de gezinsinkomsten. De diensten kunnen echter, in functie van de sociale en financiële situatie van het gezin, gemotiveerd afwijken van de berekende

bijdrage (maximaal 20% van het totaal aantal gebruikers). Het begeleidend personeelslid van de gebruiker dient hiervoor een gemotiveerd verslag op te maken, wat vervolgens goedgekeurd moet worden door het leidinggevend personeelslid van de dienst.

Het valt, na het bekijken van de 'handleiding' van de bijdrageregeling gezinszorg, meteen op dat het berekenen van de bijdrage geen sinecure is. Zo legt de handleiding de modaliteiten vast met betrekking tot het vaststellen van de middelen, de lasten, het netto-inkomen van de gebruiker, het toekennen en toepassen van de gebruikerscodes, de bijdrageschaal, de verplichte kortingen, de facultatieve toeslagen, afwijking, het bepalen en innen van de bijdrage en de bewijsvoering hierover aan de administratie. De berekening vergt duidelijk enige expertise en tijdsinvestering.

Vooreerst wijkt de bijdrage af naargelang men spreekt over een acute zorgverlening of over een chronische zorgnood. Voor een gebruiker van acute zorg wordt een forfaitaire bijdrage aangerekend van 7,5 euro per gepresteerd uur gezinszorg. De gebruikers met een OMNIO- of WIGW-statuut of zij die recht hebben op een verhoogde tegemoetkoming, betalen slechts 4,5 euro per gepresteerd uur. Als men meer dan 14 dagen hulpverlening biedt, wordt afgestapt van de forfaitaire bijdrage voor de acute zorggebruikers en wordt een berekening op basis van een aantal parameters gemaakt.

Voor het vaststellen van de bijdrage gezinszorg voor 'chronisch zorggebruikers' worden vijf parameters gehanteerd:

1. De middelen⁸⁹ en de lasten van de gebruiker worden nagegaan om het maandelijkse netto-inkomen te bepalen. Zowel de beroepskosten, de roerende inkomsten, de inkomsten uit onroerende goederen, sociale uitkeringen en andere inkomens van het huishouden worden als 'middelen' beschouwd. Facultatief kunnen daarnaast bepaalde lasten in mindering van het inkomen worden gebracht, zoals uitzonderlijke medische en farmaceutische onkosten (hospitalisatie, dokters- en apothekersbezoeken,...) die op een abnormale wijze het gezinsbudget belasten. Het uitzonderlijke karakter van deze lasten wordt benadrukt in de berekening van het netto-inkomen.
2. De gezinssamenstelling is een tweede belangrijke parameter in de bepaling van de basisbijdrage. De gezinssamenstelling van de gebruiker staat voor een bepaalde code. Het netto-inkomen samen met de gezinssamenstelling (code) bepaalt, aan de hand van een schaal, de basisbijdrage. Op deze basisbijdrage kan facultatief een toeslag van 5% aan alle gebruikers (uitgezonderd bij meerlingenhulp) worden aangerekend indien de dienst in functie van de zorg op maat wijkwerking organiseert. Dit wordt de "wijkwerkingstoelage" genoemd. Bovenop de vastgestelde bijdrage kunnen door de diensten facultatieve toeslagen worden toegepast in het kader van het verlenen van hulp- en dienstverlening op onregelmatige uren (30% voor zaterdagen en prestaties op weekdagen tussen 20 uur en 7 uur, en 67% voor prestaties op zon- en feestdagen).
3. Indien een BEL-score van minstens 35 wordt behaald, krijgt men niet alleen een (verplichte) korting van 0,65 euro per uur, maar komt men ook in aanmerking voor een korting omwille van de duur en intensiteit (parameter 4 en 5).

---

⁸⁹ Met uitzondering van de wettelijke gezinsbijslagen, studiebeurzen, toelagen voor het bijhouden van pleegkinderen en de mantelzorg- en thuiszorgpremies en/of toelagen toegekend door lokale overheden, ziekenfondsen en de Vlaamse gemeenschapscommissie.

4. Vanaf één jaar ononderbroken hulpverlening moet een korting van 0,25 euro per uur worden toegepast. Slechts indien men meer dan 13 weken geen hulp verleent, wordt dat jaar als 'onderbroken' aanschouwd.
5. Indien het aantal effectief gepresteerde uren gezinszorg 60 uur of meer per maand overtreft, wordt een bijkomende korting van 0,35 euro per uur toegepast.

Voor aanvullende thuiszorg betaalt men ook een gebruikersbijdrage per uur. Deze gebruikersbijdrage moet wel rekening houden met het inkomen en de gezinssamenstelling, maar een algemeen geldend berekeningssysteem om deze bijdrage te berekenen kent men niet. De diensten krijgen daarbij alle vrijheid. Hetzelfde geldt voor de diensten logistieke hulp. Een uitzondering betreft het bijdragesysteem voor schoonmaakhulp in het kader van meerlingenhulp, dat het systeem voor gezinszorg volgt. Een uniforme regeling voor de vaststelling van de gebruikersbijdrage zou de gelijke behandeling van de gebruikers ten goede komen.

Gezien de diensten rekenen op de gebruikersbijdrage van de hulpvrager om de kosten te dekken, is het belangrijk ook deze inkomstenbron in kaart te brengen. De diensten hebben echter weinig vrijheid inzake de toekenning van de gebruikersbijdrage voor de gezinszorg-activiteiten.

Wat als de mix van de (financiële) profielen voor de ene dienst veel zwaarder (lagere inkomsten, hogere lasten,...) is dan andere diensten? We denken daarbij aan sociaal zwakkere regio's in grootsteden, e.d. Zij kunnen, omwille van het lagere netto-inkomen van de gebruikers, minder eigen bijdrage aanrekenen in vergelijking met andere diensten waardoor deze inkomstenstroom minder bijdraagt tot de ontvangsten. Deze correctie ontbreekt in de oude regeling.

Niet alleen de financiële draagkracht van de gebruikers maar ook het zorgprofiel van de gebruiker speelt een rol in de hoogte van de eigen bijdrage. De diensten worden niet gecompenseerd voor de zorgbehoefte van het cliënteel. Immers, hoe hoger de gebruiker scoort op de BEL-profielschaal (bij score van >35), hoe lager de eigen bijdrage (aan de hand van de kortingen) en dus ook, hoe lager de inkomsten voor de dienst. De eigen bijdrage bedraagt ongeveer 15% van de inkomsten van de dienst (zie analyseluik van dit rapport). Een substantieel deel van de inkomsten bevat aldus geen correctie voor bepaalde parameters.

De pijnpunten van het systeem komen evenzeer tot uiting als gebruikers met de hogere bijdragen (de beter gegoede en de minder zorgbehoevende gebruiker) overstappen naar het dienstenchequestelsel. De overlapping in taken situeert zich op het vlak van de huishoudelijke hulp- en dienstverleningstaken. Doordat de gebruikersbijdrage per uur in het kader van de erkende diensten inkomensgerelateerd is, is het vanaf een bepaald inkomen immers voordeliger een beroep te doen op dienstencheques (vaste prijs). De hoogste gebruikersbijdragen worden afgekolfd, waardoor de gemiddelde ontvangsten vanuit de gebruiker dalen. De keuze tussen hulp en ondersteuning vanuit de diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg of via dienstenchequebedrijven wordt zo impliciet aangestuurd via de gebruikersbijdrage (zie verder).

Momenteel wordt de nieuwe cliëntbijdrage voorbereid op beleidsniveau. De bedoeling is tot een eenvoudige en transparante cliëntbijdrage te komen. Voor de diensten gezinszorg is het, omwille van de financiële leefbaarheid, belangrijk dat die bijdrage minstens dezelfde verhouding in de inkomstenstroom blijft behouden. De eerste krijtlijnen van de nieuwe bijdrageregeling werden reeds in een conceptnota voorgesteld, alsook werd een eerste voorontwerp BVR principieel goedgekeurd door de Vlaamse regering.

4.3 Evaluatie van de huidige gebruikersbijdrageregeling door het Rekenhof

Het Rekenhof bracht in een recent rapport de gehanteerde gebruikersbijdragen binnen de soorten voorzieningen in de welzijnssector in kaart (2013). Onder meer wordt een evaluatie gemaakt van de gebruikersbijdrage binnen de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg en plaatst men dit naast de gehandicaptenzorg, de bijzondere jeugdzorg, het gezinsbeleid en het maatschappelijk welzijnsbeleid. Overwegend beschreef het Rekenhof de werkwijze binnen de thuiszorgsector als positief.

Een aantal positief aangehaalde elementen van het systeem zijn:

- In het kader van toegankelijkheid en betaalbare zorg pleit het Rekenhof voor een gebruikersbijdrage die afhankelijk is van het profiel van de gebruiker (bv. inkomen en de gezinssamenstelling). Deze parameters worden al enige tijd meegenomen in de berekening van de huidige bijdrage voor gezinszorg. De gebruikersbijdrage houdt dus rekening met de (financiële) draagkracht van de gebruiker, wat positief geëvalueerd wordt door het Rekenhof. Het ruimste inkomensbegrip is bovendien terug te vinden in de diensten voor gezinszorg, maar zijn administratief echter moeilijk op te volgen vanwege de complexiteit van de berekening. Deze complexe berekening zou in de nieuwe bijdrageregeling volledig verdwenen moeten zijn en wordt geautomatiseerd.
De nieuwe bijdrageregeling legt bovenstaande voorwaarden ook op voor de aanvullende thuiszorg. Momenteel ontbreekt voor de aanvullende thuiszorg een uitgewerkt regelgevend kader, maar naar de toekomst toe wordt dit gegarandeerd.
- Het totaal aan geïnde gebruikersbijdrage binnen de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg is gekend binnen de administratie. Dit is in de overige sectoren niet altijd het geval.
- Eveneens ontbreekt in verschillende welzijnssectoren de juridische grondslag voor de gebruikersbijdrage, wat in de thuiszorg wel duidelijk en gedetailleerd in de besluiten werden vastgelegd.

Eén van de grote opmerkingen rond de bijdrageregeling is echter het financieel nadeel dat een voorziening ondervindt als ze socio-economisch achtergestelde groepen opnemen in hun cliënteel. Als de overheid toegankelijke en betaalbare zorg wil realiseren, is het logisch dat een voorziening geen financieel nadeel ondervindt als ze deze groepen opvangt of begeleidt, aldus het Rekenhof. Alleen als de overheid de subsidies verrekent met de gebruikersbijdrage en de overheid het risico draagt van niet-inning, is dat gegarandeerd. Momenteel bestaat dergelijk systeem van 'solidariseren' in de thuiszorgsector nog niet. De verrekening zorgt er voor dat voorzieningen geen financieel voordeel of nadeel ondervinden als ze zorg verlenen bij rijkere of socio-economisch achtergestelde groepen. De verrekening neutraliseert de eventuele min- of meeropbrengst aan gebruikersbijdrage. Toegankelijkheid en betaalbare zorg zijn immers belangrijke aspecten van maatschappelijk verantwoorde zorg.

De minister geeft als reactie op het rapport dat het beleidsdomein werk maakt van een universeel begrippenkader waarbij wordt gestreefd naar uniformisering van zowel de bouwstenen (definities), alsook het gebruik van begrippen.

4.4 De nieuwe berekeningswijze van de gebruikersbijdrage

Gezien de werkwijze, geregeld in het ministeriële besluit van 26 juli 2001 tot vaststelling van het bijdragesysteem van de gebruiker van gezinszorg, complex en tijdrovend is voor de diensten, en daarnaast is de berekeningswijze voor de gebruikers niet objectief (omwille van de afwijkingen) en transparant, werd begin 2012 een conceptnota⁹⁰ geschreven met als doel die berekeningswijze te vereenvoudigen. Inmiddels werd reeds een principiële akkoord afgesloten met betrekking tot de bepaling van de nieuwe bijdrageregeling.

Initieel was het de bedoeling de nieuwe berekeningswijze van de gebruikersbijdrage in te voeren op 1 januari 2013. Ook de uitvoering van de toekomstige maximumfactuur in de thuiszorg werd gekoppeld aan de uitwerking van een nieuwe berekeningswijze voor de gebruikersbijdragen. De Vlaamse regering heeft in het kader van de begrotingsopmaak 2013 echter beslist om de Vlaamse Sociale Bescherming tijdelijk on hold te zetten. Gekoppeld aan het uitstel van de Maximumfactuur in de thuiszorg zal ook de nieuwe bijdrageregeling in de thuiszorg niet ingevoerd worden op 1 januari 2013. De Maximumfactuur en dus ook de invoering van de nieuwe gebruikersbijdrage wordt ten vroegste voorzien op 1 januari 2014.

Er wordt niet alleen een vereenvoudigde berekeningswijze voor de gebruikersbijdrage voor gezinszorg uitgewerkt, maar ook een eerste systeem voor de berekening van de gebruikersbijdrage voor de aanvullende thuiszorg (schoonmaakhulp, karweihulp en professionele oppashulp). Momenteel bestaat immers voor die vormen nog geen algemeen geldend berekeningssysteem. De diensten doen tot op heden nog zelf de bepaling.

De 5 parameters die de 'oude' berekening van de gebruikersbijdrage voor gezinszorg bepaalden werden in de nieuwe regeling gereduceerd tot slechts twee parameters, namelijk de gezinssamenstelling en het inkomen.

Ook binnen de parameters werd een grondige vereenvoudiging uitgevoerd. In het verleden werd aan de hand van een inkomstenonderzoek het netto-inkomen bepaald, meer bepaald het inkomen verminderd met de uitzonderlijke lasten (facultatieve keuze van de diensten), zoals zware medische kosten, e.d. Het verzamelen van deze gegevens bleek weleens tijdsintensief te zijn voor de diensten. Het nieuwe systeem stapt af van het inkomstenonderzoek en houdt enkel rekening met het gezamenlijk belastbaar inkomen van het gezin (gecorrigeerd met een bedrag per kind ten laste, en is beschikbaar bij de FOD Financiën⁹¹). In het voorontwerp wordt geschat dat dit een tijdsinstaat van winst voor het begeleidend personeel oplevert van 1 uur per gebruiker per jaar. Dit zou (op sectorniveau) neerkomen op een vermindering van de administratieve lasten van 3 100 000 euro op jaarbasis.

Er wordt een aparte gebruikersbijdrage berekend voor gezinszorg, schoonmaakhulp, professionele oppashulp en karweihulp. Die gebruikersbijdragen gelden telkens voor een bepaald kalenderjaar. De dienst rekent met andere woorden een gans jaar lang, van 1 januari tot en met 31 december, dezelfde

---

⁹⁰ Bron: Conceptnota berekeningswijze gebruikersbijdrage gezinszorg en aanvullende thuiszorg, 8 februari 2012, te vinden op www.ministerjovandeuren.be

⁹¹ Hiervoor telt men het belastbare inkomen samen van de gebruiker en de personen die gedomicilieerd zijn op het zelfde adres en tot dezelfde generatie behoren. Per kind ten laste wordt een bepaald bedrag afgetrokken. Voor gebruikers met een kind met een zware handicap wordt een dubbel gewicht toegekend. Het gezinsinkomen wordt meer bepaald verminderd met 6 000 euro in plaats van 3 000 euro per kind ten laste.

gebruikersbijdrage per uur aan de gebruiker aan⁹². De berekening is gebaseerd op de gezinssituatie van 1 januari van het vorige jaar en de inkomsten⁹³ van drie jaar geleden.

Voor de berekening van de gebruikersbijdrage voor *gezinszorg* wordt gebruik gemaakt van een lineaire schaal, met een inkomensondergrens van 10 500 euro en een bovengrens van 35 000 euro, en daaraan gekoppeld een minimale gebruikersbijdrage van 3,2 euro en een maximale gebruikersbijdrage van 13 euro per uur.

Gelet op de aandacht voor de betaalbaarheid van de kortstondige gezinszorg, wordt voor kortdurende hulp van maximaal 60 kalenderdagen per kalenderjaar een apart plafond van 7,5 euro per uur ingevoerd. Ook bij meerlingenhulp⁹⁴ wordt een plafond van 7,5 euro per uur gezinszorg of schoonmaakhulp ingevoerd.

Er is op bovenstaande schaal een afwijking mogelijk voor leefloongerechtigden en voor zij die recht hebben op een inkomensgarantie voor ouderen (IGO). Indien de gebruiker of een van de andere gezinsleden hieraan voldoet, wordt de minimale bijdrage verlaagd tot 1,5 euro. Mogelijk wordt deze afwijkende schaal ook op andere categorieën toegepast.

Ook de toeslag voor 'onregelmatige uren' werd overgenomen van de oude bijdrageregeling. Alleen het vrijwillige karakter van de toeslag verdwijnt. Gepresteerde uren gezinszorg op weekdays tussen 20 en 7u en op zaterdagen worden met een toeslag van 30% verhoogd. De gebruikersbijdrage voor prestaties gezinszorg, verleend op zon- en feestdagen, wordt met 67% verhoogd⁹⁵. De facultatieve toeslag voor wijkwerking werd dus afgeschaft. Verdere toeslagen zijn niet toegelaten.

Ten slotte wordt ook een aparte regeling voorzien voor 'nachtzorg'. Nachtzorg is gezinszorg waarbij de gebruiker overwegend ondersteuning krijgt tussen 22u en 7u of waarbij de hulpverlening betrekking heeft op palliatieve zorg, of zorg voor dementerenden, of als de gebruiker op een wachtlijst staat voor een woonzorgcentrum, evenals als de gebruiker een BEL-score van 35 of meer heeft. Bij 'nachtzorg' bedraagt de gebruikersbijdrage voor gezinszorg 3,20 euro of 1,50 euro als de berekende bijdrage lager is dan 3,20 euro.

Tussen de verschillende overige dienstverleningsvormen (schoonmaakhulp, karweihulp en professionele oppashulp) werd een differentiëren van de bijdragen ingevoerd.

Voor de berekening van de gebruikersbijdrage voor *schoonmaakhulp* wordt gebruik gemaakt van een schaal die analoog is aan de schaal voor gezinszorg. De bedragen van de schaal worden evenwel vermenigvuldigd met een factor 1,5. De bovengrens van 13 euro blijft echter gelden.

Voor de berekening van de gebruikersbijdrage voor *professionele oppashulp* wordt dezelfde schaal gehanteerd als voor gezinszorg.

Voor de berekening van de gebruikersbijdrage voor *karweihulp* wordt de gebruikersbijdrage gezinszorg vermenigvuldigd met 2,5, met een maximum van 26 euro.

---

⁹² In bepaalde situaties worden afwijkingen toegestaan (daling inkomens, overlijden,...)

⁹³ Inkomsten uit roerende en onroerende goederen, beroepsinkomsten en diverse inkomsten zoals alimentatie, winstdeelnames,...

⁹⁴ Meerlingenhulp bestaat uit het aanbieden van gezinszorg en/of schoonmaakhulp aan gezinnen met een meerling tot het derde levensjaar. Een meerling is minstens een drieling, of twee tweelingen van wie de leeftijd niet meer dan 18 maanden verschilt tot een van beide tweelingen de leeftijd van 3 jaar bereikt heeft.

⁹⁵ VIA 4

Samen met de invoering van de nieuwe regeling voor de berekening van de gebruikersbijdragen zal er ook een overgangsmaatregel ingevoerd worden voor de huidige gebruikers. Die gebruikers zullen voor gezinszorg vanaf de invoering van het nieuwe berekeningssysteem verder de bijdrage moeten betalen, zoals die berekend werd op basis van de vorige regeling. Nieuwe gebruikers vallen steeds onder de nieuwe bijdrageregeling. Na 2 jaar vallen alle gebruikers onder het nieuwe systeem.

Welke impact zal de nieuwe bijdrageregeling hebben op de financiering van de diensten? Diensten die als publiek voornamelijk financieel minder draagkrachtige gebruikers hebben, zullen minder inkomsten genereren vanuit deze hoek. De conceptnota benadrukt dat budgetneutraliteit voor de diensten gegarandeerd wordt via een mechanisme van interne solidariteit tussen de diensten. Het mechanisme wordt momenteel nog uitgewerkt. Deze maatregel van interne solidariteit geldt gedurende een overgangperiode van drie jaar.

4.5 De maximumfactuur in de thuiszorg

Het Woonzorgdecreet van 13 maart 2009 stelt een maximumfactuur (MAF) in de thuiszorg voor. Ook het regeerakkoord stipuleert een vernieuwend sociaal beleid dat in een basisdecreet gestalte wordt gegeven. Dit basisdecreet bevat onder andere het systeem van de maximumfactuur in de thuiszorg. De conceptnota over de MAF in de thuiszorg van 22 maart 2012 behandelt de inhoud en de uitwerking van de MAF. Er zal een grens worden gesteld aan de persoonlijke bijdragen van de gebruiker. De hoogte van deze grens zal afhangen van de financiële draagkracht van de gebruiker.

In de thuiszorg werd in principe vanaf 1 januari 2013 een maximumfactuur ingesteld, samen met de nieuwe bijdrageschaal. De Vlaamse regering heeft in het kader van de begrotingsopmaak 2013 echter beslist om de Vlaamse Sociale Bescherming tijdelijk uit te stellen.

Om te berekenen wanneer een gebruiker het plafond bereikt, dienen enkele gegevens verzameld te worden bij het Rijksregister/Bisregister (gezinsamenstelling), de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid, Vesta (VAZG), de toepassing Vrijwillige oppas en de FOD Financiën (aanslagbiljet). De automatische berekening van de gebruikersbijdrage voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg vormen hiervoor essentiële bouwstenen.

De maximumfactuur houdt in dat de persoonlijke bijdragen die binnen een jaar voor de in het decreet vermelde thuiszorgdiensten worden betaald, beperkt zijn tot een bepaald grensbedrag dat varieert volgens de gezinsamenstelling en het inkomen van het gezin. De MAF thuiszorg wordt automatisch toegekend. De gebruikers dienen geen aanvraag in te dienen.

De maximumfactuur biedt op die manier een garantie van betaalbaarheid van de thuiszorgdiensten waarop zij van toepassing is. Het betreft de eigen bijdragen voor gezinszorg, schoonmaakhulp, karweihulp, professionele en vrijwillige oppas en dit alles verleend door de erkende diensten in het kader van het Woonzorgdecreet.

Een vraag die men zich daarbij kan stellen is of hulp via dienstencheques ook zal opgenomen worden in de teller van het plafond. De conceptnota vanuit het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin over de maximumfactuur in de thuiszorg is hierover duidelijk en stelt dat slechts de bijdragen van de gebruiker van de erkende diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg, de erkende diensten voor logistieke hulp en de erkende diensten voor oppashulp in aanmerking worden genomen.

Dienstencheques komen bijgevolg niet in aanmerking voor de MAF thuiszorg. In een latere fase komen mogelijk nog andere bijdragen in aanmerking voor de MAF.

De MAF geldt voor iedereen, en niet, zoals eerder gestipuleerd door de Vlaamse regering, alleen voor personen met een tenlasteneming in de zorgverzekering.

Niet alleen de maanduitgaven thuiszorg worden verzameld per gezin, ook het plafond voor de maximumfactuur wordt bepaald per gezin. De gezinssamenstelling is dus een onontbeerlijke schakel bij het bepalen van de maximumfactuur. Net zoals bij de nieuwe bijdrageregeling in de thuiszorg houdt men, bij het bepalen van het MAF-plafond, rekening met het gezamenlijk belastbaar inkomen van het gezin (gecorrigeerd met een bedrag per kind ten laste⁹⁶). Het plafond blijft gedurende het kalenderjaar gelden, tenzij het gezin opnieuw werd samengesteld of het gezinsinkomen minstens 20% lager ligt dan het gezinsinkomen dat gebruikt werd voor de berekening van de MAF.

De teveel betaalde bijdragen worden, op basis van gegevensstromen via het digitaal platform zorgverzekering, teruggestort door de Zorgkassen. De Zorgkassen beheren immers de tellers van de maximumfactuur. Gezien de gebruikersbijdragen bij het bereiken van het plafond niet automatisch op nul wordt gezet, dringt het probleem van prefinanciering van de diensten zich vervolgens niet op.

Maar wat zal concreet de impact van de nieuwe wetgeving (de nieuwe gemiddelde gebruikersbijdrage van de dienst) op de financiële houdbaarheid van de diensten zijn? Het Agentschap Zorg en Gezondheid is midden 2013 bezig met de uitvoering van de simulatie. Dergelijke simulatie zou moeten aantonen wat de toekomstige gemiddelde gebruikersbijdrage van de dienst zal zijn.

4.6 De rol van Vesta in de nieuwe berekeningswijze van de gebruikersbijdrage

Het is de bedoeling een systeem te ontwikkelen waarmee die gebruikersbijdrage automatisch berekend kan worden voor de diensten. De gegevens over de gezinssamenstelling en het inkomen van de gebruikers worden immers elektronisch verzameld en ter beschikking gesteld aan de hand van het Rijksregister/Bisregister⁹⁷ en de FOD Financiën. Vesta⁹⁸ berekent, bij het doorsturen van een nieuw dossier onmiddellijk online de gebruikersbijdrage.

De dienst hoeft niet alle (nieuwe) dossiergegevens door te sturen naar Vesta om de bijdragen te berekenen. Men dient enkel het INSZ-nummer van de gebruiker, het dossiernummer, begindatum actieve periode en de reden van opstart hulp in te geven. De rest van de gegevens wordt automatisch opgevraagd.

Zoals aangegeven wordt de gebruikersbijdrage van elke gebruiker per hulptype voor een gans kalenderjaar vastgelegd. Jaarlijks berekent Vesta automatisch de gebruikersbijdrage voor het volgende jaar. Die automatische berekening kan men in Vesta consulteren.

---

⁹⁶ Voor gebruikers met een kind met een zware handicap wordt een dubbel gewicht aan toegekend. Het gezinsinkomen wordt met name verminderd met 6 000 euro in plaats van 3 000 euro per kind ten laste.

⁹⁷ De toekenning van een bis-nummer wordt voorzien voor een aantal specifieke groepen zoals grensarbeiders of seizoenarbeiders, die geen inschrijving in het rijksregister kunnen krijgen.

⁹⁸ Vesta is een systeem van elektronische gegevensuitwisseling tussen de diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg en de diensten voor logistieke hulp enerzijds, en het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid anderzijds. Het wordt onder meer ingezet voor de subsidieberekening en verzamelt daarnaast beleidsinfo (zie verder).

In een latere fase zullen alle burgers toegang krijgen tot het systeem (met hun e-ID), zodat ook zij kunnen berekenen hoeveel de gebruikersbijdrage voor hen zou bedragen.

Ook voor de berekening van de overschrijding van de maximumfactuur wordt Vesta ingezet.

4.7 De hoogte van de gebruikersbijdrage

De meest recente beschikbare cijfers over de hoogte van de gebruikersbijdrage dat het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid publiek (op de website) ter beschikking stelt, dateren van het jaar 2008.

Gemiddeld betaalde een gebruiker toen 3,71 euro per uur gezinszorg. Bij de private diensten lag dit cijfer op 4,45 euro. De private diensten waren veel meer aanwezig op deze markt en trokken vervolgens een meer divers publiek aan dan de openbare diensten, waardoor de hogere gebruikersbijdrage verklaard kon worden. Gebruikers jonger dan 65 jaar betaalden bij de private diensten gemiddeld een hogere gebruikersbijdrage dan de ouderen (+65 jaar) (4,83 euro/uur). We zien een omgekeerd fenomeen bij de openbare diensten, waar het segment jonger dan 65 jaar een kleinere bijdrage diende neer te leggen (3,34 euro ten opzichte van 3,79 euro).

De meer recentere gegevens (beschikbaar in Vesta) over de huidige gebruikersbijdrage hangen een ander beeld op. De kloof tussen de gebruikersbijdragen van de twee dienstverleners werd over de jaren heen deels gedicht. In 2011 noteerden de openbare diensten een gewogen gemiddelde van 4,64 euro per uur gezinszorg. De private diensten zijn duurder met 5,28 euro per uur. In 2012 gingen de gebruikersbijdragen naar omhoog, meer bepaald tot 4,90 euro voor de openbare diensten en tot 5,45 euro voor de private diensten.

Sinds 2012 beschikt men tevens over elektronische gegevens van de gebruikersbijdragen van de aanvullende thuiszorg. De openbare diensten rekenen gemiddeld 6,29 euro aan per uur aanvullende thuiszorg, terwijl dat voor de private diensten op 6,64 euro per uur ligt.

4.8 Toekomstige problemen

4.8.1 Verlies van solvabele klanten aan het dienstencheque stelsel

De diensten logistieke hulp of de diensten die aanvullende thuiszorg aanbieden, kunnen een aparte dienstencheque-onderneming oprichten zodat ook zij dienstencheques kunnen ontvangen voor de geleverde diensten. Het gaat dan meestal over een afzonderlijke entiteit binnen de organisatie, zoals de PIT-dienst van vzw Familiehulp, wat meestal slechts wordt ingezet als de cliënt niet dermate zorgbehoevend is (resultaten uit een enquête van Pacolet, De Wispelaere & De Coninck, 2011). Comfortzorg, de dienstverlening huishoudelijke hulp met dienstencheques binnen Solidariteit voor het Gezin, is zelfs de belangrijkste pijler in het totaal van de aangeboden diensten, dit zowel in termen van aantal klanten, gepresteerde uren als aantal personeelsleden. Als gevolg van deze invoering daalt meestal de dienstverlening binnen de aanvullende thuiszorg.

De auteurs van het rapport over het gebruik van de dienstencheques in de zorgsector (Pacolet et. al, 2011) geven aan dat de klant zelf de afweging maakt of hij gebruik maakt van aanvullende thuiszorg of van het dienstenchequestelsel. De bijdrageregeling binnen de erkende diensten wordt minstens berekend op basis van het belastbare inkomen en de gezinssamenstelling. Deze gebruikersbijdrage

wordt vergeleken met de kostprijs van een dienstencheque en zorgt ervoor dat veel cliënten naar de dienstverlening met dienstencheques stromen. Zelfs hulpbehoevende personen maken deze afweging. Het is een substituuut waarbij de klant op basis van de te betalen bijdrage gaat beslissen. Een mogelijk probleem daarbij is dat de klant verkeerde verwachtingen heeft ten aanzien van hulp via dienstencheques. Men verwacht immers dezelfde service als bij logistieke hulp.

Het rapport bevat tevens een bevraging van de stakeholders over de plaats van de dienstencheque in de zorgsector. Ook de thuiszorgdiensten kwamen aan bod. De openbare thuiszorgdiensten met een dienstencheque-onderneming maken vooral de afweging tussen de aanvullende thuiszorg en hulp via dienstencheques op basis van het inkomen. De private thuiszorgdiensten houden bij de afweging eerder rekening met de hulpbehoevendheid van de gebruiker (met in tweede rang het inkomen).

Door de invoering van de dienstencheque heeft zich een aftopping van de bijdrage voorgedaan. Enkel diegene die nog een lagere bijdrage dan de prijs voor één dienstencheque moeten betalen kan men behouden. De andere verliest men vaak aan het dienstenchequestelsel. Klanten zijn immers mondiger geworden en gaan zelf bepalen wat de beste keuze is. Hierdoor gaat men nog enkel reguliere aanvullende thuiszorg/logistieke hulp bieden voor de minder inkomenskrachtigen. Op termijn kan deze verschuiving van de bijdragecategorieën een probleem worden omdat deze tariefdifferentiatie naar inkomen ook toeliet een solidariteit te organiseren tussen diegenen die meer konden bijdragen, en die minder financiële draagkracht hadden. Dit 'solidariteitsmechanisme' wordt ondermijnd.

De diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg met een bijkomende erkenning als dienstencheque-onderneming kunnen een verschuiving in de doelgroep van de erkende dienst opmerken.

De jongere cliënten en de personen die 'prijzen' vergelijken zullen eerder overgaan naar de hulp via dienstencheque omwille van de prijs. Vervolgens wordt in volume minder aanvullende thuiszorg aangevraagd. De aanvullende thuiszorg ontvangt vanwege bovenstaande filtering uiteindelijk nog de personen met een lage gebruikersbijdrage. Ook de meer zorgbehoevende gebruikers blijven in het systeem van de gezinszorg en aanvullende thuiszorg, terwijl de meer zelfredzame gebruikers overstappen naar het stelsel van de dienstencheque (Pacolet et al, 2011). De vraag die men daarbij moet stellen is in welke mate deze verschuiving de financiële leefbaarheid van de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg en de logistieke diensten ondermijnt.

4.8.2 De gebruikersbijdrage van de aanvullende thuiszorg uitgevoerd door de doelgroepwerknemers

De diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg bepalen de gebruikersbijdrage volgens de criteria die daartoe door de Vlaamse overheid werden vastgelegd. De lokale diensteneconomie werkt echter met andere gebruikersbijdragen. Dat is al zo sinds het ontstaan in de jaren '90 van de eerste buurt- en nabijheidsdiensten voor aanvullende thuiszorg. De lokale diensteneconomie gaat uit van lagere maximumtarieven, gekoppeld aan meer selectieve en meer doelgerichte toepassing van kortingen of sociale prijscorrecties.

In het kader van de nieuwe, ingeschaalde en geautomatiseerde gebruikersbijdrageregeling kan dit in de toekomst een probleem vormen. De gebruiker zal immers evenveel betalen voor één uur logistieke hulp van een reguliere werknemer als van een doelgroepwerknemer. De productiviteit van laatst genoemde ligt echter lager. De gebruiker zou in principe in de toekomst evenveel dienen te betalen voor een lager niveau van dienstverlening. In de oude gebruikersbijdrageregeling kon men dit wel corrigeren, gezien de willekeurige prijszetting.

Hoofdstuk 5.

Determinanten van de personeelskost

Niet alle werknemers binnen eenzelfde functiecategorie vallen onder dezelfde loon- en arbeidsvoorwaarden. Vooreerst is er een verschil tussen de private en de openbare sector. Daarnaast verschillen de loon- en arbeidsvoorwaarden binnen de private sector naargelang het paritair comité waartoe ze behoren. Ook het statuut van de werknemer (regulier, GESCO, sociale Maribel, doelgroepwerknemer) bepaalt de loon- en arbeidsvoorwaarden die van toepassing zijn, die mogelijk verschillend zijn. Verschillen in barema's en verschillen in bijkomende (onderhandelde) voordelen, zijn belangrijke determinanten die de rendabiliteit en financiële leefbaarheid van de organisatie kunnen beïnvloeden.

Het onderzoek van Pacolet et al. (2011) reveleerde reeds huidige en toekomstige verschillen in loonkost binnen de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg, omdat verschillende barema's worden gehanteerd, afhankelijk van de sector of paritair comité waaronder men valt. Zeker wanneer het personeel een hogere anciënniteit verwerft zullen die verschillen nog groter worden.

Het rapport identificeerde daarnaast de verschillen in loon- en arbeidsvoorwaarden tussen het logistiek personeel in de thuiszorgdiensten en de dienstenchequewerknemers binnen de dienstencheque-entiteit. In de openbare sector hanteert men eenzelfde barema voor het logistiek personeel en de dienstenchequewerknemers. In de private sector maakt men een onderscheid en bestaan er aparte barema's, geplafonneerd in anciënniteit voor het dienstenchequepersoneel. De commerciële dienstenchequebedrijven hanteren een vergelijkbaar barema, maar bevatten ook verschillen.

In dit onderzoek ligt de focus echter niet op het dienstencheque-stelsel, maar op de financiële leefbaarheid van de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg. Het is echter niet onbelangrijk ook het stelsel van de dienstencheque mee te nemen in de vergelijking, gezien dit stelsel reeds in sterke mate actief is in de zorgsector, en anderzijds vaak ook in directe concurrentie staat met de aanvullende thuiszorg. Voor heel wat thuiszorgdiensten, behoort de dienstencheque-entiteit overigens tot één van hun (hoofd)activiteiten.

5.1 De loon- en arbeidsvoorwaarden binnen de publieke sector

De weddenschalen voor de werknemers binnen de lokale besturen zijn vastgelegd in het besluit van de Vlaamse Regering van 7 december 2007.⁹⁹

Het personeel van de gemeenten, steden, OCMW's en provinciebesturen wordt ingedeeld in 5 niveaus: niveau A, B, C, D en E. Elk niveau bestaat uit verschillende weddenschalen. Je loopt van de lagere weddenschaal naar de hogere door op basis van anciënniteit, (vorming) en evaluatie. Aan elke

---

⁹⁹ Besluit van 7 december 2010 van de Vlaamse regering houdende de minimale voorwaarden voor de personeelsformatie, de rechtspositieregeling en het mandaatstelsel.

graad zijn meestal 3 weddeschalen gekoppeld¹⁰⁰. De weddeschalen voor contractuelen en statutairen zijn dezelfde.

De niveaus en de daarmee overeenstemmende diploma's of getuigschriften zijn:

- niveau A: ofwel een masterdiploma, ofwel een diploma van het universitair onderwijs of een diploma van het hoger onderwijs van twee cycli dat gelijkgesteld werd met universitair onderwijs;
- niveau B: ofwel een bachelordiploma, ofwel een diploma van het hoger onderwijs van één cyclus of daarmee gelijkgesteld onderwijs;
- niveau C: een diploma van het secundair onderwijs of daarmee gelijkgesteld onderwijs;
- niveau D: geen diplomavereiste;
- niveau E: geen diplomavereiste.

Normaal vallen logistieke medewerkers onder niveau E. In sommige gemeenten/OCMW's worden ze echter niet meer ingeschaald in niveau E maar wel in niveau D. Voor wervingen in het niveau D kunnen besturen immers zelf beslissen of ze een getuigschrift van 3 jaar secundair onderwijs vragen. Zo niet kunnen ook kandidaten zonder diploma in het niveau D binnenkomen. Het verschil in brutoloon tussen beide niveaus blijkt bij een hoge anciënniteit toch aanzienlijk te zijn.

Verzorgenden worden meestal ingeschaald in niveau C. Als ze niet volledig het secundair hebben afgewerkt, worden ze echter ingeschaald in niveau D¹⁰¹.

Onderstaande tabel vat het start- en het maximumloon samen van werknemers ingeschaald in niveau E tot C.

Tabel 5.1 Brutoloon als maand- en uurloon, niveau E en D (bv. het logistiek personeel), in euro

Anciënniteit\niveau	E1	E2	E3	D1	D2	D3	D4
Maandbedrag op 1 maart 2012							
0 jaar	1 741,16	1 780,58	1 865,99	1 747,73	1 879,14	2 036,83	2 220,80
27 jaar	1 971,13	2 056,54	2 174,81	2 404,77	2 575,60	2 720,15	2 884,41
Uurloon (maandloon/ 4 weken / 38 uur)*							
0 jaar	11,45	11,71	12,27	11,49	12,36	13,4	14,61
27 jaar	12,97	13,53	14,31	15,82	16,95	17,89	18,98

* Indicatieve omvorming.

Bron <http://www.acv-lrb-gent.be/> (document: Weddeschalen lokaal en regionale besturen)

¹⁰⁰ <http://www.acv-lrb-gent.be/> (Document Weddeschalen Lokaal en Regionale Besturen)

¹⁰¹ Dit bleek uit een gesprek met de openbare diensten IMSIR en Welzijnsregio Noord-Limburg.

Tabel 5.2 Brutoloon als maand- en uurloon, niveau C (bv. verzorgenden), in euro

Anciënniteit\niveau	C1	C2	C3
Maandbedrag op 1 maart 2012			
0 jaar	1 780,58	1 872,57	2 089,39
27 jaar	2 884,41	2 996,11	3 258,93
Uurloon (maandloon/ 4 weken / 38 uur)*			
0 jaar	11,71	12,32	13,75
27 jaar	18,98	19,71	21,44

* Indicatieve omvorming.

Bron <http://www.acv-lrb-gent.be/> (document weddeschalen lokaal en regionale besturen)

Dienstenchequewerknemers die door een lokaal bestuur worden tewerkgesteld (publieke werkgever) volgen integraal de loon- en arbeidsvoorwaarden die van toepassing zijn in dat lokaal bestuur, en zijn dus gelijkgesteld met de loon- en arbeidsvoorwaarden van het logistiek personeel van de dienst.

Merk op dat, in tegenstelling tot de private thuiszorgdiensten, de werknemers van de openbare thuiszorgdiensten geen recht hebben op de “vrijstelling van arbeidsprestaties vanaf 45 jaar”, het anciënniteitsverlof en de aanvullende verlofdagen (zie subsidieregeling Welzijn en verder). Wat deze voordelen precies inhouden, wordt in een volgende sectie uiteengezet.

Vanaf 2011 hebben alle personeelsleden binnen de openbare besturen recht op minimum 26 verlofdagen (BVR van 12 november 2010). Werknemers met een hogere anciënniteit kunnen, omwille van hun verworven rechten (indienstneming van voor 2011), nog een basisverlof hebben tussen de 30 en 35 dagen en drie bijkomende feestdagen (BVR van 7 december 2007). Dit is echter een uitdovende regeling. De discrepantie met de verlofregeling in de private sector is onmiskenbaar. Vakantiedagen (maar ook ziekte-dagen,...) zijn uren die uitbetaald worden, maar niet effectief gepresteerd worden, wat de kostprijs van het personeel per gepresteerd uur doet stijgen.

5.2 De loon- en arbeidsvoorwaarden binnen de private sector¹⁰²

PC 318.02 is het paritair comité voor de diensten gezins- en bejaardenhulp van de Vlaamse Gemeenschap en kent een opdeling in de loon- en arbeidsvoorwaarden voor logistieke hulp, voor de verzorgenden en voor de dienstenchequewerknemers. Daarnaast worden de loon- en arbeidsvoorwaarden van het begeleidend en leidinggevend personeel geformuleerd. Binnen dit paritair comité gaan verschillende loon- en arbeidsvoorwaarden schuil omwille van de verschillende statuten en functiecategorieën.

5.2.1 De arbeidskosten en arbeidsvoorwaarden van het logistiek personeel

Onderstaande tabel geeft het barema voor het regulier logistiek personeel weer. Als basis wordt het bruto maandloon genomen. Daarbovenop wordt een haard- of standplaatstoelage toegekend, afhankelijk van de persoonlijke situatie van de werknemer.

De baremieke anciënniteit is het aantal jaren/maanden dat men in een bepaalde functie/barema tewerkgesteld is. Het bepaalt tevens de positie van de werknemer bij zijn indiensttreding op de

¹⁰² Gebaseerd op de CAO-bundel Gezinszorg PC 318.02, aangeboden door ACLVB

loonschalen. Algemeen worden alle anciënniteitsjaren, verworven in de social-profit, meegenomen in de bepaling van de baremieke anciënniteit. De relevantie van de ervaring in een andere deelsector is daarnaast bepalend voor de overname van de anciënniteit. De prestaties geleverd binnen de zogenaamde tewerkstellingsprogramma's, andere dan DAC en GESCO, worden, met uitzondering van de eerste 12 maanden, in aanmerking genomen voor de berekening van de baremieke anciënniteit (CAO 16 december 2003). Logistieke medewerkers kunnen hun anciënniteit opbouwen tot 30 jaar.

Alle logistieke medewerkers hebben recht op het anciënniteitsverlof (een tot twee dagen), 5 aanvullende verlofdagen vanaf 35 jaar en op een vrijstelling van arbeidsprestaties vanaf een leeftijd van 45 jaar (12 tot 36 dagen, zie infra).

GESCO's en werknemers gefinancierd met middelen van de Sociale Maribel, ingezet als logistiek medewerker, volgen de loon- en arbeidsvoorwaarden van de reguliere logistieke medewerkers.

Doelgroepwerknemers bieden in principe hetzelfde werk aan als het regulier logistiek personeel. Binnen dit statuut wijkt de verloning af van de barema's binnen het reguliere statuut. De doelgroepwerknemers volgen, omwille van de veronderstelde lagere productiviteitsniveaus, de loon- en arbeidsvoorwaarden voor de Lokale Diensteneconomie (CAO van 3 mei 2012).

De doelgroepwerknemer (barema D1) start aan een uurloon van 9,1233 euro en eindigt na 29 jaar anciënniteit op een maximaal uurloon van 14,95 euro. De logistieke medewerker (barema B4) start aan een basisuurloon van 9,88 euro en eindigt na een anciënniteit van 30 jaar op 15,41 euro (barema geldig vanaf 1 maart 2012, uitgezonderd de haard- en standtoelage).

De haard- en standplaatstoelage wordt aan de doelgroepwerknemers toegekend volgens dezelfde voorwaarden als het regulier logistiek personeel binnen de dienst, behalve voor het eerste jaar indienstneming, waar de doelgroepwerknemers geen recht toe hebben. De haard- en standtoelage van de doelgroepwerknemers zakt echter minder snel naar zijn minimum (zakt vanaf 23 jaar en verdwijnt vanaf 29 jaar anciënniteit), in vergelijking met de toelage van het regulier logistiek personeel (zakt vanaf 17 jaar en verdwijnt vanaf 23 jaar anciënniteit).

Naast deze verschillen wordt geen verschil opgemerkt in andere loon- en arbeidsvoorwaarden. Zo hebben de doelgroepwerknemers recht op dezelfde eindejaarstoelage, het aanvullend verlof tussen 35-44 jaar, en de vrijstelling van arbeidsprestaties vanaf 45 jaar, net zoals het regulier logistiek personeel (met uitzondering van hun eerste jaar dienst).

Volgende tabellen geven een overzicht van de loonvoorwaarden van het logistiek personeel en de doelgroepwerknemers binnen PC 318.02.

Figuur 5.1 Loonvoorwaarden logistieke medewerkers binnen PC 318.02 (geldig vanaf 1 maart 2012)

B4

Baremiële anciënniteit	Jaarloon (1)	Maandloon (1)	Haardtoelage (maandb)	Standplaatseloge (maandb)	Uurloon (1)	Haardtoelage (uurloon)	Standplaatseloge (uurloon)
0	19.519,54	1.626,63	94,61	47,30	9,8783	0,5745	0,2873
1	20.719,63	1.726,64	94,61	47,30	10,4856	0,5745	0,2873
2	20.989,62	1.749,14	94,61	47,30	10,6223	0,5745	0,2873
3	21.260,18	1.771,68	94,61	47,30	10,7592	0,5745	0,2873
4	21.381,94	1.781,83	94,61	47,30	10,8208	0,5745	0,2873
5	21.416,21	1.784,68	94,61	47,30	10,8382	0,5745	0,2873
6	21.631,86	1.802,66	94,61	47,30	10,9473	0,5745	0,2873
7	21.781,96	1.815,16	94,61	47,30	11,0233	0,5745	0,2873
8	21.802,92	1.816,91	94,61	47,30	11,0339	0,5745	0,2873
9	21.876,18	1.823,02	94,61	47,30	11,0709	0,5745	0,2873
10	22.572,37	1.881,03	94,61	47,30	11,4233	0,5745	0,2873
11	22.574,95	1.881,25	94,61	47,30	11,4246	0,5745	0,2873
12	23.086,56	1.923,88	94,61	47,30	11,6835	0,5745	0,2873
13	23.086,56	1.923,88	94,61	47,30	11,6835	0,5745	0,2873
14	23.561,30	1.963,44	94,61	47,30	11,9237	0,5745	0,2873
15	23.561,30	1.963,44	94,61	47,30	11,9237	0,5745	0,2873
16	24.251,95	2.021,00	94,61	47,30	12,2733	0,5745	0,2873
17	24.251,95	2.021,00	94,61	47,30	12,2733	0,5745	0,2873
18	24.922,85	2.076,90	86,74	39,44	12,6128	0,5268	0,2395
19	24.922,85	2.076,90	86,74	39,44	12,6128	0,5268	0,2395
20	26.124,02	2.177,00	47,30	23,65	13,2207	0,2873	0,1436
21	26.124,02	2.177,00	47,30	23,65	13,2207	0,2873	0,1436
22	27.344,95	2.278,75	47,30	23,65	13,8385	0,2873	0,1436
23	28.290,87	2.357,57	37,64	13,99	14,3172	0,2286	0,0850
24	29.541,24	2.461,77	0,00	0,00	14,9500	0,0000	0,0000
25	29.541,24	2.461,77	0,00	0,00	14,9500	0,0000	0,0000
26	29.845,82	2.487,15	0,00	0,00	15,1042	0,0000	0,0000
27	29.845,82	2.487,15	0,00	0,00	15,1042	0,0000	0,0000
28	30.150,35	2.512,53	0,00	0,00	15,2583	0,0000	0,0000
29	30.150,35	2.512,53	0,00	0,00	15,2583	0,0000	0,0000
30	30.454,89	2.537,91	0,00	0,00	15,4124	0,0000	0,0000

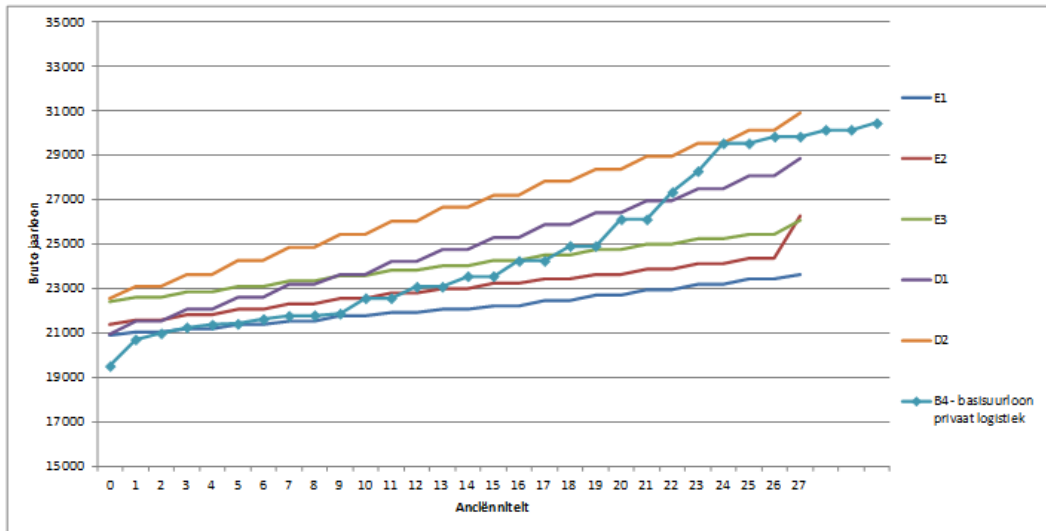
(1): zonder haard- of standplaatseloge

Bron CAO-bundel Gezinszorg PC 318.02, aangeboden door de Liberale vakbond ACLVB

Het aanvangsuurloon ligt voor niveau E1 (logistiek personeel) binnen de publieke sector op 11,45 euro (cijfers 2012). Dit ligt een stuk hoger dan het aanvangsuurloon onderhandeld in PC 318.02, waar het uurloon voor logistieke medewerkers start op 9,88 euro (excl. haard- en standtoelage).

Het jaarloon van de logistieke medewerkers binnen de private sector overstijgt echter vanaf een bepaald anciënniteitsniveau het loon van de logistieke medewerker (binnen niveau E1) binnen de openbare sector. Een logistiek medewerker ingeschaald in niveau E1 kent vanaf het 3de jaar anciënniteit een lager loon dan dat van toepassing in de private sector. Op niveau E2 en E3 geldt dit vanaf 10 en 18 jaar anciënniteit. Als we de haardtoelage (wat een hogere toelage biedt dan de standtoelage) bij het uurloon bijtellen, dan geldt vorige vergelijking al op respectievelijk 1, 1 en 10 jaar anciënniteit. Meestal wordt logistiek personeel, tewerkgesteld door de openbare besturen, echter in niveau D ingeschaald, wat bijna altijd betere loonvoorwaarden biedt dan datgene onderhandeld binnen PC 318.02. Onderstaande figuur stelt de anciënniteitslijnen visueel voor.

Figuur 5.2 Evolutie jaarlonen naar PC 318.02 (B4 – logistiek personeel*) en openbare besturen (comité C, niveau E1-E3 en D1-D2), volgens anciënniteit.

* Exclusief de stand- en haardtoelage

Bron Eigen verwerking, op basis van de barema's geldig vanaf 1 maart 2012 van de openbare sector en van PC 318.02

Figuur 5.3 Loonvoorwaarden doelgroepwerknemers binnen PC 318.02 (geldig vanaf 1 maart 2012)

D1			
Baremiete anciënniteit	Uurloon (1)	Haardtoelage (uurloon)	Standplaatsloelage (uurloon)
0	9,1233	0,0000	0,0000
1	9,1233	0,5745	0,2873
2	9,1233	0,5745	0,2873
3	9,1760	0,5745	0,2873
4	9,6442	0,5745	0,2873
5	9,8783	0,5745	0,2873
6	10,4856	0,5745	0,2873
7	10,6223	0,5745	0,2873
8	10,7592	0,5745	0,2873
9	10,8208	0,5745	0,2873
10	10,8382	0,5745	0,2873
11	10,9473	0,5745	0,2873
12	11,0233	0,5745	0,2873
13	11,0339	0,5745	0,2873
14	11,0709	0,5745	0,2873
15	11,4233	0,5745	0,2873
16	11,4246	0,5745	0,2873
17	11,6835	0,5745	0,2873
18	11,6835	0,5745	0,2873
19	11,9237	0,5745	0,2873
20	11,9237	0,5745	0,2873
21	12,2733	0,5745	0,2873
22	12,2733	0,5745	0,2873
23	12,6128	0,5268	0,2395
24	12,6128	0,5268	0,2395
25	13,2207	0,2873	0,1436
26	13,2207	0,2873	0,1436
27	13,8385	0,2873	0,1436
28	14,3172	0,2286	0,0850
29	14,9500	0,0000	0,0000

(1): zonder haard- of standplaatsloelage

Bron CAO-bundel Gezinszorg PC 318.02, aangeboden door de Liberale vakbond ACLVB

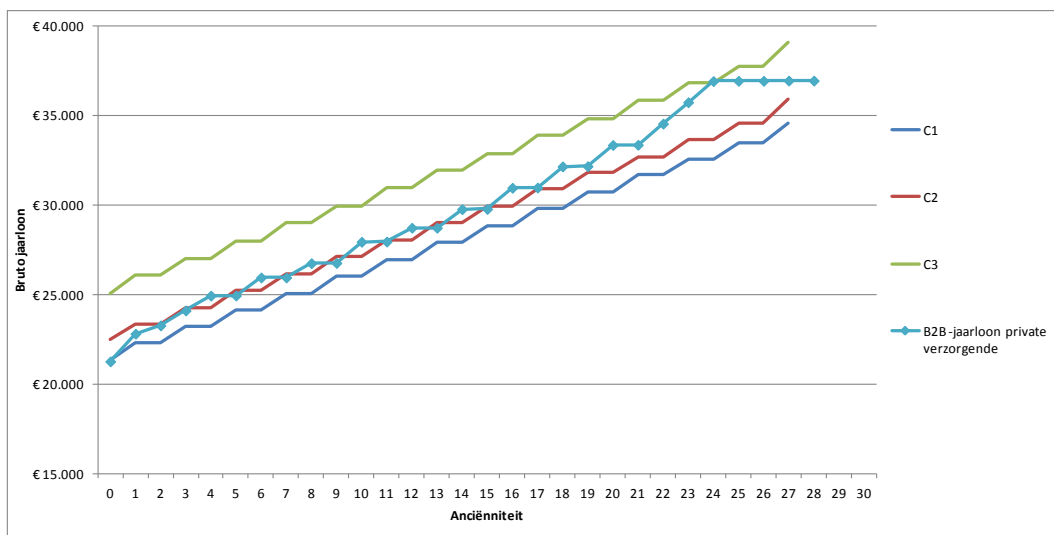
5.2.2 Arbeidskosten en arbeidsvoorwaarden verzorgenden

Onderstaande tabel geeft de loonvoorwaarden voor het verzorgend personeel weer. Als basis wordt het jaarloon genomen. Daarbovenop wordt een haard- of standplaatstoelage toegekend, afhankelijk van de persoonlijke situatie van de werknemer.

Verzorgenden worden in de openbare sector meestal ingeschaald in niveau C en kennen drie treden C1-C3. Afhankelijk van de trede waarin de verzorgenden ingeschaald worden, kennen ze een hoger of een lager loon dan de verzorgenden in de private sector. Uitsluitend in C3 kent de openbare sector betere voorwaarden. C2 wijkt weinig van de private barema's af, uitgezonderd vanaf een anciënniteit van 19 jaar en meer, waar het verschil ten voordele van de private sector groter wordt.

Ook de verzorgenden hebben recht op het anciënniteitsverlof, 5 aanvullende verlofdagen vanaf 35 jaar en op een vrijstelling van arbeidsprestaties vanaf een leeftijd van 45 jaar. De personeelsleden binnen de openbare sector hebben, over hun ganse loopbaan gerekend, meer verlofdagen die overigens niet gecompenseerd kunnen worden in de subsidieregeling Welzijn. De private sector kent daarentegen specifieke bijkomende verlofdagen toe (VAP-dagen en aanvullende verlofdagen, zie verder) die zwaar kunnen doorwegen, maar kan dit ook enigszins compenseren via de subsidieregeling.

Figuur 5.4 Jaarlonen verzorgenden ingeschaald in C1-C3 (openbare diensten) en B2B (private diensten)

* Geldig vanaf 1 maart 2012, exclusief de stand- en haartoelage (private diensten)

Bron CAO-bundel PC 318.02 en weddeschalen openbare besturen.

Figuur 5.5 Loonvoorwaarden verzorgenden binnen PC 318.02 (geldig vanaf 1 maart 2012)

Schaal B2B

Baremiëke anciënniteit	Jaarloon (1)	Maandloon (1)	Haardtoelage (maandb)	Standpltoelage (maandb)	Uurloon (1)	Haardtoelage (uurloon)	Standpltoelage (uurloon)
0	21.275,34	1.772,95	94,61	47,30	10,7669	0,5745	0,2873
1	21.685,65	1.807,14	94,61	47,30	10,9745	0,5745	0,2873
2	22.150,95	1.845,91	94,61	47,30	11,2100	0,5745	0,2873
3	22.985,54	1.915,46	94,61	47,30	11,6324	0,5745	0,2873
4	23.815,13	1.984,59	94,61	47,30	12,0522	0,5745	0,2873
5	23.820,14	1.985,01	94,61	47,30	12,0547	0,5745	0,2873
6	25.002,88	2.083,57	80,07	32,77	12,6533	0,4862	0,1990
7	25.012,27	2.084,36	79,29	31,99	12,6580	0,4815	0,1943
8	26.194,67	2.182,89	47,30	23,65	13,2564	0,2873	0,1436
9	26.207,50	2.183,96	47,30	23,65	13,2629	0,2873	0,1436
10	27.389,90	2.282,49	47,30	23,65	13,8613	0,2873	0,1436
11	27.402,76	2.283,56	47,30	23,65	13,8678	0,2873	0,1436
12	28.585,17	2.382,10	13,12	0,00	14,4662	0,0797	0,0000
13	28.597,99	2.383,17	12,05	0,00	14,4727	0,0732	0,0000
14	29.780,40	2.481,70	0,00	0,00	15,0711	0,0000	0,0000
15	29.793,26	2.482,77	0,00	0,00	15,0776	0,0000	0,0000
16	30.975,66	2.581,30	0,00	0,00	15,6759	0,0000	0,0000
17	30.988,49	2.582,37	0,00	0,00	15,6824	0,0000	0,0000
18	32.170,89	2.680,91	0,00	0,00	16,2808	0,0000	0,0000
19	32.183,76	2.681,98	0,00	0,00	16,2873	0,0000	0,0000
20	33.366,15	2.780,51	0,00	0,00	16,8857	0,0000	0,0000
21	33.378,97	2.781,58	0,00	0,00	16,8922	0,0000	0,0000
22	34.561,38	2.880,12	0,00	0,00	17,4906	0,0000	0,0000
23	35.756,64	2.979,72	0,00	0,00	18,0955	0,0000	0,0000
24	36.939,05	3.078,25	0,00	0,00	18,6939	0,0000	0,0000
25	36.951,87	3.079,32	0,00	0,00	18,7003	0,0000	0,0000
26	36.951,87	3.079,32	0,00	0,00	18,7003	0,0000	0,0000
27	36.964,74	3.080,40	0,00	0,00	18,7069	0,0000	0,0000
28	36.964,74	3.080,40	0,00	0,00	18,7069	0,0000	0,0000
29	36.964,74	3.080,40	0,00	0,00	18,7069	0,0000	0,0000

(1): zonder haard- of standplaatstoelage

Bron CAO-bundel Gezinszorg PC 318.02, aangeboden door de Liberale vakbond ACLVB

5.2.3 De verschillende voorwaarden voor logistieke medewerkers en dienstenchequewerknemers

De dienstenchequebanen worden over verschillende paritair comités verdeeld. Het belangrijkste criterium om het bevoegd paritair comité te bepalen is de hoofdactiviteit die werkelijk wordt uitgeoefend door de werkgever. Gezien de loon- en arbeidsvoorwaarden tussen de paritaire comités sterk verschillen is het belangrijk te weten onder welk PC men valt.

Zo vallen de dienstenchequebanen in Vlaanderen, opgericht door de private thuiszorgdiensten, doorgaans onder paritair comité 318.02, goed voor bijna 13% van de dienstenchequebanen in 2009. Er werd ook een specifiek paritair comité opgericht voor de erkende dienstenchequeondernemingen, met name 'het Paritair Subcomité voor de erkende ondernemingen die buurtwerken of diensten leveren' (PC 322.01). De meeste (bijna 84%, cijfers 2009, Vlaanderen) arbeidsplaatsen dienstencheques vallen onder dit laatste paritair subcomité (Pacolet, De Wispelaere & De Coninck, 2011 en Pacolet, De Wispelaere & Cabus, 2010), waaronder ook een aantal dienstenchequeondernemingen die opgericht zijn door een thuiszorgdienst.

Onderstaande vergelijking brengt de loon- en arbeidsvoorwaarden van het logistiek personeel binnen de private thuiszorgdiensten in beeld, alsook het verschil met de dienstenchequewerknemers binnen het PC 318.02 en 322.01, waaronder de meerderheid van de dienstenchequewerknemers vallen.

De belangrijkste verschillen tussen het eigenlijke paritair comité voor de dienstenchequewerknemers (PC 322.01) en het dienstenchequepersoneel binnen PC 318.02 zijn:

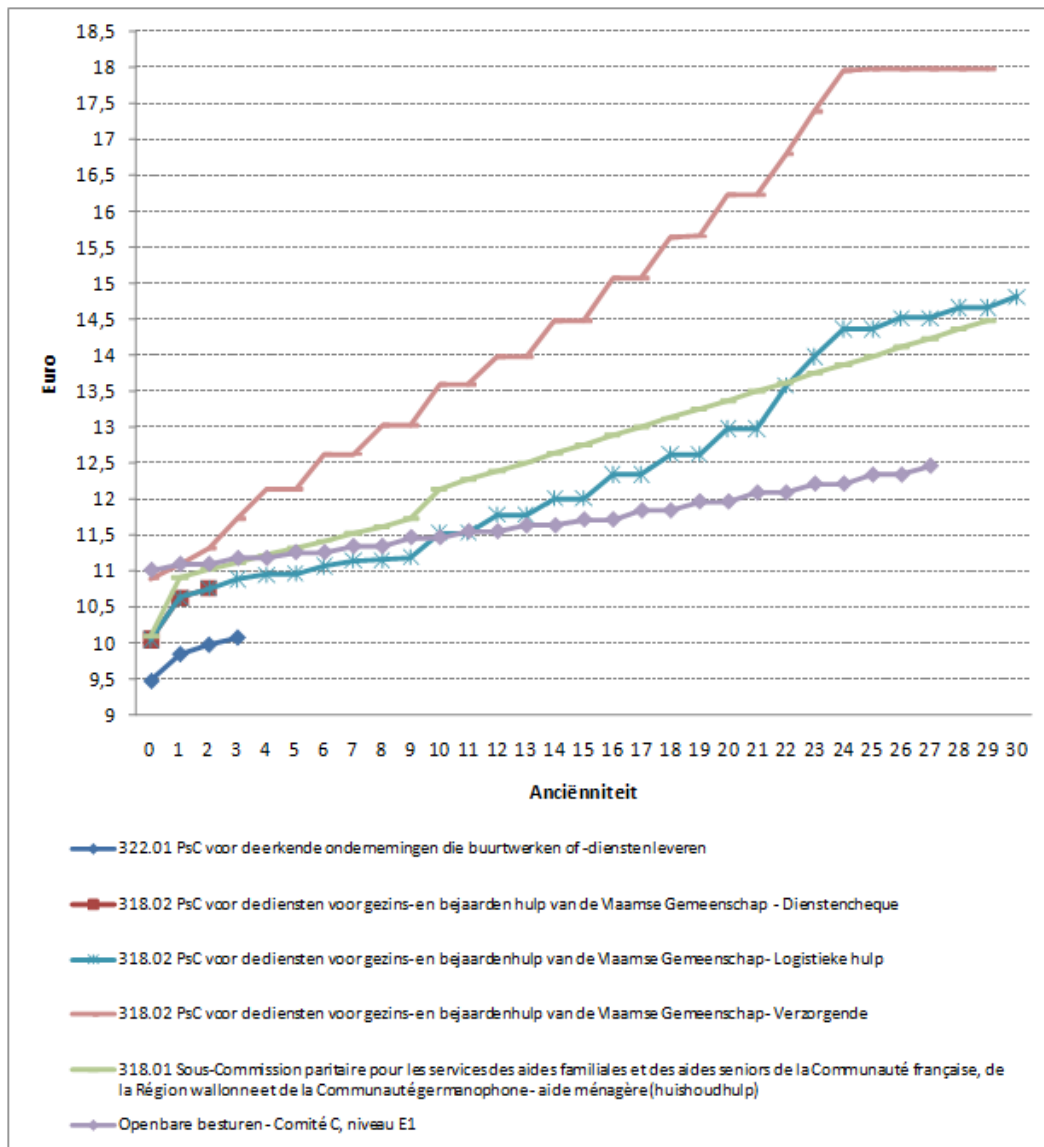
- de anciënniteit binnen het PC 322.01 ligt op 3 jaar en binnen het PC 318.02 maar op 2 jaar. De uurlonen binnen PC 318.02 liggen echter hoger;
- dienstenchequewerknemers, in dienst voor 1 januari 2006, binnen het PC 318.02 hebben vanaf 35 jaar recht op 5 aanvullende verlofdagen, wat niet van toepassing is in PC 322.01;
- de omkaderingsnorm voor het begeleidend personeel ligt in PC 318.02 vast op 1 op 30 VTE dienstenchequewerknemers, hetgeen niet aanwezig is in PC 322.01;
- overigens wordt de eindejaarspremie anders berekend en wordt enkel in het PC 318.02 de carensdag betaald;
- de tussenkomst in arbeidskledij ligt in het PC 322.01 hoger dan in het PC 318.02. Ten slotte kennen beide paritaire subcomités andere terugbetalingsnormen voor het woon-werkverkeer.

De discrepantie van de loonvoorwaarden voor dienstenchequepersoneel binnen PC 318.02 en 322.01 met het dienstenchequepersoneel van de lokale besturen is des te groter, aangezien aan het dienstenchequepersoneel van de lokale besturen dezelfde loon- en arbeidsvoorwaarden worden toegekend als het regulier logistiek personeel (niveau E).

Het verschil in loon- en arbeidsvoorwaarden voor dienstenchequewerknemers binnen PC 318.02 en de logistieke hulp binnen datzelfde PC is een ander belangrijk gegeven. De dienstenchequewerknemers en de logistieke medewerkers werken onder dezelfde voorwaarden betreffende de syndicale premie, de arbeidskledij. Wat echter afwijkt is het volgende:

- het basisuurloon van de startende logistieke medewerkers ligt lager dan dat voor dienstenchequewerknemer. De dienstenchequewerknemers kennen echter een beperking van de anciënniteit van 2 jaar, waardoor de lonen van dienstenchequewerknemers na enkele jaren van tewerkstelling een lager loon zullen hebben dan dat van logistieke huishoudhulpen. Bij een anciënniteit van 30 jaar, verdient een logistieke medewerker 15,4 euro per uur, terwijl dit uurloon voor een dienstenchequewerknemer vanwege het plafond van 2 jaar, op 11,19 euro per uur blijft steken (op 1 maart 2012). Deze discrepantie zal op termijn onmiskenbaar spanningen opleveren als de jobinhoud en de werklast als identiek wordt beschouwd. Volgende figuur stelt deze discrepantie visueel voor (situatie oktober 2010);
- de logistieke werknemers binnen de aanvullende thuiszorg hebben recht op een vrijstelling van arbeidsprestaties vanaf 45 jaar. Dienstenchequepersoneel kunnen enkel hun recht op 5 aanvullende verlofdagen (vanaf 35 tot 44 jaar) vanaf 45 jaar overzetten;
- de eindejaarspremie ligt bij dienstenchequewerknemers beduidend lager dan bij logistieke medewerkers.

Figuur 5.6 Evolutie lonen naar paritair comité 322.01, 318.02 (dienstencheque – logistieke hulp – verzorgende), 318.01 (aide ménagère) en openbare besturen (Comité C, niveau E1) – situatie oktober 2010.

* Situatie oktober 2010

Bron Op basis van de geldende CAO's, in Pacolet, De Wispelaere, De Coninck, 2011, p. 123

We kunnen besluiten dat er een groot loonverschil tussen een logistieke hulp en een dienstenchequewerknemer binnen hetzelfde Paritair Subcomité aanwezig is. Ook de loonvoorwaarden voor dienstenchequepersoneel tussen de private en openbare sector kennen een grote discrepantie die op termijn onhoudbaar is. We hebben tevens vastgesteld dat er ook een groot loonverschil bestaat tussen de dienstenchequewerknemers van PC 318.02 en 322.01. De belangrijkste verschillen tussen laatste Paritaire Comités worden in onderstaande tabel vastgelegd.

Tabel 5.3 Geldende loon- en arbeidsvoorwaarden volgens Paritair Comité

Paritair comité	PC 322.01	PC 318.02	PC 318.02	318.02
Barema		Barema DB4	Barema B4	Barema B2B
Benaming	Paritair subcomité voor de erkende ondernemingen die buurtwerken of -diensten leveren (dienstencheques)	Paritair subcomité voor de diensten voor gezins- en bejaardenhulp van de Vlaamse Gemeenschap (dienstencheques)	Paritair subcomité voor de diensten voor gezins- en bejaardenhulp van de Vlaamse Gemeenschap (logistieke hulp)	Paritair subcomité voor de diensten voor gezins- en bejaardenhulp van de Vlaamse Gemeenschap (verzorgende)
Anciënniteit	max. 3 jaar	max. 2 jaar	30 jaar	29 jaar
Loon	Vanaf 1/03/2012 (indexering) 0 jaar anciënniteit: 10,08 euro 1 jaar anciënniteit: 10,48 euro 2 jaar anciënniteit: 10,61 euro 3 jaar anciënniteit: 10,72 euro	Vanaf 1/03/2012 (indexering) 0 jaar anciënniteit: 10,4528 euro 1 jaar anciënniteit: 11,0601 euro 2 jaar anciënniteit: 11,1968 euro	Vanaf 1/03/2012 (indexering) 0 jaar anciënniteit: 9,8783 euro 1 jaar anciënniteit: 10,4856 euro 2 jaar anciënniteit: 10,6223 euro 3 jaar anciënniteit: 10,7592 euro 30 jaar anciënniteit: 15,4124 euro	Vanaf 1/03/2012 (indexering) 0 jaar anciënniteit: 10,7669 euro 1 jaar anciënniteit: 10,9745 euro 2 jaar anciënniteit: 11,2100 euro 3 jaar anciënniteit: 11,6324 euro 29 jaar anciënniteit: 18,7069 euro
Haardtoelage		Ontvangen een haardtoelage, wat vervat zit in hun uurloon.	Vanaf 1/03/2012 (indexering) Van 0,5745 euro (0 jaar anciënniteit) tot 0 euro (vanaf 24 jaar anciënniteit)	Vanaf 1/04/2012 (indexering) van 0,5745 EUR (0 jaar anciënniteit) tot 0 EUR (vanaf 14 jaar anciënniteit)
Standplaatstoelage			Vanaf 1/03/2012 (indexering) Van 0,2873 euro (0 jaar anciënniteit) tot 0 euro (vanaf 24 jaar anciënniteit)	Vanaf 1/03/2012 (indexering) van 0,2873EUR (0 jaar anciënniteit) tot 0 EUR (vanaf 12 jaar anciënniteit)
Vrijstelling van arbeidsprestaties (bijkomende verlofdagen)		Aanvullende verlofdagen toegekend aan personeel tussen 35-44 jaar, wordt verder toegekend vanaf 45 jaar.	Vrijstelling van arbeidsprestaties: 12 dagen per jaar vanaf 45 jaar 24 dagen per jaar vanaf 50 jaar 36 dagen per jaar vanaf 55 jaar	Vrijstelling van arbeidsprestaties: 12 dagen per jaar vanaf 45 jaar 24 dagen per jaar vanaf 50 jaar 36 dagen per jaar vanaf 55 jaar
Eindejaarspremie	4,15% van het brutoloon tussen 1 juli v/h vorige kalenderjaar en 30 juni v/h lopende kalenderjaar uitbetaald	Vast geïndexeerd gedeelte (320,83 euro in 2011) + variabel gedeelte (3,52% bruto jaarwedde) + niet-geïndexeerd gedeelte (55,08 euro) VIA 4 legde voor PC 318.02 in 2012 een vast geïndexeerd gedeelte van 603,48 euro (basisindex van de maand oktober 2011) en 4,61% van het brutojaarloon vast. Vanaf 2013 wordt het vast geïndexeerd gedeelte 124,15 euro en een procentueel gedeelte van 7,57%.	Vast geïndexeerd gedeelte (724,46 euro in 2011) + variabel gedeelte (3,52% bruto-jaarwedde) + niet-geïndexeerd gedeelte (55,08 euro) VIA 4 legde voor PC 318.02 in 2012 een vast geïndexeerd gedeelte van 603,48 euro (basisindex van de maand oktober 2011) en 4,61% van het brutojaarloon vast. Vanaf 2013 wordt het vast geïndexeerd gedeelte 124,15 euro en een procentueel gedeelte van 7,57%.	Vast geïndexeerd gedeelte (724,46 euro in 2011) + variabel gedeelte (3,52% bruto-jaarwedde) + niet-geïndexeerd gedeelte (55,08 euro) VIA 4 legde voor PC 318.02 in 2012 een vast geïndexeerd gedeelte van 603,48 euro (basisindex van de maand oktober 2011) en 4,61% van het brutojaarloon vast. Vanaf 2013 wordt het vast geïndexeerd gedeelte 124,15 euro en een procentueel gedeelte van 7,57%.

Tabel 5.3 Geldende loon- en arbeidsvoorwaarden volgens Paritair Comité (vervolg)

Omkeringsnorm		1VTE begeleidend personeel per 30 VTE dienstencheque-WNS		
Carensdag		De carensdag wordt betaald	De carensdag wordt betaald	De carensdag wordt betaald
Vacatures		Voorrang bij aanwerving van een poetshulp in het kader van de aanvullende gezinszorg.		
Syndicale premie	80 euro	Totaal bedrag: 86,76 euro, per maand: 7,23 euro	Totaal bedrag: 86,76 euro, per maand: 7,23 euro	Totaal bedrag: 86,76 euro, per maand: 7,23 euro
Tijdelijke werkloosheid	Aanvullende vergoeding van 2 euro bruto per werkdag bovenop werkloosheidsuitkering.			
Arbeidskledij	Tussenkost van 0,25 euro per gewerkte dag	Tussenkost van 0,1 euro per gewerkte dag	Tussenkost van 0,1 euro per effectief begonnen werkdag	Tussenkost van 0,1 euro per gewerkte dag
Woon-werkverkeer	Uitgewerkt voor openbaar vervoer (tussenkost WG 75% abonnement NMBS), gecombineerd openbaar vervoer, eigen wagen (per gepresteerd dag: één vijfde van 75% v/d prijs voor die afstand geldende wekelijkse treinkaart), fiets (0,2 euro/km).	Tussenkost WG 80% in de prijs van een treinkaart 2de klasse NMBS van woonplaats naar werkplaats. Derdebetalersregeling voor vast traject woon-werkverkeer waardoor treinvervoer kosteloos is. Fiets (0,15 euro per kilometer).	Tussenkost WG 80% in de prijs van een treinkaart 2de klasse NMBS van woonplaats naar werkplaats. Derdebetalersregeling voor vast traject woon-werkverkeer waardoor treinvervoer kosteloos is. Fiets (0,15 euro per kilometer).	Tussenkost WG 80% in de prijs van een treinkaart 2de klasse NMBS van woonplaats naar werkplaats. Derdebetalersregeling voor vast traject woon-werkverkeer waardoor treinvervoer kosteloos is. Fiets (0,15 euro per kilometer).
Vervoerskost twee klanten	tussen Openbaar vervoer (100% terugbetaald), eigen privé vervoer (≤ 15 km: 0,13 euro/km, >15 km: 0,15 euro/km)	Afgelegde kilometers in opdracht met de wagen 0,26 euro/km (vanaf 1 april 2012). De kilometervergoeding zal stijgen tot 32 cent/km.	Afgelegde kilometers in opdracht met de wagen 0,26 euro/km (vanaf 1 april 2012). De kilometervergoeding zal stijgen tot 32 cent/km.	Afgelegde kilometers in opdracht met de wagen 0,26 euro/km (vanaf 1 april 2012). De kilometervergoeding zal stijgen tot 32 cent/km.

Bron Gebaseerd op de geldende CAO's in de verschillende Paritaire (Sub)Comités in Pacolet, De Wispelaere, De Coninck, 2011, p. 120-121 (aangepast naar 2021)

5.2.4 Omkadering

De loon- en arbeidsvoorwaarden van toepassing op het begeleidend en leidinggevend personeel, gelden ook voor het begeleidend en leidinggevend personeel betaald uit de middelen Sociale Maribel en de werknemers tewerkgesteld in een GESCO-statuut (CAO van 22 maart 2006). Het begeleidend en leidinggevend personeel tewerkgesteld in het kader van de dienstencheques wordt hier uitgesloten. Zij volgen andere loon- en arbeidsvoorwaarden.

De omkadering wordt ingeschaald volgens diploma waardoor men als leidinggevend of begeleidend personeel onder meerdere barema's voor dezelfde functie kan vallen. Doorgaans wordt een begeleidend medewerker ingeschaald in B1Bbis en de leidinggevend in K1 tot K5. De diensten kunnen echter steeds betere loonvoorwaarden aanbieden, ter vervanging van de onderhandelde barema's.

5.3 Kostenverzwarende elementen in de private sector

5.3.1 Vrijstelling van arbeidsprestaties vanaf 45 jaar (VAP-dagen)

Het huidige stelsel van 'vrijstelling van arbeidsprestaties' kent zijn oorsprong als de 'arbeidsduurvermindering', overeengekomen in het Vlaams Intersectoraal Akkoord voor de Social-Profit van 2000-2005. Dit stelsel is vervolgens enkel van toepassing op de private thuiszorgsector.

De werknemers betaald uit de middelen Sociale Maribel en de werknemers die worden tewerkgesteld in een GESCO-statuut vallen ook onder het stelsel. De doelgroepwerknemers hebben tevens recht op de vrijstelling, met uitzondering van hun eerste jaar dienst.

De werknemers tewerkgesteld in het kader van de dienstencheques vallen in principe niet onder deze regeling. Dienstenchequepersoneel die voor 2005 in dienst zijn getreden, behouden het recht op 12 of 14 dagen arbeidsprestaties vrijgestelde dagen. Voor het dienstenchequepersoneel dat na 31 december 2005 45 jaar bereikt, worden de 5 aanvullende verlofdagen 35-44 jaar omgezet in 5 dagen vrijstelling van arbeidsprestaties. Dit voordeel ontvangen de dienstenchequewerknemers in de commerciële sector (PC 322.01) niet, gezien zij niet onder het toepassingsgebied van het akkoord vallen.

De algemene regeling met betrekking tot de vrijstelling van arbeidsprestaties met behoud van loon vanaf een leeftijd van 45 jaar luidt voor een voltijdse werknemer als volgt:

- 12 dagen per kalenderjaar vanaf de leeftijd van 45 jaar;
- 24 dagen per kalenderjaar vanaf de leeftijd van 50 jaar;
- 36 dagen per kalenderjaar vanaf de leeftijd van 55 jaar.

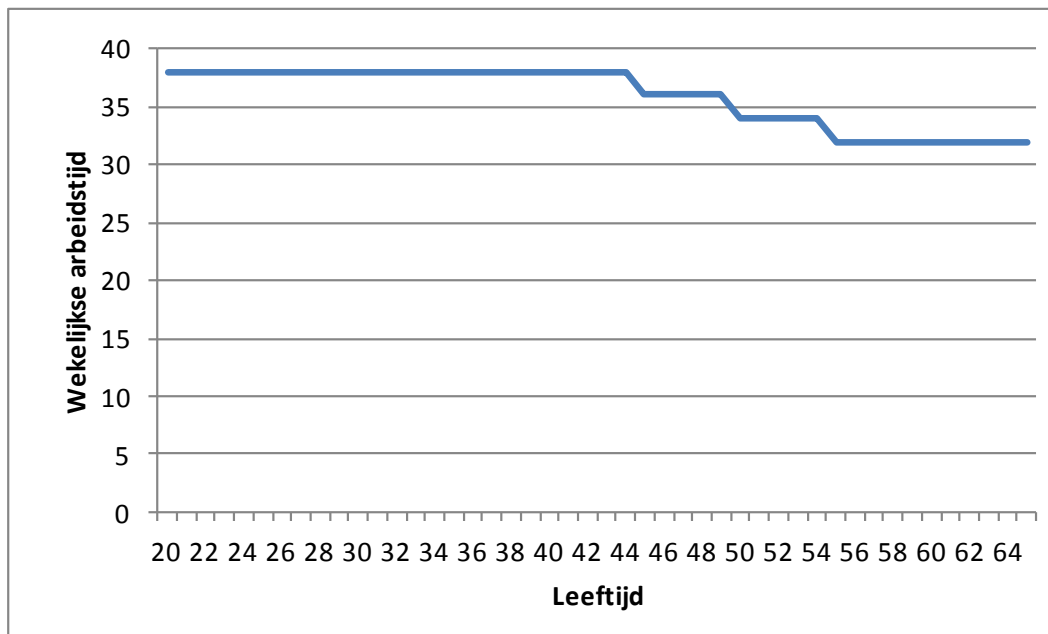
Deze CAO¹⁰³ in de thuiszorg (PC 318.02) kent een regeling die voltijds werknemers van 45 jaar toestaat de arbeidsduur met twee uur per week te verkorten met behoud van salaris. Vanaf 50 jaar vermindert de gepresteerde wekelijkse arbeidstijd tot 34 uur. Op 55 jaar wordt dit nog een 32-uren week. Het is duidelijk, niet alleen de anciënniteitstructuur (duurdere werknemers bij hogere anciënniteit) maar ook

¹⁰³ CAO betreffende de vrijstelling van arbeidsprestaties met behoud van loon vanaf de leeftijd van 45 jaar in het kader van de eindeloopbaan, in uitvoering van het VIA-Akkoord voor de Non-Profit/social-profitsector.

de leeftijdsstructuur van het personeel (VAP-regeling) heeft een kostenverzwarend effect op het financiële evenwicht van de diensten. Onderstaande figuren stellen dit effect visueel voor aan de hand van een correctie op het uurloon en de wekelijkse arbeidstijd. Daaruit blijkt dat de impact van de arbeidsduurvermindering tot wel bijna 20% van de kostprijs van deze werknemers kan bedragen.

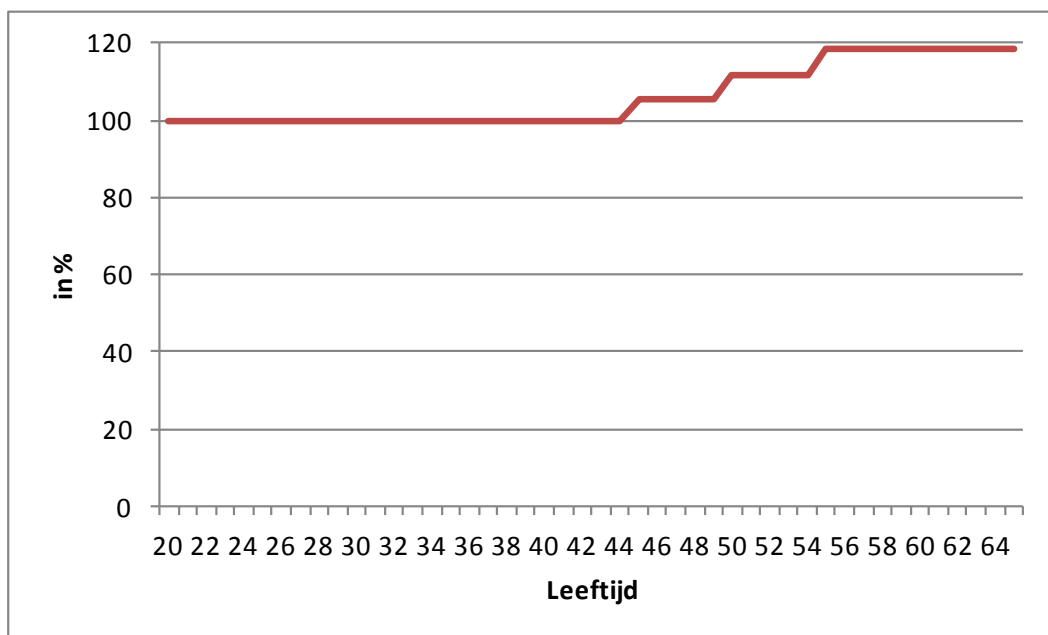
Uit cijfers (2011), aangeleverd door de VVDG, blijkt dat ongeveer 3,6% van de uitbetaalde uren van de verzorgenden en 5,2% van de uitbetaalde uren van logistieke medewerkers opgaan aan de vrijstelling van arbeidsprestaties.

Figuur 5.7 Impact leeftijd en VAP-dagen oudere werknemers op de werkelijke arbeidstijd

Bron Eigen verwerking

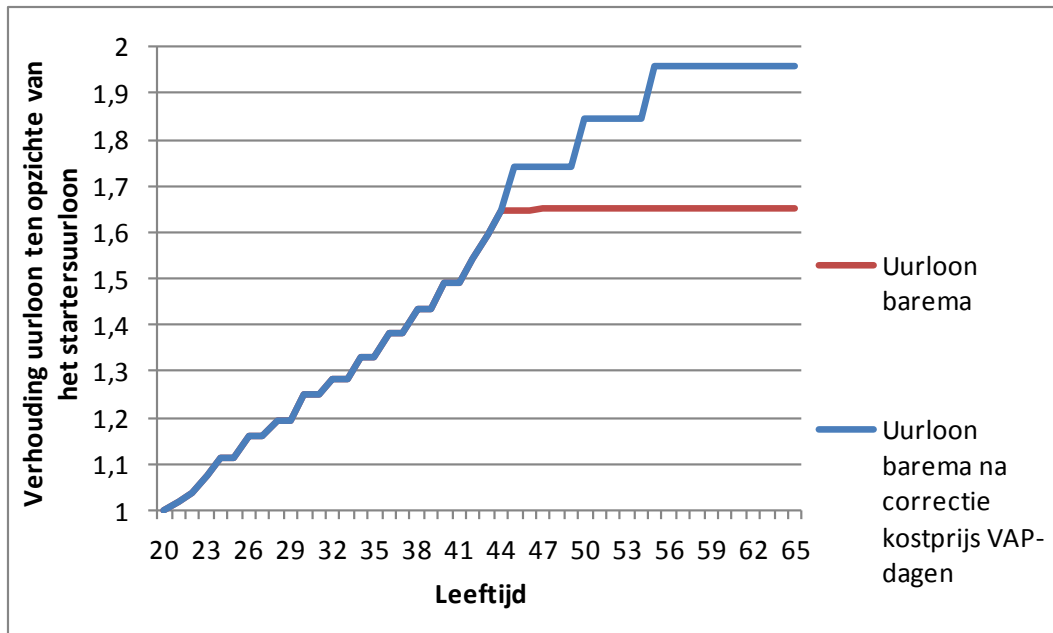
Figuur 5.8 Impact VAP-dagen ten opzichte van de baremieke kostprijs per uur (in %)

Bron Eigen verwerking

Leeftijd en anciënniteit gaan meestal hand in hand. Hoe meer anciënniteit men verwerft, hoe ouder doorgaans het personeel. We spreken van een gecombineerd effect van leeftijd en anciënniteit. Het uurloon verhoogt omwille van anciënniteit, maar de kostprijs per uur verhoogt tevens voor 45+ gezien een daling van de arbeidsprestaties. Dit gecombineerd effect wordt, aan de hand van een theoretisch voorbeeld, duidelijk zichtbaar in onderstaande figuur. In hoofdstuk 12 wordt deze figuur opgemaakt met werkelijke anciënniteits- en personeelsgegevens van de sector.

Figuur 5.9 Het relatieve effect van de VAP-dagen en de anciënniteit op de loonkost per uur: een gecombineerd effect

* Voorbeeld: loopbaan start op 20 jaar.

Bron Eigen verwerking

5.3.2 Het anciënniteitsverlof (CAO van 16 juni 1998)

De baremieke anciënniteit bepaalt niet alleen de loonkost (zie de barema's), maar brengt vanaf een bepaalde trede ook een bijkomende vermindering van de arbeidsprestaties met zich mee.

- Het personeel met 5 jaar baremieke anciënniteit heeft recht op één anciënniteitsverlofdag per kalenderjaar.
- Het personeel met 10 jaar baremieke anciënniteit heeft recht op twee anciënniteitsverlofdagen per kalenderjaar

Ongeveer 0,6-1% van het totaal aantal uitbetaalde uren gaat op naar het anciënniteitsverlof (zie tabel 5.4 en 5.5). De impact op de loonkost blijft beperkt.

5.3.3 Aanvullende verlofdagen

In 2002 werd aan het personeel met een leeftijd vanaf 35 jaar 2 extra verlofdagen toegekend. De toekenning van de aanvullende verlofdagen kwam tot stand tijdens het akkoord van VIA 2000-2005. Sinds 2005 hebben de werknemers in dienst genomen voor 1 januari 2006 binnen PC 318.02 met een leeftijd tussen 35 en 44 jaar recht op 5 extra verlofdagen bovenop de wettelijke verlofdagen en anciënniteitsdagen. De aanvullende verlofdagen maken beperkt deel uit van de uitbetaalde uren (0,5 tot 0,6%, zie tabel 5.4 en 5.5).

5.4 De uitbetaalde uren van de private diensten

Een bevraging van de VVDG bij de zes grootste diensten (90% van het urencontingent gezinszorg 2011) illustreert de huidige discrepantie tussen het aantal gepresteerde uren (incl. gelijkgestelde uren, maar excl. de VAP-dagen en bijscholing) en de effectief uitbetaalde uren. Enkel de reguliere verlofdagen werden niet opgenomen in onderstaand schema, waardoor de uitbetaalde uren betrekking hebben op (indicatief) 1 786 uren ofwel 47 werkweken vermenigvuldigd met 38 uren.

Het illustreert tevens dat niet alle uitbetaalde uren (uitbetaald aan het personeel) effectief gedekt worden door een subsidie vanuit Welzijn. Onderstaande tabel brengt de verhoudingen en het volume in beeld voor het verzorgend personeel. Het is opmerkelijk dat vooral de ziektedagen in dergelijke hoge volumes aanwezig zijn in de statistieken. Maar liefst 4,7% van de uitbetaalde uren van de verzorgenden gaat naar de financiering van ziektedagen. Bij de logistieke medewerkers ligt dit iets hoger (5%, tabel 5.5). Ter vergelijking, in omvang gaat dit om een gelijkaardig volume aan VAP-dagen.

Uit een analyse overheen de werkjaren 2008 tot 2011 blijkt dat het ziekteverzuim binnen de private diensten op hetzelfde niveau blijft hangen. We beschikken niet over gegevens van het ziekteverzuim van de openbare diensten, maar we vermoeden dat dit minstens op een gelijkaardig niveau zal situeren.

Tabel 5.4 Een opdeling van de uitbetaalde uren, geïllustreerd voor de 6 grootste private diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg (verzorgenden, 2011)

Type uur	Volume aan aantal uitbetaalde uren (verzorgenden)	In % van het totaal
Gepresteerde uren bij de gebruiker (en gelijkgestelde uren, excl. VAP-dagen)	11 891 170	81,1%
Aantal uren bijscholing	214 505	1,5%
Educatief verlof	38 789	0,3%
Arbeidsduurvermindering (totaal)	624 796	4,3%
35+	93 417	0,6%
45+ (VAP-dagen)	531 379	3,6%
Extra wettelijk verlof of het anciënniteitsverlof	153 540	1,0%
Ziekte/arbeidsongeval betaald: tot einde gewaarborgd loon	692 902	4,7%
Klein verlet	106 690	0,7%
Syndicaal (incl. vormingen, syndicaal verlof, OR en CPBW)	43 032	0,3%
Verbrekingsvergoeding	2 274	0,0%
Feestdag	581 381	4,0%
Inhaalrust CAO	188 589	1,3%
Resterende uitbetaalde uren	126 263	0,9%
Totaal per jaar uitbetaalde uren	14 663 936	100,0%

* De vakantiedagen zijn niet in bovenstaand schema opgenomen, ofwel gemiddeld 5 weken.

Bron Bevraging VVDG 2011 (ontvangen van Robert Geeraert)

Onderstaande tabel illustreert deze oefening voor het logistiek personeel van de 6 grootste private diensten (2011) samen. Het bevat de uitbetaalde uren van alle statuten binnen het logistiek personeel (regulier, GESCO's, sociale Maribel, doelgroepwerknemers).

In een volgend hoofdstuk zal blijken dat we, ondanks een resem aan administratieve data, niet over de effectieve tewerkstelling (VTE) van de diensten beschikken (om het prestatieniveau per VTE te berekenen). Aan de hand van deze cijfers kan dit echter gereproduceerd worden (zie infra)¹⁰⁴.

104 Met de veronderstelling dat de werknemers gemiddeld 25 vakantiedagen hebben, kan de effectieve tewerkstelling aan de hand van bovenstaande gegevens berekend worden. Een VTE vertegenwoordigt immers 47 werkweken aan 38-uren (52 weken – 5 vakantieweken). Het aantal uitbetaalde uren delen door dit getal (1786), bepaalt het aantal VTE (effectieve tewerkstelling) dat dit vertegenwoordigt. Door dezelfde verhoudingen te hanteren voor de overige kleinere private diensten kan ook het aantal effectieve VTE van deze groep geraamd worden. We beschikken echter niet over dergelijke gegevens van de openbare diensten.

Tabel 5.5 Een opdeling van de uitbetaalde uren naar type, geïllustreerd voor de 6 grootste private diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg (logistieke medewerkers, 2011)

Type uur	Volume aan aantal uren	In % van het totaal
Gepresteerde uren bij de gebruiker	3 770 781	80,1%
Aantal uren bijscholing	57 178	1,2%
Educatief verlof	3 680	0,1%
Arbeidsduurvermindering (totaal)	271 100	5,8%
35+	24 484	0,5%
45+ (VAP-dagen)	246 617	5,2%
Extra wettelijk verlof = anciënniteitsverlof	29 793	0,6%
Ziekte/arbeidsongeval betaald: tot einde gewaarborgd loon	237 324	5,0%
Klein verlet	6 018	0,1%
Syndicaal (incl. vormingen, syndicaal verlof, OR en CPBW)	5 048	0,1%
Verbrekingsvergoeding	568	0,0%
Feestdag	207 436	4,4%
Inhaalrust CAO	2 620	0,1%
Resterende uitbetaalde uren	116 891	2,5%
Totaal per jaar uitbetaalde uren	4 708 436	100%

Bron Bevraging VVDG 2011 (ontvangen van Robert Geeraert)

Ter illustratie: een prognose van de vzw Familiehulp

Vzw Familiehulp maakte een prognose op, wat betreft de evolutie van de VAP-dagen, de anciënniteit van het personeel, alsook de bruggepensioneerden binnen de erkenning over de periode 2011-2017.¹⁰⁵ Het betreft slechts een raming, berekend door Familiehulp zelf, en wordt ter illustratie meegegeven in dit rapport. In hoofdstuk 14 van dit rapport, wordt onze prognose en evolutie berekend op basis van sectorgegevens.

De stijgende anciënniteit zorgt ervoor dat de toename van de totale personeelskost groter wordt dan de toename gekoppeld aan de indexatie. De reële personeelskost stijgt bijgevolg.

Over de assumpties en de berekeningsmethoden is geen bijkomende informatie meegegeven.

¹⁰⁵ Ontvangen van Marleen Delaere, financieel directeur van Familiehulp (deel van de meerjarenbegroting).

Tabel 5.6 Evolutie 2011-2017 van enkele kosten en opbrengstenposten binnen de vzw Familiehulp (prognose).

	Evolutie 2011-2017
Toename brutolonen omwille van indexatie	+14%
Toename totale personeelskost	+19%
Toename subsidies	+17,5%
Toename klantenbijdragen	+17,3%
Toename brutolonen binnen PIT-dienst	+ 8,2%
Toename subsidies binnen PIT-dienst	+7,3%

Bron Marleen Delaere van Familiehulp (Meerjarenbegroting Familiehulp)

Niet alleen de anciënniteit stijgt in de nabije toekomst, maar ook de leeftijd van het personeel. De leeftijd van het personeel kent omwille van het recht op bijkomende verlofdagen een effect op de gepresteerde uren bij de gebruiker ten opzichte van het totaal aantal uitbetaalde uren. In gezinszorg bestonden de betaalde uren in 2011 nog voor 78,5% uit gepresteerde uren bij de gebruiker, in 2017 ligt dit nog op 76,9%. Voor de aanvullende thuiszorg komt dit respectievelijk neer op 78,3% in 2011 en 77,3% in 2017. Met het verouderen van de groep, dalen de verlofuren voor 35-plussers, maar stijgen de VAP-dagen heel sterk. In gezinszorg beweegt dit van 3,9% in 2011 tot 5,5% in 2017, in de aanvullende thuiszorg van 6% naar 7,6%.

Tegenover de uitbetaalde maar niet gepresteerde uren met betrekking tot bijkomende verlofrechten, staan wel subsidies, maar geen klantenbijdragen.

Tabel 5.7 Evolutie 2011-2017 van de prestatie uren ‘gezinszorg’ binnen de vzw Familiehulp (prognose – t.o.v. totaal aantal uitbetaalde uren)

Gezinszorg	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Gepresteerde uren	78,5%	79,0%	74,0%	77,6%	77,3%	77,2%	76,9%
VAP –dagen	3,9%	4,2%	4,4%	4,8%	5,0%	5,2%	5,5%
Aanvullende verlofdagen (35+)	0,6%	0,6%	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%
Anciënniteitsverlof	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%
Totaal aantal uitbetaalde uren	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bron Marleen Delaere van Familiehulp (Meerjarenbegroting Familiehulp)

Tabel 5.8 Evolutie 2011-2017 van de prestatie uren ‘aanvullende thuiszorg’ binnen de vzw Familiehulp (prognose – t.o.v. totaal aantal uitbetaalde uren)

Aanvullende thuiszorg	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Gepresteerde uren	78,3%	79,4%	78,2%	77,9%	77,5%	77,3%	77,3%
VAP –dagen	6,0%	6,3%	6,5%	7,4%	7,4%	7,6%	7,6%
Aanvullende verlofdagen (35+)	0,5%	0,5%	0,5%	0,4%	0,4%	0,3%	0,3%
Anciënniteitsverlof	0,6%	0,6%	0,6%	0,5%	0,5%	0,5%	0,5%
Totaal aantal uitbetaalde uren	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Bron Marleen Delaere van Familiehulp (Meerjarenbegroting Familiehulp)

Een laatste element in de prognose van Familiehulp is de evolutie van het aantal bruggepensioneerden. Men veronderstelt daarbij dat elk jaar 80% van alle medewerkers die 62 jaar of ouder zijn op brugpensioen zullen gaan. Wat betreft de kosten is aangenomen dat dit onder dezelfde voorwaarden blijft als nu het geval is. De dienst stelt vast dat de komende jaren en vooral vanaf 2017 het aantal bruggepensioneerden sterk zal stijgen. Bij een ongewijzigd beleid wordt de kost voor de organisatie, volgens de berekeningen, steeds groter, aldus volgens de berekeningen van Familiehulp.

Tabel 5.9 Aantal nieuwe bruggepensioneerden per jaar bij vzw Familiehulp – een prognose van de situatie 2013-2017

	Gezinszorg	Aanvullende thuiszorg
2013	79	34
2014	62	36
2015	80	44
2016	109	82
2017	118	77

Bron Marleen Delaere van Familiehulp (Meerjarenbegroting Familiehulp)

5.5 De verwachting van de private sector

5.5.1 De private diensten

Een aandachtspunt dat zowel vanuit de opdrachtgever als de private diensten wordt gesignaleerd is niet alleen het kostenverzwarende effect van de anciënniteitstructuur maar ook van de leeftijdsstructuur op zich, wat immers een impact heeft op de gepresteerde arbeidstijd (impact van de vrijstelling van arbeidsprestaties). In de Vlaamse subsidieregeling wordt geen (rechtstreekse) correctie voor anciënniteit en leeftijd in de financiering van het personeel teruggevonden.

Ter vergelijking, in de residentiële ouderenzorg¹⁰⁶ is de gesubsidieerde loonkost afhankelijk van de gemiddelde anciënniteit per kwalificatie (7 schalen voor de verpleegkundigen en 5 voor de verzorgenden). In de gehandicaptensector¹⁰⁷ wordt de gesubsidieerde loonkost van een personeelslid

¹⁰⁶ Handboek Residentiële ouderenzorg, beheer en beleid (VVSG, 2012)

¹⁰⁷ <http://www.vaph.be/vlafo/view/nl/779898-Personeelskosten.html>

in een residentiële voorziening bepaald door het aan zijn/haar functie gekoppelde barema en door de verworven anciënniteit.

Er bestaat immers een toename van het aantal medewerkers met leeftijdsgebonden verlofrechten. Voor deze toenemende groep medewerkers moeten vervangers worden gezocht. Als er niet voldoende uitgebreid kan worden door aanwerving van jonge werknemers, komen de resultaten onder druk te staan, aldus een aantal private diensten. De Vlaamse overheid houdt in de subsidiëring rekening mee met deze verlofrechten via de opname van de VAP-dagen in het urencontingent 'gelijkgestelde uren' en via de toelage werkdrukvermindering. De diensten menen dat dit de toenemende kost niet compenseert.

Maximum 5% van het urencontingent is gereserveerd voor deze gelijkgestelde uren. Deze grens kan echter in het kader van de VAP-dagen opgetrokken worden indien bewezen wordt dat de overschrijding te wijten is aan de VAP-dagen¹⁰⁸ en indien voorgelegd wordt dat de overschreden gelijkgestelde uren door vervangend personeel gepresteerd wordt bij de gebruiker. Tot op dat niveau kunnen VAP-dagen vergoed worden. Echter, onder gelijkgestelde uren verstaat men ook: de uren besteed aan de deelname aan de ondernemingsraad, de deelname aan het comité voor preventie en bescherming op het werk, aan syndicale verplichtingen, aan werkvergaderingen, aan wijkwerking, alsook de wachturen van de verzorgenden die kraamzorg verstrekken. Dit reserveert een groot stuk van deze gelijkgestelde uren. Daarnaast vervalt ook de bijdrage vanuit de gebruiker, gezien de gebruikersbijdrage uiteraard maar kan gelden voor gepresterde uren. Finaal verliest men aan deze uren, aldus de private diensten.

Daarnaast blijven de gemiddelde loonkosten van de diensten stijgen vanwege een wisselwerking van de lagere uitstroom (doelstelling VAP-dagen), maar ook omwille van de lagere instroom van het personeel (vanwege de beperkte groei van de diensten kent men een lagere instroom van de 'goedkopere' werkkrachten). De diensten geven aan dat vroeger de balans duidelijk zichtbaar was. De evenwichtige verhouding is momenteel zoek.

Een kernvraag zal dan ook zijn hoe en in welke mate het financieringsmechanisme met deze vergrijzingsproblematiek rekening kan houden. Deze pijnpunten worden in een volgend deel uitgebreid aangekaart. We trachten bovenstaande stellingen te objectiveren in hoofdstuk 11.

Tijdens een dialoog met de sector werd tevens het toenemend probleem van het ziekteverzuim op tafel gelegd. Ziekte-dagen staan voor niet-gepresteerde uren en worden vervolgens niet vergoed vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, als ook niet van de gebruiker. Ze vallen volledig ten laste van de dienst tot het einde van het gewaarborgd loon. Ziekte-dagen maken ongeveer 5% van alle uitbetaalde uren uit¹⁰⁹, wat een enorm volume is aan ongepresteerde, en dus ook niet-gesubsidieerde uren.

Ten slotte werd aangehaald dat de toegekende RSZ-vermindering beperkter wordt naarmate het loon stijgt. Het basistarief van de vermindering van de patronale bijdragen is immers een forfait tussen de 400 en 471 euro per kwartaal. De bijdragevermindering is omwille van zijn forfaitair karakter het belangrijkste voor de lagere lonen. De RSZ-bijdrage die de diensten moeten betalen stijgt echter elk jaar omwille van de anciënniteitsstijging. Hoe meer het personeel verdient, hoe lager de impact van de

---

¹⁰⁸ Hoe deze regelgeving (bewijzen dat dit te wijten is aan de VAP-dagen) toegepast kan worden, is niet echt duidelijk.

¹⁰⁹ Bron: VVDG, 2011

lastenverlaging, althans relatief gezien ten opzichte van de reële kostprijs. We kunnen dit illustreren aan de hand van cijfers van de VVDG (2011), althans wat betreft de evolutie van de RSZ-vermindering voor de 6 grootste diensten. In nominale termen bleef dit stabiel. In reële termen zakt de omvang van deze tussenkomst overheen de jaren, omdat de kostprijs stijgt omwille van anciënniteit, leeftijd, inflatie, VIA-onderhandelingen,...

5.5.2 De vakbond

Ook de vakbonden ACV en ABVV erkennen dat leeftijd en anciënniteit factoren zijn met financiële gevolgen voor de private thuiszorgdiensten. Het ABVV gaf enerzijds aan dat de VAP-dagen noodzakelijk zijn om oudere werknemers langer aan het werk te houden. Anderzijds dient men echter voldoende personeel te vinden om de afwezigheden op te vangen. Een eerste stap tot een oplossing voor deze problematiek is het objectiveren van de impact van leeftijd en anciënniteit op de kostprijs van het personeel.

Het ABVV is voorstander om de financiering van de VAP-dagen te individualiseren, naargelang de werkelijke impact van de leeftijd op de dienst. Dit wordt geprefereerd boven de enveloppefinanciering.

Omtrent deze problematiek wordt door het ACV gesignaleerd dat de werkgevers voorstander zijn om de gunstige verlofregeling (VAP-dagen) niet alleen te linken aan de leeftijd, maar ook aan de anciënniteit zodat een zekere rem gezet wordt op de gunstige verlofregeling (VAP-dagen). Enkel zij met voldoende anciënniteit komen dan in aanmerking.

Het ABVV is vragende partij van een simulatie van de impact van de leeftijd naar de nabije toekomst toe. Wanneer wordt het piekpunt en het kantelpunt bereikt en wanneer verwacht men een daling? Er wordt naar de nabije toekomst toe immers een belangrijke uitstroom verwacht van werknemers met een hoge anciënniteit en leeftijd. Het totaal pakket aan VAP-dagen zou bijgevolg in de tijd dalen.

Daarnaast verwachten de vakbonden van dit onderzoek dat het transparantie brengt in de complexe regelgeving. Daarbij wordt verwacht de eventuele onderfinanciering te objectiveren. De resultaten van het onderzoek worden meegenomen naar de volgende VIA-onderhandelingen. Het is een administratief kluwen en een duidelijk overzicht van de financieringsstromen zou dit kunnen doorgronden en verhelderen.

Ook naar registratie en monitoring van financiële gegevens toe is de vakbond voorstander om de diensten bepaalde verplichtingen op te leggen. De beschutte werkplaatsen, bijvoorbeeld, worden al jaren door het departement WSE geanalyseerd op basis van de bestaande gepubliceerde jaarrekeningen. Elke organisatie ontvangt in deze sector jaarlijks een financieel overzicht, waarbij men zich kan positioneren tegenover de sector. De bank Belfius doet dit bijvoorbeeld ook al jaren voor de ziekenhuizen en de residentiële ouderenzorg. De vraag wordt gesteld waarom dergelijke financiële analyses tot op heden ontbreken in de thuiszorg. Een van de redenen die wordt aangehaald is de verschillende invulling van de registratie van deze financiële gegevens. Het jaarlijks kunnen opvolgen en monitoren wordt als waardevol aanschouwd gezien het een meerwaarde kan betekenen voor de VIA-akkoorden, alsook kan men tijdig bijsturen indien nodig. Het effect van nieuwe afspraken op de financiële structuur van de diensten kan bovendien aan de hand van de registratie op voorhand gesimuleerd worden.

Een voorbeeld dat werd aangehaald, is de gefragmenteerde financiering van de VAP-dagen (gelijkgestelde uren, toeslag werkdrukvermindering, via sociale Maribel,...). Op het moment van dit akkoord had men geen data (impact op de kostprijs) om zich op te baseren. Het akkoord is deels afgesloten zonder dat men zich de impact van de maatregel realiseerde. Dit geldt tevens voor de latere afspraken die men maakt rond de vergoeding van de VAP-dagen en andere sociale voordelen.

Het ABVV is voorstander van meer samenwerkingsverbanden van de kleinere openbare diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg. Het levert immers meer expertise, financiering en inzichten op, alsook kan een globale visie ontwikkeld worden. De fragmentatie van een 100-tal kleinere diensten houdt de professionalisering gedeeltelijk tegen.

Ten slotte wordt aangekaart dat het doelmatig gebruik van de dienstencheque in de thuiszorg dient uitgeklaard te worden. De aanvullende thuiszorg wordt immers uitgehold door dit goedkoper alternatief. De vakbonden onderstrepen de verschillen in doelstellingen en in dienstverlening tussen de dienstencheque en de aanvullende thuiszorg. De verschillende loon- en arbeidsvoorwaarden worden bovendien een punt van kostprijs en komen alsmaar meer onder druk te staan. Momenteel wordt het deficit van de dienstencheque-activiteiten binnen PC 318.02 alsmaar groter. Dit heeft tevens een impact op de financiële leefbaarheid van de thuiszorgdiensten. Deze discussie ligt echter buiten het bestek van dit onderzoek.

5.6 De verwachting van de openbare sector

Een stakeholdersdialoog met de openbare sector bracht volgende opmerkingen naar boven.

Gezien de VAP-dagen (vrijstelling van arbeidsprestaties) op federaal niveau toegekend zijn aan de social-profit (VIA), gelden deze dagen ook voor het personeel binnen de private woonzorgcentra. De federale overheid koos ervoor deze verlofregeling door te trekken naar alle gesubsidieerde diensten binnen deze sector. Bijgevolg gelden deze voordelen ook voor de openbare woonzorgcentra.

Deze discrepantie tussen de openbare woonzorgcentra en de openbare thuiszorgdiensten is, naar de toekomst toe niet meer leefbaar, althans een aantal stakeholders. Ook de discrepantie tussen de openbare en de private thuiszorgdiensten naar verlof toe, wekt toekomstige problemen op wat betreft de aanwerving. Het personeel in de openbare thuiszorg kan namelijk een gunstigere verlofregeling verkrijgen door over te stappen naar de (openbare of private) woonzorgcentra of naar een private thuiszorgdienst, waar men immers nagenoeg dezelfde functie uitvoert. Men vraagt zich af of de openbare thuiszorgdiensten op dat vlak nog concurrentieel kunnen zijn, gezien de sector geconfronteerd wordt met een lagere instroom en een hogere uitstroom.

Daarnaast haalt de openbare sector aan dat de GESCO's niet of amper gesubsidieerd worden vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, waardoor ongeveer 50% van de kostprijs van GESCO-personeel niet gedekt wordt. De GESCO's zijn namelijk in het verleden niet geregulariseerd, ook al werd dit ooit in het regeerakkoord neergeschreven. Dit ondermijnt logischerwijze de financiële draagkracht van de diensten.

5.7 Een eerste overzicht van de financieringsproblemen van de diensten

Het theoretisch kader en het stakeholdersdialoog brengt ons tot een eerste overzicht van de financieringsproblemen van de diensten. De eerste vijf elementen worden in het analyseluik van dit rapport aangekaart.

- Complexiteit van de regelgeving, behoefte aan vereenvoudiging.
- Gedifferentieerde behandeling tussen de openbare en private diensten wat betreft de reguliere subsidiëring en de VAP-dagen.
- Impact van de anciënniteit.
- Impact van de leeftijd op de kostprijs en de prestaties.
- Harmonisatie arbeiders-bediendenstatuut.
- Impact van de nieuwe bijdrageregeling op de financiële leefbaarheid van de diensten.
- Wijziging van het gebruikersprofiel.
- De productiviteit van de doelgroepwerknemers.

DEEL 2
HET ANALYSELUIK

Hoofdstuk 6.

Constructie van een minimale dataset voor de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg

Dit hoofdstuk vertaalt het theoretisch aspect van het financieringsmechanisme naar een geconcretiseerde en cijfermatige beschrijving van het financieel evenwicht en de structuur van de openbare en de private diensten. Een eerste stap in de analyse is het verzamelen van relevante data. Dit hoofdstuk beschrijft deze zoektocht en de uiteindelijke constructie van een 'minimale dataset' met zijn sterktes en (boekhoudkundige) beperkingen.

6.1 Bronnen

Door de aard van de subsidiëring hebben de boekhoudkundige gegevens geen belang voor de subsidiebepaling. De jaarrekeningen worden immers niet gebruikt als controlemiddel. Financiële gegevens kunnen echter wel een eerste blik werpen op de rentabiliteit en solvabiliteit, de kosten en ontvangsten per uur, alsook het aandeel van de reguliere subsidies en de omvang van de personeelskosten in zijn geheel.

Bij het verzamelen van de nodige gegevens werd zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande databanken (register), hoofdzakelijk beschikbaar bij verschillende overheidsdiensten. Daarvoor werd onder meer de Bel-first (2010) en het Agentschap Binnenlands Bestuur (2010) geconsulteerd. Deze boekhoudkundige gegevens werden aangevuld met data van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid meer bepaald vanuit de administratieve databank Vesta (2011-2012) en de financiële verslagen (2011), wat meer gedetailleerde boekhoudkundige gegevens bevat.

In laatste instantie deden we beroep op de diensten. Een bevraging werd rond gestuurd met betrekking tot de registratie van de leeftijd en anciënniteit van het personeel anno 2011.

Wat betreft de interpretatie van boekhoudkundige gegevens dient men volgende opmerkingen mee te nemen. De boekhouding geeft de financiële situatie weer van een organisatie over een volledig boekjaar. Investerings- en uitzonderlijke kosten en opbrengsten kunnen in feite het resultaat eenmalig beïnvloeden. Enige voorzichtigheid daaromtrent is geboden. De cijfers bieden een indicatie van de orde van grootte van de kosten, ontvangsten en het winst/verliescijfer van de diensten voor een bepaald jaar. De totale kostenzijde van de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg wordt echter hoofdzakelijk gevormd door de personeelskosten, waardoor het resultaat minder beïnvloedbaar is door indirecte kosten en eventuele uitzonderlijke factoren (grote investeringen, waardeverminderingen,...). We nemen aan dat externe factoren maar een beperkte impact op het resultaat hebben.

Een tweede element is het moment waarop de kosten en opbrengsten in de boekhouding worden opgenomen. De diensten ontvangen voor het luik gezinszorg per kwartaal voorschotten op het subsidiebedrag waarop ze recht hebben. De voorschotten voor de prestaties worden berekend op het jaarbedrag van het jaar N-1 (dus de subsidievoorschotten van 2012 zijn gebaseerd op de prestaties van 2011). De voorschotten voor de omkadering en de toeslagen worden berekend op basis van subsidies van jaar N-2 en worden samen met het 3de voorschot uitbetaald. Op die manier ontvangen de diensten

ongeveer 90% van de subsidies (als voorschot) in het jaar waarop de gepresteerde uren betrekking hebben. Na afloop van het werkjaar berekent het Agentschap Zorg en Gezondheid de subsidie waarop de diensten recht hebben voor het volledige werkjaar. De diensten moeten daarvoor alle gegevens van dat werkjaar doorsturen naar Vesta. Een eerste saldo wordt berekend op het einde van het werkjaar en uitbetaald na afloop van het begrotingsjaar. Een tweede saldo wordt berekend in mei van N+1 en vervolgens uitbetaald in juli.

De diensten ontvangen voor het luik aanvullende thuiszorg elk kwartaal maximaal 22,5% van de totale subsidie-enveloppe waarop ze recht hebben. De voorschotten worden berekend op de toegewezen VTE logistiek personeel, GESCO-personeel en doelgroepwerknemers van het jaar N-1 en worden uitbetaald voor het einde van de tweede maand van het kwartaal waarop ze betrekking hebben. De toeslagen worden meestal met het voorschot van het derde kwartaal uitbetaald, behalve de toeslagen van de gepresteerde meerlingenhulp, dat mee uitbetaald wordt met het uiteindelijke saldo. Het resterende saldo wordt in jaar N+1 uitbetaald.

Deze laatste schijf wordt vervolgens niet gerealiseerd in het boekjaar waarop de subsidies betrekking hebben. Het saldo wordt immers pas in jaar N+1 effectief uitbetaald. De boekhouding houdt met deze toekomstige inkomsten wel rekening, zoals ook de commissie boekhoudkundige normen voorschrijft. Aan de hand van parameters ramen de diensten het subsidiebedrag waarop ze recht hebben. Deze inschatting wordt in het jaar N ingeboekt als een vordering op de subsidiërende overheid. Ook de inkomsten van de sociale Maribel (en andere subsidiebronnen) worden geraamd en in het desbetreffende boekjaar opgenomen in de resultatenrekening. Deze boekingswijze wordt zowel door private als openbare diensten toegepast¹¹⁰. De boekhouding zou vervolgens de realiteit moeten weerspiegelen en bijgevolg gekoppeld kunnen worden met de administratieve data uit Vesta (gepresteerde uren, tewerkstellingsgegevens, subsidiebedragen,...).

6.1.1 De gepubliceerde jaarrekening

Zowel de private als de openbare thuiszorgdiensten moeten hun jaarrekening, alsook de relevante resultatenrekeningen, jaarlijks bezorgen aan het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid (VAZG). Voor de private diensten kunnen die jaarrekeningen elektronisch opgevraagd worden via de 'Bel-first', wat de verwerking sterk bevordert.

6.1.1.1 BEL-FIRST

Bel-first staat voor 'Financial Reports and Statistics on Belgian and Luxembourg Companies'. Het bevat een exhaustief overzicht van alle neergelegde jaarrekeningen van Belgische bedrijven. Alle posten van de balans, resultatenrekening, toelichting en sociale balans zijn opgenomen. Op basis van het KBO-nummer (ondernemingsnummer) werden 18 gepubliceerde jaarrekeningen van de private diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg uit 2010 geselecteerd. De rekeningen van de openbare diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg kunnen niet via dit kanaal geconsulteerd worden. Hun jaarrekening werd via een andere weg verzameld (zie 6.1.2).

De gepubliceerde jaarrekening bevat heel wat informatie. Het bevat de kosten van de realisatie van de thuiszorg en de opbrengsten die de diensten in het kader van hun activiteiten verwierven, hetzij uit de

---

¹¹⁰ Dit melden verschillende (grotere) private en openbare diensten. Mogelijk past echter niet elke openbare dienst bovenstaande boekingsmethode toe (opmerking François Boddaert van IMSIR).

thuiszorg zelf, hetzij uit andere bronnen. Het onderscheid tussen de prestaties aan klanten en andere opbrengsten is daarbij beschikbaar.

De gepubliceerde jaarrekening bevat aldus meer dan alleen de financiële gegevens afkomstig van de dienst gezinszorg en aanvullende thuiszorg. Vooral de grotere private organisaties bieden een resem van verschillende diensten aan die buiten de erkenning gezinszorg en aanvullende thuiszorg vallen, zoals schoonmaakhulp via de dienstencheque, maaltijdbedeling, minder mobiele centrale (MMC), voetverzorging, oppas aan zieke kinderen,... Het is een consolidatie, of samenvoeging van de financiële gegevens van alle activiteiten binnen de organisatie. De Bel-first gegevens bieden in eerste instantie een zicht op de rentabiliteit van de ganse organisatie en niet op dat van het niveau van de erkenning. Om de financiële gegevens van de dienst gezinszorg en aanvullende thuiszorg te kennen, dienen we de relevante kosten en opbrengsten uit te zuiveren van de globale geconsolideerde jaarrekening. Hiervoor moet men terugvallen op de analytische boekhouding. Dit detail, meer bepaald de resultatenrekening van de verschillende activiteitencentra, is echter niet publiek voor handen, maar werd uiteindelijk via het Agentschap Zorg en Gezondheid verkregen (zie infra).

Toelichting activiteitencentrum

Een activiteitencentrum is een entiteit binnen de organisatie die instaat voor een groep van afzonderlijke taken of activiteiten. Dit impliceert dat er per activiteitencentrum een afzonderlijke boekhouding moet opgesteld worden. Dit is evenwel niet verplicht en behoort tot de analytische boekhouding. Mogelijk wordt een activiteitencentrum bijgehouden voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg apart. Mogelijk wordt dit ook samen genomen, of zelfs onder een ruimere noemer geplaatst, zoals dat van de 'thuiszorgdiensten'.

6.1.1.2 HET AGENTSCHAP BINNENLANDS BESTUUR

a) De beschikbaarheid

De publieke financiële rapportage van de OCMW's in Vlaanderen is beperkt tot de geglobaliseerde jaarrekening van alle activiteiten binnen het OCMW, en dat kunnen er heel wat zijn. Het rekenstelsel van de OCMW's laat echter toe om dit ook naar de verschillende functies en activiteiten(-centra) te bekijken. We zijn immers naar een groter detail op zoek dan het geconsolideerde cijfer van alle activiteitencentra binnen het OCMW, meer bepaald naar de financiële gegevens van de activiteitencentra die toebehoren tot de erkenning. Dit bleek geen eenvoudige opdracht te zijn.

Een opdeling van de OCMW-rekeningen naar activiteitencentra werd uiteindelijk gevonden via een contactpersoon¹¹¹ van het VIPA die de ruwe cijfers van het Agentschap Binnenlands Bestuur (2010) eerder ontving in het kader van de financiering van de residentiële ouderenzorg. Deze contactpersoon heeft in het verleden een programma ontwikkeld dat deze ruwe gegevens (hoofdzakelijk) automatisch kan omzetten naar bruikbare financiële informatie. Zo hebben ook wij de relevante gegevens van het Agentschap Binnenlands Bestuur geselecteerd en verwerkt. De enige belemmering hierna bestond uit het selecteren van de relevante activiteitencentra. 72 openbare thuiszorgdiensten konden via dit kanaal nader bekeken worden.

Naast de openbare diensten verbonden aan een OCMW, bestaan nog een aantal gemeenten die zich voor de uitbating van een dienst gezinszorg en aanvullende thuiszorg hebben georganiseerd onder een

---

¹¹¹ Met dank aan Nico Vermeiren, financieel analist, werkzaam bij het VIPA

andere rechtspersoon (een publiek rechtelijke of andere vereniging, een gemeentebestuur,...). In totaal waren anno 2011 reeds zeven dergelijke diensten actief. Ook zij worden opgenomen onder de noemer 'openbare dienst'. De financiële gegevens van deze zeven diensten zijn echter niet beschikbaar via de Bel-first (het zijn geen private ondernemingen), noch konden we erover beschikken via het Agentschap Binnenlands Bestuur. De financiële gegevens van de grotere openbare diensten werden aan de hand van een bijkomende bevraging verzameld.

b) Interpretatiemoeilijkheden

We vermeldden reeds dat we enige belemmeringen ondervonden bij het selecteren van de relevante activiteitencentra in de analytische boekhouding. De code die het OCMW aan elk activiteitencentrum toekent bleek niet consistent toegepast te zijn. De thuiszorgdiensten vallen (bijna) alle onder een activiteitencentrum met als beginnummer '84', maar bij verder detail bleken de genummerde categorieën onderling naar inhoud niet overeen te stemmen. Onder meer werd opgemerkt dat bijvoorbeeld ook kinderopvang hieronder geclassificeerd wordt, aldus een resem van (zorg)activiteiten. Activiteitencentra selecteren op de code bleek een onhaalbare kaart te zijn. Er werd uiteindelijk geopteerd om op basis van de omschrijving het activiteitencentrum al dan niet op te nemen, waardoor de selectie aldus manueel verliep. Ook het VIPA selecteert de woonzorgcentra op naam van de voorziening. Vervolgens werd aan elk relevant activiteitencentrum een categorie toegekend. Zo kreeg de activiteit 'gezinszorg en aanvullende thuiszorg' een eigen label, alsook de subactiviteiten 'gezinszorg' en 'aanvullende thuiszorg' indien de financiële gegevens van deze activiteiten apart worden bijgehouden. Wij hanteerden hier de onderverdeling die ook in de regelgeving van deze diensten wordt gehanteerd en waaromtrent aparte regels bestaan. Het valt dan ook op dat dit onderscheid niet gestandaardiseerd is doorgetrokken naar de analytische boekhouding wat de rapportage naar de functionele overheden bemoeilijkt en de bruikbaarheid van deze financiële boekhouding reduceert. Dit probleem stelt zich ook voor andere werksoorten. Een meer doorgedreven gestandaardiseerde rubricering, minstens naar de werksoorten die elders worden gehanteerd, is dan ook wenselijk naar de toekomst.

Het indelen van de beschreven activiteitencentra in een bepaalde categorie bleek echter niet evident te zijn. De OCMW's kennen immers zelf een benaming aan de activiteitencentra toe.

Enkele voorbeelden:

- Gezinszorg werd (vermoedelijk) onder meer omschreven als 'thuiszorgvoorziening, thuiszorgdienst, gezins- en bejaardenhulp, gezinsvoorziening, extramurale diensten,...'. Het is daarbij niet duidelijk wat de begrippen precies omvatten.
- Een OCMW gaf onder meer de naam 'poetsdienst' en 'schoonmaakservice' aan twee activiteitencentra. Wat is het verschil? Behoort een van deze activiteiten tot de dienstencheque-activiteiten en de andere tot de aanvullende thuiszorg? Mogelijk gaat het ook over een niet-erkende poetsdienst dat buiten de gesubsidieerde 'aanvullende thuiszorg' valt. Het is niet eenduidig.
- Naast een activiteitencentrum 'gezinszorg en aanvullende thuiszorg' wordt bijvoorbeeld binnen één OCMW, ook een activiteitencentrum 'poetsdienst' gevonden. Bestaat eerstgenoemde activiteitencentrum (AC) alleen uit gezinszorg? Is het tweede AC een dienstencheque-onderneming? Gaat het om een niet-erkende poetsdienst?

- De OCMW's onderscheiden in hun rekeningen soms een AC 'gezinszorg' en een AC 'poetsdienst'. We merken dat het niet altijd over het luik gezinszorg en het luik aanvullende thuiszorg gaat. Af en toe zit de erkende dienst gezinszorg en aanvullende thuiszorg onder AC 1 en de niet-erkende poetsdienst in AC 2. Dit onderscheid is zeer zelden duidelijk, maar kon bijvoorbeeld in de financiële verslagen (zie verder) opgemerkt worden. Wellicht neemt men de aanvullende thuiszorg op onder hetzelfde activiteitencentrum als gezinszorg, gezien de beperkte gesubsidieerde omvang van de aanvullende thuiszorg binnen de openbare sector.
- Een aantal OCMW's brengen de resultaten van de gesubsidieerde en de niet-gesubsidieerde of de niet-erkende 'poetsdienst' onder één activiteitencentrum samen (zie analyseluik). Daarbij is het luik aanvullende thuiszorg niet meer afgezonderd te analyseren.
- Wat omvat het activiteitencentrum 'thuiszorgdiensten'? Bevat het alle activiteiten van de thuiszorgdienst, zoals ook de dienstencheque, of enkel de reguliere activiteiten, met name gezinszorg en aanvullende thuiszorg?
- Af en toe worden de begrippen veel ruimer omschreven dan hetgeen ze in feite willen aangeven (bv. de term 'thuiszorgdienst' hanteren als het de activiteit gezinszorg betreft). Dat men het toch over de activiteit gezinszorg heeft, werd ontdekt door het detail van de rekeningen te bekijken (aan de hand van bv. de financiële verslagen).
- Wat betekent het AC 'thuiszorgdiensten', als ook de activiteitencentra gezinszorg en schoonmaakhulp apart worden bijgehouden? Gaat het om een bundeling van de cijfers (bv. gezinszorg, schoonmaakhulp en dienstencheque samen)? Gaat het over een restcategorie?
- Nog maar weinig openbare diensten hanteren de nieuwe terminologie 'gezinszorg en aanvullende thuiszorg', ook al is deze benaming sinds het Woonzorgdecreet van toepassing. Vaak wordt nog steeds de oude benaming 'gezins- en bejaardenhulp' als term genoteerd. Enkele diensten hanteren deze term als ze het hebben over 'gezinszorg', andere als ze de ganse dienst gezinszorg en aanvullende thuiszorg beogen. Dit scheidt verwarring.

Een correcte opdeling bleek bijgevolg niet altijd even evident te zijn. We hebben getracht de activiteitencentra zoveel mogelijk in een correcte categorie in te delen, ook al kan niet eenduidig gesteld worden dat ze vergelijkbaar zijn. Er moet aldus rekening gehouden worden met een zekere foutmarge, hoewel we die zoveel mogelijk geminimaliseerd hebben. We spreken bijgevolg over een raming en deze raming moet met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. De dubbelzinnige rubricering van de activiteiten maakt de interpretatie van de gegevens op het niveau van de deelactiviteiten moeilijk, maar kan misschien beter gebeuren op het geaggregeerde niveau. Maar ook daar is het onduidelijk of geen andere activiteiten (bv. dienstencheque¹¹²) ingeslopen zijn/waren in de beschouwde rubrieken.

Het verzamelen van deze gegevens bracht een aantal bijkomende opmerkingen naar boven.

1. De subsidies en andere inkomsten die de private thuiszorgdiensten van de overheden ontvangen worden geboekt onder de rekening 73 'Lidgeld, schenkingen, legaten en subsidies'.

---

¹¹² In theorie kent de dienstencheque een aparte entiteit en bijgevolg ook een aparte boekhouding. Echter, gezien de selectie gebaseerd is op een "benaming", kan evenwel de dienstencheque zijn opgenomen onder de noemer 'poetshulp of schoonmaakhulp'.

De openbare thuiszorgdiensten boeken de verkregen subsidies onder de 74-rekening 'Overige opbrengsten'.

2. De 70-rekening 'omzet' bevat hoofdzakelijk de klantenbijdragen. Ter vergelijking, in de residentiële ouderenzorg bevat de 70-rekening heel wat meer dan alleen de ligdagprijs. Ook de dagforfaits en andere tussenkomsten van het RIZIV komen op deze rekening terecht. Er wordt een verschillend boekhoudkundig beleid tussen beide welzijnssectoren gehanteerd.
3. Een automatisering van de groepering van subrekeningen is niet mogelijk. De rekeningen bevatten veel ruis omdat de OCMW's vrij zijn om vanaf een bepaald 'digit' zelf het rekeningnummer te bepalen. We beperken ons in de databank tot de opname van twee-digit rekeningnummers. Zo was een opname van het detail van de rubriek '74 – andere bedrijfsopbrengsten', opgesplitst naar subsidiebron, niettegenstaande een zeer interessant gegeven, bijgevolg niet mogelijk.
4. Soms wordt de gemeentelijke bijdrage verkeerdelijk onder de 70-rekening (omzet) geboekt, en niet onder het daarvoor bestemde rekeningnummer 794 'Onttrekking aan de gemeentelijke bijdrage'. Het zijn correcties die we in de 'datacleaning' hebben aangepast.

We trachtten aan de hand van de 'financiële verslagen' (een volgende bron van financiële gegevens) een antwoord te vinden op bovenstaande interpretatiemoeilijkheden.

Wij ontdekken hier een krachtig rapporteringsinstrument maar dit wordt onbruikbaar als de rubricering niet meer gestandaardiseerd verloopt. In zijn verantwoordingsplicht hebben deze openbare besturen er alle belang bij dat dit meer zorgvuldig gebeurt, ook bij andere werksoorten.

6.1.2 Financiële verslagen van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

Het VAZG beschikt over waardevolle bronnen van informatie over de diensten, maar ook hier wordt er nog ruimte voor verbetering gevonden.

Het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid (VAZG) vraagt jaarlijks bij de erkende diensten de (gepubliceerde) jaarrekening op, alsook de individuele resultatenrekeningen van de relevante activiteitencentra. Daarnaast dient een erkende dienst een subsidielijst op te maken. Deze subsidielijst bevat alle verkregen subsidies (niet alleen vanuit Welzijn, maar tevens van overige overheden), met vermelding van de subsidieverlener en het doel van de subsidie.

Dit alles wordt per erkende voorziening opgevraagd. Een 'erkende voorziening' is bijvoorbeeld een dienst gezinszorg en aanvullende thuiszorg of een dienst logistieke hulp. Verder signaleert het VAZG in de begeleidende uitleg van het financieel verslag dat een aparte resultatenrekening van het activiteitencentrum gezinszorg én activiteitencentrum aanvullende thuiszorg dient opgeleverd te worden. Dit blijkt niet steeds opgevolgd te worden, hoofdzakelijk door de openbare diensten. Met het oog op controle op de rentabiliteit van beide subactiviteiten, en rekening houdend met een compleet verschillende subsidieregeling, wordt het de diensten echter wel aanbevolen dit onderscheid aan te houden in de analytische boekhouding. Evenals is dit waardevolle beleidsinformatie op macroniveau.

De financiële verslagen worden op elektronisch, maar niet bewerkbaar formaat (PDF, scan,...) aangeleverd. In het kader van dit project hebben wij tot een bepaald detailniveau de verslagen in een elektronische, werkbare dataset (Excel) opgenomen. Ook wat deze administratieve bron betreft kwamen wij tal van interpretatieproblemen tegen. De evaluatie van de kwaliteit van de financiële verslagen is tweeledig. Enerzijds is de rapportage van de private diensten duidelijk en bruikbaar voor analyse. 14 van de 20 diensten leverden een duidelijke resultatenrekening op van gezinszorg enerzijds

en aanvullende thuiszorg anderzijds. Daarbij werd steeds de gepubliceerde jaarrekening toegevoegd, alsook een min of meer gedetailleerde subsidielijst. De ontbrekende gegevens hebben voornamelijk betrekking op de kleinere private diensten, zodat desondanks een betrouwbare analyse voor het gros van de (private) sector gemaakt kon worden.

Eerdere geconsulteerde OCMW-rekeningen riepen reeds heel wat interpretatieproblemen op. We zochten vervolgens duidelijkheid in de ingediende 'financiële verslagen'. Wat het VAZG momenteel in bezit heeft van de openbare diensten, is hoofdzakelijk een samenraapsel van allerlei documenten, soms zeer gedetailleerd, maar daarom niet meer overzichtelijk, soms ook zeer summier. Naar verwerking toe brengt dit een zekere tijdsinvestering met zich mee. We spreken immers over een 100-tal diensten. Elke dienst presenteert zijn cijfers op een eigen, al dan niet op een gebruiksvriendelijke en voor interpretatie vatbare wijze. De problemen en de remedie die wij boven signaleerden omtrent de jaarrekening bij het Agentschap Binnenlands Bestuur zou ook deze rapportage kunnen stroomlijnen en verbeteren, aangezien het reeds op een analytisch niveau zit.

De gegevens uit de financiële verslagen werden letterlijk overgenomen zoals het door de diensten geregistreerd en doorgegeven werd. Af en toe werd een correctie toegepast, zodat de financiële gegevens op een eenduidige manier geanalyseerd konden worden. Deze correcties zijn de noodzakelijke codering van de gegevens, die ook 'editing' en 'data-cleaning' toelaat. Het speelt voor zich dat deze interpretatie gebaseerd is op de beschikbare informatie en best ook teruggekoppeld wordt aan de diensten zelf. Dit zou kunnen gebeuren bij een volgende invulling van dergelijke databank voor een volgend jaar.

De reeds geconstateerde interpretatieproblemen kunnen we helaas doortrekken naar de evaluatie van de bruikbaarheid van de financiële verslagen van de openbare diensten. Het is nog steeds niet eenduidig wat de perimeter van de opgegeven activiteitencentra is. Door echter de subsidielijst, alsook het grootboek (soms werd dit detail meegegeven) te consulteren, werd voor verschillende openbare diensten stilaan duidelijker wat het activiteitencentrum werkelijk bevat. Dit kon alvast een deel van de interpretatiemoeilijkheden reduceren. Na verwerking bevat de dataset financiële gegevens van 46 openbare diensten, met een opdeling naar werksoort (gezinszorg – aanvullende thuiszorg)¹¹³.

Vergelijking data Binnenlands Bestuur en de financiële verslagen (VAZG)

De twee databanken bevatten 68 gemeenschappelijke OCMW-diensten. Daarvan leveren 39 openbare diensten dezelfde activiteitencentra op aan het Binnenlands Bestuur, als aan het VAZG. 18 openbare diensten leveren een meer gedetailleerde boekhouding aan het VAZG.

Het vastleggen van een uniforme benadering van een analytische boekhouding zou naar de toekomst toe een waardevolle bijdrage kunnen betekenen, wat betreft de verwerking van financiële gegevens van de sector. Deze dient ook gestroomlijnd te worden met de boekhoudkundige registratie voor het Agentschap Binnenlands Bestuur, waarop heel wat OCMW's zich overigens baseren om hun rekeningen aan het VAZG op te stellen.

---

¹¹³ Indien bij de aanvullende thuiszorg nog diverse deelactiviteiten onderscheiden blijven, elk met een aparte regeling, zou dit ook verder op dat detail moeten geregistreerd worden. Verder wordt duidelijk dat de aanvullende thuiszorg vooral is terug te brengen tot de schoonmaakhulp (de vroegere 'poetsdienst').

De geconstateerde problemen binnen deze dataset waren (voornamelijk van toepassing op de rapportering van de openbare diensten):

1. We constateerden voorheen reeds dat het niet altijd duidelijk is wat de perimeter van het activiteitencentra is. De onduidelijkheid blijft gedeeltelijk aanwezig, ondanks de consultatie van een tweede bron.
2. De toekenning van de indirecte kosten aan de specifieke activiteitencentra blijkt onnauwkeurigheden te bevatten.
  - a. We observeren in een aantal dossiers dat de totale bedrijfskosten van het activiteitencentrum aanvullende thuiszorg niet meer dan de personeelskosten bevatten. Men kent kennelijk geen andere, directe of indirecte kosten toe (administratiekosten, infrastructuur, energiekosten,...). Een 4-tal openbare diensten noteerden dit ook expliciet in de rapportage. Zo formuleerde een OCMW het volgende: 'Er is geen doorrekening van indirecte kosten naar het betreffende activiteitencentrum. Dit houdt in dat er geen doorrekening gebeurt voor administratiekosten van secretariaat, politieke mandaten, loonadministratie, noch van huisvestingskosten en diverse kosten'. De indirecte kosten worden op het activiteitencentrum van de 'algemene werking' van het OCMW geboekt. Interne facturatie is mogelijk maar wordt tevens niet altijd toegepast. Omtrent de toekenning van indirecte kosten zijn immers geen wettelijke verplichtingen opgelegd.
  - b. Andere diensten passen de verdeling van de indirecte kosten dan weer wel toe aan de hand van een verdeelsleutel. De gehanteerde verdeelsleutel kiezen de diensten zelf en kan sterk uiteenlopen (aantal uren, aantal VTE,...). De personeelskosten bepalen echter het gros van de totale (directe) kosten van het activiteitencentrum, waardoor de impact van de toewijzing van de indirecte kosten op het resultaat beperkt lijkt te zijn, tenzij er ook personeelskosten moeten versleuteld worden.
  - c. Niet alleen de toewijzing van indirecte kosten wordt af en toe als een probleem ervaren, ook (het ontbreken van) de toewijzing van directe kosten roept vragen op. Concreet betekent dit dat de personeelskosten van een dienst (aanvullende thuiszorg) af en toe ontbreken in de rapportering van de resultatenrekening. Dit roept vragen op over de correctheid van de verdeling van de indirecte en zelfs directe kosten. We weten vervolgens niet altijd exact wat we observeren (zie boekhouding van de koepelorganisaties, infra).
  - d. Een andere situatie is het ontbreken van de ontvangsten vanuit de klantenbijdrage in de resultatenrekening. Bij drie diensten kon langs de ontvangstenzijde alleen de subsidies geobserveerd worden. De gebruikersbijdrage werd niet geregistreerd (70-rekening). In één geval gaat het om een koepelorganisatie dat het volgende noteert: 'Naast de verrichtingen op het niveau van de koepelorganisatie gebeuren er ook nog verrichtingen door de regionale diensten, zoals het innen van de cliëntbijdrage en de loonkosten van de verzorgende in dienst van het eigen OCMW'. Deze manier van werken en registreren ondersteunt alvast de standaardisatie van de rapportage niet, wat de correctheid van de analyse van de openbare sector aantast. Deze diensten worden dan ook niet opgenomen in de analyse, waardoor helaas de exhaustiviteit van onze databank verkleint.
3. Een drietal private diensten boeken de subsidies (73-rekening) op de omzet-rekening (70-rekening), wat niet consistent is met de gebruikelijke boekhoudkundige methode. Dit werd uiteindelijk in de databanken gecorrigeerd.

4. Contaminatie van andere activiteiten binnen het activiteitencentrum gezinszorg en aanvullende thuiszorg komt voor. De resultaten van de dienst gezinszorg en aanvullende thuiszorg worden niet altijd apart geregistreerd. Eén OCMW-dienst gaf aan dat onder het activiteitencentrum van de 'poetsdienst', ook de klusjesdienst (hoort eveneens bij de aanvullende thuiszorg), alsook de maaltijdbedeling valt (hoort in principe niet thuis binnen de erkenning).
5. De meeste openbare diensten ontvangen, vanwege de verlieslatende activiteit, een gemeentelijke bijdrage, maar ze registreren deze "subsidie" op twee manieren. Het resultaat wordt soms voor de resultaatsverwerking en af en toe naderhand gecorrigeerd voor de gemeentelijke bijdrage. Het uiteindelijke resultaat werd voor dit onderzoek gecorrigeerd voor deze gemeentelijke tussenkomst, zodat het resultaat op een eenduidige manier geanalyseerd kon worden.¹¹⁴
6. Het VAZG vraagt jaarlijks, naast de resultatenrekeningen, ook een subsidielijst op van alle subsidieverleners, het subsidiebedrag en het doel van de subsidie. Vaak wordt echter alleen de subsidies vanuit Welzijn opgegeven, zodat we niet altijd over de subsidies vanuit andere beleidsniveaus beschikken. We stellen voor de diensten een aantal voorbeeldcategorieën als basis voor te leggen, zodat ze minder geneigd zijn alleen aan de subsidies vanuit Welzijn te denken.
7. De beschrijving van de subsidieverlener is niet altijd even duidelijk. Bij een registratie van 'een GESCO-premie', kan men enkel gissen naar de oorsprong van deze subsidie (Welzijn, WSE of van het federaal niveau in het kader van de klaverbladfinanciering)? De instructies vanuit het Agentschap naar de rapportage zijn beperkt, waardoor het vaak moeilijk is de beschrijving te interpreteren.

Om in de toekomst op basis van de financiële verslagen dergelijke analyses grondig uit te voeren, dient men een structuur op te leggen van het opgevraagde materiaal, begeleid met duidelijke richtlijnen, definities, gebundeld in een voorgestructureerd en vooral elektronisch verwerkbaar document (en dus geen PDF, scan, worddocument,...) dat klaar is om bewerkingen op uit te voeren.

- Het definiëren van de inhoud van de activiteitencentra, alsook het opleggen van het aantal activiteitencentra komt ten goede aan de interpretatie. De diepgang van de rapportage wordt bij voorkeur opgelegd zoals dit ook kan teruggevonden worden in de structuur van Vesta (zie infra) en van de Vlaamse subsidieregeling, meer bepaald met een aparte aanduiding voor alle mogelijke activiteiten binnen de erkenning, met name gezinszorg, schoonmaakhulp, karweihulp en oppashulp. De subactiviteiten kennen immers een aparte bijdrage- en/of een aparte subsidieregeling.
- Een algemene structuur voor de opmaak van een resultatenrekening blijkt nog niet te gelden. Alle voorzieningen doen dit op hun eigen manier (zeer summier tot zeer gedetailleerd, al dan niet met inbegrip van indirecte kosten, e.d.). Dit standaardiseren zou voor het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, bij verdere toepassing, heel wat informatie kunnen opleveren. Een overleg met het Agentschap Binnenlands Bestuur is daarbij aangewezen.

---

¹¹⁴ Merk op dat er ook een gemeentelijke subsidie denkbaar is door een tenlasteneming van de eigen bijdrage aan hulpbehoevende personen die beroep doen op bijstand van het OCMW. Dit kan overigens ook voorkomen in private diensten. We zullen dit probleem ook tegenkomen bij de studie van de woonzorgcentra.

- De instructies van het financieel verslag dienen duidelijkheid te scheppen over de rapportage van de niet-gesubsidieerde gepresteerde uren, vooral binnen de aanvullende thuiszorg. Wat zijn immers de verwachtingen betreffende de rapportage van de niet-erkende 'poetsdienst', die momenteel denkbaar met de aanvullende thuiszorg boekhoudkundig wordt samengenomen? Het draaiboek 3.2 van Vesta¹¹⁵ legt momenteel op wat men moet registreren in geval van een samenwerkingscontract met een andere niet-erkende dienst. Men spreekt zich niet uit over de registratie van gegevens van een niet-erkende poetsdienst binnen dezelfde organisatie.
- De diensten een standaarddocument voorleggen van de subsidiebronnen (Vlaamse Gemeenschap, Provincie, OCMW, gemeente, andere) komt ten goede aan een correcte rapportage van de subsidielijst. Vaak maken de diensten louter een oplijsting van de subsidiekanalen, zonder dit te koppelen aan exacte subsidiebedragen. Andere tekortkomingen zijn bijvoorbeeld enkel de subsidies met betrekking tot gezinszorg voorleggen of de subsidies gezinszorg en aanvullende thuiszorg op een lijn rapporteren. Het vastleggen van de structuur van het document lost deze onvolledigheden op.
- De noodzaak dringt zich algemeen op om alle financiële data te harmoniseren en duidelijk de vraag af te lijnen. Niet alleen voor de openbare sector, maar ook voor de private diensten. Nu leveren de diensten een amalgaam van documenten en informatie op, gaande van zeer uitgebreid tot summier en zelfs blanco (?). De diensten kunnen uitgenodigd worden om de meest relevante informatie zelf op te leveren, bijvoorbeeld in een Excel-tabel, en dus liefst ook in een verwerkbaar elektronische vorm. Duidelijke instructies kunnen heel wat van de interpretatieproblemen vermijden. Een alternatief is om de verslagen jaarlijks via Vesta op te vragen, wat de verwerking sterk zou bevorderen. De financiële gegevens kunnen zo jaarlijks met een beperkte tijdsinvestering verzameld en ter beschikking gesteld worden. Een automatische terugkoppeling naar diensten (bv. positionering van de dienst ten opzichte van het sectorgemiddelde) is dan niet meer veraf.

Voor de openbare diensten hebben bijkomende sturing nodig betreffende het correct indienen van de financiële verslagen. De boekhouding van deze diensten zit dan ook heel wat complexer in elkaar betreffende de indeling naar activiteitencentra. Dat betekent ook dat mogelijke problemen onvoldoende in beeld worden gebracht. Want het is niet zo dat 'no statistics, no problems' geldt. Pas daarna kan men overgaan naar de verwerking en rapportage van exhaustieve cijfergegevens over de sector.

We kunnen besluiten dat de perimeter van het activiteitencentrum 'aanvullende thuiszorg' binnen de openbare diensten niet eenduidig afgebakend wordt, wat gepaard gaat met een aantal interpretatieproblemen. Bovendien is de omvang van de aanvullende thuiszorg van de openbare diensten (OCMW's) te klein om te analyseren gezien de beperkte subsidiëring vanuit Welzijn. Wij beschrijven daarom enkel wat wel beschikbaar is aan informatie en wijzen op de mogelijke ontbrekende delen. Een meer grondige analyse van het luik gezinszorg lijkt verantwoord te zijn en meer definitieve conclusies te kunnen opleveren (zie infra).

---

¹¹⁵ http://www.zorg-en-gezondheid.be/draaiboek_vesta/

6.1.3 Vesta

De diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg moeten heel wat gegevens elektronisch doorsturen naar het Agentschap. Daarbij moeten ze gebruik maken van de webtoepassing Vesta. Vesta is een systeem van elektronische gegevensuitwisseling waarvan elke dienst voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg, sinds 2009, moet gebruik maken om de gegevens over zijn personeel en zijn gebruikers, die nodig zijn om de subsidies te berekenen en om operationele en beleidsinformatie te genereren, aan het Agentschap te bezorgen.

Vesta¹¹⁶ kent een dubbele doelstelling, namelijk:

- De subsidiëring van de diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg en de diensten voor logistieke hulp verbeteren door een efficiënte en snellere uitbetaling van de subsidies aan de diensten. Vesta draagt bij tot de administratieve vereenvoudiging.
- Beleidsinformatie verzamelen op basis van gebruikers- en personeelsgegevens van de diensten en op basis van de berekende subsidies.

In een eerste fase bevatte het systeem enkel de gegevens van het luik gezinszorg. In 2011 werden ook de voorbereidingen getroffen voor de gegevensuitwisseling aanvullende thuiszorg. Dit is sinds 1 januari 2012 operationeel.

In de nabije toekomst is het de bedoeling dat de webtoepassing wordt ingezet in het bepalen van de gebruikersbijdrage en de teller van de Maximumfactuur in de thuiszorg (bron: VAZG).

Vesta bevat heel wat waardevolle gegevens over de diensten, het personeel, de gebruiker en de prestaties. Een aantal van deze gegevens werden voor dit onderzoek opgevraagd.

Betreffende de gepresteerde uren gezinszorg kunnen drie dimensies gedefinieerd worden, met name de effectief gepresteerde uren bij de gebruiker, het totaal aan gepresteerde uren (incl. gelijkgestelde uren en uren bijscholing) en de uiteindelijk gesubsidieerde uren en subsidiebedragen. Deze verschillende dimensies zijn belangrijk voor de interpretatie van de analyse.

Betreffende de tewerkstellingsgegevens beschikken we via Vesta over het aantal personen tewerkgesteld op 1 januari van het betreffende jaar, alsook zij die tewerkgesteld zijn binnen een bepaald jaar (wat uiteraard hoger ligt). Daarnaast kan ook 'het arbeidsritme' (% van een VTE) van het personeel in beeld gebracht worden. Het arbeidsritme geeft de contractuele tewerkstelling weer binnen de dienst. Vesta beschikt niet over de effectieve tewerkstellingsgraad van het uitvoerend personeel. De effectieve tewerkstellingsgraad ligt lager dan de contractuele tewerkstellingsgraad, gezien de effectieve tewerkstellingsgraad beperkt kan worden door ziekte (>1 maand afwezigheid), zwangerschapsverlof, moederschapsbescherming, arbeidsongeval, tijdskrediet, ouderschapsverlof, loopbaanonderbreking,...

Vesta bevat de gegevens van alle erkende diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg voor het jaar 2011 (alleen binnen de activiteit 'gezinszorg') en 2012 (zowel gezinszorg als aanvullende thuiszorg), en kan aldus exhaustief genoemd worden. Het bevat uitsluitend geaggregeerde gegevens met als hoogste niveau de dienst, zodat de privacy van de gebruiker of het personeelslid niet geschonden wordt.

---

¹¹⁶ Website van het Agentschap Zorg en Gezondheid - afdeling Thuiszorg

Enkele opmerkingen betreffende de beschikbaarheid en betrouwbaarheid van de gegevens binnen Vesta:

- Het logistiek personeel (aanvullende thuiszorg) dat de openbare diensten in Vesta kan inbrengen is zeer ruim. Het gesubsidieerd logistiek personeel valt sowieso onder de erkenning aanvullende thuiszorg. Daarnaast zijn de diensten vrij om te bepalen welke andere niet-gesubsidieerde personeelsleden (behalve dienstenchequepersoneel) nog onder de erkenning vallen. Deze vele mogelijkheden maken het complex. We stellen vast dat de openbare diensten geen eenduidige cijfers over hun logistieke personeelsleden in Vesta invoeren. De gegevens over de tewerkstelling binnen Vesta komt alvast niet overeen met de boekhoudkundige cijfergegevens van het activiteitencentrum aanvullende thuiszorg. Een koppeling tussen beide bronnen is niet mogelijk.
  - o Volgens het jaarlijks MB worden bijna alle openbare diensten voor maximaal één VTE logistiek personeel gesubsidieerd. In Vesta wordt dan ook vaak 1 of 2 personen geregistreerd. Maar bij meer dan een derde van de diensten is het geregistreerd logistieke personeel heel wat groter dan het gesubsidieerd aantal. Er valt weinig te concluderen over deze cijfers gezien de perimeter van de registratie niet gekend is. Om te weten wat in Vesta beschikbaar is, dient de perimeter concreet afgesproken te worden. De diensten kunnen vandaag de niet-gesubsidieerde 'schoonmaakdienst' volledig apart houden of volledig in de aanvullende thuiszorg onderbrengen.
  - o We registreren in Vesta 511 VTE logistieke medewerkers, terwijl vanuit Welzijn slechts 57,5 VTE gesubsidieerd worden. Meer dan 90% van het aantal VTE in Vesta is afkomstig van 1/3de van de openbare diensten. In werkelijkheid ligt het aantal logistieke medewerkers veel hoger, gezien twee derden van de openbare diensten zich beperkt tot de registratie van de gesubsidieerde werknemers.
  - o De structuur van het logistiek personeel van de openbare diensten in beeld brengen zal weinig informatie opleveren. Een deel hebben wij proberen te remediëren via de bijkomende bevraging. Maar ook daar hebben niet alle diensten op geantwoord. De analyse legt vervolgens de focus op gezinszorg en de aanvullende thuiszorg van de private diensten.
- Het gebruik van de talrijke gegevens binnen Vesta riep op verschillende momenten vragen op betreffende de correcte registratie van deze gegevens. Zo werd een onrealistische gemiddelde gebruikersbijdrage gezinszorg opgemerkt bij een bepaalde dienst. Dit roept vragen op naar controle en verificatie van de juistheid van de ingevoerde gegevens. Zijn er controlemechanismen ingebouwd zodat onrealistische gegevens een signaal oproepen bij de beheerders? Gebeurt deze controle automatisch? Moeten de diensten bepaalde elementen staven aan de hand van bewijsstukken (bv. geleverde prestaties, de tewerkstelling van werknemers, de aangerekende gebruikersbijdrage,...)? Voert men de controle uit aan de hand van een steekproef? Of is de invoering van alle gegevens om de subsidiebepaling te organiseren gebaseerd op een onderling vertrouwen? Bovenstaande vragen werden gesteld aan de administratie van het VAZG. Gegevens met betrekking tot de gebruikers (bijdrage, BEL-score,...) worden, omwille van privacy redenen, niet gecontroleerd (geen toegang tot persoonsgegevens van de gebruiker). Dergelijke controles worden wel ter plaatse bij de dienst uitgevoerd door inspecteurs van het Agentschap Zorginspectie (steekproeven). Met

betrekking tot de invoering van tewerkstellingsgegevens worden duidelijke instructies meegegeven.

- De leeftijdsstructuur van het personeel kon alleen in aantal personen uitgedrukt worden. Het aantal voltijdsequivalenten (VTE) per leeftijdscategorie ontbreekt. De voltijdsequivalenten worden immers berekend op dienstniveau, en dit zijn geaggregeerde gegevens die niet meer aan de leeftijd teruggekoppeld kunnen worden. We trachten deze tekortkoming te reconstrueren aan de hand van een bevraging gericht aan de diensten zelf (zie volgende sectie).
- Een opdeling van de prestaties naar bepaalde functies (leidinggevend, begeleidend en administratief personeel) naar werksoort (gezinszorg – aanvullende thuiszorg) kon niet worden aangeleverd. Enkel de prestaties die gekoppeld zijn aan een cliënt, worden in Vesta ingedeeld naar de activiteit gezinszorg of aanvullende thuiszorg. De tewerkstelling van het omkaderend personeel wordt bovendien op vraag van de sector gebundeld in Vesta ingevoerd op het niveau van de erkenning.
- Op het moment van de analyse ontbreken de toegekende subsidies vanuit Welzijn voor aanvullende thuiszorg voor het jaar 2011 en 2012, alsook voor gezinszorg 2012.
- De effectieve tewerkstelling van het logistiek en het verzorgend personeel ontbreekt in de data. We beschikken slechts over de contractuele tewerkstelling van de verzorgenden en logistieke medewerkers. De prestatiegegevens per VTE uitdrukken is bijgevolg niet mogelijk, gezien de vertekening van de tewerkstellingsgegevens.

6.1.4 Bijkomende bevraging personeel

6.1.4.1 LEEFTIJD EN ANCIËNNITEIT

Aan de hand van een bijkomende bevraging trachtten we de kostenfactoren leeftijd (VAP¹¹⁷-dagen, aanvullend verlof,...) en baremieke anciënniteit van het personeel en hun impact op de kostenstructuur in kaart te brengen. Vesta kon immers de combinatie leeftijd-anciënniteit niet aanleveren. De leeftijdsproblematiek weegt vermoedelijk niet voor alle private diensten even zwaar op de kostenstructuur door. Ook dit trachten we te objectiveren.

Gezien de financiële gegevens vooral betrekking hebben op het boekjaar 2011 werd gevraagd aan de diensten het personeelsbestand eind 2011 in beschouwing te nemen. Er werden aparte tabellen opgevraagd voor alle functiecategorieën binnen de dienst (schoonmaakhulp, oppasser, klusjesman, verzorgend, begeleidend medewerker, leidinggevende, en het administratief personeel), alsook voor een aantal statuten (regulier, GESCO en doelgroepwerknemer).

Aan de openbare diensten werden bijkomende instructies geboden, gezien de interpretatiemoeilijkheden die we reeds tegenkwamen. Er werd gevraagd rekening te houden met alle personeelsleden, ook het niet-gesubsidieerd personeel binnen de 'aanvullende thuiszorg'. Ook het personeel in de poetsdienst dat eventueel niet erkend is, wordt meegenomen in de tabellen onder deze noemer. Dit biedt enige uniformiteit in de ontvangen antwoorden. Het laat ook toe voor de

---

¹¹⁷ VAP-dagen: vrijstelling van arbeidsprestaties of ook wel ADV-dagen (arbeidsduurvermindering) genoemd

diensten die geantwoord hebben, om de registratie van ‘aanvullende thuiszorg’ in Vesta af te toetsen met de totale rapportage.

Het invullen van de opgevraagde gegevens gaf weinig problemen. De omkadering (begeleidend, leidinggevend en administratief personeel) opsplitsen naar gezinszorg en aanvullende thuiszorg was echter niet altijd mogelijk. Ondanks het feit dat deze werknemers, afhankelijk of ze voor gezinszorg of aanvullende thuiszorg werken, op een andere manier (norm, bedrag) gesubsidieerd worden, houden niet alle diensten deze opdeling bij. De opdeling is immers ook niet voor Vesta vereist.

We hebben ons echter te laat gerealiseerd dat de effectieve tewerkstelling zo veel afwijkt van de contractuele tewerkstelling. Gezien we geen bijkomende vereisten hebben gesteld rond het invullen van de voltijdsequivalenten, vermoeden we dat de diensten de contractuele tewerkstelling hebben genoteerd. Anderzijds, de effectieve tewerkstelling naar leeftijd en anciënniteit opleggen in te vullen, vraagt een zeer grote inspanning van de diensten. Niet alle diensten beschikken over dergelijke onmiddellijk beschikbare data en de tijd om dit onderzoekwerk te verrichten, wat bijgevolg de responsgraad zou doen dalen. Een voldoende grote respons is evenmin belangrijk om dergelijke analyse op een betrouwbare manier uit te voeren.

De openbare sector heeft daarnaast momenteel geen zicht op het aantal GESCO’s die nog tewerkgesteld zijn in de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg. In het verleden heeft de VVSG (2010) hieromtrent een bevraging uitgestuurd. In de openbare poetsdiensten zouden toen 1 376 VTE GESCO’s aangesteld zijn, alsook 85 VTE in de openbare klusjesdiensten. De openbare poetsdiensten dragen immers een geschiedenis van structurele onderfinanciering met zich mee. Ze worden voor deze personeelsleden niet vanuit Welzijn gesubsidieerd want de GESCO’s vallen onder het contingent lokale besturen.

In gesprekken met de sector is duidelijk dat vele OCMW’s hun poetsdienst omwille van vooral financiële redenen hebben omgeschakeld tot een dienstencheque-onderneming. Hoeveel GESCO’s tellen de openbare ‘poetsdiensten’ momenteel nog? Dit zal vermoedelijk heel wat lager liggen dan wat de VVSG in het verleden heeft geregistreerd. Via de bijkomende bevraging trachten we hierop een antwoord te bieden.

6.1.4.2 BIJKOMENDE FINANCIËLE GEGEVENS

De financiële gegevens van de grotere openbare diensten, die niet onder een OCMW vallen, ontbreken in de reeds verzamelde gegevens. Het gaat over een vijftal koepelorganisaties, Zorgbedrijf Antwerpen en ‘stad Ronse’. Deze diensten werden gevraagd een aantal boekhoudkundige gegevens op te leveren. Dit bleek echter voor sommige koepels een complexe puzzel te worden. We illustreren dit aan de hand van twee voorbeelden.

Een dienst gaf in haar ‘kwaliteitsjaarverslag’ 2011 aan hoe de samenwerking met de verschillende OCMW’s is opgebouwd en welke gevolgen dit heeft op de boekhouding. De dienst ging in 2003 een overeenkomst aan met 18 OCMW’s. Ondertussen zijn dat er 27 geworden. In deze overeenkomst zijn volgende zaken bepaald:

- De koepel fungeert als aanspreekpunt voor de regio.
- De OCMW’s brengen hun urencontingent in. De ingebrachte uren blijven eigendom van het participierend OCMW en worden door het OCMW ingevuld.

- De verzorgende personeelsleden van het OCMW blijven in dienst van het OCMW en behouden hun statuut. Het OCMW blijft bevoegd voor de vervanging (tijdelijk en definitief).
- De koepelorganisatie brengt het bijkomende urencontingent in en werft hiervoor bijkomend verzorgend personeel aan. Deze verzorgenden worden toegewezen aan een lokaal bestuur.
- Het bevoegd begeleidend personeel blijft in dienst van het OCMW en behoudt zijn statuut. Bij definitieve vervanging wordt het begeleidend personeel vervangen en wordt personeelslid van de koepel. Dit personeelslid wordt weliswaar lokaal ingezet.
- Het OCMW kan uittreden uit de regionale dienst met behoud van de erkenning en van het ingebrachte urencontingent.

De dienst is complex in die zin dat het erkenningsnummer zich op het niveau van de koepel bevindt. De personeelsleden bevinden zich (in een overgangsfase) op twee niveaus, meer bepaald de plaatselijke OCMW's en de koepelorganisatie. Ook een gedeelte van het urencontingent valt nog steeds onder de plaatselijke OCMW's.

Enkele kosten- en opbrengstcomponenten worden louter opgenomen in de boekhouding van het OCMW. Bijgevolg wordt een gedeelte van de omzet (de gebruikersbijdrage) rechtstreeks geboekt als ontvangst bij de OCMW's en verschijnt niet in de boekhouding van de koepel. De subsidies vanuit Welzijn worden echter wel volledig opgenomen in de boekhouding van de koepel, waarna ze doorgestort worden naar de OCMW's die de uren hebben gepresteerd. Welk aandeel van de personeelskost, de omzet en de subsidies in de boekhouding van enerzijds de koepel, en anderzijds de OCMW's wordt ingeschreven is niet altijd duidelijk.

Wat een andere dienst betreft, bestaande uit 13 OCMW-partners, ontvingen we het volgende:

- De koepelorganisatie ontvangt alle subsidies, maar registreert dit niet volledig in de boekhouding. De subsidies, gekoppeld aan het urencontingent van de aangesloten besturen, worden doorgestort.
- De gebruikersbijdrage komt niet terecht in de boekhouding van de koepelorganisatie, maar in dat van de aangesloten besturen. Dit deel van de inkomstzijde ontbreekt vervolgens in de boekhouding van de koepelorganisatie.
- Alle andere kosten en opbrengsten worden slechts in de boekhouding van de koepelorganisatie geregistreerd als het betrekking heeft op het bijkomend urencontingent van de koepelorganisatie zelf, en niet op het gedeelte afkomstig van de aangesloten besturen.
- De koepel verdeelt of vraagt respectievelijk de winst of het verlies op aan de aangesloten besturen voor de dienst gezinszorg, op basis van het volume aan uren.
- Er geldt een uitdoofscenario; dit wil zeggen dat indien een verzorgende definitief uit dienst gaat bij een OCMW, de koepel het werkgeverschap opneemt voor de vervanger. Dit geldt in principe ook voor de begeleidende personeelsleden.
- De dienst heeft geen zicht op de personeelsgegevens (leeftijd – anciënniteit) van het personeel. Deze gegevens zijn slechts beschikbaar bij de aangesloten besturen voor de dienst gezinszorg.

Evenwel is het mogelijk dat de verliezen gecompenseerd worden door een gemeentelijke bijdrage vanuit de samenwerkende gemeentes. Een koepel ontving in 2011 bijvoorbeeld een gemeentelijke

bijdrage ter hoogte van de helft van de gerealiseerde verliezen van 2011. Het spreekt voor zich dat deze constructie slechts tijdelijk kan gehandhaafd worden. De reserves zijn immers eindig en het jaarlijks tekort stijgt door de groeiende kloof tussen de loonlast en de subsidies (onder meer omwille van reële anciënniteitsverhogingen), aldus deze dienst. Het is niet altijd duidelijk welke afspraken gemaakt zijn rond de toekenning en boeking van de gemeentelijke bijdrage voor de koepelorganisatie. Dit ligt voor elke koepelorganisatie anders.

We kunnen concluderen dat de kosten en opbrengsten van de koepels en de aangesloten besturen doorgaans volledig in elkaar verweven zijn. Een aantal van deze koepelorganisaties vallen bijgevolg uit de analyse van dit onderzoek. Deze verwevenheid met de OCMW's heeft grotendeels te maken met de uitdoofscenario's die gelden in functie van (opgelegde) schaalvergroting. Voor de reeds bestaande koepels geldt deze verwevenheid minder¹¹⁸.

Het aantal observaties in de 4 sets van de databanken, alsook de inhoud van de bevraging, kan in bijlage geconsulteerd worden.

---

¹¹⁸ Toelichting François Boddaert, IMSIR

Hoofdstuk 7.

Een beschrijving van de sector thuiszorg

Dit hoofdstuk start met een algemene beschrijving van de sector, naar prestaties en tewerkstelling toe. Deze gegevens zijn beschikbaar in Vesta. Vervolgens volgt een korte beschrijving van de gepubliceerde jaarrekeningen van de private sector en van de resultatenrekeningen van de openbare besturen, alsook de beperkingen die daarmee gepaard gaan. De financiële verslagen bieden enigszins een antwoord op deze beperkingen. De analyse van de financiële verslagen wordt dan ook in een volgend hoofdstuk uitvoerig beschreven. Tot slot kunnen wij dan vergelijken wat in welke databank al gevat is.

7.1 Een eerste beschrijving van de sector, gebaseerd op de gegevens van Vesta

De sector telt jaarlijks bijna 17 miljoen uren gezinszorg, waarvan meer dan 14 miljoen uren gepresteerd door de private diensten. 90% van dit private urencontingent gezinszorg wordt gepresteerd door 6 grote private diensten. Waar men in de openbare sector een versnippering van de diensten optekent, zien wij een concentratie in de private sector.

De aanwending van het urencontingent ligt bij de private diensten hoger dan bij de openbare, die een grotere versnippering kennen. De private sector wendt 97,2% van de toegekende uren aan, maar vooral in de openbare sector blijven heel wat uren onaangeroerd (89,1%).

Het lage aanwendingspercentage heeft onder meer te maken met de versnippering van deze diensten: bijna 18% van het totale urencontingent gezinszorg wordt verdeeld over een 100-tal openbare diensten (2011), waarvan een 6-tal koepelorganisaties. Het lagere aanwendingspercentage binnen de openbare sector is bekend en een gevolg van de vele kleinere lokale diensten waar ziekte en afwezigheid van één of enkele personeelsleden snel een grote invloed kan hebben op het totaal aantal gepresterde uren. Daarnaast wordt door de openbare sector aangekaart dat de procedures voor aanwerving en vervanging aan strakkere regels onderworpen zijn, en dus minder snel kunnen doorgevoerd worden. Niettemin kon de afgelopen jaren het contingent van de openbare sector enkele malen herschikt worden en kan men veelal via contractuele tewerkstelling een meer accuraat beleid voeren, waardoor het aanwendingspercentage over de jaren heen verbeterde¹¹⁹.

Onderstaande tabel stelt de gepresterde en de gesubsidieerde uren voor naar de verschillende dimensies. Het verschil tussen de gepresterde en de gesubsidieerde uren gezinszorg is te wijten aan twee elementen. Enerzijds worden bepaalde uren afgetopt, waarvan het urencontingent de belangrijkste aftopping is, anderzijds worden de uren gepresteerd door een werknemer met bijvoorbeeld een sociale Maribel-statuut meegenomen in de prestaties maar niet in de subsidies. Hetzelfde geldt voor andere statuten die niet in aanmerking komen voor subsidiëring, zoals de GESCO's.

---

¹¹⁹ Opmerking François Boddaert, Imsir

Tabel 7.1 De verschillende dimensies van de uren gezinszorg (2011), een overzicht van de sector.

	Totaal sector (N=120)		Openbare diensten (N=100)		Private diensten (N=20)	
Totaal gepresteerde uren	16 862 343		2 745 545		14 116 798	
- Gepresteerde regelmatige & onregelmatige uren bij de gebruiker	15 483 486	91,8%	2 625 524	95,6%	12 857 962	91,1%
- Gepresteerde gelijkgestelde uren	1 090 220	6,5%	73 621	2,7%	1 016 600	7,2%
- Gepresteerde uren bijscholing	288 637	1,7%	46 401	1,7%	242 236	1,7%
Totaal gesubsidieerde uren	16 206 261		2 684 113		13 522 148	
- Gesubsidieerde regelmatige & onregelmatige uren & gelijkgestelde uren (*)	15 931 637	98,3%	2 640 348	98,4%	13 291 289	98,3%
- Gesubsidieerde uren bijscholing	274 624	1,7%	43 765	1,6%	230 859	1,7%
Toegekend urencontingent (**)	16 632 091		2 964 519		13 667 572	
- Gepresteerde uren (gebruiker en gelijkgestelde) t.o.v. het urencontingent		99,6%		91,0%		101,5%
- Gesubsidieerde uren (gebruiker en gelijkgestelde) t.o.v. het urencontingent		95,8%		89,1%		97,2%

* Het is niet mogelijk een onderscheid of verdere opsplitsing te maken tussen de gesubsidieerde regelmatige, onregelmatige en gelijkgestelde uren, aangezien in het subsidiemechanisme bij die uren een aantal (tussentijdse) aftoppingen (kunnen) worden toegepast. Voor bijscholing geldt een apart urencontingent (+ maximum 2%). Daar is het wel mogelijk om de effectieve gesubsidieerde uren bijscholing apart weer te geven.

** De uren bijscholing worden bovenop het urencontingent toegekend (maximum 2%)

Bron Vesta 201

Volgende tabel gaat dieper in op de samenstelling van de gelijkgestelde uren. De openbare sector geeft 2,7% van het totaal aantal gepresteerde uren op als gelijkgestelde uren. Voor de private sector ligt dit cijfer op 7,2%. Dit cijfer ligt omwille van toegekende uitzonderingen¹²⁰ boven het plafond (theoretisch ligt dit op maximum 5% van het urencontingent, maar in de praktijk ligt het hoger).

61% van de gelijkgestelde uren in de private sector gaat naar de opname van de VAP-dagen. De rest van de gelijkgestelde uren gaat bijna volledig op naar de wijkwerking. In de openbare sector worden deze gelijkgestelde uren voornamelijk aan werkvergaderingen besteed. Werknemers binnen de openbare thuiszorg komen immers niet in aanmerking voor de VAP-dagen.

Tabel 7.2 Detail van de samenstelling van de gepresteerde gelijkgestelde uren (luik gezinszorg – 2011)

	Totaal sector		Openbare sector		Private sector	
Arbeidsduurvermindering (VAP-dagen)	616 495	56,5%	302	0,4%	616 193	60,6%
Ondernemingsraad	9 022	0,8%	22	0,0%	9 000	0,9%
Preventie en bescherming	1 477	0,1%	50	0,1%	1 427	0,1%
Syndicaal	24 167	2,2%	2 473	3,4%	21 694	2,1%
Wachturen kraamzorg	3 313	0,3%	48	0,1%	3 265	0,3%
Werkvergadering	90 399	8,3%	56 050	76,1%	34 349	3,4%
Wijkwerking	345 348	31,7%	14 676	19,9%	330 671	32,5%
Totaal	1 090 220	100%	73 621	100%	1 016 600	100%

Bron Vesta, 2011

Er zijn indicaties dat de openbare diensten hun dienstverlening anders invullen, alsook een ander publiek bereiken. 2,5% van de gepresteerde uren van de private diensten bestaan uit onregelmatige prestaties (na 20u op een werkdag en weekend- en feestdagen). Deze uren worden hoofdzakelijk door de grotere diensten gepresteerd. De openbare sector tekent slechts 1% onregelmatige prestaties op (2011).

Daarnaast hebben zij vermoedelijk vaker zorgvragers met een laag inkomen onder hun klanten. Dat blijkt uit de lagere gebruikersbijdrage voor gezinszorg (4,64 euro per uur in 2011), in vergelijking met de private diensten (5,28 euro per uur). Ook in de aanvullende thuiszorg hanteren de openbare diensten lagere tarieven (6,39 euro ten opzichte van 6,75 euro per uur – 2012). De gebruikersbijdrage wordt in een volgend hoofdstuk uitvoerig besproken.

De sector stelt bijna 16 500 verzorgenden (2011) te werk en iets meer dan 7 000 logistieke medewerkers (2012). In de private sector hebben bijna alle verzorgenden en logistiek personeel een arbeidersstatuut. In de openbare sector is slechts een derde van de werknemers werkzaam onder het arbeidersstatuut. Het logistiek personeel wordt soms binnen eenzelfde OCMW zowel onder een

¹²⁰ De uitzonderingen hebben te maken met de VAP-dagen. Indien men voor de uren bovenop het plafond (5%), kan bewijzen dat hiervoor bijkomende prestaties zijn geleverd, zal men vanuit het Agentschap Zorg en Gezondheid een verhoging van het aantal gelijkgestelde uren toestaan.

bediendenstatuut als een arbeidersstatuut tewerkgesteld, en dat is opmerkelijk. 25% van de openbare diensten hanteert dit gemengd systeem. De openbare diensten zijn momenteel deze overgangsfase aan het doorlopen en evolueren naar een gezamenlijk bediendenstatuut.

Onderstaande tabellen schetsen de omvang van het verzorgend en logistiek personeel op sectorniveau.

Tabel 7.3 Verdeling verzorgenden volgens het statuut - luik gezinszorg (op 1/01/2011)

	Totaal			Openbaar			Privaat		
	Koppen	VTE	In % VTE	Koppen	VTE	In % VTE	Koppen	VTE	In % VTE
Regulier	15 952	11 890	96,6%	2 944	2 093	98,6%	13 008	9 796	95,8%
GESCO	27	17	0,2%	27	16	0,8%	0	0	0%
Sociale Maribel	445	353	2,7%	17	9	0,4%	428	344	3,3%
Overige	69	53	0,4%	6	4	0,2%	63	49	0,5%
TOTAAL	16 493	12 312	100%	2 994	2 122	100%	13 499	10 189	100%

* Het aantal VTE is uitgedrukt als de contractuele tewerkstelling. De contractuele tewerkstelling ligt hoger dan de effectieve tewerkstelling (vermindert met o.a. tijdskrediet, loopbaanonderbreking, landingsbanen, ...)

Bron Vesta, 2011

Tabel 7.4 Verdeling logistieke medewerkers volgens het statuut - luik aanvullende thuiszorg (op 1/01/2012)

	Totaal			Openbaar		Privaat	
	Koppen	VTE	In % VTE	Koppen	VTE	Koppen	VTE
Regulier	5 313	3 314	74,0%	448	260	4 785	3 054
GESCO	831	508	11,3%	379	219	452	289
Sociale Maribel	521	372	8,3%	7	4	514	368
Doelgroepwerknemer	366	199	4,5%	120	73	246	126
Overige	138	83	1,9%	49	28	89	56
TOTAAL	7 089	4 476	100%	1 003	583	6 086	3 893

* Het aantal VTE is uitgedrukt als de contractuele tewerkstelling. De contractuele tewerkstelling ligt hoger dan de effectieve tewerkstelling (vermindert met langdurige ziekte, tijdskrediet, loopbaanonderbreking, landingsbanen, ...)

Bron Vesta, 2011

Hou daarbij rekening met de onduidelijke perimeteer van de ‘aanvullende thuiszorg’ van de openbare diensten (zie infra). Vermoedelijk hebben sommige openbare diensten alleen gesubsidieerde uren aanvullende thuiszorg in Vesta ingevoerd. Andere hebben ook alle niet-gesubsidieerde uren aanvullende thuiszorg binnen de erkenning ingegeven.

Onderstaande tabel schetst ten slotte de omvang van de omkadering. De cijfers voor 2011 hebben betrekking op de omkadering ingezet voor de activiteit gezinszorg. In 2012 werd het onderscheid tussen de omkadering binnen gezinszorg en aanvullende thuiszorg niet meer gemaakt.

Tabel 7.5 Omkadering dienst gezinszorg en aanvullende thuiszorg

	Totaal		Openbaar		Privaat	
	Koppen	VTE	Koppen	VTE	Koppen	VTE
Luik gezinszorg (1/1/2011)						
- Begeleidend personeel	1 202	916	253	152	949	763
- Leidinggevend personeel	118	82	36	13	82	69
Luik gezinszorg en aanvullende thuiszorg (1/1/2012)						
- Begeleidend personeel	1 469	1 147	284	177	1 185	970
- Leidinggevend personeel	164	115	48	18	116	97

Bron Vesta

De erkende openbare diensten spitsen zich wat betreft de aanvullende thuiszorg voornamelijk toe op het aanbod van schoonmaakhulp. Tabel 7.6 illustreert dat karweihulp en oppashulp nauwelijks wordt aangeboden (amper 4% van het totaal aantal gepresteerde uren aanvullende thuiszorg).

In de private sector ligt deze verhouding enigszins anders. 6,5% gaat naar karweihulp en oppashulp, maar verhoudingsgewijs bieden meer private diensten deze activiteit aan. 26% van de private diensten, en amper 3% van de openbare, bieden een afdeling professionele oppashulp aan. Bijna de helft van de private diensten biedt karweihulp aan, tegenover amper 19% van de openbare diensten. Karweihulp wordt doorgaans aangeboden via tewerkstellingsinitiatieven buiten de registratie van de Vlaamse gemeenschap (geen subsidiëring voor de openbare sector), waardoor deze activiteit weinig bij de erkende openbare diensten wordt gevonden. Het gros van de uren oppashulp en karweihulp zit bijgevolg geconcentreerd bij enkele diensten. Het merendeel van de uren aanvullende thuiszorg blijft klassiek ingevuld en wordt als schoonmaakhulp gefactureerd.

Tabel 7.6 Gepresteerde uren gezinszorg en aanvullende thuiszorg, 2012

		Openbare diensten	Private diensten	Totaal sector	Update totaal sector (**)
Totaal gepresteerde uren regelmatige & onregelmatige uren bij de gebruiker		2 670 884	13 380 836	16 051 720	
Toegekend urencontingent gezinszorg		3 023 161	13 943 614	16 966 775	
Totaal gepresteerde uren Aanvullende thuiszorg		724 613	4 199 854	4 924 467	
Gepresteerde uren - Logistiek personeel		642 606	4 061 236	4 703 842	4 683 886
	Gepresteerde uren poetshulp	634 315	3 871 983	4 506 298	4 490 204
	Gepresteerde uren karweihulp	8 291	107 126	115 416	112 130
	Gepresteerde uren oppashulp	0	82 128	82 128	81 552
Gepresteerde uren - Doelgroepwerknemers		82 007	138 618	220 625	218 806
	Gepresteerde uren poetshulp	58 837	49 695	108 532	107 829
	Gepresteerde uren karweihulp	16 636	12 112	28 748	27 681
	Gepresteerde uren oppashulp	6 534	76 810	83 345	83 296

* De uren die in aanmerking komen voor subsidiëring en de effectief gesubsidieerde uren van 2012 zijn nog niet beschikbaar ten tijde van dit onderzoek.

** Ten tijde van de verwerking van de verkregen gegevens uit Vesta werd met de gegevens uit de kolom 'totaal sector' gewerkt. Ondertussen is een update van deze cijfers beschikbaar. Enkele diensten hebben aangegeven uren terug aangepast, wat de daling in uren verklaart.

Bron Vesta 2012

7.2 Eerste vaststellingen uit de gepubliceerde jaarrekening van de private diensten

De jaarrekening van de private diensten bevat interessante elementen, maar kent ook zijn beperkingen.

Alleen voor de activiteiten binnen de erkenning als dienst gezinszorg en aanvullende thuiszorg ontvangen de thuiszorgdiensten een min of meer kostendekkende subsidie. Voor de andere activiteiten (dienstencheque, maaltijdbedeling, voetverzorging, minder mobiele centrale, oppas zieke kinderen,...) is de subsidie forfaitair en soms erg beperkt in verhouding tot de reële kosten. Zij moeten een beroep doen op andere kanalen.

De gegevens uit de gepubliceerde jaarrekening van de private diensten reflecteren niet alleen de kosten en opbrengsten van de private diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg, maar ook dat van alle andere activiteiten die zij organiseren. Gezien de subsidieregeling niet voor alle activiteiten even gunstig is, is het mogelijk dat bepaalde verlieslatende activiteiten gefinancierd worden met de

winstgevende activiteiten¹²¹. We dienen aldus op zoek te gaan naar de financiële gegevens van de dienst gezinszorg en aanvullende thuiszorg zodat we de gepubliceerde jaarrekeningen kunnen interpreteren. We deden dit door de financiële verslagen, ontvangen van het VAZG, grondig na te kijken en te analyseren. De financiële verslagen leveren het nodige detail van de activiteitencentra.

De andere nevenactiviteiten wegen echter minder door omwille van het beperktere budgettaire belang. Alleen de dienstencheque blijkt in omvang significant te zijn.

Uit de financiële verslagen (2011) blijkt dat ongeveer 72% en 71% van de bedrijfsopbrengsten, respectievelijk de bedrijfskosten van de private thuiszorgsector gegenereerd wordt door de activiteiten gezinszorg en aanvullende thuiszorg. Dit konden we berekenen door de resultatenrekening op het ondernemingsniveau te vergelijken met het volume binnen de aparte resultatenrekening van de activiteiten gezinszorg en aanvullende thuiszorg.

Onderstaande tabel brengt de totale omvang van de private thuiszorgdiensten met een erkenning als dienst gezinszorg en aanvullende thuiszorg in beeld over het boekjaar 2010 en 2011. In 2011 genereerden 18 private diensten bijna 790 miljoen euro aan opbrengsten. De opbrengsten stegen tussen 2010-2011 met 3%, de kosten met 4%. De kleine bedrijfswinst (winstmarge van 0,86%) in 2010 werd door de licht dalende opbrengsten van 2011 omgezet naar een beperkt verlies. Het valt op te merken dat het boekjaar 2011 gekenmerkt wordt door uitzonderlijke kosten en opbrengsten, hetgeen in 2010 amper voorkwam.

We houden deze sectie kort, gezien de financiële verslagen meer detail opleveren. De kosten- en opbrengstenstructuur van de activiteiten gezinszorg en aanvullende thuiszorg komt in een volgend hoofdstuk immers uitvoerig aan bod. Toch bieden deze gepubliceerde jaarrekeningen reeds een eerste zicht op de omvang, de werkingsvoorwaarden en de performantie van de sector. Vergelijking van deze jaarrekening met de resultaten per werksoort laat ook toe eventuele spill-over of kruissubsidiëring in te schatten.

---

¹²¹ Thuishulp bevestigt dat in het verleden met de (beperkte) overschotten in de gezinszorg verlieslatende activiteiten werden in leven gehouden. Dit was onder andere het geval voor hun opleidingen tot polyvalent verzorgende. Thuishulp is van oordeel dat ze dankzij deze opleidingen met minder moeilijkheden te kampen hadden om nieuwe personeelsleden aan te trekken in vergelijking met bijvoorbeeld de sector thuisverpleging. Onrechtstreeks zou deze investering aldus een besparing opleveren in de dienstverlening zelf.

Tabel 7.7 De gepubliceerde jaarrekeningen van de private thuiszorgdiensten met een erkenning als dienst gezinszorg en aanvullende thuiszorg (2010 en 2011)

Rubrieken uit de resultatenrekening	Bedrag in euro 2010	Bedrag in euro 2011	Absolute verschillen 2010- 2011	Relatieve verschillen
	18 diensten	18 diensten		
Bedrijfsopbrengsten (70/74)	763 542 000	789 033 212	25 491 212	3%
Omzet - Gebruikersbijdrage (70)	170 127 000	176 853 480	6 726 480	4%
Lidgeld, schenkingen en subsidies (73)	570 667 000	589 173 963	18 506 963	3%
Andere opbrengsten (74)	22 740 000	22 928 674	188 674	1%
Bedrijfskosten (60/64)	759 375 000	790 516 967	31 141 967	4%
Handelsgoederen, grondstoffen (60)	2 125 000	2 049 368	-75 632	-4%
Diensten en diverse goederen (61)	54 136 000	58 653 449	4 517 449	8%
Bezoldigingen (62)	695 532 000	718 488 170	22 956 170	3%
Bedrijfswinst/verlies (70/64)	6 592 000	-1 283 756	-7 875 756	-119%
Financiële opbrengsten (75)	1 926 000	5 439 687	3 513 687	182%
Financiële kosten (65)	295 000	367 603	72 603	25%
Uitzonderlijke opbrengsten (76)	741 000	1 300 137	559 137	75%
Uitzonderlijke kosten (66)	537 000	5 878 886	5 341 886	995%
Winst/verlies (7/6)	8 426 000	-900 538	-9 326 538	-111%

Bron Bel-first (2010) en de financiële verslagen van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid (2011)

7.3 Eerste vaststellingen uit de resultatenrekening van de openbare diensten

7.3.1 Algemeen

De structuur van de inkomstzijde van de openbare diensten wijkt op een specifiek punt af met datgene van de private sector. De boekhoudkundige post '794: Onttrekking aan de gemeentelijke bijdrage' is een kenmerkend element in de boekhouding van openbare diensten. Deze gemeentelijke bijdragen zijn in feite subsidies vanuit de gemeente, bestemd voor de algemene werking, aflossingen en/of investeringen van het OCMW. Financiële verliezen van openbare diensten worden op die manier gecompenseerd.

De gemeenten zijn immers volgens de wet verplicht om aan de Vlaamse OCMW's toelagen te geven wanneer deze zelf de nodige middelen niet ter beschikking hebben om hun taken, deels opgelegd door de gemeente, uit te voeren. Ze worden beschouwd als investeringen in het lokaal sociaal beleid¹²².

De gemeentelijke bijdrage in de werking en de aflossingen is een belangrijke financieringsbron van de OCMW's (zie infra). De gemeentelijke bijdrage wordt niet op de openingsbalans van het nieuwe

¹²² OCMW-zakboekje Boekhouding 2011 - 2012

boekjaar ingeschreven omdat ze afhankelijk zal zijn van de activiteiten van het OCMW in het net gestarte boekjaar. Na afloop van een verlieslatend boekjaar wordt de gemeentelijke bijdrage uiteindelijk als inkomst geboekt. De gemeentelijke dotatie wordt bij de gemeente als een uitgave geregistreerd.

Door de inbreng van de gemeentelijke bijdrage aan het activiteitencentrum heeft een activiteitencentrum op twee resultaten, namelijk één voor en één na de bepaling van de gemeentelijke bijdrage. Het is belangrijk dit element mee te nemen in de analyse van de financiële leefbaarheid van de openbare diensten.

7.3.2 De eerste bevindingen – data Agentschap Binnenlands Bestuur

Het resultaat van het boekjaar (rekening 7/6) van de activiteitencentra met betrekking tot de openbare thuiszorgdiensten is doorgaans sterk negatief, met een totaal van bijna 30 miljoen euro verlies, verspreid over 72 openbare thuiszorgdiensten (2010). Merk op dat de thuiszorg ruim is opgevat. Het gaat over meer dan alleen de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg. Ook de (niet-erkende) schoonmaakhulp, dienstencentrum, dienstencheque,... vallen onder de noemer en zijn verlieslatend. Dit verlies wordt, zoals hierboven gesteld, gecompenseerd aan de hand van de zogenaamde 'gemeentelijke bijdrage'. De opbrengstenrekening 794 'Onttrekking aan de gemeentelijke bijdrage' maakt duidelijk dat het merendeel van het verlies gedragen wordt door de gemeente.

De gemeente heeft in 2010 94% van het verlies van alle thuiszorgactiviteiten (gezinszorg en aanvullende thuiszorg, dienstencheque-activiteiten, klusjesdienst,...) binnen de openbare diensten gedekt. Doen we dezelfde oefening voor de activiteiten binnen 'gezinszorg en aanvullende thuiszorg', dan wordt zelfs 96% van het verlies aangevuld ($\pm$ 13 miljoen euro verlies over 42 diensten).

De andere rechtspersoonlijkheden binnen de openbare thuiszorgdiensten (een 7-tal organisaties¹²³), zijn meestal niet verbonden aan één gemeente en behoren niet tot deze data. Zij rekenen (een deel van) het tekort, afhankelijk van de gepresteerde uren, door aan de deelnemende gemeenten en kunnen ook op die manier een gemeentelijke bijdrage ontvangen, aldus een mondelinge toelichting van een aantal koepelorganisaties. De niet-gedekte verliezen worden gedragen door de reserves van de (koepel)organisaties.

De data omvat tevens tien openbare diensten, die momenteel reeds een erkenning hebben als dienst voor logistieke hulp. In 2010 was dit nog niet het geval. Deze tien diensten zijn omvangrijker, en toch (veel) minder verlieslatend dan de gelijkaardige werksoort aanvullende thuiszorg. De omzet-rekening (70) toont aan dat dit verschil in resultaat door zijn hoge gebruikersbijdrage wordt gegenereerd.

Wij ontdekken met deze data een zeer informatieve tabel dat men automatisch zou kunnen trekken uit een gedetailleerde analytische boekhouding, tenminste indien men zorgvuldig de indelingen naar werksoort maakt. De tabel is echter niet bruikbaar 'per uur' maar toont wel de omvang en de structuur aan (van wat gerapporteerd is).

---

¹²³ Zorgbedrijf Antwerpen, Welzijnsregio Noord-Limburg, IMSIR, SOCiAL, Welzijnskoepel West-Brabant, Welzijnszorg Kempen en stad Ronse.

Tabel 7.8 Boekhoudkundige gegevens van de openbare thuiszorgdiensten met een erkenning als dienst gezinszorg en aanvullende thuiszorg, beschikbaar binnen het Agentschap Binnenlands Bestuur (2010), in euro.

TOTALEN /boekhoudrubrieken	Diensten logistieke hulp (in 2010 hadden zij nog geen erkenning)	Sector thuiszorg met erkenning als dienst GZAT (1+2+3+4+5+6+7)	AC Gezinszorg en aanvullende thuiszorg (GZAT) (1)	AC Gezinszorg (2)	AC Aanvullende thuiszorg (3)	AC Diensten- centrum (4)	AC Dienstencheque (5)	AC Karweihulp (6)	AC Restcategorie overkoepelende thuiszorg- diensten (7)
Aantal OCMW-diensten	10	72	14	28	28	25	17	9	9
Bedrijfsopbrengsten (70/74)	15 332 252	91 873 238	9 049 219	24 130 911	8 863 728	3 522 466	8 627 080	734 807	960 802
Omzet - Gebruikersbijdrage (70)	9 844 580	31 352 368	3 682 766	3 102 139	4 091 344	1 992 963	5 985 251	271 921	162 998
Lidgeld, schenkingen & subsidies (73)	640 198	2 729 499	66 297	1 418 857	9 350	151 357	52 537	29 743	288 608
Andere opbrengsten (74)	4 847 474	57 791 370	5 300 156	19 609 915	4 763 034	1 378 145	2 589 293	433 143	509 197
Bedrijfskosten (60/64)	16 031 710	121 650 520	12 060 995	28 112 548	14 740 199	7 737 904	11 078 782	1 570 439	2 217 038
Handelsgoederen, grondstoffen (60)	33 758	2 800 031	411 939	70 186	234 095	551 885	367 143	29 394	124 604
Diensten en diverse goederen (61)	2 479 729	15 669 378	1 312 878	2 698 754	2 119 379	3 265 823	1 084 351	745 272	381 807
Bezoldigingen (62)	13 473 832	101 821 029	9 966 857	25 241 990	12 287 836	3 142 386	9 531 008	780 027	1 666 997
Bedrijfswinst/verlies (70/64)	-699 459	-29 777 281	-3 011 776	-3 981 637	-5 876 471	-4 215 439	-2 451 703	-835 632	-1 256 236
Financiële opbrengsten (75)	2 627	247 853	40 700	18 850	15 948	168 967	30 137	2 595	1 045
Financiële kosten (65)	1 711	368 874	56 292	1 985	2 837	335 140	54	11 254	478
Uitzonderlijke opbrengsten (76)	0	133 913	0	19 090	28 593	2 411	0	20	2 130
Uitzonderlijke kosten (66)	0	64 253	689	14 573	11 424	2 101	0	880	571
Onttrekking aan de gemeentelijke bijdrage (=subsidie) (794)	1 262 649	27 958 302	2 943 464	4 285 461	5 189 357	4 423 296	2 252 875	717 793	1 594 997
Winst/verlies (7/6)	-698 543	-29 825 663	-3 028 057	-3 960 255	-5 846 191	-4 381 301	-2 421 619	-845 150	-1 251 131

* AC: activiteitencentrum (aparte resultatenrekening in de analytische boekhouding)

Bron: Agentschap Binnenlands Bestuur (2010)

7.3.2.1 DE FINANCIËLE SITUATIE BINNEN HET LUIK 'GEZINSZORG'.

28 OCMW's houden in hun boekhouding een apart activiteitencentrum voor gezinszorg bij, en hebben deze opdeling doorgegeven aan het Agentschap Binnenlands Bestuur. Omwille van de vermoedelijke eenduidigheid van het begrip, bekijken we de cijfers van deze beperkte groep OCMW's apart. Deze groep vertegenwoordigt slechts 22% van het urencontingent gezinszorg binnen de openbare diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg, ofwel 32,5% van het urencontingent gezinszorg binnen de openbare OCMW-diensten¹²⁴ (en dus uitgezonderd de 7 andere openbare diensten). Om af te toetsen of deze OCMW's enigszins de populatie weerspiegelen kijken we naar de gemiddelde aangerekende klantenbijdrage (70-rekening: omzet). Vesta registreert voor de openbare diensten een gewogen gemiddelde gebruikersbijdrage van 4,64 euro per uur gezinszorg (2011). De gemiddelde gebruikersbijdrage van deze beperkte groep ligt op 4,8 euro per uur gezinszorg (2010), wat enigszins in de buurt ligt. We beschikken niet over meer vergelijkingspunten om de representativiteit te toetsen. Maar wel zouden wij voor deze 28 diensten de gegevens van het Binnenlands Bestuur kunnen vergelijken met wat in de financiële verslagen van het Agentschap Zorg en Gezondheid zit. Het is een toets van de validiteit of complementariteit van de gegevens. Daaruit blijkt dat ongeveer 50% van de aangeleverde data overeenstemt. In de financiële verslagen wordt meestal meer details gevonden (zie eerder).

Eén uur gezinszorg kost de dienst, volgens deze beperkte data, gemiddeld 42,2 euro (zuivere¹²⁵ bedrijfskosten 60/64), waarvan 37,9 euro aan personeelskosten. De gemiddelde subsidie (rekening 74, overige bedrijfsopbrengsten) ligt op 29,9 euro per uur. De bijdrage van de gebruiker bedraagt 4,8 euro per uur. Bijgevolg lijdt een dienst gezinszorg een verlies van maar liefst 5,7 euro per uur, wat onmiddellijk ook de gemeentelijke bijdrage weerspiegelt. 21 OCMW's binnen deze groep zijn verlieslatend.

Een volgende analyse aan de hand van de financiële verslagen van de openbare diensten zal deze eerste cijfers nuanceren en verder verfijnen. De steekproef wordt immers bijna verdubbeld. Het biedt echter al een eerste overzicht van de opbrengst- en kostenstromen van de openbare diensten, alsook een overzicht van de andere activiteiten binnen de noemer 'thuiszorgdienst'.

7.3.2.2 DE FINANCIËLE SITUATIE BINNEN HET LUIK 'AANVULLENDE THUISZORG'

Dezelfde oefening herhalen voor het luik 'aanvullende thuiszorg', bleek een onhaalbare kaart te zijn. Het is niet altijd duidelijk wat geregistreerd en geobserveerd wordt in het activiteitencentrum van de aanvullende thuiszorg. De exacte perimeter ontbreekt, en er kan bijgevolg geen bruikbare analyse gemaakt worden per gepresteerd uur.

We beschikken, aan de hand van Vesta, over de (voornamelijk gesubsidieerde?) gepresteerde uren aanvullende thuiszorg van de erkende diensten (2012). Deze gepresteerde uren kunnen echter niet correct gekoppeld worden aan de financiële gegevens van het activiteitencentrum 'aanvullende thuiszorg'. Het valt onmiddellijk op dat het aantal gepresteerde uren (Vesta) beduidend lager ligt dan hetgene men op basis van de financiële gegevens zou verwachten. De financiële gegevens waarover

¹²⁴ Bron: website van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, Excel-tabel te vinden onder 'cijfers thuiszorg' en dan 'spreiding gezinszorg in Vlaanderen'.

¹²⁵ Door alleen de zuivere bedrijfskosten in rekening te nemen, worden uitzonderlijke en financiële kosten niet in rekening genomen, wat de impact van uitzonderingen neutraliseert.

wij beschikken via het Agentschap Binnenlands Bestuur, bevatten kennelijk de boekhoudkundige cijfers van meer dan alleen de gepresteerde uren opgegeven binnen Vesta. De vraag rijst welke gepresteerde uren dan ontbreken.

Logistieke medewerkers, die gesubsidieerd worden vanuit Welzijn zijn verplicht op te nemen in de erkende dienst onder de aanvullende thuiszorg (en dus ook in Vesta). Andere poets-, oppas- en klusjeshulpen kunnen vrijwillig worden ondergebracht in de aanvullende thuiszorg voor zover zij hulp bieden bij zorgbehoevenden. Dit wil in de praktijk zeggen dat deze laatste niet, deels of helemaal onder de aanvullende thuiszorg kunnen ondergebracht worden. Dit is een keuze van het lokaal bestuur. Elke dienst gezinszorg is echter verplicht aanvullende thuiszorg onder de vorm van schoonmaakhulp aan te bieden en dit kan niet met dienstencheques. Dienstencheques zijn uitgesloten in de aanvullende thuiszorg. Dus ook als de dienst niet gesubsidieerd wordt vanuit Welzijn moet er schoonmaakhulp aangeboden worden. Dit kan met regulier personeel of in samenwerking met een andere dienst die voldoet aan de erkenningsvoorwaarden van het Woonzorgdecreet. De klusjesdienst en oppashulp wordt facultatief aangeboden onder de noemer van de aanvullende thuiszorg.

De organisatie van de aanvullende thuiszorg was bij de meeste openbare diensten in 2011 nog niet rond, waardoor verwarring is ontstaan. Het logistiek personeel gesubsidieerd vanuit Welzijn is gekend bij de Vlaamse overheid, en dus ook hun prestaties. De andere personeelsleden die de openbare besturen onder aanvullende thuiszorg onderbrengen zijn dit niet (VVSG Nieuwsbrief van 30 juni 2011). De realiteit in Vesta stemt niet overeen met het boekhoudkundig verhaal, gezien de uren in Vesta niet gekoppeld kunnen worden aan de financiële data.

Indeling aanvullende thuiszorg binnen de openbare sector

We onderscheiden drie type indelingen:

- (1) Alleen de gesubsidieerde uren (Welzijn), ondergebracht bij de erkende dienst 'aanvullende thuiszorg'
- (2) Ook niet-gesubsidieerde uren (excl. dienstencheque) onderbrengen in de erkende dienst aanvullende thuiszorg
- (3) Niet gesubsidieerde uren worden in een niet-erkende 'poetsdienst' ondergebracht

De openbare diensten met een aanbod niet-gesubsidieerde uren schoonmaakhulp brengen deze onder zoals (2) of (3), en dat is een keuze van het lokale bestuur

De uren volgens (1) en (2) zouden in Vesta ingevoerd moeten worden.

De uren volgens (2) wordt vermoedelijk niet altijd opgegeven in Vesta.

De uren volgens (3) worden nooit opgegeven.

De omvang volgens (1), (2) en (3) wordt in onze bijkomende bevraging opgevraagd (zie verder).

Het is mogelijk dat een OCMW naast de 'aanvullende thuiszorg' nog een schoonmaakdienst heeft die buiten de erkenning valt (en waarvoor dus ook geen gegevens doorgestuurd worden naar Vesta – zie schema). Het gesubsidieerd volume aan uren aanvullende thuiszorg binnen de openbare diensten is immers zeer beperkt (vaak 0,5 tot 1 VTE per dienst). Vermoedelijk worden deze verschillende vormen van poetshulp wel boekhoudkundig verwerkt in één activiteitscentrum. Een kostprijsberekening per uur is bijgevolg niet mogelijk. Dit probleem stelt zich niet bij de private diensten gezien zij geen niet-erkende diensten oprichten, en dus ook amper niet-gesubsidieerde activiteiten aanbieden.

Elke openbare dienst kan hieromtrent een eigen beleid voeren en aldus een eigen boekhoudsysteem volgen. De analyse van de financiële leefbaarheid van aanvullende thuiszorg, op basis van de beschikbare data, is bijgevolg voor de openbare diensten een onhaalbare kaart.

De beperkte reguliere subsidiëring aan de openbare besturen voor het luik aanvullende thuiszorg wordt in de bovenstaande tabel bevestigd. Ongeveer 40% van de bedrijfskosten (rek. 60/64) binnen de activiteitencentra 'schoonmaakhulp' (aantal: 28) wordt niet gedekt door de klantenbijdrage en de subsidies (rek. 70/74). Dit cijfer wordt tevens bevestigd door het detail van de financiële verslagen.

Behoudens de onmogelijkheid om de financiële gegevens uit te drukken per gepresteerd uur blijft de informatie op zich, zoals weergegeven in tabel 7.8, interessant om onder meer de structuur van de ontvangsten, de kosten en de marge (hier vaak een deficit) te bekijken. Maar opvallend is wel dat met ongeveer eenzelfde omvang aan 'bezoldigingen' (personeelskosten) deze 28 diensten opmerkelijk minder gebruikersbijdragen innen dan de 10 diensten die anno 2012 een erkenning als dienst logistieke hulp hebben. De gebruikersbijdrage verklaart bijna volledig het verschil in extra deficit. Dat is niet te verklaren door minder 'overige subsidies', maar door minder bijdragen van de gebruiker, wat een noodzakelijke beleidsoptie kan zijn.

Het VAZG gaf als opmerking mee dat men reeds in 2010 voor aanvullende thuiszorg een gebruikersbijdrage moet berekenen die rekening hield met inkomen en gezinssamenstelling. Bij de invoering van het Woonzorgdecreet bleek dat dit niet altijd het geval was. De diensten hebben twee jaar de tijd gehad om aan deze voorwaarden met betrekking tot de gebruikersbijdrage te voldoen. Vanaf 2013 moeten alle diensten voor de berekening van de gebruikersbijdrage rekening houden met de gezinssamenstelling en inkomen. In bovenstaande boekhouding was dit blijkbaar nog niet het geval.

Hoofdstuk 8.

Een analyse van de financiële verslagen – het luik ‘gezinszorg’

8.1 Algemeen

In een volgende stap worden de bestaande administratieve gegevens (Vesta) gekoppeld aan de inhoud van de financiële verslagen. Het biedt een eerste overzicht van de financiële leefbaarheid van dit segment van het zorglandschap.

Het “financieel verslag” bestaat minstens uit de resultatenrekening van de activiteiten. Er wordt vanuit het VAZG gevraagd per activiteit (gezinszorg – aanvullende thuiszorg) een aparte resultatenrekening mee te geven. Niet alle diensten kunnen dit onderscheid maken. De private diensten maken dit onderscheid wel, uitgezonderd enkele kleinere diensten.

Er werd herhaaldelijk vastgesteld dat het verslag van verschillende openbare diensten tekortkomingen vertoont, alsook enkele foutieve interpretaties van de boekhoudkundige regels. 14 private diensten en 89 openbare diensten leverden het financieel verslag (gedeeltelijk) op. Het detail van 46 openbare diensten werd meegenomen in de dataset en de analyse. Dat betekent dat voor 43 openbare diensten de informatie onvoldoende bruikbaar leek of ontbrak.

De analyse bevat uiteindelijk 87,9% van het private urencontingent gezinszorg en 40,6% van het urencontingent met betrekking tot de openbare diensten.

Vooreerst brengen we in dit hoofdstuk het financieel evenwicht van de diensten in al zijn componenten in kaart. De benadering gaat telkens uit van de verschillen tussen de private en de openbare diensten. Een volgend hoofdstuk behandelt de financiële structuren en leefbaarheid van de werksoort ‘aanvullende thuiszorg’. In deze analyse ontbreekt echter het vergelijkingspunt met de openbare sector, aangezien geen betrouwbare vergelijking mogelijk was op basis van gepresteerde uren.

Vanwege de identificeerbaarheid van de diensten worden de individuele resultaten gerangschikt in volgorde van de gestandaardiseerde waarden, en niet in volgorde van grootte van de dienst (volume aan uren). Verklaringen en tendensen rapporteren, gebaseerd op de grootte van de diensten zijn bijgevolg niet mogelijk. Dit brengt met zich mee dat de implicaties op de sector niet meer duidelijk zijn. Gestandaardiseerde gegevens (per uur) neutraliseren immers de omvang van de resultaten. Dit betekent een verlies aan informatie, maar de privacy van de diensten dient gevrijwaard te blijven. De grafieken zullen echter wel de variabiliteit van de individuele gegevens weerspiegelen.

8.2 Het financieel evenwicht van de activiteit gezinszorg

8.2.1 De kosten, de ontvangsten en het resultaat

De resultatenrekening levert een gedetailleerd beeld van de opbrengsten en de kosten van de activiteit gezinszorg. De combinatie van beide bepaalt het uiteindelijke 'resultaat' (winst/verliescijfer) van de activiteit gezinszorg. Finaal heeft deze activiteit tot doel een bepaald aantal uren zorg te presteren bij de gebruiker. Dit wordt dus een belangrijk referentiepunt. Maar ook andere dimensies zijn belangrijk voor de interpretatie van de analyses.

Dimensies van de gehanteerde 'uren gezinszorg'

We onderscheiden volgende dimensies:

1. Werkelijk gepresteerde uren (standpunt organisatie)
2. Gesubsidieerde uren (standpunt Welzijn – aftopping aan de hand van het contingent of ander plafond)

We onderscheiden daarbij telkens:

1. Uren bij de gebruiker (zowel regelmatige en onregelmatige uren)
2. Gelijkgestelde uren zoals VAP-dagen, wijkwerking, werkvergaderingen,...
3. De uren bijscholing

De dimensie 'werkelijk gepresteerde uren bij de gebruiker' is een belangrijke invalshoek in de bepaling van de inkomsten vanuit de gebruiker.

Het totaal aan gepresteerde uren (bij de gebruiker, gelijkgestelde uren en bijscholing) heeft zijn implicaties op de kostenzijde van de organisatie (vooral de loonkosten). In het rapport spreken we meestal over deze dimensie/uren, tenzij anders vermeld.

De gesubsidieerde uren hebben daarentegen een impact op de ontvangstenzijde (subsidies) van de diensten.

Wij moeten de verhouding tussen deze uren dan ook in beeld brengen, omdat dit blijkbaar één en ander kan verklaren.

Ten slotte kan een derde dimensie relevant zijn, namelijk dat van de 'uitbetaalde uren'. Deze term wordt door de diensten gehanteerd in hun eigen berekeningen (VVDG), maar wordt niet meegenomen in de subsidieregeling van de diensten.

De 'uitbetaalde uren' representeren het aantal uren dat kosten genereren en effectief aan het personeel uitbetaald wordt. Uren opgenomen via tijdskrediet en loopbaanonderbreking behoren bijvoorbeeld niet tot de uitbetaalde uren omwille van het ontbrekende kostenaspect vanuit het standpunt van de werkgever.

Daarnaast worden niet alle uitbetaalde uren door de subsidieregeling expliciet vergoed, zoals ziekteperioden, klein verlet,... Dit lijstje kon reeds gevonden worden in hoofdstuk 5 en werd opgemaakt door de VVDG (2011).

Vesta laat toe de gebruikersbijdrage in de boekhouding van de financiële verslagen te toetsen aan het werkelijke sectorgemiddelde (Vesta). De private diensten kennen een reële gemiddelde gebruikersbijdrage van 5,28 euro¹²⁶ (Vesta, 2011). De omzet in de boekhouding impliceert een gemiddelde gebruikersbijdrage van 5,42 euro per gepresteerd uur. Dit kan afwijken omwille van het

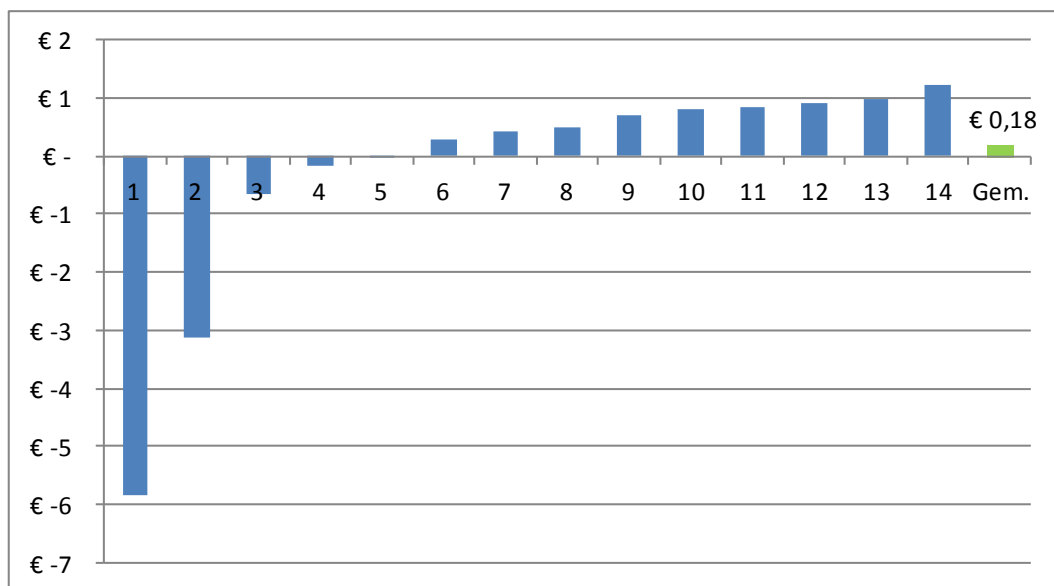
¹²⁶ Vesta bevat de bijdrage die de gebruiker moet betalen voor een uur gezinszorg, inclusief alle toeslagen, afwijkingen en kortingen, maar met uitzondering van de korting waarop gebruikers met een BEL-profiel score van 35 of meer recht hebben tijdens de maanden dat ze minstens 60 uur gezinszorg krijgen. Er hoeft evenmin rekening gehouden te worden met de toeslag voor onregelmatige prestaties, die voor bepaalde uren eventueel wordt aangerekend. Dit is ook zo opgenomen in het draaiboek van Vesta (als bijlage p. 35).

verschil van de steekproef met de populatie, maar ook omwille van het feit dat men andere opbrengstensoorten onder de 70-rekening kan boeken, elementen die niet toebehoren tot de gebruikersbijdrage (bv. bepaalde kortingen, kilometervergoeding, tegemoetkoming indicatiestellingen,...). In de openbare sector wijkt de werkelijke gebruikersbijdrage (4,64 euro/uur) amper af van de boekhoudkundige (4,66 euro). Dit illustreert dat de boekhoudkundige gegevens nagenoeg de werkelijkheid bevatten.

De gebruikersbijdrage kan in de boekhouding van de thuiszorgdiensten gevonden worden op de 70-rekening (omzet). Normaal interpreteert men de term ‘omzet’ als de totale ontvangsten. In deze sector lijkt dit een andere betekenis te hebben. De andere ontvangsten (zoals de subsidies) worden doorgaans op de 73-rekening (private) of 74-rekening (openbare) gevonden.

De private diensten genereren een gemiddelde winst van 0,18 euro per uur, ofwel een winstmarge van amper 0,52% uit de gewone bedrijfsactiviteit. Onderstaande grafiek schetst het individuele beeld. Het resultaat per gepresteerd uur varieert van -5,84 tot 1,23 euro, maar deze uitschieters behoren tot de kleinere diensten. Vijf diensten leden in 2011 een boekhoudkundig verlies, maar 9 diensten waren winstgevend. De resultaten van de private diensten zijn gunstiger te noemen, maar daarom niet meer ‘winstgevend’. De grafiek dat de winstgevendheid van de diensten gezinszorg weerspiegelt, benadrukt de kleine marges die in 2011 aangehouden werden. Er zijn weinig verlieslatende activiteiten, maar er wordt ook weinig tot geen reserve opgebouwd. Men kan zich afvragen of dit gemiddelde winstcijfer de continuïteit van de private diensten kan garanderen naar de toekomst toe.

Figuur 8.1 Het resultaat per gepresteerd uur van de private diensten (N=14) – activiteitencentrum gezinszorg - 2011

* Gepresteerd uur wordt uitgedrukt als het totaal van de gepresteerde uren bij de gebruiker, de gelijkgestelde uren en de uren bijscholing.

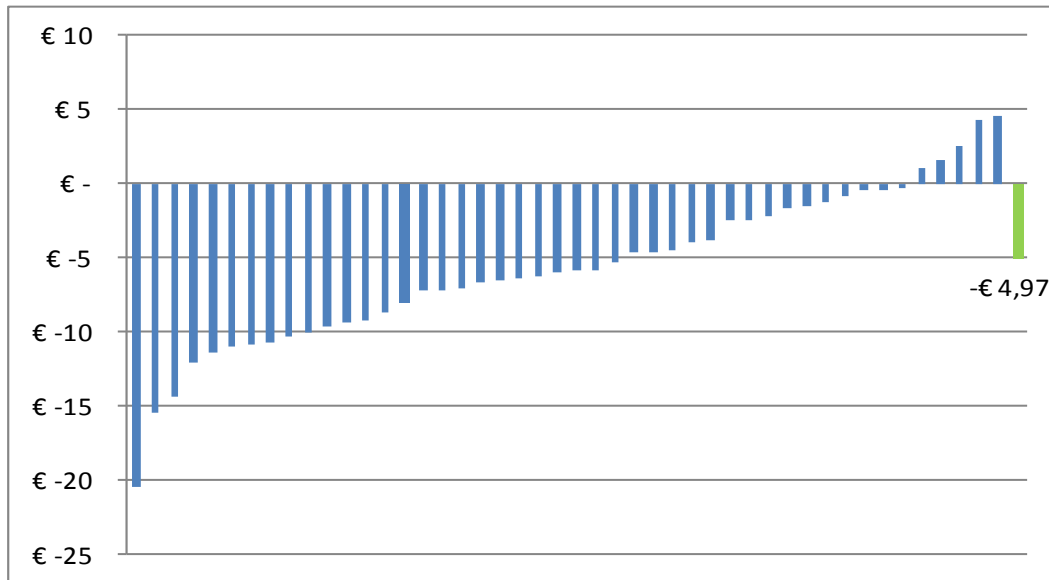
Bron Financiële verslagen en Vesta (2011), eigen verwerking

De openbare diensten daarentegen, registreren een verlies van 4,97 euro per gepresteerd uur. De verklaring van de discrepantie in het resultaat kan zowel in de kosten- als de opbrengstenzijde gevonden worden, of een combinatie van beide.

Zoals onderstaande grafiek duidelijk weergeeft, bevatten de individuele resultaten van de openbare diensten een drietal duidelijke uitschieters met een omvangrijk verlies van onder meer 20 euro per

uur. Deze drie uitschieters buiten beschouwing laten, reduceert het gemiddelde verlies tot 4,33 euro per uur, wat nog steeds substantieel is. Slechts vijf diensten van de 46 openbare diensten konden in 2011 een positief resultaat voorleggen.

Figuur 8.2 Het resultaat per gepresteerd uur van de openbare diensten (N=46) – activiteitencentrum gezinszorg - 2011

Bron Financiële verslagen en Vesta (2011), eigen verwerking

Hoe kwam het geconstateerde verschil in resultaat tot stand? Gezien de kosten en opbrengsten betrekking hebben op het totaal aantal gepresteerde uren (bij de gebruiker, gelijkgestelde uren en uren bijscholing), wordt vanuit deze standaardisatie (per uur) de vergelijking gemaakt tussen de openbare en de private sector. De dimensie 'per gepresteerd uur bij de gebruiker' is dan ook slechts relevant vanuit het standpunt van de klantenbijdrage. Een vergelijking aan de hand van deze dimensie illustreert hoofdzakelijk het effect van de prestaties bij de gebruiker, die bij de private diensten per VTE in principe lager liggen omwille van de VAP-dagen, die dan weer wel opgenomen zijn in het totaal aantal gepresteerde uren onder de vorm van gelijkgestelde uren.

De activiteit gezinszorg binnen de private diensten genereert een bedrijfsopbrengst van gemiddeld 34,02 euro per gepresteerd uur. Daarvan is 4,94 euro afkomstig van de klantenbijdrage. Tegenover deze opbrengst staat een kostprijs van 33,88 euro per uur. De openbare diensten genereren 32,44 euro per uur aan bedrijfsopbrengsten. De gebruiker draagt voor gemiddeld 4,46 euro per uur bij aan deze opbrengsten. De bedrijfskosten tellen op tot 37,22 euro. Dit wordt geïllustreerd aan de hand van tabel 8.1 en 8.2.

Tabel 8.1 De resultatenrekening van het activiteitencentrum gezinszorg – private diensten (N=14), 2011

Rubriek	Rek-nr	In absolute bedragen (euro)	Per gepresteerd uur bij de gebruiker	Per gepresteerd uur (gebruiker, gelijkgesteld en bijscholing)	Na correctie RSZ-vermindering (*)	Per gesubsidieerd uur
Omzet (gebruikersbijdrage)	70	63 238 666	5,42	4,94	4,94	5,16
Bedrijfsopbrengsten	70/74	435 557 706	37,33	34,02	35,43	35,51
Bedrijfskosten	60/64	433 714 442	37,17	33,88	35,29	35,36
Personeelskosten	62	406 548 396	34,84	31,75	33,16	33,14
Winst/verlies (-) van het boekjaar	7/6	2 270 751	0,19	0,18	0,18	0,19

* De RSZ-vermindering heeft betrekking op de kostenzijde. Het reduceert immers de loonkost van het personeel (1,41 euro per gepresteerd uur). Om de vergelijking met de openbare diensten correct te maken, worden de RSZ-verminderingen als een subsidie aanschouwd. Dit zorgt voor een zekere correctie in de bedrijfsopbrengsten en de bedrijfskosten (zie verder). We beschikken echter niet over de eventuele RSZ-verminderingen van toepassing op het omkaderend personeel.

Bron Financiële verslagen – resultatenrekening van het activiteitencentrum gezinszorg (2011) - en Vesta (2011)

Tabel 8.2 De resultatenrekening van het activiteitencentrum gezinszorg – openbare diensten (N=46), 2011

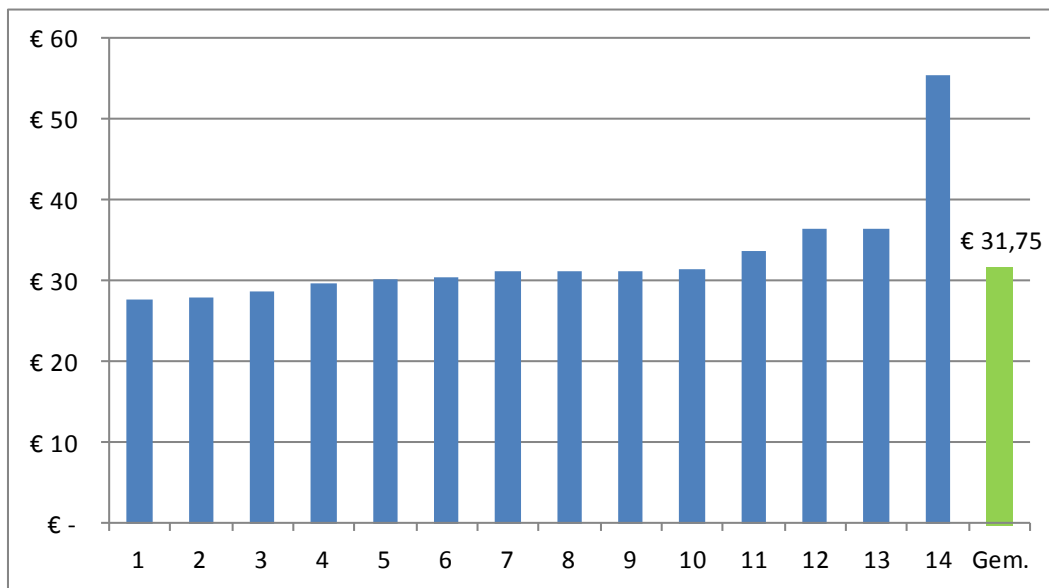
Rubriek	Rek-nr	In absolute bedragen (euro)	Per gepresteerd uur bij de gebruiker	Per gepresteerd uur (gebruiker, gelijkgesteld en bijscholing)	Na correctie RSZ-vermindering	Per gesubsidieerd uur
Omzet (gebruikersbijdrage)	70	5 083 290	4,66	4,46	n.v.t.	4,60
Bedrijfsopbrengsten	70/74	36 940 859	33,87	32,44	n.v.t.	33,43
Bedrijfskosten	60/64	42 384 017	38,87	37,22	n.v.t.	38,36
Personeelskosten	62	39 782 865	36,48	34,94	n.v.t.	36,01
Winst/verlies (-) van het boekjaar	7/6	- 5 658 734	-5,19	-4,97	n.v.t.	-5,12

Bron Financiële verslagen – resultatenrekening van het activiteitencentrum gezinszorg (2011) - en Vesta (2011)

We bekijken nader in hoeverre de personeelskosten (incl. omkadering) afwijken tussen de private en publieke sector. Een eerste blik op de resultaten laat een discrepantie van 3,19 euro per uur in personeelskosten opmerken tussen de private en de publieke sector, wat ook meteen een deel van het verlies kan verklaren. De openbare diensten zijn daarbij op het eerste zicht duurder in loonkost.

De personeelskosten binnen de private diensten omvatten gemiddeld tussen de 92 en 94% van de totale bedrijfskosten. De kosten verhouden zich in dezelfde grootte (uitgezonderd één uitschieter). De grootste diensten hebben immers een gelijkaardig leeftijds- en anciënniteitsprofiel (zie hoofdstuk 11), wat hoofdzakelijk de hoogte van de loonkost determineert. Verdere detaillering van de kostengegevens, opgedeeld naar de verschillende functiecategorieën en statuten, is niet beschikbaar.

Figuur 8.3 De personeelskost (incl. omkadering) per gepresteerd uur gezinszorg – private diensten (N=14), 2011

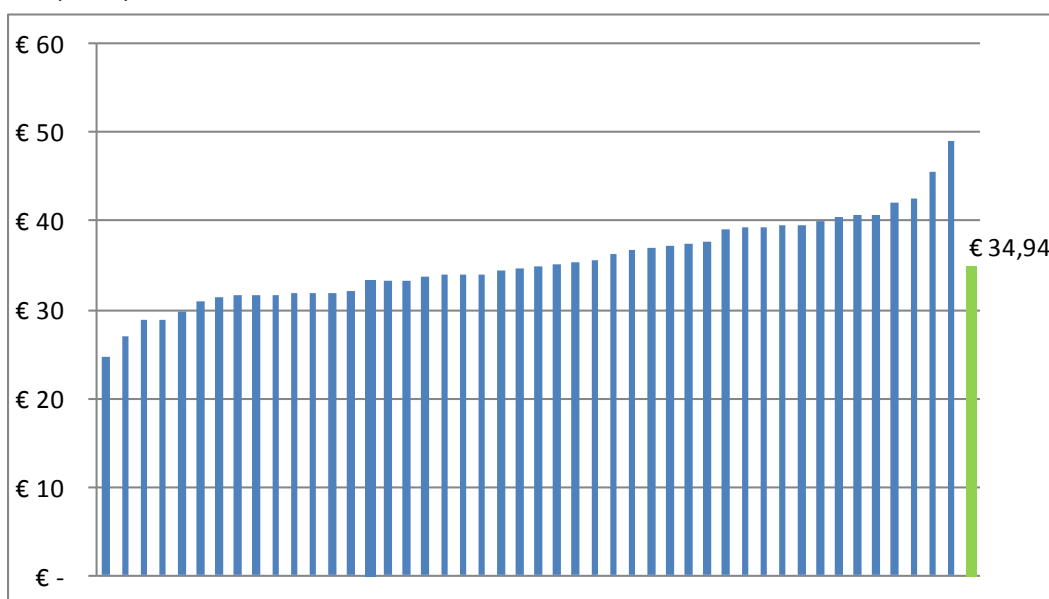

* De correctie van de RSZ-vermindering (1,41 euro) werd in bovenstaande grafiek niet toegepast. De verhoudingen blijven echter hetzelfde.

Bron Financiële verslagen en Vesta (2011), eigen verwerking

De personeelskost van de openbare diensten kent onderling duidelijkere verschillen. Dit heeft mede te maken met de verschillende geldende loon- en arbeidvoorwaarden (arbeider-bediende statuut en de verlofregeling) en het profiel van het personeel in termen van kwalificaties en anciënniteit tussen de openbare diensten onderling. De personeelskosten kunnen echter ook beïnvloed worden door de omkadering die voorzien is. Meer of minder omkadering, betekent een hogere of lagere personeelskost per gepresteerd uur.

Figuur 8.4 De personeelskost (incl. omkadering) per gepresteerd uur gezinszorg – openbare diensten (N=46), 2011

Bron Financiële verslagen en Vesta (2011), eigen verwerking

De afwijking in het resultaat van de openbare en de private diensten zou hoofdzakelijk kunnen verklaard worden door het verschil in toegekende loon- en arbeidsvoorwaarden, zoals ook de tabellen 8.1 en 8.2 uitwijzen. De openbare diensten zouden daarbij hogere loonkosten kennen (34,94 ten opzichte van 31,75 euro per uur). Deze stelling kan echter genuanceerd worden door de impact van de RSZ-vermindering¹²⁷ op de loonkost van de private diensten in rekening te nemen.

De omvang van de RSZ-vermindering kon niet gegenereerd worden aan de hand van de boekhouding (het gaat immers over een minderkost). De VVDG kon dit detail aanleveren voor de zes grootste private diensten (2011). Op basis van deze zes diensten werd een sectorgemiddelde berekend en toegepast in de analyse.

De private diensten kunnen rekenen op een gemiddelde RSZ-vermindering voor het verzorgend personeel van 1,47 euro uitgedrukt per gepresteerd uur bij de gebruiker, 1,41 euro per globaal gepresteerd uur en 1,48 euro per gesubsidieerd uur (bron: VVDG en Vesta). In theorie is dit geen subsidie (opbrengstzijde), maar een vermindering in de loonkost (kostenzijde). Maar de RSZ derft wel die bijdrage en garandeert toch dezelfde sociale bescherming, wat impliciet wel een subsidie is.¹²⁸ De openbare diensten kunnen niet genieten van deze vermindering. Om de loonkost van beide sectoren op een correct niveau te vergelijken dienen we de personeelskost alvast te corrigeren voor de RSZ-vermindering. Dit wordt gecorrigeerd door dit bedrag terug bij te tellen als ‘personeelskost’ (de vermindering wordt zo teniet gedaan), en bij te boeken onder de bedrijfsopbrengsten (komt zo als een soort subsidie in de rekeningen terecht). We ontbreken echter cijfergegevens over de RSZ-vermindering voor het omkaderend personeel. Dit zou het verschil verder kunnen reduceren.

In de subsidieregeling Welzijn wordt echter een gedeelte van deze federale tussenkomst afgetrokken van de reguliere subsidies. Dit komt neer op 0,47 euro per gepresteerd uur (zie tabel 8.4). De RSZ-vermindering brengt bijgevolg slechts een netto ontvangst op van 0,94 euro per uur, ten opzichte van de openbare sector.

De correctie kan alvast een gedeelte van de discrepantie dicht rekenen. Het verschil per gepresteerd uur blijkt met de helft gereduceerd te zijn, tot 1,78 euro per gepresteerd uur. Het verschil in loonkost kan de discrepantie in het resultaat bijgevolg voor 35% verklaren¹²⁹.

De activiteit gezinszorg is net winstgevend genoeg binnen de private sector zodat de continuïteit op sectorniveau op een aanvaardbaar niveau kan worden verder gezet. De openbare diensten daarentegen, lijden systematisch een substantieel verlies. Het verlies wordt aangezuiverd door de gemeente. Uit de analyse blijkt dat het verlies, deels aan de personeelskosten, maar eerder te wijten is aan elementen aan de opbrengstzijde. Bijkomende verklaringen dienen verder aan de ontvangstzijde gevonden te worden. Men zou althans verwachten dat de opbrengsten van de private en de openbare sector op hetzelfde niveau liggen omwille van de gelijke reguliere subsidieregeling voor gezinszorg. De volgende sectie gaat daar dieper op in.

In een volgende stap gaan we aanvankelijk na of het niveau van de prestaties van het personeel mede de verschillen kunnen verklaren.

---

¹²⁷ Zie hoofdstuk 3, sectie 3.1.2 structurele bijdragen vermindering

¹²⁸ Een soort van ‘sociale uitgave’, vergelijkbaar met ‘fiscale uitgaven’. Beide zijn een alternatief voor een subsidie. Zie Pacolet & Strengs (2011) voor een definitie van deze begrippen.

¹²⁹ Ofwel 1,78 euro van het verschil tussen het gemiddelde resultaat van de openbare en private sector.

8.2.2 Het prestatieniveau van het verzorgend personeel

Bovenstaande analyse bevat een vergelijking van de private en de openbare sector in kosten- en opbrengstestructuur, uitgedrukt per gepresteerd of gesubsidieerd uur. Het verschil kan enerzijds te wijten zijn aan kosten- of inkomsteneffecten (bv. hoogte van de loonkosten en toegekende subsidiebedragen), maar ook aan het prestatieniveau van het personeel (hoeveelheidseffecten, wat betreft het aantal gepresteerde uren per VTE), gezien de analyse per gepresteerd uur wordt uitgedrukt. Het antwoord kan tweeledig zijn. Dat laatste element trachten we in deze sectie in kaart te brengen. Wat is het prestatieniveau per VTE van deze twee deelsectoren? En kan dit het verschil in kostprijs of ontvangsten per uur (deels) verklaren?

Kostprijs en ontvangsten uitgedrukt per gepresteerd uur worden logischerwijs gedetermineerd door de factor 'prestaties per VTE'. Immers, presteert (lees: prestaties bij de gebruiker, gelijkgestelde uren, uren bijscholing, zoals voorheen gedefinieerd) een bepaalde dienst/sector meer uren per VTE, dan drukt dat de loonkost per gepresteerd uur. Presteren zij minder, dan stijgt de kostprijs per uur. Dit zegt niets over het niveau van de loonkost van het personeel zelf, maar wel over het prestatieniveau van het personeel.

Wat kan bijvoorbeeld de hoogte van de prestaties bij de gebruiker op jaarbasis beïnvloeden? Dat zijn bijvoorbeeld de leeftijd (aantal VAP-dagen), aantal toegekende feestdagen, de ziekte-dagen, de verlofdagen,... ten opzichte van het gemiddelde. Een 37-uren week zorgt tevens voor een verschil op het prestatieniveau. Een lager prestatieniveau bij de gebruiker per VTE betekent bovendien minder subsidies en minder gebruikersbijdragen vanuit de klant.

De reguliere subsidiëring wordt a rato van het gepresteerd uur toegekend. Bij het vastleggen van het subsidiebedrag per uur, heeft de wetgever in het verleden een berekening gemaakt op basis van een voltijds verzorgende aan 1465 gepresteerde uren bij de gebruiker en aan 1539 uren (op jaarbasis) als de gelijkgestelde uren inbegrepen zijn¹³⁰. Wie daar van afwijkt riskeert over- of ondergesubsidieerd te zijn. We trachten het reële niveau te berekenen voor de openbare en private sector.

Vesta beschikt echter louter over gegevens wat betreft de omvang van de contractuele tewerkstelling (VTE) en niet dat van de effectieve tewerkstelling (gecorrigeerd). Ook onze bijkomende bevraging kon dit gegeven niet opleveren. Op het moment van uitsturen werd niet stil gestaan bij dit mogelijke verschil.

De contractuele tewerkstelling meenemen in de berekening om de prestaties van het personeel te meten, zou het prestatieniveau sterk kunnen onderschatten (langdurig zieken, opname tijdskrediet, loopbaanonderbreking,... trekken het prestatieniveau per VTE naar beneden). Een verschil in prestaties tussen de openbare en de private sector kan omwille van de ontbrekende gegevens bijgevolg niet bepaald worden.

We vermeldden eerder (sectie 5.2.5) dat we op basis van cijfergegevens van de VVDG over het volume aan uitbetaalde uren van het verzorgend personeel van de zes grootste private diensten beschikken. Dit volume aan uitbetaalde uren delen door de uren die een VTE vertegenwoordigt (1786 uren¹³¹), levert de effectieve tewerkstelling op voor de zes private diensten die deze cijfers hebben

---

¹³⁰ Woonzorgdecreet 2009

¹³¹ Een VTE vertegenwoordigt (52 weken x 38 uren) op jaarbasis, verminderd met gemiddeld 5 weken vakantie gezien de VVDG de vakantiedagen niet opneemt als uitbetaalde uren.

aangeleverd. De gepresteerde uren bij de gebruiker (Vesta) van de dienst delen door de effectieve tewerkstelling (VVDG) levert een beeld op van het prestatieniveau bij de gebruiker per VTE. Onderstaande tabel geeft het prestatieniveau weer van deze zes private diensten. Het is duidelijk dat het prestatieniveau per dienst wat afwijkt. Het kan dus wel degelijk de verschillen in kostprijs en ontvangsten, uitgedrukt per uur, beïnvloeden.

Tabel 8.3 Het prestatieniveau van een voltijds verzorgende, een berekening voor zes private diensten (2011)

Zes private diensten	Prestatieniveau bij de gebruiker per VTE	Totaal gepresteerde uren per VTE	Gesubsidieerde uren per VTE
1	1 388	1 537	1 480
2	1 411	1 546	1 512
3	1 459	1 580	1 567
4	1 404	1 516	1 433
5	1 335	1 478	1 426
6	1 465	1 619	1 532
Gemiddeld	1 427	1 568	1 502

* De zes diensten werden in willekeurige volgorde opgenomen.

Bron VVDG, 2011 en Vesta, 2011

De afwijking tussen de contractuele (Vesta) en effectieve tewerkstelling bleek gemiddeld 13% te zijn, maar het cijfer hangt sterk af van dienst tot dienst (tussen 7 en 15%).

Door de berekende verhouding van de overige uitbetaalde dagen (ziektedagen, feestdagen,... maar exclusief de gepresteerde uren bij de gebruiker, gelijkgestelde uren en de uren bijscholing, want dat is in Vesta beschikbaar) ten opzichte van het totaal aan uitbetaalde uren toe te passen voor de kleinere private diensten, kan de effectieve tewerkstelling van deze diensten geschat worden. Deze oefening kunnen we niet doortrekken naar de openbare sector, omdat in de openbare sector de feestdagen, verlofdagen en ziektedagen in andere mate voorkomen. Hoe deze twee sectoren zich verhouden op deze punten is niet gekend.

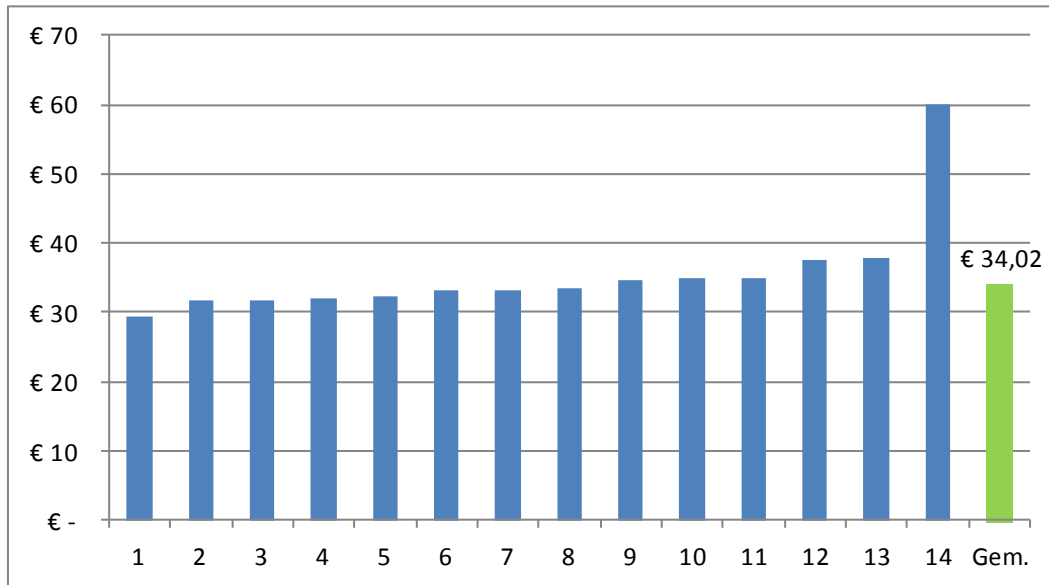
We bekijken vervolgens de ontvangstenzijde, als mogelijke verklaring van het verschil in rendement tussen de private en openbare diensten.

8.3 De ontvangsten in detail

Is het verschil in ontvangsten voornamelijk afkomstig vanuit de reguliere subsidieregeling Welzijn of vanuit de andere beleidsniveaus en domeinen? We laten daarbij de vermindering vanuit Welzijn van de structurele bijdragevermindering die de private diensten kennen buiten beschouwing (zie tabel 8.4), gezien dat we dit reeds in rekening hebben genomen.

Betreffende de ontvangsten kunnen de private diensten, bij benadering, rekenen op gelijkaardige inkomsten per uur (zie figuur). De verhouding van de omzet ten opzichte van de totale ontvangsten is daarbij zeer gelijklopend. De spreiding achter dit sectorgemiddelde blijkt zeer beperkt te zijn.

Figuur 8.5 De totale bedrijfsopbrengsten per gepresteerd uur – private diensten (N=14, 2011)

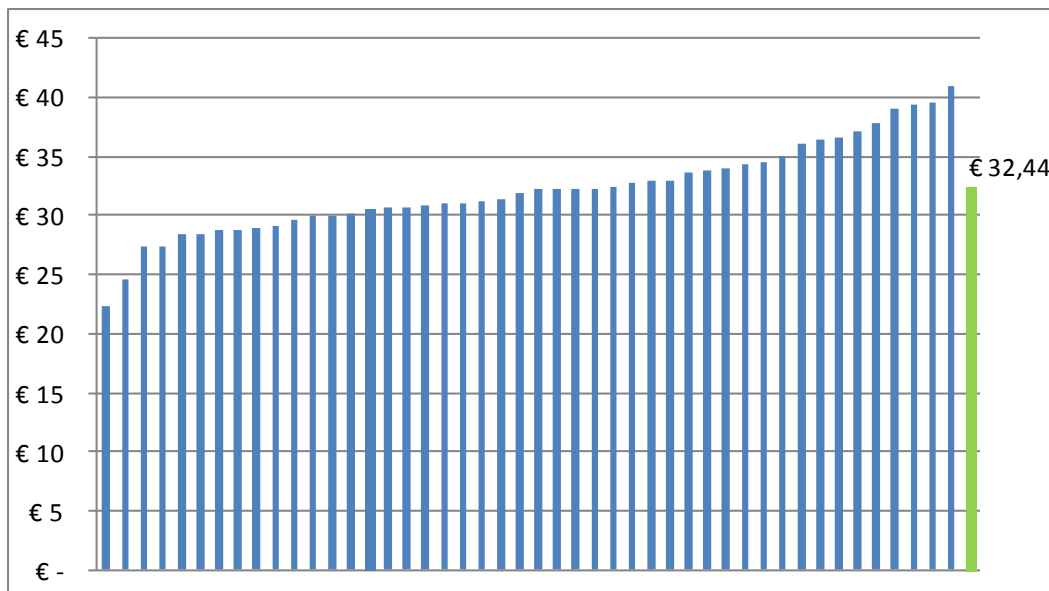

* Bovenstaande outlier is de kleinste private dienst in de dataset. Het is een outlier over de hele lijn, en niet louter wat betreft personeelskosten en bedrijfsopbrengsten. Vermoedelijk worden in de praktijk meer uren gepresteerd dan wat in Vesta gevonden wordt, ofwel bevat de boekhouding meer dan alleen de kosten en opbrengsten gerelateerd aan de activiteit gezinszorg. Gezien de beperkte grootte van deze dienst, kent het geen impact op het sectorgemiddelde.

Bron Financiële verslagen en Vesta (2011), eigen verwerking

De variabiliteit van de bedrijfsopbrengsten binnen de openbare diensten, wordt in onderstaande figuur visueel weergegeven. Het verschil met de private sector bedraagt bij benadering 1,6 euro per uur.

Figuur 8.6 De totale bedrijfsopbrengsten per gepresteerd uur – openbare diensten (N=46, 2011)

Bron Financiële verslagen en Vesta (2011), eigen verwerking

8.3.1 Subsidies vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

De diensten kunnen voor het merendeel van hun inkomsten rekenen op de tussenkomst van het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Vesta kent deze subsidiebedragen, alsook het aantal gepresteerde en gesubsidieerde uren dat daar tegenover staan. Onderstaande tabel brengt deze subsidiebedragen in beeld, voor de volledigheid uitgedrukt in de drie verschillende dimensies.

Het gesubsidieerd uur is in deze sectie de belangrijkste dimensie, omdat heel wat gepresteerde uren niet in aanmerking komen voor de reguliere subsidies vanuit Welzijn, zoals de prestatie van personeel met een GESCO- of sociale Maribel statuut. Deze prestaties worden namelijk via andere financieringskanalen gefinancierd. Conclusies trekken uit de subsidies, uitgedrukt als gepresteerd uur, zou een verkeerd beeld optrekken. Immers, hoe meer uren gepresteerd door sociale Maribellers of GESCO's, hoe lager het subsidiebedrag per gepresteerd uur, wat verkeerde interpretaties zou opleveren.

Door enkel de subsidie uitgedrukt per gesubsidieerd uur te bekijken, elimineren we ook het effect van de prestaties die niet in aanmerking komen voor subsidies, zoals de uren boven het urencontingent. We kijken zuiver naar het verschil in subsidiehoogte tussen de private en openbare sector.

Het verschil in subsidie per uur tussen de openbare en private sector bedraagt gemiddeld 0,96 euro. De verschillen worden voornamelijk in de subsidie voor de omkadering en in grote mate bij de toeslagen gevonden. De openbare sector ontvangt bijvoorbeeld een bedrag voor het vervoer dat vier keer lager ligt. De openbare diensten hebben vermoedelijk kortere afstanden te overbruggen, omdat het werkingsgebied meestal beperkt is tot de gemeente. Ook het al dan niet vergoeden van de verplaatsingskosten kan een rol spelen. Als ze door de werkgever niet vergoed worden, worden ze ook niet ingebracht voor subsidiëring.

De toeslag werkdrukvermindering werd in het verleden ingevoerd om de werkdruk te verlagen omwille van de VAP-dagen. Gezien de openbare sector geen VAP-dagen kent, werd een kleinere enveloppe toegekend aan deze sector, wat neerkomt op de helft van de enveloppe van de private sector.

Ook in de reguliere subsidies wordt een discrepantie gevonden. In principe zou de subsidie voor de gepresteerde en gelijkgestelde uren per gesubsidieerd uur voor beide sectoren op een gelijk niveau moeten liggen, meer bepaald op het niveau van het forfait per uur. Deze merkwaardigheid is vermoedelijk te wijten aan het gegeven dat in 2011 twee subsidiebedragen (24,3 en 24,8 euro) werden toegepast omwille van de indexatie (mei), waardoor het gemiddelde per dienst en dus ook per sector beperkt kan afwijken, afhankelijk van de omvang van de geleverde prestaties voor en na de indexatie.

Voor de omkadering binnen de openbare sector wordt aan een lager tarief per uur gesubsidieerd. Vaak ligt de norm of de drempel te hoog om in aanmerking te komen. Hoe kleiner de dienst, hoe minder men in aanmerking komt voor een subsidiëring van de omkadering. Vooral de openbare sector kent dergelijke kleinere diensten.

Het verschil in ontvangsten komt gedeeltelijk vanuit de subsidieregeling Welzijn, zoals eerder geconstateerd, maar ook vanuit andere beleidsniveaus en domeinen.

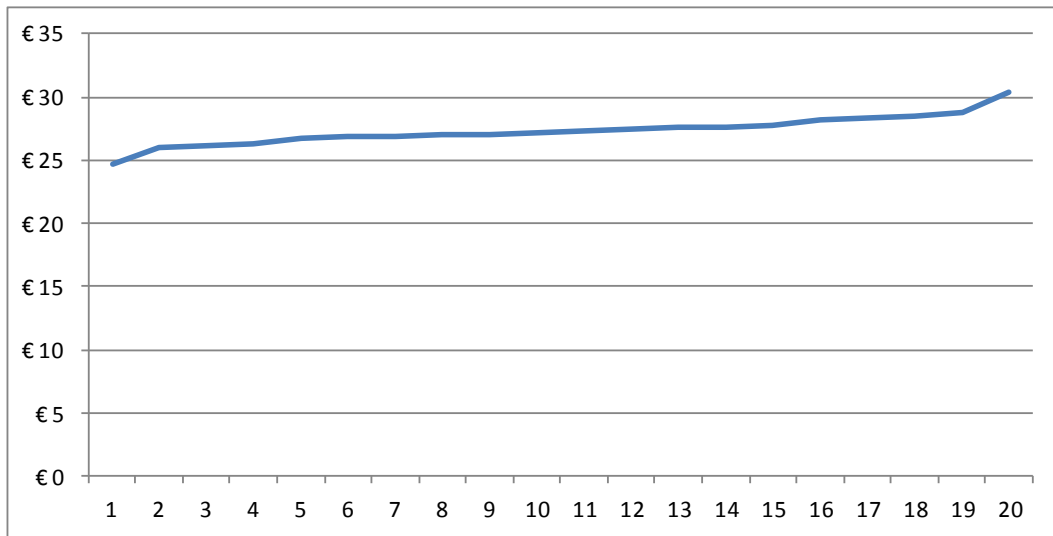
Tabel 8.4 Een overzicht van de reguliere subsidies voor gezinszorg (Welzijn), voorgesteld aan de hand van verschillende dimensies

	Openbare sector (N=100)				Private sector (N=20)			
	Subsidies 2011	Per gepresteerd uur bij de gebruiker	Per gepresteerd uur (bij de gebruiker, gelijkgestelde uren en uren bijscholing)	Per gesubsidieerd uur (bij de gebruiker, gelijkgestelde uren en uren bijscholing)	Subsidies 2011	Per gepresteerd uur bij de gebruiker	Per gepresteerd uur (bij de gebruiker, gelijkgestelde uren en uren bijscholing)	Per gesubsidieerd uur (bij de gebruiker, gelijkgestelde uren en uren bijscholing)
TOTAAL subsidie	71 482 797	27,22	26,04	26,63	368 951 481	28,69	26,14	27,28
- Subsidie gepresterde en gelijkgestelde uren	65 114 659	24,80	23,72	24,26	329 527 999	25,63	23,34	24,37
- Subsidie bijscholing	1 075 486	0,41	0,39	0,40	5 666 619	0,44	0,40	0,42
- Subsidie begeleidend personeel	3 471 258	1,32	1,26	1,29	21 170 924	1,65	1,50	1,57
- Subsidie leidinggevenden	92 006	0,04	0,03	0,03	2 289 062	0,18	0,16	0,17
- Subsidie administratie & coördinatiekosten	1 729 388	0,66	0,63	0,64	10 296 878	0,80	0,73	0,76
TOTAAL toeslagen	569 846	0,22	0,21	0,21	6 930 617	0,54	0,49	0,51
- Toeslag vervoer	135 371	0,05	0,05	0,05	2 559 153	0,20	0,18	0,19
- Toeslag werkdrukvermindering	410 004	0,16	0,15	0,15	3 908 842	0,30	0,28	0,29
- Toeslag milieubewuste verplaatsing	24 471	0,01	0,01	0,01	462 623	0,04	0,03	0,03
- Structurele vermindering (-)	0,00	0,00	0,00	0,00	-6 569 633	-0,51	-0,47	-0,49
TOTAAL subsidies en toeslagen	72 052 643	27,44	26,24	26,84	369 312 465	28,72	26,16	27,31
TOTAAL zonder structurele vermindering (-)	72 052 643	27,44	26,24	26,84	375 882 098	29,33	26,63	27,80

Bron Vesta 2011

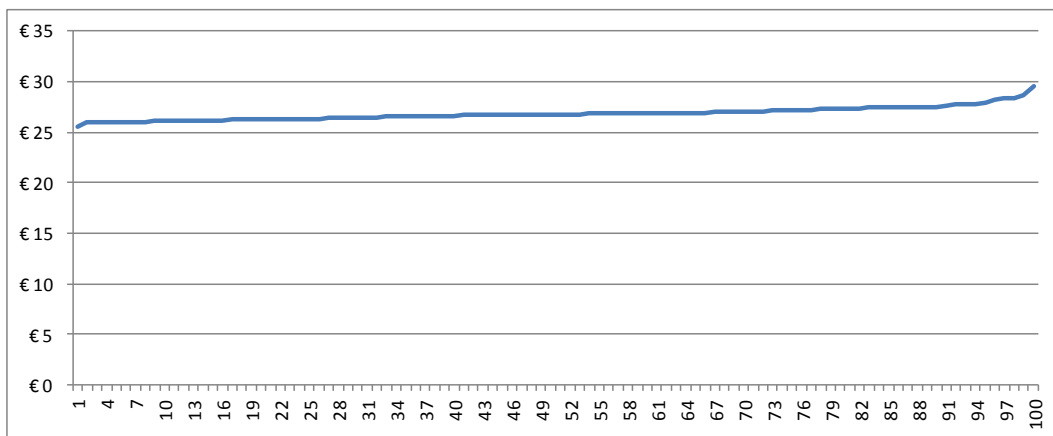
Achter bovenstaande geaggregeerde gegevens gaan kleine individuele verschillen schuil. De subsidie per gesubsidieerd uur, zou nagenoeg bij alle private diensten op hetzelfde niveau moeten liggen. Ze worden immers onderworpen aan dezelfde parameters, subsidiebedragen en normen. De hoogte varieert echter van 24,7 tot 30,4 euro per gesubsidieerd uur. De figuur weerspiegelt de reële subsidiegrootte in volgorde van grootte van de dienst. De ontvangsten van de grootste private diensten wijken naar subsidiehoogte weinig af. De variatie zit vervolgens bij de kleinste diensten. Ook naar de openbare diensten toe wordt enige variatie opgemerkt. De toeslagen kunnen deze variantie verklaren.

Figuur 8.7 De subsidiehoogte Welzijn per gesubsidieerd uur - de private diensten gezinszorg (2011)

Bron Vesta, 2011

Figuur 8.8 De subsidiehoogte Welzijn per gesubsidieerd uur - de openbare diensten gezinszorg (2011)

Bron Vesta, 2011

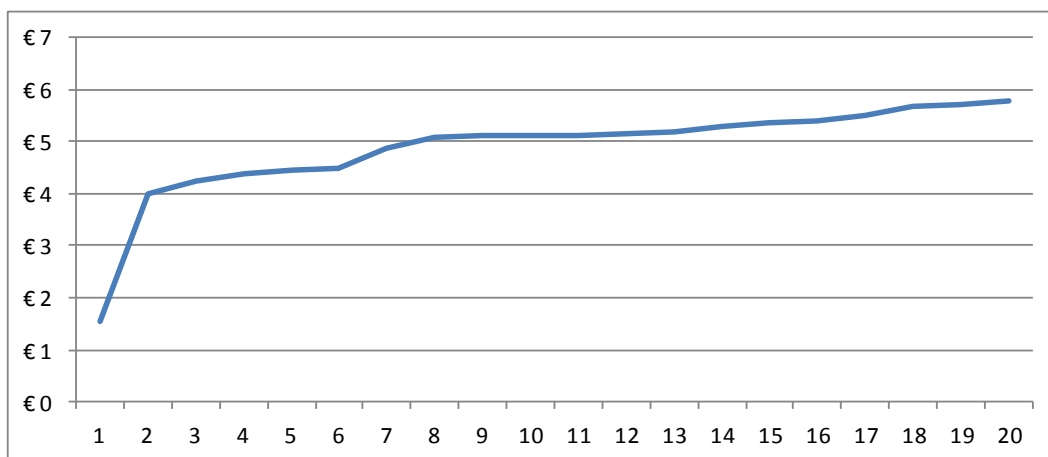
8.3.2 De gebruikersbijdrage

Zoals in een volgende sectie duidelijk wordt, omvat de gebruikersbijdrage ongeveer 15% van alle ontvangsten van de diensten. De gebruiker draagt in een belangrijke mate bij aan de financiering van de diensten. Onderstaande tabellen brengt deze financieringsstroom in kaart voor de individuele diensten. De private diensten rekenen gemiddeld voor één uur gezinszorg 5,28 euro aan, de openbare

diensten slechts 4,64 euro. De tabellen geven duidelijk de spreiding aan tot enkele euro's verschil per uur, wat overigens een substantiële impact kan hebben op het totale financiële plaatje. Gezien de beperkte winstmarge van 0,18 euro per uur, kent dergelijke spreiding in gebruikersbijdrage een bijzonder belang naar financiële leefbaarheid toe.

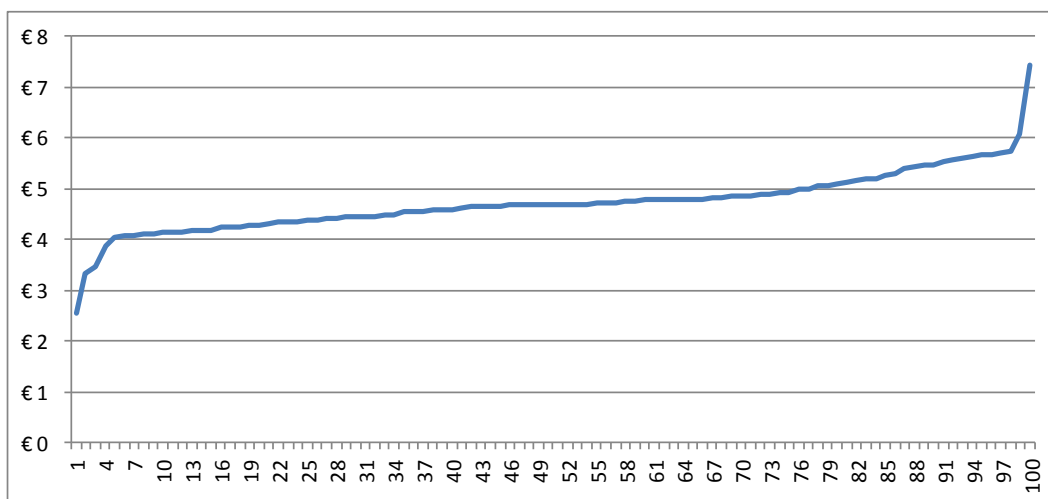
Een verband tussen de grootte van de dienst en de gebruikersbijdrage werd niet gevonden. De klantenbijdrage hangt eerder af van het gemiddeld profiel van de gebruiker, hoofdzakelijk wat betreft het inkomen. De vraag rijst of dit verschil dan ook niet beter gecompenseerd moet worden. Het staat immers los van de beslissingsmogelijkheden van de dienst (men kan echter wel uitzonderingen toestaan). Het solidariseren of het compenseren van de gebruikersbijdrage naar het gemiddelde niveau is daarbij een optie.

Figuur 8.9 Een spreiding van de gemiddelde gebruikersbijdrage van de private diensten gezinszorg, 2011

Bron Vesta 2011

Figuur 8.10 Een spreiding van de gemiddelde gebruikersbijdrage van de openbare diensten, 2011

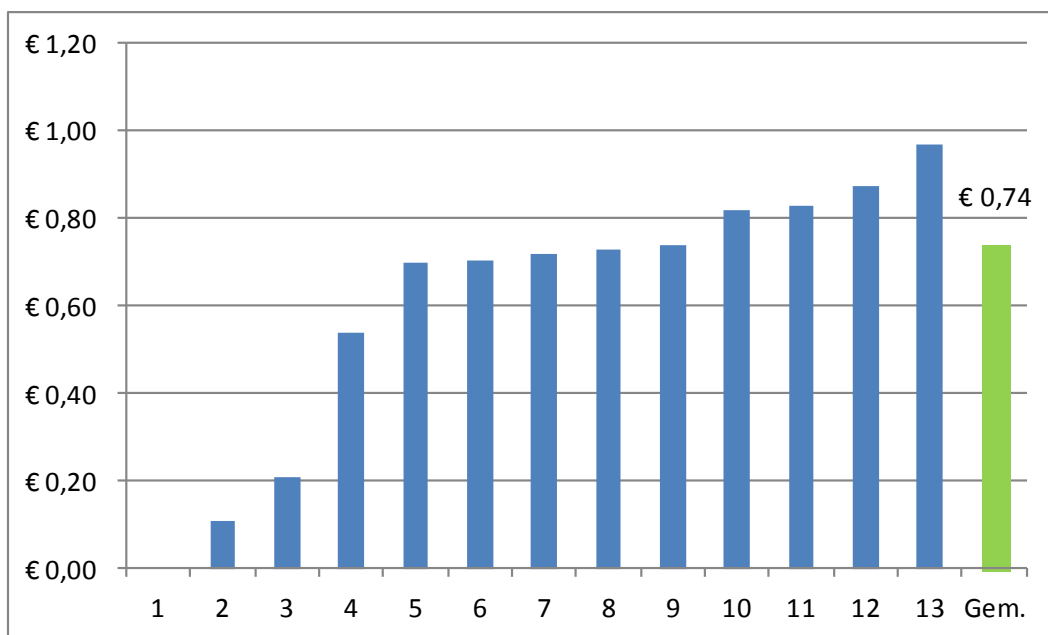
Bron Vesta 2011

8.3.3 De lokale besturen

13 van de 14 private diensten gaven aan een tussenkomst van de lokale besturen (gemeente, OCMW en provincie) te ontvangen. Deze 13 diensten vertegenwoordigen 90% van het urencontingent gezinszorg. Een bedrag van bijna 8,5 miljoen euro werd geregistreerd als afkomstig van het lokale niveau. Het detail naar subsidieverlener (OCMW, gemeente, provincie) is echter niet altijd beschikbaar.

Vanaf 2014 verandert deze context. Dan komen in het kader van de 6de staatshervorming de provinciale middelen over naar de Gewesten en worden ze in Vlaanderen vertaald in het opheffen van de vermindering van de subsidies met de RSZ-vermindering (zie tabel 8.4). Het aandeel van de gemeentelijke- en OCMW-subsidiëring valt niet onder deze maatregel.

Figuur 8.11 Gemiddelde subsidie vanuit de lokale besturen, uitgedrukt per gepresteerd uur bij de gebruiker – de private diensten (2011)

* De lokale besturen subsidiëren hoofdzakelijk op basis van gepresteerde uren bij de gebruiker.

Bron Financiële verslagen en Vesta (2011)

De tussenkomsten wijken per dienst af, zo blijkt uit bovenstaande figuur. De hoogte van de tussenkomst hangt namelijk af van het werkingsgebied (gemeente en provincie) waarin de diensten opereren. De impact van de lokale besturen op de private sector werd becijferd op gemiddeld 0,74 euro per gepresteerd uur bij de gebruiker of 0,67 euro per gepresteerd uur. We drukken dit bij voorkeur uit per gepresteerd uur bij de gebruiker omdat de lokale besturen hoofdzakelijk subsidiëren op basis van deze parameter.

Het betreft slechts 2% van de totale ontvangsten, maar het belang van deze subsidieverlener werd tijdens verschillende gesprekken met enkele private diensten onderstreept. Rekening houdende met een gemiddelde winst van 0,18 cent per uur, kan men de inbreng van de lokale besturen niet onbelangrijk noemen.

De openbare diensten ontvangen weinig tot geen reguliere subsidies vanuit de lokale besturen. Er werd slechts 244 746 euro¹³² subsidie vanuit de lokale besturen genoteerd uit de financiële verslagen van 46 openbare diensten (1%) ofwel 0,21 euro per gepresteerd uur. Dit staat niet in verhouding met de omvang van 'de gemeentelijke bijdrage'. De openbare diensten rekenen namelijk sterk op de gemeente voor de aanzuivering van het geleden verlies, en komt volgens de financiële verslagen neer op een bijdrage van 4,97 euro per gepresteerd uur ofwel 5,6 miljoen euro voor deze groep.

8.3.4 De samenstelling van de ontvangtzijde

De resultatenrekening bevat onder meer de totale ontvangsten van de activiteit gezinszorg (rekening 70/74). Het bevat tevens het detail van de omvang van de gebruikersbijdrage in de totale opbrengstenstructuur (rekening 70). De gerapporteerde subsidielijst (aan het VAZG) levert daarentegen informatie op over de omvang van verschillende andere subsidiebronnen. De subsidielijst is echter niet altijd volledig opgeleverd door de diensten, waardoor 2% van de gerapporteerde ontvangsten niet gekoppeld kon worden aan een subsidiebron. De samenstelling van de ontvangsten kon door deze twee bronnen gereconstrueerd worden.

Onderstaande tabel brengt de verschillende inkomstenstromen in beeld, alsook de procentuele verhouding in het geheel. De analyse van de private diensten heeft betrekking op bijna 91% van het private urencontingent gezinszorg. Een extrapolatie van deze gegevens naar de ganse private sector is mogelijk op basis van het totaal aantal gepresterde uren. Onderstaande tabel bevat deze raming, wat tegelijkertijd de uitgavenstructuur weerspiegelt vanuit het standpunt van de verschillende beleidsdomeinen en -niveaus.

De private diensten kunnen rekenen op een jaarlijkse inkomstenstroom van 480 miljoen euro, waarvan meer dan drie kwart afkomstig van het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Slechts 15% is afkomstig van de gebruiker. De sociale Maribel staat in voor bijna 4% van de ontvangsten. De lokale besturen dragen tevens hun steentje bij, wat neerkomt op een 2% van de koek.

De structuur van de inkomstenstromen van de aanvullende thuiszorg is anders opgebouwd en komt in volgend hoofdstuk aan bod.

---

¹³² Meer dan de helft van dit bedrag wordt hoofdzakelijk gevonden bij één openbare dienst. Dit is vermoedelijk de gemeentelijke bijdrage. De rest komt van de provincies.

Tabel 8.5 De structuur van de inkomstenstromen gezinszorg binnen de private diensten (werkjaar 2011)

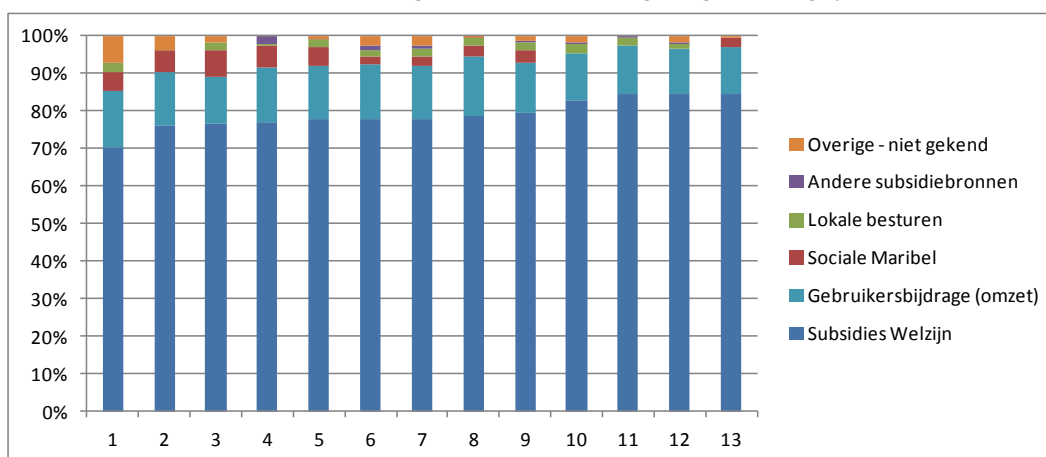
Inkomstenbron	Gezinszorg		
	N=14	Extrapolatie naar N=20	In %
Gebruikersbijdrage (omzet)	63 238 666	69 688 820	14,5%
Subsidies Welzijn	337 108 361	371 492 398	77,4%
Subsidies sociale Maribel	16 734 615	18 441 495	3,8%
Ontvangsten lokale besturen	8 566 754	9 440 537	2,0%
Andere ¹³³ subsidiebronnen – varia	1 206 696	1 329 775	0,3%
Andere subsidiebronnen - onbekend	8 702 614	9 590 254	2,0%
Totaal bedrijfsopbrengsten van het activiteitencentrum gezinszorg (70/74)	435 557 706	479 983 280	100%

* Extrapolatie op basis van het aantal gepresteerde uren gezinszorg bij de gebruiker.

Bron Financiële verslagen (VAZG): subsidielijst en de resultatenrekeningen (2011)

Achter deze geaggregeerde gegevens gaan individuele verschillen schuil. De verschillen zijn weliswaar beperkt.

Figuur 8.12 De structuur van de ontvangsten met betrekking tot gezinszorg (private diensten, 2011)

* We ontbreken de subsidielijst van één dienst, waardoor de structuur van de ontvangsten voor slechts 13 diensten kon worden opgemaakt.

Bron Financiële verslagen (VAZG)

Omwille van een onvolledige invulling van de financiële verslaggeving kon initieel geen volledig beeld verkregen worden van de inkomstenstromen die gelden binnen de openbare diensten voor gezinszorg. Onderstaande tabel heeft uiteindelijk betrekking op bijna 42% van het totaal aantal gepresteerde uren gezinszorg binnen de openbare sector. Gezien de boekhoudkundige moeilijkheden die we aantreffen bij de grote koepelorganisaties (versnipperde boekhouding van zowel diverse ontvangsten als

133 Het betreft onder meer projectsubsidies, tussenkomsten NMBS, tegemoetkoming bij educatief verlof van de werknemers,...

kostenposten) konden slechts twee grote koepelorganisaties relevante cijfers voorleggen. Dit verklaart het lage percentage vermits zij het gros van de totale openbare sector vertegenwoordigen.

46 diensten leverden relevante resultatenrekeningen op, wat een beeld oplevert van de totale ontvangsten. Daarvan gaven slechts 31 diensten een (vaak beperkt) overzicht van de gevraagde subsidiebronnen. De grote onvolledigheid van de financiële verslaggeving van de openbare diensten resulteerde in 29% aan ontoewijsbare inkomsten.

De gebruikersbijdrage en de subsidies vanuit Welzijn konden alvast teruggevonden worden in de administratieve data van Vesta (aanpassing kolom 4). Deze groep van 46 openbare diensten registreerden in de financiële verslagen slechts 20 miljoen euro subsidie vanuit Welzijn. In werkelijkheid lag de subsidie voor deze diensten op bijna 30 miljoen euro (Vesta). Het toekennen van de werkelijke subsidie vanuit Welzijn aan deze diensten biedt een correcter overzicht van de verdeling van de ontvangsten over de verschillende bronnen. Uiteindelijk kon na de correctie nog 4% van de inkomsten van de openbare diensten niet toegewezen worden aan een specifieke bron.

Onderstaande tabel is 'gereconstrueerd' op basis van drie bronnen, namelijk de subsidielijst, de analytische boekhouding en Vesta. Het beeld blijft partieel. Het bevestigt de behoefte aan meer gestandaardiseerde boekhoudgegevens, waarbij zowel gegevens uit Vesta, als uit de verslaggeving Binnenlands Bestuur kunnen opgeleverd worden. Nu constateren wij dat de diensten bepaalde gegevens niet (kunnen) opleveren, waarover de administratie reeds beschikt via Vesta.

De tabel illustreert dat de openbare diensten, verhoudingsgewijs (+2,5%), meer op de subsidies vanuit Welzijn steunen. Dit heeft hoofdzakelijk te maken met de beperkte inzet van de sociale Maribel in de openbare thuiszorgdiensten. De reguliere bijdrage vanuit de lokale besturen ligt tevens lager. De diensten worden op lokaal niveau vooral vanuit de provincie (via een reguliere subsidies) ondersteund. De gemeenten en OCMW's ondersteunen de openbare diensten namelijk onder een andere vorm, namelijk via de gemeentelijke bijdrage, dat afhankelijk is van het resultaat (winst/verlies) van de dienst.

Tabel 8.6 De verdeling van de inkomstenstromen gezinszorg binnen de openbare diensten (werkjaar 2011)

Inkomstenbron	Ontvangsten openbare diensten - gezinszorg (N=46)		Na correctie gegevens Vesta – openbare diensten gezinszorg (N=46)	
	Absolute bedragen	In %	Absolute bedragen	In %
Gebruikersbijdrage (omzet -70 rek.)	5 083 290	13,8%	5 020 601	13,6%
Subsidies Welzijn	20 404 411	55,2%	29 564 207	80,0%
Subsidies sociale Maribel	459 252	1,2%	459 251	1,2%
Ontvangsten lokale besturen	244 746	0,7%	244 746	0,7%
Andere subsidiebronnen - varia	163 271	0,4%	163 271	0,4%
Andere subsidiebronnen - onbekend	10 585 888	28,7%	1 488 782	4%
Totaal bedrijfsopbrengsten van het activiteitencentrum (70/74)	36 940 859	100%	36 940 859	100%

* De resultatenrekening bevat de gebruikersbijdrage (70-rek.) en de totale bedrijfsopbrengsten (70/74 rek.). De overige inkomstenbronnen (subsidie Welzijn, sociale Maribel, lokale besturen en andere) zijn afkomstig uit de subsidielijsten die de diensten opleveren aan het Agentschap Zorg en Gezondheid.

Bron Financiële verslagen (subsidielijst en analytische boekhouding 2011) en Vesta (2011)

Om volledig te zijn dringt een derde correctie zich op. Het is opmerkelijk dat de openbare diensten de ‘gemeentelijke bijdrage’ niet opnemen in de gerapporteerde subsidielijst. Het wordt niet als een subsidie of als een reguliere opbrengst erkend. Wij categoriseren dit alvast als een subsidie vanuit de hoek van de lokale besturen, niet in de reguliere zin, maar wel als tussenkomst vanwege het geleden verlies van het activiteitencentrum. We veronderstellen daarbij dat alle verliezen aangezuiverd worden door de gemeente. Niet alle financiële verslagen vermelden de laatste stap, namelijk de resultaatsverwerking. Deze laatste stap geeft meestal aan in welke mate de gemeenten bijdragen. We hebben de bevestiging hiervoor gezien in de bestanden van het Agentschap Binnenlands Bestuur, waar bijna 100% van het verlies werd aangezuiverd door de gemeente.

Onderstaande tabel brengt de gecorrigeerde verdeling in beeld. Gezien de substantiële omvang van de gemeentelijke bijdrage blijkt dat na correctie maar liefst 14% van inkomsten van de openbare diensten vanuit de lokale besturen afkomstig zijn. Dit staat in schril contrast met de beperkte bijdrage van de lokale besturen aan de private diensten (2%). De discrepantie tussen beide cijfers is omvangrijk. De extrapolatie van de gegevens naar de ganse sector onderstreept de verschillende houding van de gemeenten ten opzichte van de openbare en de private diensten.

Merk daarnaast op dat de gemiddelde gebruikersbijdrage van 11,8% of zelfs 14,5% voor deze zorgvormen zeer gunstig is, onder meer in vergelijking met de eigen bijdragen of remgelden in de gezondheidszorg.

Tabel 8.7 De verdeling van de inkomstenstromen van de diensten gezinszorg (werkjaar 2011)

Inkomstenbron	Correctie gemeentelijke bijdrage - openbare diensten N=46	Extrapolatie – openbare diensten, op basis van de gepresteerde uren		Extrapolatie - private diensten	
		N=100	In %	N=20	In %
Gebruikersbijdrage (omzet -70 rek.)	5 020 601	12 087 333	11,8%	69 688 820	14,5%
Subsidies Welzijn	29 564 207	71 177 221	69,4%	371 492 398	77,4%
Subsidies sociale Maribel	459 251	1 105 668	1,1%	18 441 495	3,8%
Ontvangsten lokale besturen	5 903 480	14 212 906	13,9%	9 440 537	2,0%
Andere subsidiebronnen - varia	163 271	393 083	0,4%	1 329 775	0,3%
Andere subsidiebronnen - onbekend	1 488 782	3 584 323	3,5%	9 590 254	2,0%
Totaal bedrijfsopbrengsten van het activiteitencentrum (70/74)	42 599 592	102 560 524	100%	479 983 280	100%

Bron Financiële verslagen, 2011 en Vesta, 2011

Onderstaande tabel zet bovenstaande ontvangsten om naar een tussenkomst per uur, wat de vergelijkbaarheid van het openbare-private aspect van de financiering verder accentueert.

De ontvangsten liggen in zijn totaliteit hoger in de openbare sector. Dit is volledig te wijten aan de bijdragen vanuit de gemeente. De overige subsidiekanalen (welzijn, gebruiker, sociale Maribel,...) komen, in vergelijking met de private diensten, minder aan bod in de rekeningen van de openbare diensten. In de boekhouding van de openbare diensten wordt dan ook een lagere opbrengst per uur gevonden.

De 46 openbare diensten, waarop de analyse is toegepast, ontvangen volgens de financiële rekeningen vanuit Welzijn gemiddeld 27,11 euro per gepresteerd uur bij de gebruiker. Vesta registreert over alle openbare diensten heen een gemiddelde van 27,44 euro, wat dicht in de buurt ligt van deze bevindingen. De gemiddelde gebruikersbijdrage, geregistreerd in de resultatenrekening van de 46 openbare diensten, ligt op 4,60 euro. De openbare diensten rekenen, volgens de administratieve data van Vesta, gemiddeld 4,64 euro per uur gezinszorg aan. We kunnen aldus besluiten dat onderstaande ontvangsten, afkomstig van de financiële rekeningen van een beperkt aantal openbare diensten, de sectorgemiddelden benaderen. 1,3 euro per uur kan na koppeling van de bronnen niet toegewezen worden aan een bepaalde financiële stroom.

Tabel 8.8 Ontvangsten van de private diensten (N=14), uitgedrukt per uur gezinszorg in drie verschillende dimensies (2011)

	Ontvangst per gepresteerd uur gezinszorg bij de gebruiker	Ontvangst per gepresteerd uur (bij de gebruiker, gelijkgesteld en uren bijscholing)	Ontvangst per gesubsidieerd uur
Gebruikersbijdrage (boekhoudkundige omzet)	5,42	4,94	5,16
Subsidies Welzijn	28,89	26,33	27,48
Subsidies sociale Maribel	1,43	1,31	1,36
Ontvangsten lokale besturen	0,73	0,67	0,70
Andere subsidiebronnen - varia	0,10	0,09	0,10
Andere subsidiebronnen - onbekend	0,75	0,68	0,71
Totaal ontvangsten gezinszorg -per uur	37,33	34,02	35,51

Bron Vesta en de financiële verslagen, beschikbaar bij het Agentschap Zorg en Gezondheid (2011)

Tabel 8.9 Ontvangsten van de openbare diensten (N=46), uitgedrukt per uur gezinszorg in drie verschillende dimensies (2011)

	Ontvangst per gepresteerd uur gezinszorg bij de gebruiker	Ontvangst per gepresteerd uur (bij de gebruiker, gelijkgesteld en uren bijscholing)	Ontvangst per gesubsidieerd uur
Gebruikersbijdrage (boekhoudkundige omzet)	4,60	4,41	4,54
Subsidies Welzijn	27,11	25,96	26,76
Subsidies sociale Maribel	0,42	0,40	0,42
Ontvangsten lokale besturen (*)	5,41	5,18	5,34
Andere subsidiebronnen - varia	0,15	0,14	0,15
Andere subsidiebronnen - onbekend	1,37	1,31	1,35
Totaal ontvangsten gezinszorg -per uur	39,06	37,41	38,55

* Gecorrigeerd voor de gemeentelijke bijdragen.

Bron Financiële verslagen, 2011 en Vesta, 2011

8.3.5 Verklaring verschil in resultaten tussen de twee deelsectoren

De openbare diensten tekenen een verlies op van gemiddeld 4,97 euro per gepresteerd uur gezinszorg. De private diensten kennen een gemiddelde winst van 0,18 euro, ofwel een verschil van 5,15 euro per gepresteerd uur. Welke elementen kunnen deze discrepantie verklaren? We zetten de verklaringen op een rijtje. De bedragen zijn alle uitgedrukt per gepresteerd uur.

Iets meer dan de helft van de afwijking is te wijten aan de personeelskosten (zowel verbonden aan de loon- en arbeidsvoorwaarden, alsook aan de RSZ-verminderingen). Het verschil in gebruikersbijdrage en de reguliere ontvangsten van de lokale overheden verklaren respectievelijk ongeveer 7 en 9% van het verschil. Daarnaast wordt tevens een verschil in de hoogte van de subsidiebedragen (en toeslagen) vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin opgetekend, wat oploopt tot bijna 19% van de discrepantie. Ten slotte kan ruim 12% van de discrepantie niet gekoppeld worden aan een specifiek financieringskanaal.

Tabel 8.10 Het verschil in resultaat tussen de twee deelsectoren verklaard – activiteit gezinszorg (2011)

Oorzaak discrepantie	Verskil in euro per gepresteerd uur	In %
RSZ-verminderingen	0,94	18,3%
Personeelskosten	1,78	34,6%
Gebruikersbijdrage	0,37	7,2%
Subsidies Welzijn	0,96	18,6%
Lokale overheden (*)	0,46	8,9%
Andere (bv. uitzonderlijke kosten en opbrengsten)	0,64	12,4%
Totaal	5,15	100%

* Gemeentelijke bijdragen voor het geleden verlies niet meegerekend.

** De bedragen werden omgezet naar de dimensie 'gepresteerd uur'. Sommige getallen werden reeds in de dimensie 'per gepresteerd uur bij de gebruiker' of 'per gesubsidieerd uur' in het rapport opgenomen. Vanwege de vergelijkbaarheid werden alle bedragen omgezet naar één gemeenschappelijke dimensie.

Bron Eigen verwerking

Het personeel met een sociale Maribel-statuuut valt onder dezelfde loon- en arbeidsvoorwaarden van het regulier personeel. Het loon wijkt niet af. De sociale Maribel kent louter een ander financieringskanaal voor de prestaties die werden geleverd en kan in principe geen verklaring van het verschil in resultaat zijn. Echter, de sociale Maribellers worden vergoed, maar het bedrag zou de reële loonkosten niet dekken (opmerking private diensten). De diensten kunnen echter rekenen op bijkomende inkomsten van de gebruiker, wat samen wel kostendekken zou kunnen zijn. Mogelijk wordt zelfs een marge overgehouden. Wij hebben dit in deze analyse echter niet kunnen nagaan.

Hoofdstuk 9.

Een analyse van de financiële verslagen – het luik ‘aanvullende thuiszorg’

In deze sectie herhalen we de oefening van hoofdstuk 8, waar mogelijk, voor het luik aanvullende thuiszorg. De steekproef bevat 13 private diensten die samen 95,4% van de gepresteerde uren aanvullende thuiszorg binnen de private sector vertegenwoordigen, ofwel 81,4% binnen de ganse sector aanvullende thuiszorg.

Een vergelijking met de openbare sector per uur is niet mogelijk, gegeven de vele onduidelijkheden over de perimeter van de geïncludeerde budgetten, personeel en prestaties. Pro memorie geven wij wat onder deze noemer evenwel beschikbaar is en wat ons alvast iets leert over de structuur van de (gekende) ontvangsten.

Tabel 9.1 De resultatenrekening van het activiteitencentrum ‘aanvullende thuiszorg’ binnen de openbare diensten (2011 en 2010)

Rubriek	Rek-nr	Financiële verslagen (2011) N=42	Binnenlands Bestuur (2010) N=28	Vesta (2012) N=100
Omzet (gebruikersbijdrage)	70	3 812 194	4 091 344	4 631 873
Bedrijfsopbrengsten	70/74	9 025 949	8 863 728	
Bedrijfskosten	60/64	15 434 801	14 740 199	
Personeelskosten	62	13 752 855	12 287 836	
Winst/verlies van het boekjaar	7/6	-5 748 481	-5 846 191	

* Het begrip aanvullende thuiszorg dient men ruim op te vatten. Het bevat hoofdzakelijk niet-gesubsidieerde uren schoonmaakhulp. De gehanteerde perimeter in de drie verschillende bronnen is anders.

Bron Financiële verslagen (analytische boekhouding -2011), het Agentschap Binnenlands Bestuur (2010) en Vesta (2012)

Wat betreft de private diensten, dateert de resultatenrekening van de aanvullende thuiszorg van het werkjaar 2011. De gepresteerde uren komen uit Vesta en zijn voor de aanvullende thuiszorg slechts beschikbaar vanaf 2012. We hanteren dit volume aan uren als proxy voor het jaar 2011. We veronderstellen immers dat de diensten een gelijkaardig niveau aan uren presteren, gezien het volume aan gesubsidieerde werknemers vanuit Welzijn voor de bestaande diensten geen uitbreiding heeft gekend (2011-2012).

Vesta laat toe de gebruikersbijdrage in de boekhouding te toetsen aan het sectorgemiddelde. De private diensten kennen een reële gemiddelde gebruikersbijdrage van 6,75 euro (Vesta-2012). De omzet in de boekhouding (2011) impliceert een gemiddelde gebruikersbijdrage van 6,20 euro per gepresteerd uur. Het verschil kan vermoedelijk te wijten zijn aan de indexatie tussen de twee werkjaren. De steekproef bevat immers bijna 97% van de gepresteerde uren aanvullende thuiszorg. De openbare diensten rekenen, ter vergelijking, gemiddeld 6,39 euro per uur aan (Vesta).

Een hogere klantenbijdrage voor aanvullende thuiszorg ligt in lijn met wat internationaal wordt vastgesteld en dat theoretisch te verwachten is, met name dat de bijdrage toeneemt naarmate men

verschuift van (medische) zorg naar hulp. Hier gaat het over hulp. Dit vertaalt zich overigens ook in de tarieven die men daarover afsprekt, onder meer in de toekomstige nieuwe tarieven voor de bijdrageregeling waar de tarieven voor schoonmaakhulp 1,5 keer deze van gezinszorg zijn¹³⁴.

De private diensten ontvangen voor de zorgactiviteit aanvullende thuiszorg gemiddeld 32,1 euro per uur aan bedrijfsopbrengsten. Daar staat een bedrijfskost van 31,1 euro tegenover. Het merendeel van de bedrijfskosten bestaat uit personeelskosten (28,65 euro). De combinatie van beide resulteert in een winst van gemiddeld 0,93 euro per gepresteerd uur, ofwel een winstmarge van 2,9%. Zoals kon opgemerkt worden, ligt dit hoger dan de winstgevendheid van de zorgvorm gezinszorg.

Tabel 9.2 Een analyse van de resultatenrekening van de aanvullende thuiszorg (N=13) – private diensten, 2011

Rubriek	Rek-nr	In absolute bedragen	Per gepresteerd uur	Na correctie RSZ-vermindering (**)	Per gesubsidieerd uur
Omzet (gebruikersbijdrage)	70	24 920 129	6,22	6,22	n.b
Bedrijfsopbrengsten	70/74	128 589 771	32,08	33,88	n.b
Bedrijfskosten	60/64	124 538 201	31,07	32,86	n.b
Personeelskosten	62	114 853 717	28,65	30,45	n.b
Winst/verlies van het boekjaar	7/6	3 710 846	0,93	0,93	n.b

* De gesubsidieerde uren aanvullende thuiszorg (2012) waren op het moment van de analyse nog niet beschikbaar. Deze derde dimensie ontbreekt bijgevolg.

**Voor de volledigheid werd de correctie van de personeelskosten en opbrengsten met betrekking tot de RSZ-verminderingen meegegeven in de voorlaatste kolom.

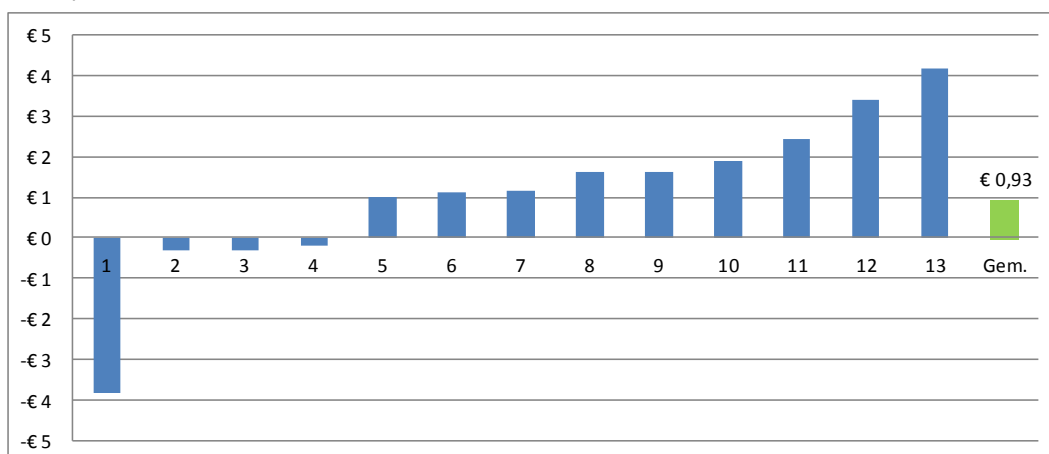
Bron Financiële verslagen – resultatenrekening van het activiteitscentrum aanvullende thuiszorg (2011) - en Vesta (2012)

Onderstaande grafiek schetst de winstgevendheid van de individuele diensten. Slechts vier diensten leden in 2011 een verlies. De overige diensten realiseren tot vier euro winst per uur (hoofdzakelijk kleinere diensten), met als gewogen gemiddelde 0,93 euro. Het verschil is niet te wijten aan hogere aangerekende gebruikersbijdragen. Figuur 9.2 weerspiegelt deze gebruikersbijdrage. De diensten in figuur 9.2 en 9.3 werden in dezelfde volgorde gezet als in figuur 9.1 zodat de koppeling met het uiteindelijke resultaat behouden blijft.

¹³⁴ In Pacolet, De Wispelaere en De Coninck (2011) bespreken we in dat opzicht de uitzonderlijke situatie die de dienstenchequeregeling in deze logica opneemt.

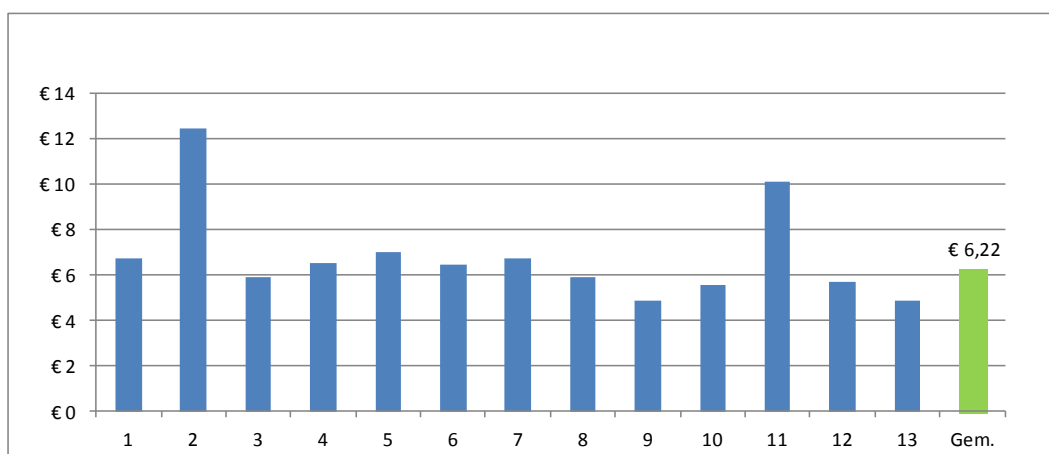
Figuur 9.1 Het resultaat per gepresteerd uur van het activiteitencentrum aanvullende thuiszorg binnen de private diensten, 2011

Bron Financiële verslagen (2011) en Vesta (2012), eigen verwerking

Ook de gemiddelde gebruikersbijdrage aanvullende thuiszorg fluctueert naargelang de dienst. Het kent verschillende hoogtes, omwille van de verschillende aandelen schoonmaak-, karwei-, en oppashulp in de totale activiteit en de daarbij horende verschillende tarieven. De gebruikersbijdrage van karweihulp gaat immers vaak richting 10-15 euro per uur. De aangerekende tarieven zijn bovendien afhankelijk van de inzetbaarheid van doelgroepwerknemers. Doelgroepwerknemers worden verondersteld (standpunt VAZG) op een lager productiviteitsniveau te presteren, waardoor ter compensatie lagere bijdragen worden aangerekend. Het aandeel van de doelgroepwerknemers in de totale prestaties ligt echter laag (3%), waardoor de impact op de gemiddelde gebruikersbijdrage beperkt blijft.

Figuur 9.2 De klantenbijdrage (omzet) per gepresteerd uur aanvullende thuiszorg – private diensten, 2011

* De diensten zijn in volgorde van figuur 9.1 geplaatst.

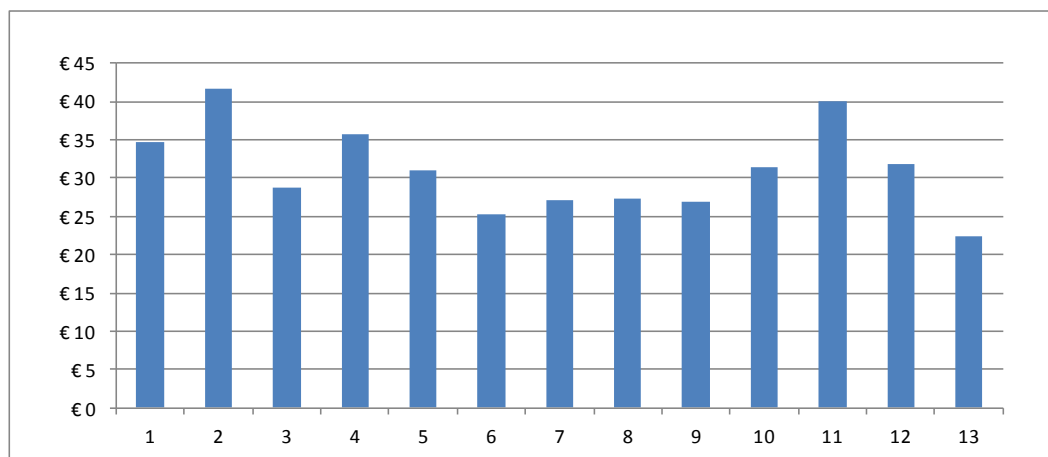
Bron Financiële verslagen (2011) en Vesta (2012), eigen verwerking

We kunnen uit figuur 9.1 en 9.2 concluderen dat de klantenbijdrage niet meteen de hoogte van het resultaat verklaart.

De personeelskosten fluctueren echter sterk tussen de diensten, en varieert van 22 tot 42 euro per gepresteerd uur. Drie van de vijf ‘duurste’ diensten, wat betreft de personeelskost, maken dan ook verlies. De totale bedrijfskost fluctueert in dezelfde grootte. De afwijkende personeelskost kan zijn

oorzaak vinden in de anciënniteit van het personeel, maar ook de aanwezigheid van arbeidsongevallen, ziekte en de productiviteit. De productiviteit kan immers bij karweihulp (optioneel aanbod) beïnvloed worden door slechte weersomstandigheden (buitenwerk) waardoor tegenover deze kosten geen prestaties en dus ook geen inkomsten staan.

Figuur 9.3 De personeelskost per gepresteerd uur aanvullende thuiszorg – de private diensten (2011)

* De diensten zijn in volgorde van figuur 9.1 geplaatst.

Bron Financiële verslagen (2011) en Vesta (2012), eigen verwerking

Wat betreft de algemene financiële gezondheid van de organisatie op het niveau van de erkenning (gezinszorg en aanvullende thuiszorg samen) zien we weinig verlieslatende private diensten. De winsten in de aanvullende thuiszorg compenseren de beperkte winstmogelijkheden binnen het luik gezinszorg. Dit wordt alvast vastgesteld voor de grootste diensten. De kleinere private diensten komen echter niet uit de kosten. Vanwege de privacy van de diensten werd deze grafiek niet in het rapport opgenomen.

De structuur van de inkomstenstromen is voor de werksoorten gezinszorg en aanvullende thuiszorg anders opgebouwd, wat geïllustreerd wordt in onderstaande tabel. Voor de hoofdactiviteit gezinszorg haalt men meer dan 77% van de inkomsten uit de reguliere subsidie (vanuit Welzijn). Bijna 15% is afkomstig van de gebruiker. De sociale Maribel staat in voor bijna 4% van de inkomsten. De lokale besturen dragen tevens hun steentje bij, wat neerkomt op 2% van de koek. Binnen de aanvullende thuiszorg haalt men daarentegen meer inkomsten vanuit de gebruikersbijdrage (bijna 20%), alsook vanuit de sociale Maribel (7,6%), wat, procentueel gezien, op twee maal zoveel bijdragen kan rekenen vanuit het Fonds. De lokale besturen voorzien echter een marginale bijdrage voor de aanvullende thuiszorg binnen de private diensten. Deze afdeling wordt dan ook verondersteld volledig gefinancierd te zijn vanuit Welzijn, althans voor de private diensten. Dit in tegenstelling tot gezinszorg dat meer ondersteund dient te worden vanuit de lokale besturen (visie Agentschap Zorg en Gezondheid). Ten slotte wordt 3,6% van de inkomsten gevormd door een resem aan tewerkstellingsmaatregelen (GESCO, SINE,...) en overige opbrengsten.

Tabel 9.3 De inkomstenbronnen van de private diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg (2011), na extrapolatie op basis van het aantal gepresteerde uren gezinszorg en aanvullende thuiszorg (2011 en proxy 2012)

Inkomstenbron	Gezinszorg (N=20) Extrapolatie bedragen (2011)	In %	Per gepresteerd uur	Aanvullende thuiszorg (N=19) Extrapolatie bedragen (2011)	In %	Per gepresteerd uur
Gebruikersbijdrage (omzet)	69 688 820	14,5%	4,94	26 110 168	19,4%	6,22
Subsidies Welzijn	371 492 398	77,4%	26,33	91 135 825	67,7%	21,70
Subsidies sociale Maribel	18 441 495	3,8%	1,31	10 255 465	7,6%	2,44
Ontvangsten lokale besturen	9 440 537	2,0%	0,67	304 849	0,2%	0,07
Andere subsidiebronnen - varia	1 329 775	0,2%	0,09	4 844 283	3,6%	1,15
Andere bronnen - onbekend	9 590 254	2,0%	0,68	2 079 873	1,5%	0,50
Totaal bedrijfsopbrengsten van het AC (70/74)	479 983 280	100%	34,02	134 730 463	100%	32,08

* Extrapolatie op basis van het aantal gepresteerde uren van het jaar 2011 voor gezinszorg en 2012 voor aanvullende thuiszorg

Bron Financiële verslagen (VAZG): subsidielijst en de resultatenrekeningen, Vesta (2011 en 2012)

Deze tabel kan slechts gedeeltelijk gereproduceerd worden voor de openbare sector.

Tabel 9.4 De inkomstenbronnen van de openbare diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg (2011), na extrapolatie waar mogelijk

Inkomstenbron	Gezinszorg (N=100) Extrapolatie bedragen (2011)	In %	Per gepresteerd uur	Aanvullende thuiszorg N=42	In %	Per gepresteerd uur
Gebruikersbijdrage (omzet)	12 087 333	11,8%	4,60	3 812 194	42,2%	
Subsidies Welzijn	71 177 221	69,4%	27,11			
Subsidies sociale Maribel	1 105 668	1,1%	0,42			
Ontvangsten lokale besturen	14 212 906	13,9%	5,41			
Andere subsidiebronnen - varia	393 083	0,4%	0,15			
Andere bronnen - onbekend	3 584 323	3,5%	1,37			
Totaal bedrijfsopbrengsten van het AC (70/74)	102 560 524	100%	39,06	9 025 949		

Bron Financiële verslagen (VAZG): subsidielijst en de resultatenrekeningen, Vesta (2011)

Ter informatie brengen wij in beeld wat het Rekenhof (2013) in een recent verslag registreerde over de aangerekende gebruikersbijdrage binnen de erkende diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg

(2011). Het bevat een eerste overzicht, maar levert ten opzichte van ons rapport en Vesta-gegevens ook nieuwe onduidelijkheden.

In 2011 werd de oude indeling ‘dienst voor gezinszorg’ en ‘dienst voor logistieke hulp en aanvullende thuiszorg’ reeds omgeruild voor de indeling ‘dienst voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg’ en ‘dienst voor logistieke hulp’, zoals van toepassing sinds het Woonzorgdecreet in 2009. Het Rekenhof hanteerde in hun rapport de nieuwe benaming, maar deelde de gebruikersbijdrage van de diensten nog volgens de oude categorieën in. Daarom bevat onder de noemer ‘diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg’ alleen de gebruikersbijdrage voor gezinszorg en niet dat van aanvullende thuiszorg, en stelt men tevens dat er 120 diensten voor logistieke hulp bestaan. Dit is echter niet het geval. Het gaat over 120 diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg, die uiteraard alle aanvullende thuiszorg aanbieden. Daarnaast ontbreekt het Rekenhof de gebruikersbijdrage voor de aanvullende thuiszorg, wat sinds 2012 in Vesta beschikbaar is.

Tabel 9.5 Vergelijking gegevens gebruikersbijdrage binnen het huidige rapport en het rapport van het Rekenhof (2013)

Bron		Private diensten	Openbare diensten	Sector	N
Rekenhof (2013 – tabel kerngegevens thuiszorg 2011, p. 31)	Diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg	/	/	80 200 852	120
	Dienst voor logistieke hulp	/	/	?	120
Huidig rapport via Vesta	Activiteit gezinszorg (2011)	67 848 295	12 182 454	80 030 749	120
	Activiteit aanvullende thuiszorg (2012)	28 368 915	4 631 873	33 000 788	120
Huidig rapport via financiële rekeningen (na extrapolatie)	Activiteit gezinszorg (2011)	69 688 820	12 087 333	81 776 153	120
	Activiteit aanvullende thuiszorg (2011)	26 110 168	Niet geëxtrapolleerd bedrag van 3 812 194 euro (N=42)	Minstens 29,9 miljoen euro	

* De gebruikersbijdragen in Vesta wijken, weliswaar in beperkte mate, af van de omzet-gegevens gevonden in de resultatenrekening.

Bron Rekenhof (2013, p. 31) en Vesta (2012)

Hoofdstuk 10.

De aanvullende thuiszorg binnen de erkende openbare diensten

De bijkomende bevraging kon een ontbrekend element, met name de tewerkstelling binnen het luik aanvullende thuiszorg van de openbare sector, gedeeltelijk genereren. Onder meer het aantal GESCO's in de sector was ten tijde van dit onderzoek niet gekend.

De bevraging werd onder meer gericht aan de openbare thuiszorgdiensten met een erkenning voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg (N=100). Onderstaande tabel is gebaseerd op een respons van 41 openbare diensten, wat ook meteen 41% van het totaal aantal openbare diensten bevat, ofwel een invulling van bijna 37% van het urencontingent gezinszorg en 45% van de prestaties binnen de aanvullende thuiszorg, geregistreerd binnen Vesta.

De 'aanvullende thuiszorg' werd in de bevraging ruim gedefinieerd. De gegevens hebben betrekking op alle personeelsleden, ook het niet-gesubsidieerd personeel. Ook het personeel in de poetsdienst dat eventueel niet erkend is, dient ingevuld te worden.

Een extrapolatie van deze cijfers levert een raming op van de werkelijke tewerkstelling in de sector. We beschikken echter niet over de werkelijk prestatiegegevens van deze personeelsleden. Deze perimeter ontbreekt. Het urencontingent gezinszorg wordt als proxy gehanteerd voor de extrapolatie. De mate waarin de omvang van het urencontingent gezinszorg gecorreleerd is met de prestaties binnen de (ruim gedefinieerde) aanvullende thuiszorg, is niet gekend. Sommige openbare diensten hebben immers een zeer uitgebreide (niet-erkende) 'poetsdienst', anderen niet.

Een vergelijking met Vesta-gegevens brengt een onderschatting voor de reguliere logistieke medewerkers en de doelgroepwerknemers van meer dan 40% met zich mee. We kunnen dit berekenen omdat de gesubsidieerde personeelsleden wel gekend zijn in Vesta. Mogelijk geldt deze onderschatting ook voor de GESCO's. We dienen over een hogere responsgraad te beschikken om de totale omvang op een realistisch niveau te kunnen schatten.

Tot op heden werd vastgesteld dat de openbare diensten heel wat GESCO's inschakelen in de uitbouw van de aanvullende thuiszorg (VVSG, 2010). Het exacte aantal is niet gekend. De VVSG sprak in 2010 over 700 GESCO's (VTE), verbonden aan een OCMW met een dienst gezinszorg (VVSG, 2010). Uit onze bevraging blijkt dat dit aantal (623 VTE na extrapolatie) eind 2011 niet veraf zit van de cijfers die de VVSG kon vinden.

Opmerkelijk is dat de aanvullende thuiszorg binnen de openbare diensten (ruim gedefinieerd) geringer is geworden dan de dienstencheque-activiteiten (bijna 52%).

Tabel 10.1 De personeelsstructuur binnen het luik aanvullende thuiszorg van de openbare sector (N=41), situatie eind 2011

	Aantal diensten	In koppen	In VTE	Verdeling (*)	Extrapolatie - raming (**)	Gegevens Vesta (****)	Bevraging VVSG 2010
Logistiek – regulier	29	136	78	10,0%	213	292	
Logistiek – GESCO	21	365	228	29,1%	623	244	700
Doelgroepwerknemers	17	36	24	3,1%	66	98	
Begeleidend personeel	34	36	22	2,8%	60	n.b.	
Leidinggevend personeel	25	23	14,5	1,9%	40	n.b.	
Administratief personeel	26	23	12	1,5%	33	n.b.	
Dienstenchequepersoneel	25	644	404	51,6%	1 104	n.b.	847
TOTAAL	41	1 263	782	100%	2 138		

* Verdeling en extrapolatie op basis van het aantal voltijdsequivalenten

** Extrapolatie (VTE) op basis van het urencontingent gezinszorg (proxy - 36,6% van het geheel)

*** De omkadering kent 7,5 GESCO's (in VTE uitgedrukt)

**** Vesta-gegevens getrokken op 1 januari 2012, contractuele tewerkstelling (VTE). De omkadering wordt gedefinieerd op niveau van de erkenning en niet op dat van de activiteiten.

Bron Bijkomende bevraging – openbare diensten (2011)

Hoofdstuk 11.

Een analyse van de leeftijdsstructuur van het personeel binnen de private diensten

11.1 Inleiding

De kostenzijde van dit verhaal wordt hoofdzakelijk gedetermineerd door de personeelskosten. Wat beïnvloeden net deze personeelskosten naast de barema's en de omkadering? Leeftijd en anciënniteit zijn daarbij twee belangrijke factoren. Zeker naar de toekomst toe wordt leeftijd in het kader van de arbeidsduurvermindering een belangrijk gegeven voor de private diensten. Dit hoofdstuk brengt de kostenelementen gekoppeld aan leeftijd cijfermatig in beeld. We kijken daarbij naar de algemene leeftijdsstructuur van het personeel, maar ook naar de spreiding tussen de private diensten.

De component anciënniteit komt in volgend hoofdstuk aan bod. De anciënniteit beïnvloedt de geldende loonbarema's en vervolgens de bruto loonkost van het personeel. De leeftijd uit zich in de kostprijs in de vorm van niet-gepresteerde, maar wel uitbetaalde uren. Vanaf 45 jaar worden immers VAP-dagen toegekend. Geen enkele van de administratieve bestanden bevatte een voldoende detail over deze dimensies. In het kader van deze hoofdstukken werd een bijkomende bevraging georganiseerd (zie bijlage).

De bijkomende dataverzameling leverde bijna een exhaustief beeld op van de leeftijd- en anciënniteitsstructuur van het personeel, werkzaam binnen de private sector (97% van het urencontingent gezinszorg ofwel N=15 en 95% van de private prestaties binnen de aanvullende thuiszorg). Zoals reeds in vorig hoofdstuk meegegeven, bereikt de bevraging voor de openbare sector een responsgraad van 41%, ofwel een invulling van 37% van het urencontingent gezinszorg en 45% van de prestaties binnen de aanvullende thuiszorg (Vesta). De openbare sector komt in volgend hoofdstuk aan bod.

De analyse houdt hoofdzakelijk rekening met de contractuele tewerkstelling (VTE) en niet met het aantal koppen. Immers, een halftijdse baan reduceert evenredig het recht op de VAP-dagen, waardoor de impact van de regeling kleiner wordt.

11.2 De leeftijdsstructuur van het personeel binnen de private diensten

Figuur 11.1 en 11.2 brengen de gemiddelde leeftijdsverdeling van de verzorgenden en het logistiek personeel in beeld, alsook de spreiding tussen de private diensten. De focus ligt in eerste instantie op de leeftijdsproblematiek van de verzorgenden en het logistiek personeel, gezien zij het gros van het personeelsbestand vormen.

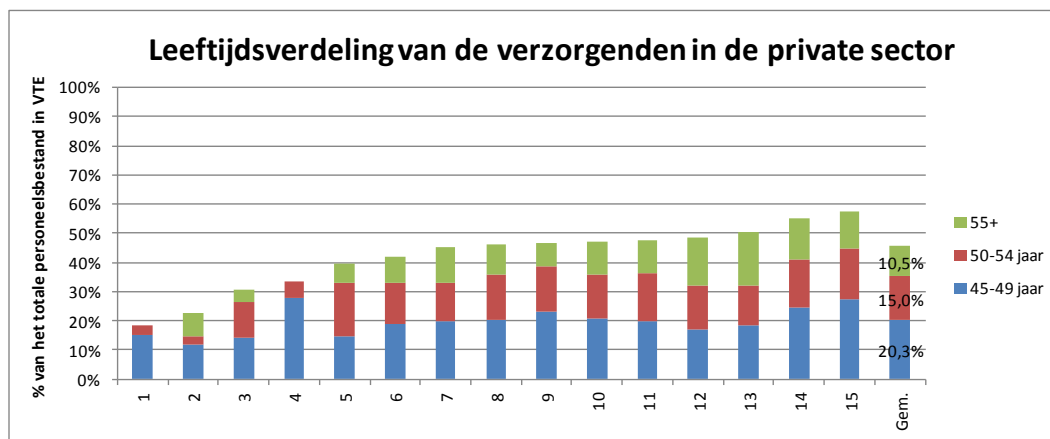
Ruim 45% van de verzorgenden geniet anno 2011 van de VAP-dagen. Daarvan valt 20,3% in de categorie 45-49 jaar; 15% behoort tot de 50-54-jarigen en 10,5% van het verzorgend personeel is ouder dan 55. In de aanvullende thuiszorg ligt dit, omwille van een sterk stagnerende sector en

vervolgens een blijvend en ouder wordend personeelsbestand¹³⁵, op een hoger niveau. Meer dan 65% van het logistiek personeel is inmiddels ouder dan 45 jaar. De logistieke medewerkers zitten overigens in een hogere leeftijdscategorie (bv. de groep 55+ neemt grotere proporties aan). Deze grote groepen kennen bijkomende verlofdagen omwille van de VAP-regeling. Gezien de sterke vergrijzing van het personeel kan deze factor nog hoger oplopen. Wat de implicaties zijn op de loonkost en de prestaties, wordt in volgende secties geobjectiveerd.

Wat betreft de spreiding, blijken de diensten een gelijklopend leeftijdsprofiel van de verzorgenden te hebben. De grotere diensten kennen een zeer gelijkaardig leeftijdsprofiel, met een maximale spreiding van elke procenten. Het leeftijdsprofiel van de logistieke medewerkers kennen een minder gelijklopende verdeling. Enkele diensten bereiken bijna een graad van 80% dat ouder is dan 45 jaar. De impact van de leeftijd op de kostenstructuur zal dan ook sterk afhangen van dienst tot dienst.

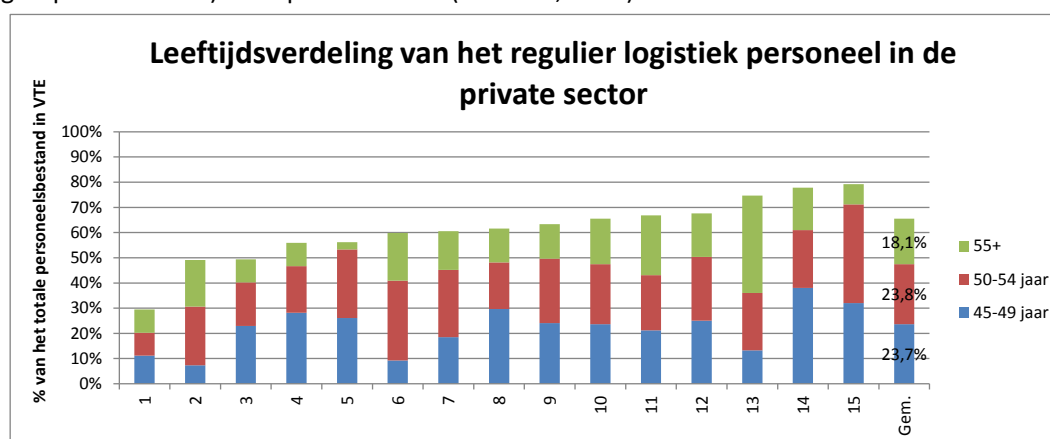
Wij brengen in onderstaande grafiek enkel het aandeel van het personeel ouder dan 45 jaar in beeld.

Figuur 11.1 De leeftijdsverdeling van de verzorgenden in de private sector (in % VTE, 2011)

Bron Eigen bevraging, 2011

Figuur 11.2 De leeftijdsverdeling van het regulier logistiek personeel (excl. GESCO's en doelgroepwerknemers) in de private sector (in % VTE, 2011)

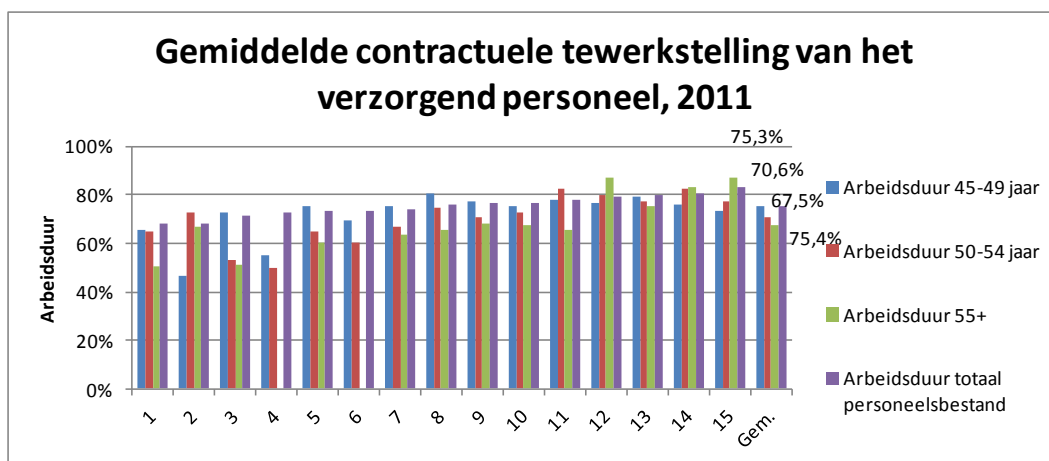
Bron Eigen bevraging, 2011

135 Een groeiende sector werft niet alleen nieuwe en doorgaans jonger personeel aan ter vervanging van de oudere groep die op pensioen gaat, maar ook om de uitbreidingsvraag in te vullen.

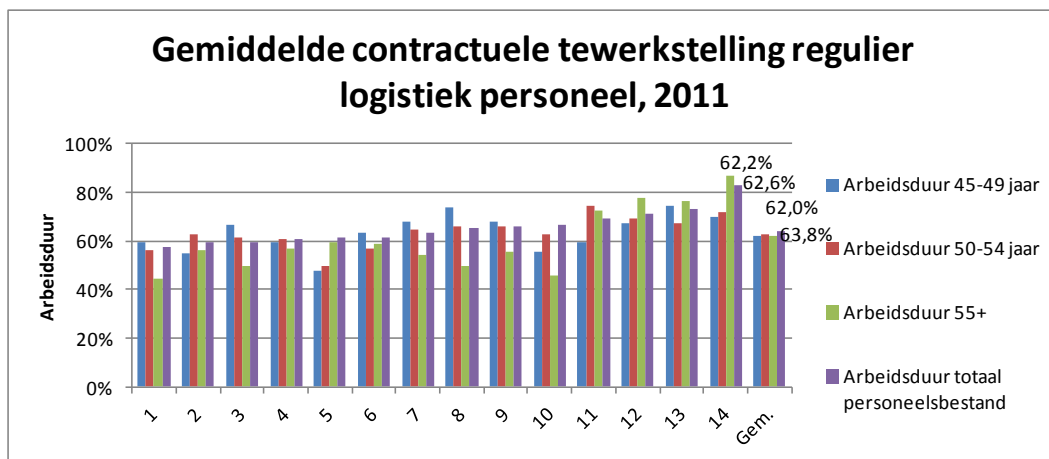
Niet alle 45-plussers werken voltijds, waardoor de impact van de VAP-dagen niet in dezelfde mate doorweegt. Het arbeidsritme of de gemiddelde contractuele tewerkstelling (verhouding van de voltijdsequivalenten ten opzichte van het aantal koppen) wordt voorgesteld aan de hand van figuur 11.3 en 11.4. Naarmate het personeel ouder wordt, daalt de contractuele tewerkstelling. De verzorgenden (75,4%) zijn, in termen van contractuele tewerkstelling, verhoudingsgewijs meer actief dan de logistieke medewerkers (63,8%). Ook in de oudere leeftijdscategorieën blijkt dit te gelden.

Figuur 11.3 Gemiddelde arbeidsduur van het verzorgend personeel binnen de private diensten (N=15, 2011)

Bron Eigen bevraging, 2011

Figuur 11.4 Gemiddelde arbeidsduur van het logistiek personeel binnen de private diensten (N=15, 2011)

Bron Eigen bevraging, 2011

De implicatie van het leeftijdsprofiel van het personeel komt op twee manieren tot uiting. Een eerste implicatie is de kostenverhoging die gepaard gaat met de toekenning van VAP-dagen aan werknemers ouder dan 45 jaar. Gezien deze werknemers minder uren moeten werken voor een volwaardig contract, heeft dit een impact op de loonkost per gepresteerd uur. De analyse gaat deze kostenverhoging in percentages na. Overigens heeft de VAP-regeling een impact op de gepresterde uren, wat iets lager ligt dan de impact op de loonkost.

11.2.1 Implicaties van de VAP-dagen op de loonkost en het prestatieniveau

De reële kostenverhoging van een voltijds personeelslid met een leeftijd tussen 45 en 49 jaar bedraagt 5,6%, dat van een 50-54-jarige, 11,8% en een 55-plusser brengt omwille van de VAP-dagen een kostenverhoging van maar liefst 18,8% met zich mee. Een impact van 18,8% is substantieel en dus gunstige arbeidsvoorwaarden. De berekening wordt in onderstaande box uiteengezet.

<u>Berekening van de kostenverhoging:</u>		
45-49 jaar:	5,6%	(ofwel 38/36-1)
50-54 jaar:	11,8%	(ofwel 38/34-1)
55+:	18,8%	(ofwel 38/32-1)

De wekelijkse arbeidstijd wordt van een 38-uren week immers gereduceerd naar een 36, 34 of 32-uren week, naargelang de leeftijd van het personeel.

Dit percentage wordt aan elke leeftijdscategorie toegekend en vermenigvuldigd met het aandeel van deze leeftijdscategorie (in VTE uitgedrukt) in de totale personeelsomvang.

Deze kostenpercentages vermenigvuldigen met respectievelijk 20,3%, 15% en 10,5% (figuur 11.1) bepaalt het gemiddelde voor de sector. Zo kan de kostenverhoging ook voor alle diensten berekend worden.

<u>Berekening van de impact op het prestatieniveau:</u>		
45-49 jaar:	5,3%	(ofwel 1-36/38)
50-54 jaar:	10,5%	(ofwel 1-34/38)
55+:	15,8%	(ofwel 1-32/38)

De berekening van de globale impact op de prestaties volgt dezelfde berekeningsmethode, maar waarbij een ander percentage wordt gehanteerd. De twee bijkomende verlofuren (45-49 jaar) per week worden nu ten opzichte van een 38-uren week gezet, terwijl men in de vorige berekening deze twee uren ten opzichte van de 36-uren week plaatst in de berekening.

Een 55-jarige medewerker, bijvoorbeeld, presteert omwille van de regeling bijna 15,8% minder, maar kost de werkgever 18,8% meer. Werknemers met een leeftijd hoger dan 55 jaar wegen het meest door in de berekening.

Wat is de kostprijs van deze regeling voor de dienst op het niveau van de erkenning? Niet alle werknemers hebben immers recht op deze dagen. Bovendien werken vooral de oudere werknemers deeltijds, wat tevens de impact verlaagt.

De VAP-regeling kost een gemiddelde dienst intussen 5,3% (tabel 11.1). Dit impliceert tegelijkertijd een verlaging van de globale prestaties met 4,7%, en reflecteert onmiddellijk ook de nood aan vervangend personeel. Deze cijfers lopen op omwille van de gunstige regeling en de groeiende vergrijzing van het personeel binnen de diensten.

Het globaal cijfer reflecteert de verschillen binnen de werksoorten (gezinszorg-aanvullende thuiszorg), alsook binnen de functies en statuten, maar ook de verschillende diensten hebben onderling een ander profiel wat betreft de leeftijd van het personeel.

De leeftijd van de verzorgenden en de logistieke medewerkers domineren de impact van de kostenverhoging (tabel 11.1). De leeftijd van de verzorgenden brengt een loonkostenverhoging van gemiddeld 4,9% met zich mee, althans ten opzichte van alle verzorgenden. De impact van de leeftijd van de reguliere logistieke medewerkers op de kostprijs ligt op 7,5%. De implicaties van de regeling zijn substantieel te noemen.

Tabel 11.1 De impact van de invoering van de VAP-dagen op de kostprijs en de prestaties (situatie eind 2011) – private diensten (N=15)

	Aantal koppen	Aantal VTE	Aandeel 45+	Kostenverhoging VAP-dagen (*)	Impact op de gepresteerde uren (-)
Verzorgenden	13 641	10 291	45,7%	4,9%	4,3%
Begeleidend personeel	1 068	949	21,1%	2,4%	2,2%
Leidinggevend personeel	87	79	56,6%	6,8%	6,0%
Administratief personeel	300	246	35,2%	4,1%	3,6%
<i>Totaal dienst gezinszorg</i>	<i>15 096</i>	<i>11 564</i>	<i>43,6%</i>	<i>4,6%</i>	<i>4,1%</i>
Logistiek – regulier	4 860	3 101	65,5%	7,5%	6,6%
Logistiek – GESCO	442	261	65,4%	7,8%	6,9%
Logistiek – doelgroep	190	127	31,1%	3,2%	2,9%
Begeleidend personeel	274	230	37,7%	4,6%	4,0%
Leidinggevend personeel	90	78	37,0%	3,8%	3,4%
Administratief personeel	57	45	59,8%	6,7%	5,9%
<i>Totaal dienst aanvullende thuiszorg</i>	<i>5 913</i>	<i>3 843</i>	<i>62,1%</i>	<i>7,1%</i>	<i>6,3%</i>
TOTAAL op het niveau van de erkenning	21 009	15 408	48,2%	5,3%	4,7%

* De kostenverhoging van de VAP-dagen werd berekend op basis van de voltijdsequivalenten en niet op basis van het aantal koppen in de relevante leeftijdscategorieën.

Bron Bijkomende bevraging (2011), eigen verwerking

We lichten een aantal van bovenstaande geaggregeerde cijfers toe aan de hand van een figuur. Achter deze gegevens bevinden zich individuele gegevens van de diensten, die in zekere mate kunnen afwijken van het gemiddelde. De leeftijdsproblematiek weegt vermoedelijk niet voor alle diensten even zwaar op de kostenstructuur door.

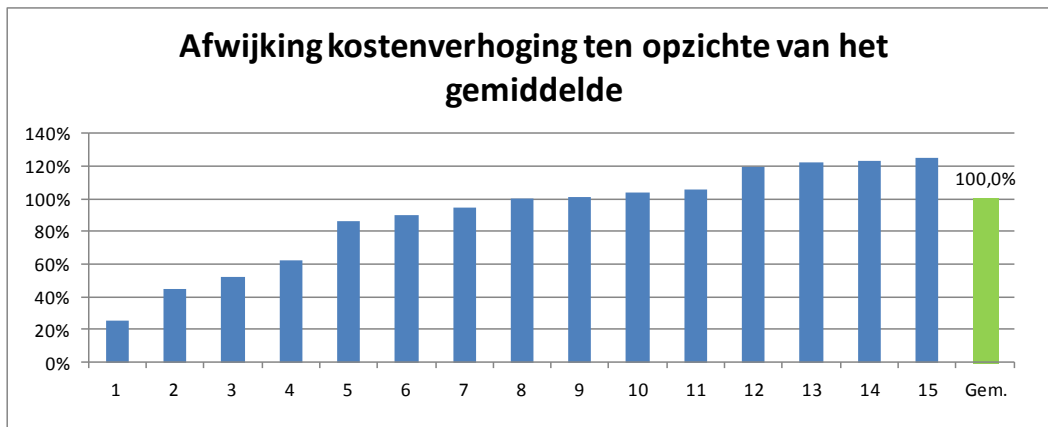
De impact, wat betreft de verzorgenden, schommelt doorgaans van 4,5 tot 6%, mits een aantal uitschieters. Enkele kleinere diensten zorgen, omwille van de beperkte omvang van het verzorgend personeel, voor een grotere spreiding. De impact op de grotere diensten ligt relatief in één lijn. Eén tot twee procent lijkt weinig verschil te geven, maar zoals we eerder konden opmerken, kennen de private diensten een zeer lage winstmarge. Een kleine verandering aan de kostzijde kan uiteindelijk een grote invloed hebben op het resultaat. De spreiding in de logistieke activiteiten lijkt groter te zijn en circuleert doorgaans tussen 5 en 8%.

Figuur 11.5 De kostenverhoging, gekoppeld aan de leeftijd van het verzorgend personeel, de spreiding over de individuele private diensten (N=15)

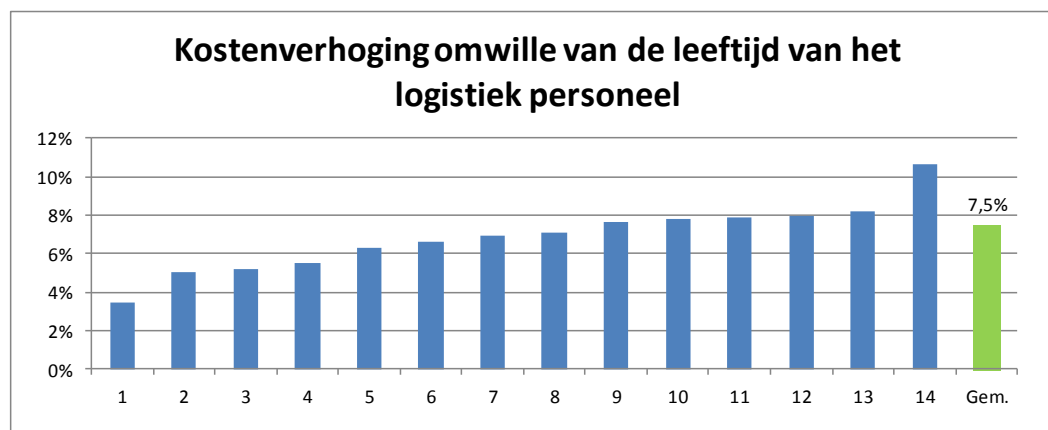
Bron Eigen bevraging, 2011

Figuur 11.6 Afwijking kostenverhoging leeftijd verzorgenden ten opzichte van het gemiddelde (in %) – de private diensten – 2011 (N=15).

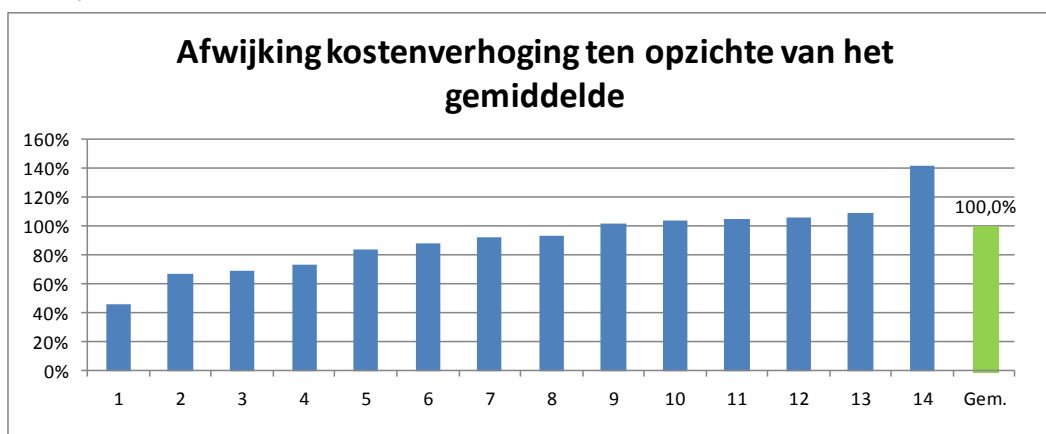
Bron: Eigen bevraging, 2011

Figuur 11.7 De kostenverhoging, gekoppeld aan de leeftijd van het logistiek personeel - private diensten-2011 (N=14)

Bron Eigen bevraging, 2011

Figuur 11.8 Afwijking kostenverhoging leeftijd logistiek personeel ten opzichte van het gemiddelde (in %) – de private diensten – 2011 (N=14).

Bron Eigen bevraging, 2011

Het leeftijdsprofiel van de verzorgenden en het logistiek personeel binnen de openbare sector geven we ter informatie mee (tabel 11.2). Omwille van het lage aantal personeelsleden op dienstenniveau, wordt het leeftijdsprofiel tot het geaggregeerd niveau beperkt.

De openbare sector kan niet genieten van de VAP-dagen, bijgevolg is de leeftijd geen reële kostenfactor voor deze sector. We vermelden echter wel het impliciete kostenpercentage van de VAP-dagen, gezien dit een extra productie betekent die het personeel levert ten opzichte van de private sector. Deze factor ligt hoger in de openbare sector, vanwege het iets ouder personeel.

Tabel 11.2 Leeftijdsgegevens van het personeel binnen de openbare sector (N=41)

	Verzorgenden (*)	Logistieke medewerkers (*)
Aandeel 45-49 jaar	20,9%	19,8%
Aandeel 50-54 jaar	19,6%	22,5%
Aandeel 55+	9,4%	19,8%
Totaal aandeel 45+	49,9%	62,1%
Arbeidsduur (verhouding koppen/VTE)	69%	62%
Kostenpercentage VAP-dagen	5,2%	7,5%

* Incl. alle statuten (doelgroepwerknemers, GESCO's, sociale Maribel)

Bron Eigen bevraging (openbare sector - 2011)

11.3 Compensatie VAP-dagen¹³⁶

Eenzijds worden de personeelsleden, die in aanmerking komen voor de VAP-dagen, duurder. Dat is één aspect dat vergoed dient te worden. Anderzijds moet men bijkomend personeel inschakelen om deze uren te presteren. Deze vervangende tewerkstelling is een tweede element van de compensatie van VAP-dagen.

In vorige sectie werd de kostenfactor van de VAP-dagen berekend. Deze fractie toepassen op de totale personeelskost bepaalt de theoretische kostprijs van de VAP-dagen. Deze redenering geldt echter enkel als het vervangend personeel aan dezelfde loonkost van het oorspronkelijke personeel vergoed wordt. Mogelijk wordt jonger personeel aangeworven om deze VAP-dagen te presteren, wat de kostprijs van de VAP-dagen drukt. Daarnaast worden VAP-dagen niet gepresteerd, en vervalt bijgevolg de gebruikersbijdrage als inkomst. Dit brengt tevens een zekere kostprijs (of minderontvangst) met zich mee.

Een extrapolatie¹³⁷ van de effectieve tewerkstelling (gegevens VVDG - 2011) naar de ganse private sector leverde 8 863 VTE verzorgenden op (alle statuten).

De kostenfactor (4,85%), vermenigvuldigd met het gemiddeld brutoloon van de verzorgenden voor de werkgever (43 885 euro per VTE, zie volgend hoofdstuk), en het aantal VTE, komt neer op een kostprijs van 18 855 500 euro voor 2011. Daarnaast kent men een verlies van inkomsten vanuit de gebruiker, wat neerkomt op 5,28 euro, vermenigvuldigd met 616 193 VAP-uren¹³⁸ ofwel 3 253 499 euro.

Tegenover deze kostprijs staat reeds een compensatie, toegekend binnen de subsidieregeling van Welzijn. In het theoretische luik van dit rapport werden al enkele subsidiekanalen opgesomd die moeten dienen om de VAP-dagen te financieren. We zetten deze kanalen, en waar mogelijk, ook de bedragen op een rijtje.

Er wordt een drieledige compensatie voorzien voor de VAP-dagen die gelden binnen het luik gezinszorg. Dit betekent echter niet dat alle diensten dat op dezelfde manier incasseren.

1. Men kan de VAP-dagen tot een bepaald niveau opnemen als gelijkgesteld uur, wat a rato van 25,29 euro per uur (subsidiebedrag) neerkomt op 15 583 521 euro. Deze uren worden echter geplafonneerd, alsook behoren deze uren tot het urencontingent gezinszorg. Meer gelijkgestelde uren betekent minder prestaties bij de gebruiker en bijgevolg minder ruimte voor de kernopdracht. Overschrijdt men het plafond van 5% gelijkgestelde uren, dan kan dit opgetrokken worden, mits vervangend personeel te voorzien die deze bijkomende uren presteren. Dit valt bijgevolg doorgaans ten laste van de diensten zelf.
2. Een toeslag werkdrukvermindering van 3 987 023 euro werd in 2011 toegekend aan de private diensten om een deel van de vervangende tewerkstelling mee te betalen.
3. In VIA 2000-2005 hebben de diensten het engagement genomen de vervangende tewerkstelling te betalen met sociale Maribel middelen (ook voor de aanvullende thuiszorg). De diensten kunnen zelf de sociale Maribel middelen inzetten in functie van de leeftijdsstructuur van de

---

¹³⁶ De aanvullende verlofdagen voor werknemers tussen 35 en 44 jaar, werden vertaald in een verhoging van het subsidiebedrag en wordt niet apart gefinancierd.

¹³⁷ Extrapolatie op basis van het aantal gepresteerde uren gezinszorg (bij de gebruiker, gelijkgestelde en uren bijscholing), beschikbaar in Vesta, 2011.

¹³⁸ De VAP-uren van de private diensten worden geregistreerd in Vesta, zie tabel 7.2

diensten (toelichting VAZG). De private diensten geven aan dat dit betrekking heeft op een bijkomend urencontingent, wat beperkt zou zijn. De sociale Maribel werd echter al toegekend voor de VAP-dagen onderhandeld werden en vormt bijgevolg geen bijkomende compensatie voor de VAP-dagen, aldus de onderzoekers. De diensten hebben deze compensatie echter aanvaard tijdens de sectorale akkoorden. Dit betekent ook dat de creatie van bijkomende arbeidsplaatsen, wat immers de kerntaak van het Fonds sociale Maribel is, niet gerealiseerd werd. Deze 'bijkomende' tewerkstelling werd immers ingezet voor het vervangend personeel omwille van de VAP-dagen. In de ouderenzorg wordt dit overigens niet toegelaten. In 2011 werkten 344 VTE verzorgenden onder het statuut van de sociale Maribel (Vesta).

Bovendien geven de private diensten aan dat momenteel niet de volledige loonkost van de sociale Maribellers gedragen wordt door het Fonds sociale Maribel. De gebruikersbijdrage is volgens de private diensten noodzakelijk om het deficit in loonkost te dekken.

4. Maar we signaleren wel in die context dat de private diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg uitzonderlijk de 'structurele bijdragevermindering' kunnen combineren met de sociale Maribel. Deze vermindering van de personeelskost laat toe meer uren te presteren, bijvoorbeeld ter compensatie van het gebruik van het urencontingent via gelijkgestelde uren. De regeling dient echter niet expliciet om de VAP-dagen te financieren.

Tabel 11.3 De kostprijs en de mogelijke compensatie van de VAP-dagen binnen de private sector – luik gezinszorg (2011)

Kostprijs VAP-dagen (in euro)		Compensatie VAP-dagen (in euro)	
Kostenfactor VAP-dagen	18 855 500	Compensatie kostprijs:	
Verlies inkomsten gebruiker	3 253 499	- Gelijkgestelde uren	15 583 521
		- Toeslag werkdrukvermindering	3 987 023
		Compensatie vervangende tewerkstelling:	
		- Sociale Maribel	Omvang onbekend
TOTAAL	22 108 999	TOTAAL	19 570 544

Bron Vesta (2011), eigen bevraging (2011)

Ten slotte werd geen rekening gehouden met de kostprijs van de VAP-dagen voor het begeleidend en leidinggevend personeel, tewerkgesteld binnen gezinszorg.

Gezien de gefragmenteerdheid van de compensatie, en de soms onduidelijke bedragen, wordt geen oordeel geveld over de toereikendheid van de compensatie. We kunnen de compensatiemiddelen immers moeilijk objectiveren en niet altijd correct omzetten in concrete geldmiddelen.

Er wordt geen aparte compensatie voor de VAP-dagen voorzien binnen het luik aanvullende thuiszorg. Er wordt een 100% financiering van de loonkost beoogd vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. De subsidieregeling vertrekt immers vanuit alle 'uitbetaalde uren' en niet vanuit de gepresteerde uren. Men dient zich echter wel te houden aan een bepaalde prestatienorm. De prestatienorm van gemiddeld 1450 gepresteerde uren, van toepassing voor het logistiek personeel, houdt reeds rekening met 5% prestatievermindering omwille van de VAP-dagen. De marge die men heeft om zijn totale subsidie-enveloppe te halen wordt wel kleiner. De diensten moeten namelijk gemiddeld 95% van de 1450 uren effectief factureren om het deel van de enveloppen, dat betrekking

heeft op het logistiek personeel, voor 100% te ontvangen. Haalt men deze prestatienorm, dan worden bijgevolg ook de VAP-dagen vergoed via de subsidieregeling. Dit geldt ook voor het vervangend personeel dat deze VAP-dagen moet presteren. Zolang de diensten niet meer VTE in dienst hebben dan het ministerieel besluit voorschrijft, ontvangt men de volledige subsidie/compensatie. Deze uren worden echter op die manier afgetapt van de prestaties bij de gebruiker.

Bovenstaand schema bevat een berekening van de kostprijs van de VAP-dagen, rekening houdend met de leeftijdsstructuur van het personeel anno 2011. De mate waarin de VAP-dagen toenemen naar de toekomst toe, wordt geïllustreerd aan de hand van een tweede simulatie (zie hoofdstuk 13). In VIA4 hebben de overheid en de sociale partners ook de afspraak gemaakt om de problematiek van de werkdruk te objectiveren en beheersbaar te maken.

11.4 Besluit

In het kader van een eventueel nieuwe financieringsformule wordt de vraag gesteld in welke mate de subsidieregeling kan en dient rekening te houden met de impact van de VAP-dagen. Dit hoofdstuk heeft de impact op de prestaties en op de loonkost geobjectiveerd. Gezien de vergrijzing naargelang de functiecategorie afwijkt, is ook de impact van de VAP-regeling verschillend voor de twee werksoorten. Het probleem manifesteert zich hoofdzakelijk bij de logistieke medewerkers (7,5%). De impact op de verzorgenden is evenwel niet onbelangrijk (4,9%). Indien men de huidige subsidieregeling wil aanpassen aan deze kostenfactor, heeft men twee mogelijkheden. Men kan rekening houden met de gemiddelde impact op de loonkost, of men kan op het niveau van de dienst werken en het werkelijke leeftijdsprofiel van de diensten in rekening nemen.

Een correctie van de leeftijd in de financiering van de private diensten zou kaderen in een ondersteund retentiebeleid. Een te groot verschil tussen de subsidiehoogte en de werkelijke kostprijs (omwille van een hoge leeftijd en anciënniteit) zou de diensten kunnen aanzetten zich te richten op de aanwerving van goedkoper (lees: jonger) personeel. Dat strookt evenwel niet met de huidige opvatting dat men oudere werknemers langer in dienst dient te houden en dat de werknemers langer dienen te werken. Dit lag trouwens reeds in 2001 bij de invoering aan de basis van deze maatregel.

Er bestaan overigens argumenten om de aanpassing per dienst aan te pakken. De leeftijdsproblematiek weegt immers niet voor alle diensten even zwaar op de kostenstructuur door. Deze correctie gaat overigens gepaard met een beperkte administratieve last gezien het slechts over een beperkt aantal private diensten gaat (22 erkende diensten anno 2013), en de leeftijdsgegevens reeds in Vesta zijn opgenomen.

Corrigeert men op het niveau van de dienst, dan gaat men over naar een volledige retrospectieve financiering ofwel kostenfinanciering en verliest men het voordeel van een forfait als mechanisme. Een forfait voorzien brengt als voordeel met zich mee dat de vrijheid van de diensten minder beperkt wordt.

Maar wat dan met de openbare diensten, die niet kunnen genieten van deze regeling? En die dus ook geen bijkomende compensatie genieten vanuit de Vlaamse subsidieregeling. Is de voortdurende discrepantie houdbaar op termijn? Gaat men voor een gelijke behandeling voor een gelijke dienstverlening? Dit moet nog verder uitgeklaard worden. Er is deels een erfenis van het verleden van reeds gereduceerde arbeidsduur. Voor de toekomst is dit verondersteld.

Hoofdstuk 12.

De gemiddelde anciënniteit en loonkost

12.1 De gemiddelde anciënniteit

In hoofdstuk 6 beschreven wij de expliciete bevraging van de leeftijds- en anciënniteitsstructuur van het personeel. In vorig hoofdstuk gebruikten wij dit reeds in de zoektocht naar de impact van de leeftijd (VAP-dagen) op de personeelskost. De resultaten van de bevraging kunnen tevens de gemiddelde anciënniteit van het personeel genereren. De anciënniteit heeft via de barema's een impact op de kostprijs van het personeel van zowel de private als de openbare diensten. De gemiddelde anciënniteit wordt bij voorkeur aan de hand van het aantal voltijdsequivalenten bepaald en niet aan de hand van het aantal personen. De berekening steunt op de gegevens van 41 openbare en 15 private diensten, en vertegenwoordigen 37%, respectievelijk 92% van het publieke en private urencontingent gezinszorg..

Volgende tabel schetst de gemiddelde anciënniteit van het personeel van de erkende diensten. We constateerden eerder dat het logistiek personeel ouder is dan het verzorgend personeel (vorig hoofdstuk), maar de anciënniteit ligt bij eerst genoemde groep echter enkele jaren lager. Daarnaast valt op dat in de openbare sector aanvullende thuiszorg, het meer ervaren personeel in termen van anciënniteit, niet in het reguliere statuut, maar in het GESCO-statuut tewerkgesteld wordt. Merk ook op dat de gemiddelde anciënniteit binnen de private en openbare sector in een lijn ligt.

Rekening houdend met de reële anciënniteit kan de gemiddelde reële loonkost van het personeel bepaald worden (barema's). In welke mate wordt deze loonkost gedekt door de subsidie voorzien vanuit Welzijn?

Tabel 12.1 De anciënniteit van het personeel binnen de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg (eind 2011)

	Openbare diensten (N=41)					Private diensten (N=15)				
	Koppen	VTE	Gemiddelde anciënniteit aan de hand van het aantal koppen (in jaren)	Gemiddelde anciënniteit aan de hand van het aantal VTE (in jaren)	N	Koppen	VTE	Gemiddelde anciënniteit aan de hand van het aantal koppen (in jaren)	Gemiddelde anciënniteit aan de hand van het aantal VTE (in jaren)	N
Logistiek personeel	537	330	11,2	11,2	41	5 488	3 483	11,2	10,8	15
- Regulier	136	78	6,7	6,8	29	4 864	3 096	11,7	11,3	15
- GESCO	365	228	13,7	13,6	21	433	259	10,5	10,8	3
- Doelgroepwerknemer	36	24	3,4	3,9	17	191	128	1,3	1,2	7
Verzorgenden	1 171	812	14,0	13,3	36	13 648	10 291	13,4	12,8	15
Begeleidend personeel	36	22	10,5	9,8	34	1 312	1 155	10,3	9,8	15
Leidinggevend personeel	23	14,5	17,7	17,1	25	108	97	18,1	17,1	11
Administratief personeel	23	12	16,3	16,6	26	357	291	13,5	16,0	13
TOTAAL sector	1 790	1 190	13,2	12,7	41	20 913	15 317	12,7	12,2	15

* VTE: contractuele tewerkstelling

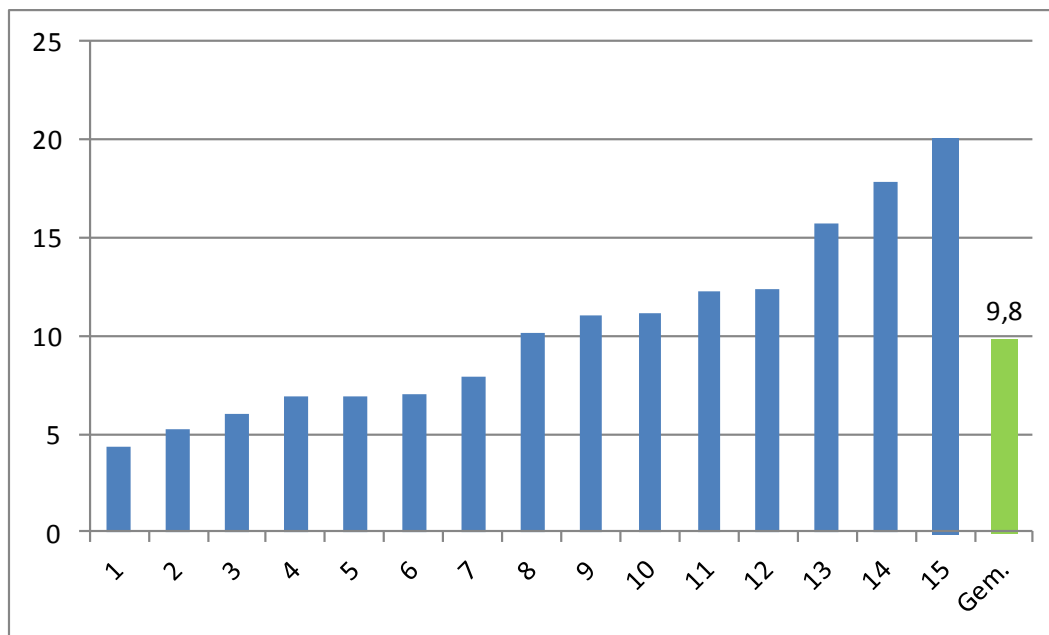
Bron Eigen bevraging, 2011

12.2 De loonkost van de omkadering binnen de erkenning gezinszorg en aanvullende thuiszorg

We kijken vooreerst naar de toereikendheid van de subsidie voor het omkaderend personeel.

Het begeleidend personeel van de private sector valt doorgaans onder het barema B1Bbis. Rekening houdend met de gemiddelde anciënniteit binnen de dienst, fluctueert ook het gemiddelde bruto jaarloon van het begeleidend personeel vanuit het standpunt van de werkgever. Vanaf 1 maart 2012 ontvangt men vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin een forfaitaire subsidie van 36 793 euro per VTE op jaarbasis ter financiering van het begeleidend personeel binnen het luik gezinszorg. Rekening houdend met een gemiddelde anciënniteit van 9,8 jaar (private diensten), bedraagt de werkelijke gemiddelde loonkost van één VTE begeleidend medewerker 53 814 euro¹³⁹. Dat impliceert een verschil van meer dan 17 000 euro per VTE begeleidend medewerker op jaarbasis. De loonsubsidie van 53 883 euro, voorzien binnen de aanvullende thuiszorg, benadert echter zeer sterk de reële loonkost van een begeleidend medewerker en is bijgevolg kostendekkend.

Figuur 12.1 Gemiddelde anciënniteit (in jaren) van het begeleidend personeel – private diensten (2011)

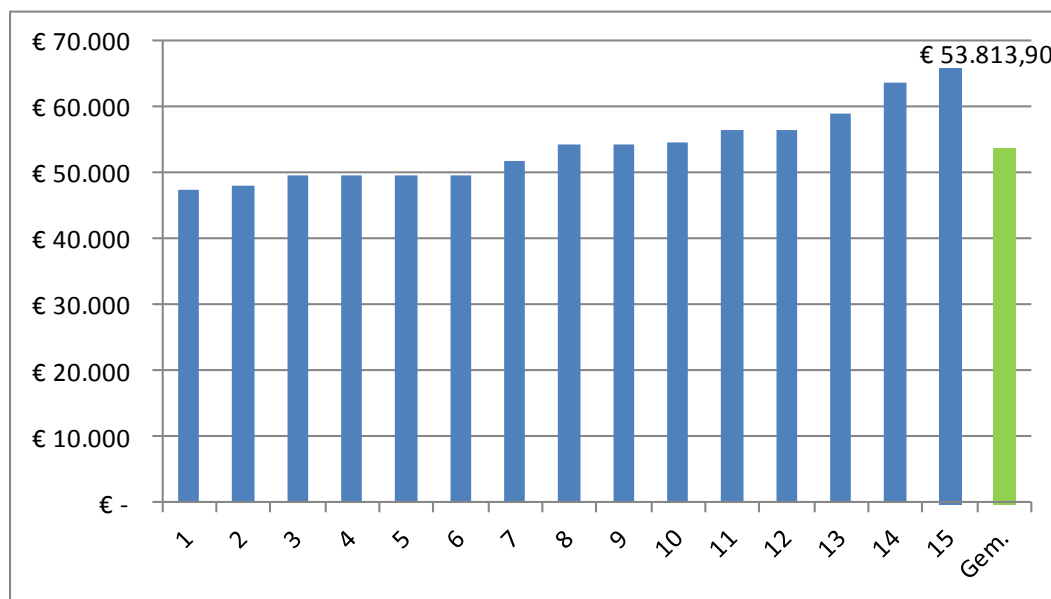
* De anciënniteit werd bepaald op het profiel van het begeleidend personeel binnen de ganse erkenning en niet apart voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg.

Bron Eigen bevraging, leeftijd en anciënniteit personeel 2011

In het licht van de privacywetgeving, kan het totale volume aan loonkosten voor het begeleidend personeel (gemiddeld loon x VTE) niet per dienst worden opgenomen.

¹³⁹ Jaarloon met anciënniteit van 9,8 jaar bedraagt: $33967,58 + 0,8 \cdot (35473,71 - 33967,58)$ euro. Dit vermenigvuldigen met de factor 1,53 (werkgeversbijdragen) komt neer op 53 814 euro (barema B1Bbis geldig binnen PC 318.02).

Figuur 12.2 Gemiddelde bruto loonkost (op jaarbasis) van een begeleidend medewerker – private diensten (2011)

* Bruto loonkost: de jaarlonen aan gemiddelde anciënniteit x factor 1,53 (werkgeversbijdrage etc.) – Barema B1Bbis

Bron Eigen bevraging, leeftijd en anciënniteit personeel 2011

Er worden verschillende barema's gehanteerd voor het leidinggevend personeel, zowel binnen de CAO als daar buiten. Een bepaalde private dienst kent bijvoorbeeld eigen barema's voor het leidinggevend personeel. De exacte loonkost van het leidinggevend personeel bepalen is bijgevolg niet evident. Gebaseerd op de CAO-afspraken rond de loonbarema's van de leidinggevendenden, zal de brutoloonkost fluctueren tussen 75 000 (barema K5) en 83 000 euro (barema K1) per VTE. De loonsubsidie van 40 244 euro per VTE binnen gezinszorg is niet toereikend, en dit geldt ook voor de loonsubsidie van 64 162,7 euro per VTE binnen de aanvullende thuiszorg.

Vertaald naar een subsidie per uur gezinszorg ontvangen de diensten (gemiddeld genomen) bij benadering een tekort van 0,90 euro aan subsidie voor het begeleidend en leidinggevend personeel samen¹⁴⁰.

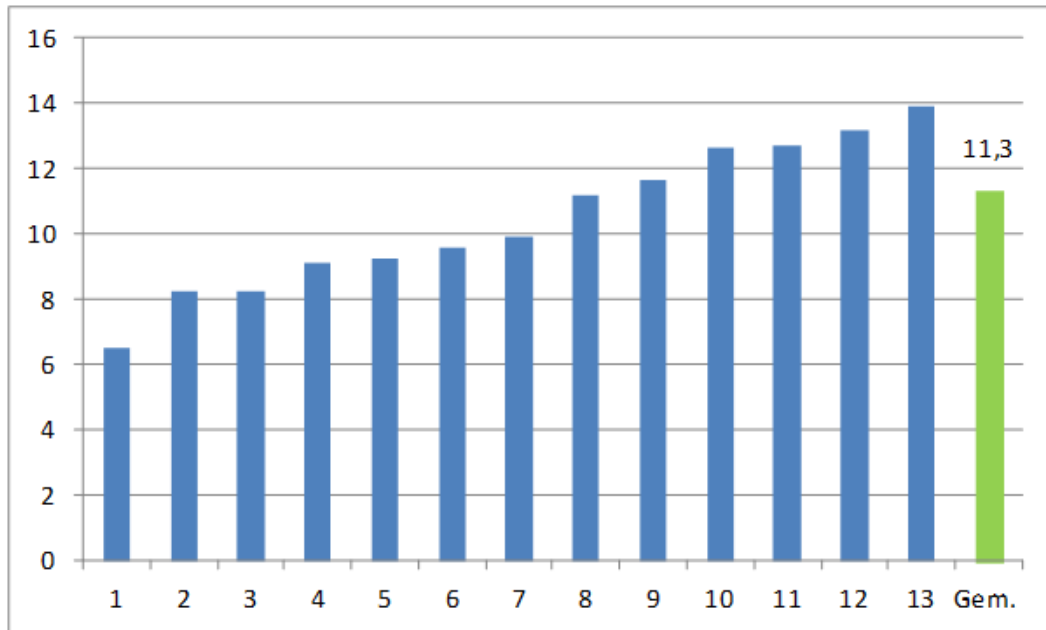
Het VAZG argumenteert dat een deel van de omkadering gesubsidieerd wordt via de prestaties. Exacte cijfers hieromtrent zijn echter niet gekend. We kunnen bijgevolg niet nagaan of de omkadering wel degelijk kostendekkend wordt gefinancierd.

¹⁴⁰ De private diensten ontvangen volgens onze berekeningen (zie tabel 8.4) 1,57 en 0,17 euro per gesubsidieerd uur voor respectievelijk het begeleidend en leidinggevend personeel. Een begeleidend personeelslid kost gemiddeld 53 814 euro op jaarbasis, een leidinggevende vermoedelijk tussen de 75 000 en 83 000 euro (K1-K5 barema). Daar staat een subsidie van 36 793 en 40 244 euro tegenover. Deze verhoudingen doorgetrokken komt neer op een totale kost van 2,3 euro voor het begeleidend personeel en 0,32-0,35 euro voor het leidinggevend personeel, ofwel een tekort van ongeveer 0,9 euro per gesubsidieerd uur voor het omkaderend personeel.

12.3 De loonkost van het regulier logistiek personeel

Het regulier logistiek personeel bereikte in de private sector eind 2011 een gemiddelde van 11,3 jaar anciënniteit¹⁴¹. Dat resulteert in een gemiddelde jaarlijkse loonkost van 36 077 euro per VTE (barema B4).

Figuur 12.3 De gemiddelde anciënniteit van het regulier logistiek personeel – private diensten (N=13, 2011)

Bron Eigen bevraging, leeftijd en anciënniteit personeel 2011

Oorspronkelijk hield men in de subsidieregeling voor het regulier logistiek personeel rekening met 10 jaar anciënniteit. Bij een evaluatie van de aanvullende thuiszorg in 2003 werd vanuit Welzijn een gedifferentieerde anciënniteit ingevoerd (35% 5 jaar anciënniteit, 22% 10 jaar anciënniteit, 41% 15 jaar anciënniteit en 2% 20 jaar anciënniteit), wat neerkomt op een gemiddelde van 10,5 jaar anciënniteit. Het is niet gekend met hoeveel jaar anciënniteit men rekening houdt in de subsidieregeling van het luik gezinszorg¹⁴².

Voor één gesubsidieerde VTE reguliere logistieke werknemer ontvangt men vanuit de subsidieregeling een forfait van 28 610 euro per jaar. Men gaat daarbij uit van een gemiddelde anciënniteit van 10,5 jaar. De prestatienorm voor het logistiek personeel werd vastgelegd op een gemiddelde van 1 450 gepresteerde uren bij de gebruiker op jaarbasis. Rekening houdend met dit gemiddelde inbreng van de gebruiker, bedraagt de te subsidiëren resterende loonkost 24 750 euro (theoretisch), wat binnen het subsidiebedrag valt. Tabel 12.2 schetst dit theoretisch voorbeeld, waar het uitgangspunt van het VAZG geïllustreerd wordt.

¹⁴¹ Gecorrigeerd voor de deeltijdse tewerkstelling. De berekening werd gemaakt op basis van de contractuele tewerkstelling (VTE).

¹⁴² Toelichting VAZG.

Regelgeving rond de prestatienormen (toelichting: VAZG):

In de gehanteerde 1539 uren gezinszorg per VTE verzorgend personeelslid zitten zowel de gepresteerde uren bij de gebruiker als de 5% gelijkgestelde uren. Bij de bepaling van de 1450 gefactureerde uren aanvullende thuiszorg heeft men zich gebaseerd op deze 1539 uren. De 1539 uren werden verminderd met de gelijkgestelde uren (1465 uren). De aanvullende thuiszorg werkt voornamelijk met laag gekwalificeerd personeel waarbij het ziekteverzuim ook iets hoger ligt (daling naar 1450 uren). Voor de doelgroepwerknemers worden 1330 gefactureerde uren gebruikt omdat in de praktijk bleek dat 1450 uren niet haalbaar was. Voor de aanvullende thuiszorg werd deze prestatienorm opgenomen als resultaatindicator. Voor de inhoud van de resultaatindicatoren, zie 2.3.2.

In de openbare sector wordt logistiek personeel doorgaans ingeschaald in niveau E. In sommige gemeenten/OCMW's worden ze echter reeds in niveau D ingeschaald. De verschillende mogelijkheden naar verloning toe worden in onderstaande tabel voorgesteld. Het niveau van inschaling brengt immers een niet-onbelangrijke impact op de loonkost met zich mee.

Vanaf een inschaling in niveau D2 en hoger dekt de subsidie, theoretisch gezien, de loonkost van het logistiek personeel binnen de openbare sector niet meer.

Tabel 12.2 Theoretisch voorbeeld subsidiëring van één logistiek medewerker (geldig vanaf 1 maart 2012)

	Gemiddelde anciënniteit – eind 2011	Barema – jaarloon vanaf 1 maart 2012	Bruto jaarloon (x1.53)	Prestatienorm in uren per jaar	Ontvangsten van de gebruiker ¹⁴³	Te subsidiëren loonkost
Privaat	10,5	22 573	34 537	1450	6,75 x 1450 = 9788	24 750
Openbaar - E1	10,5	21 840	33 415	1450	6,39 x 1450 = 9265	24 150
Openbaar - E2	10,5	22 668	34 682	1450	9265	25 417
Openbaar - E3	10,5	23 693	36 250	1450	9265	26 985
Openbaar - D1	10,5	23 929	36 611	1450	9265	27 346
Openbaar - D2	10,5	25 821	39 506	1450	9265	30 241
Openbaar - D3	10,5	27 635	42 282	1450	9265	33 016
Openbaar - D4	10,5	29 606	45 297	1450	9265	36 032

* Barema's geldig vanaf 1 maart 2012

Bron VAZG, CAO PC 318.02 en Vesta

De werkelijke gemiddelde (resterende) loonkost wordt in onderstaande tabel berekend. Daarbij wordt rekening gehouden met reële cijfers achter de parameters. Het gemiddelde bruto jaarloon (barema B4) ligt in de private sector hoger dan het theoretische (omwille van de hogere anciënniteit), daarbovenop liggen de prestaties per VTE enigszins lager dan in de regelgeving voorzien (1430 uren ten opzichte van 1450 uren). De te subsidiëren loonkost stijgt bijgevolg, maar ligt nog steeds onder het subsidiebedrag. De subsidie bestemd voor het logistiek personeel is toereikend voor de private sector.

¹⁴³ Wegens gebrek aan het theoretisch referentiepunt van het VAZG wat betreft de gemiddelde gebruikersbijdrage, werd de werkelijke gebruikersbijdrage voor de aanvullende thuiszorg (regulier logistiek personeel) van 2012 gehanteerd in de berekening.

Voor de openbare sector werd geen vergelijkbare data gevonden. We veronderstellen dat het prestatieniveau van het logistiek personeel rond de norm (1450 uren) circuleert, en bijgevolg iets hoger ligt hoger dan wat de private diensten presteren (omwille van de VAP-dagen die zij niet hebben). De te subsidiëren loonkost, toegepast binnen twee courante schalen, ligt in dat geval ook lager dan wat Welzijn voorziet aan subsidie omwille van de lagere anciënniteit en het hoger prestatieniveau. Zoals reeds vermeld, komen de openbare diensten amper in aanmerking voor de reguliere subsidies voor het logistiek personeel.

Tabel 12.3 Werkelijke subsidie nood voor één VTE reguliere logistiek medewerker (barema's 1 maart 2012)

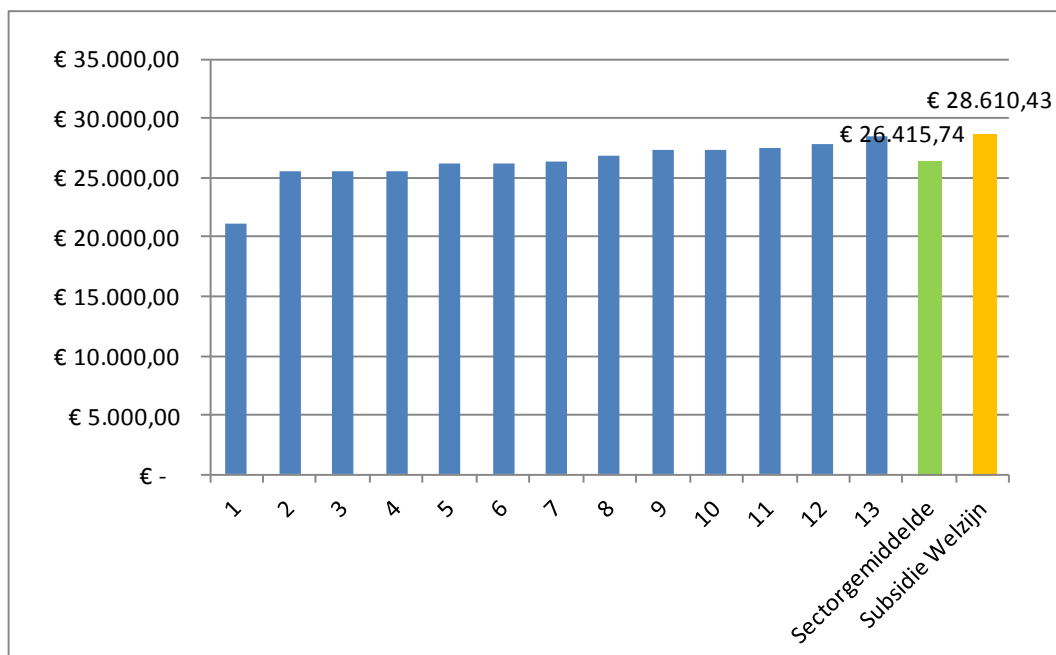
	Gemiddelde anciënniteit	Barema – jaarloon vanaf 1 maart 2012	Bruto jaarloon (x1.53)	Gemiddelde prestaties per jaar	Aftrek ontvangsten van de gebruiker	Te subsidiëren loonkost
Privaat	11,3	23 580	36 077	1430	6,75 x 1430= 9652	26 415
Openbaar – E3	6,8	23 290	35 633	1450	6,39 x 1450= 9266	26 368
Openbaar – D1	6,8	23 070	35 257	1450	9266	25 992

* De gemiddelde prestatie per VTE kon voor de private sector berekend worden aan de hand van gegevens ontvangen van de VVDG (6 grootste private diensten).

Bron Eigen bevraging (2011), CAO PC 318.02 en Vesta (2012)

Geen enkele private diensten kent, rekening houdend met de reële anciënniteit, de reële gemiddelde gebruikersbijdrage en het reële prestatieniveau, een hoger gemiddelde resterende loonkost dan de subsidie vanuit Welzijn (28 610 euro).

Figuur 12.4 De reële te subsidiëren loonkost van een VTE reguliere logistieke medewerker (2012) – private diensten

Bron Eigen bewerking op basis van bevraging (anciënniteit- eind 2011), de gemiddelde gebruikersbijdrage (Vesta - 2012) en het prestatieniveau van het logistiek personeel (VVDG - 2011). Het subsidiebedrag (1 maart 2012 – VAZG) als referentiepoint.

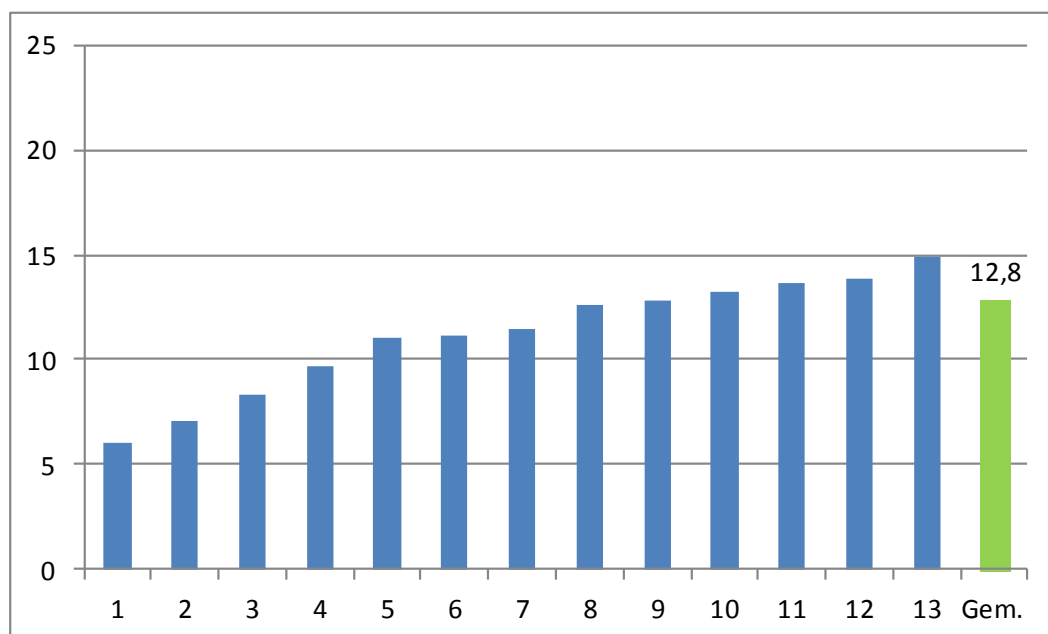
12.4 De loonkost van het verzorgend personeel

De reële nog te subsidiëren loonkost (per uur) van het verzorgend personeel is afhankelijk van drie parameters, namelijk het prestatieniveau, de anciënniteit en de gebruikersbijdrage. Het prestatieniveau per VTE zegt iets over de uren die bij de gebruiker gepresteerd worden, en dus op hoeveel inkomsten men vanuit de gebruiker kan rekenen, maar het prestatieniveau laat tevens toe de loonkost om te zetten naar een werkelijke kostprijs per uur.

Dit onderzoek spreekt zich echter niet uit over het niveau van het subsidiebedrag per uur (25,29 euro anno 2012) voor het verzorgend personeel. Het is immers moeilijk te beoordelen gezien het niet duidelijk is hoe dit subsidiebedrag is opgebouwd en wat het zoal dient te dekken (deel van de omkadering, de aanvullende verlofdagen 35+,...¹⁴⁴). De historische berekening die aan de bron ligt van het huidige tarief ontbreekt. Wel laat het identificeren van determinerende parameters toe aanpassingen in de toekomst te doen omwille van veranderingen in deze parameters.

Een verzorgende in de private sector kent een gemiddelde anciënniteit van 12,8 jaar en kent bijgevolg een reële kostprijs van 43 865¹⁴⁵ (barema B2B). Met een gemiddelde gebruikersbijdrage van 5,29 euro en een prestatieniveau per VTE van 1427 uren bij de gebruiker (VVDG, 2011), bedraagt de resterende loonkost nog 36 337 euro (N=13). Rekening houdend met een gemiddeld aantal gesubsidieerde uren op jaarbasis per VTE van 1502 uren, blijft een resterende loonkost van 24,19 euro over. Het geeft een indicatie van wat via de verschillende financieringskanalen gedekt dient te worden voor het verzorgend personeel.

Figuur 12.5 De anciënniteit van het verzorgend personeel – private diensten (N=13 - 2011)

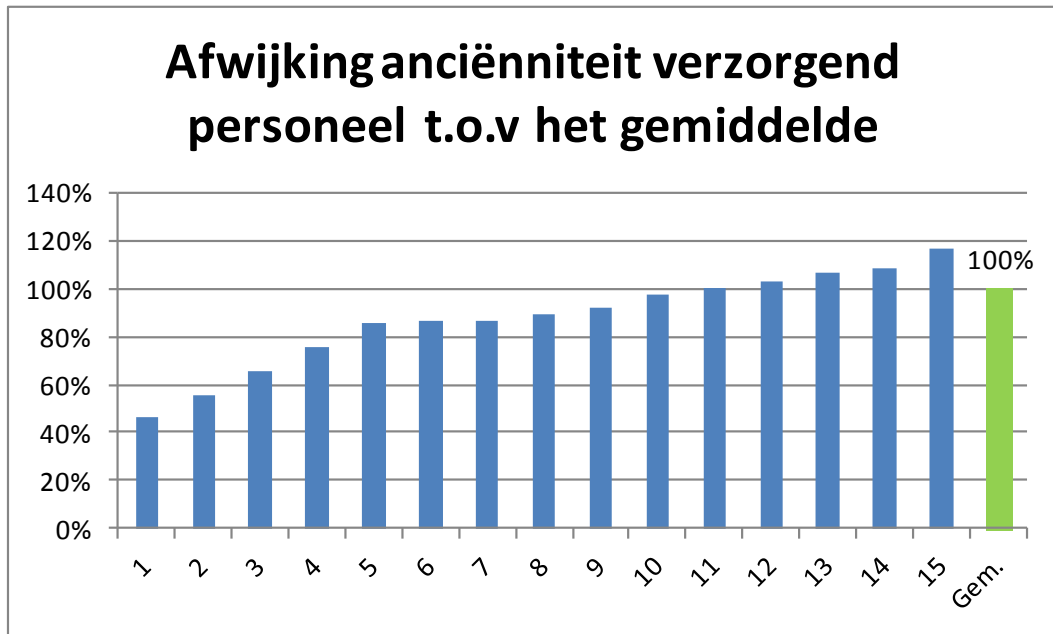
Bron Eigen bevraging, 2011

¹⁴⁴ Het VAZG geeft aan dat de kostprijs van de aanvullende verlofdagen voor 35-44 jarigen verrekend werd in het subsidiebedrag, alsook dient het basissubsidiebedrag om een deel van de ondersubsidiëring van de omkadering te dekken.

¹⁴⁵ CAO-bundel PC 318.02: Barema B2B: $(28585,17 + 12 \cdot 0,8 + 6 \cdot 12,5) \times 1,53$

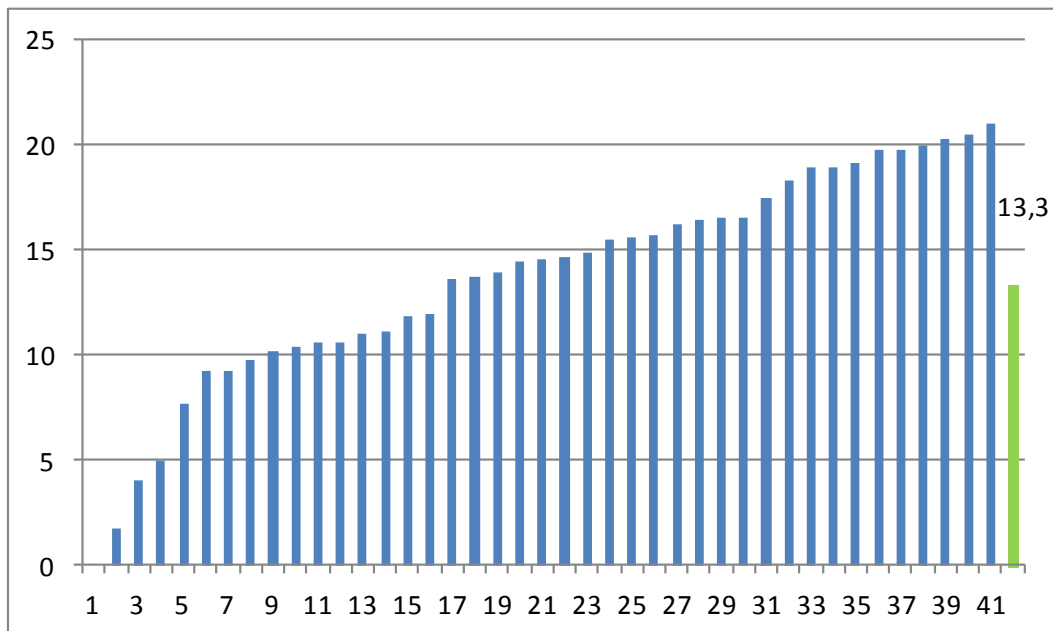
Figuur 12.6 Afwijking anciënniteit van het verzorgend personeel ten opzichte van het sectorgemiddelde – private diensten (2011)

Bron Bijkomende bevraging, 2011

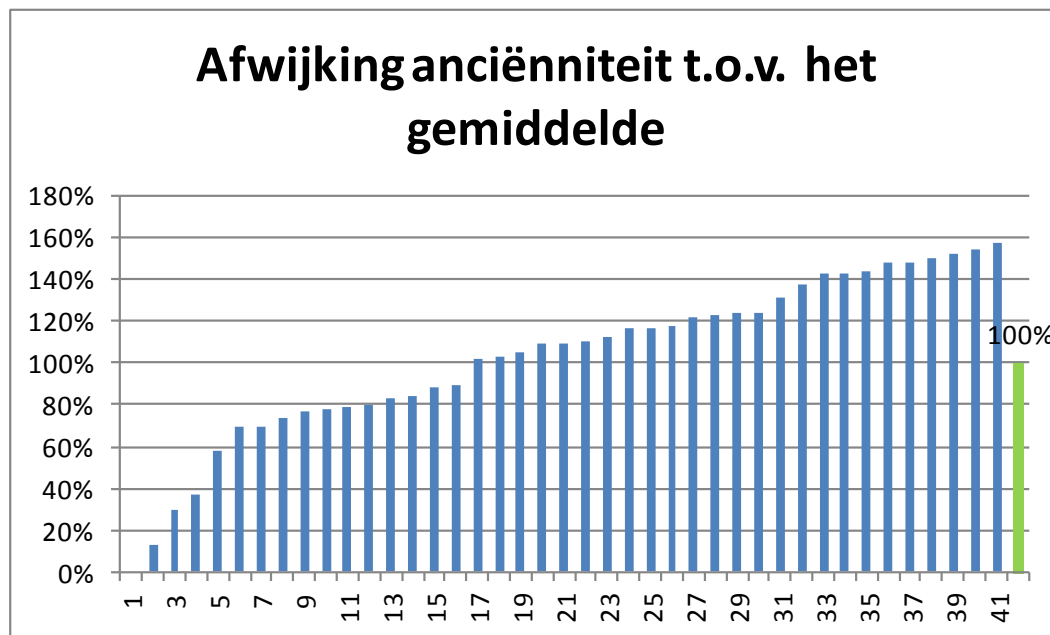
Bovenstaande grafieken moeten echter nog gecorrigeerd worden voor het verschil in kostprijs omwille van anciënniteit en omwille van de VAP-dagen, alsook de combinatie tussen beide. Dit komt later aan bod.

Figuur 12.7 De anciënniteit van het verzorgend personeel – openbare diensten (N=41 - 2011)

Bron Eigen bevraging, 2011

Figuur 12.8 Afwijking anciënniteit van het verzorgend personeel ten opzichte van het sectorgemiddelde - openbare diensten (2011)

Bron Bijkomende bevraging, 2011

12.5 Gecombineerd effect anciënniteit en leeftijd op de loonkost

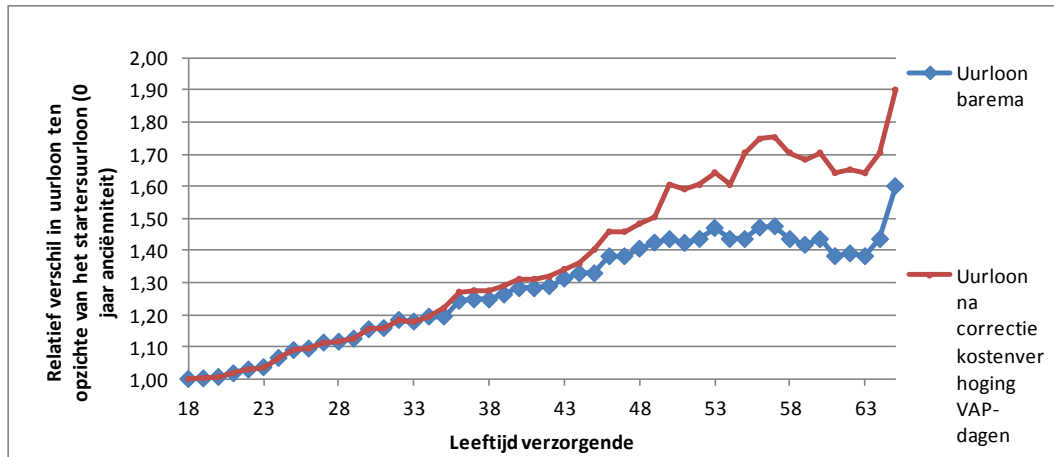
In onze vroegere analyse illustreerden wij met figuur 5.9 dat het gecombineerd effect van anciënniteit en leeftijd nog groter kan zijn, en dus de verschillen tussen de diensten kan accentueren of zelfs beperken. Deze grafieken wijken af met de figuur 5.9 omdat wij nu de werkelijke anciënniteit gebruiken. Het werkelijk gecombineerd effect wordt geïllustreerd aan de hand van onderstaande grafieken. De grafieken hebben slechts betrekking op de private diensten, gezien de specifieke VAP-regeling. Toch kunnen deze simulaties ook gelezen worden met in het achterhoofd de hypothese dat in de openbare sector deze VAP-dagen niet in voege waren. Maar dit dient dan wel verder gecorrigeerd te worden voor verschillen in barema en arbeidsduur. De exacte gehanteerde weddeschalen en de arbeidsduur binnen de verschillende openbare diensten zijn echter niet gekend.

De grafiek stelt de werkelijke verhouding van het (gecorrigeerd) uurloon voor tot het startloon, en dit voor alle leeftijdscategorieën. Per leeftijd kennen we de gemiddelde anciënniteit van het verzorgend personeel op sectorniveau. Anciënniteit impliceert een zekere kost. Deze reële loonkost wordt per leeftijdscategorie in verhouding met het startloon in de grafiek opgenomen. Het weerspiegelt de relatieve verhouding in de loonkost.

De onderste lijn stijgt vooreerst gestaag naarmate het verzorgend personeel ouder is. Vanaf 50 jaar blijft de gemiddelde anciënniteit niet groeien met de leeftijd, maar schommelt het, en neemt zelfs af, wat tevens de loonkost van deze groepen doet fluctueren en/of dalen.

De correctie bevat zowel het effect van de VAP-dagen (vanaf 45 jaar), als de aanvullende verlofdagen vanaf 35 jaar op het uurloon van het personeel. De VAP-dagen en de aanvullende verlofdagen (35+) doen het uurloon van het personeel boven 35 jaar verder uitlopen van het jongere personeel. De kloof wordt substantieel groter. Het illustreert het gecombineerd effect van anciënniteit en leeftijd en gaat daarbij verder dan het theoretisch model, gezien de inputfactoren werkelijke gegevens zijn.

Figuur 12.9 Gecombineerd effect anciënniteit en leeftijd verzorgenden – private diensten (2011)

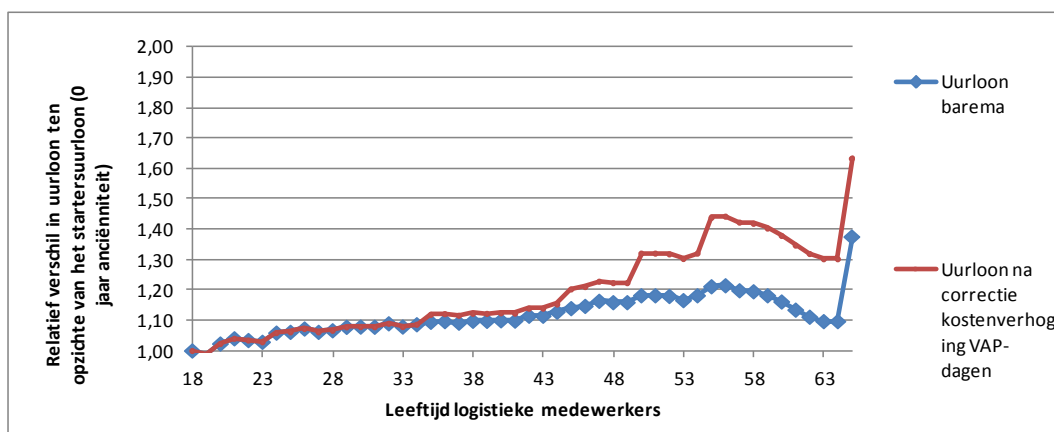

Bron Eigen bevraging – private diensten (2011)

Voor de verzorgenden in de private sector lijkt de werkelijke loonkost in de hoogste leeftijdscohorten tot 40% te stijgen ten opzichte van het startniveau; gecorrigeerd voor de arbeidsduurvermindering gaat dit tot meer dan 70%, tot zelfs bijna 90% bij de oudste werknemers (een beperkt aantal) die ook nog een hoge anciënniteit hebben. Opmerkelijk is de daling van de anciënniteit bij de oudere leeftijdsgroepen, wat misschien te verklaren valt door een latere toetreding (of herintreding?) tot de sector.

Voor de logistieke medewerkers, waar de grafiek in dezelfde dimensie is getekend, valt op dat de kostprijsverhoging omwille van de anciënniteit veel minder groot is, maximaal 20%, en nadien zelfs terug daalt tot 10%. Gecorrigeerd voor de arbeidsduurvermindering komen de percentages op het einde van de loopbaan ongeveer 20% hoger te liggen. Dit kent zijn oorzaak in de beperkte loonsprongen dat het logistiek personeel kan maken naarmate men de loonladder opklimt.

Figuur 12.10 Gecombineerd effect anciënniteit en leeftijd logistieke medewerkers – private diensten (2011)

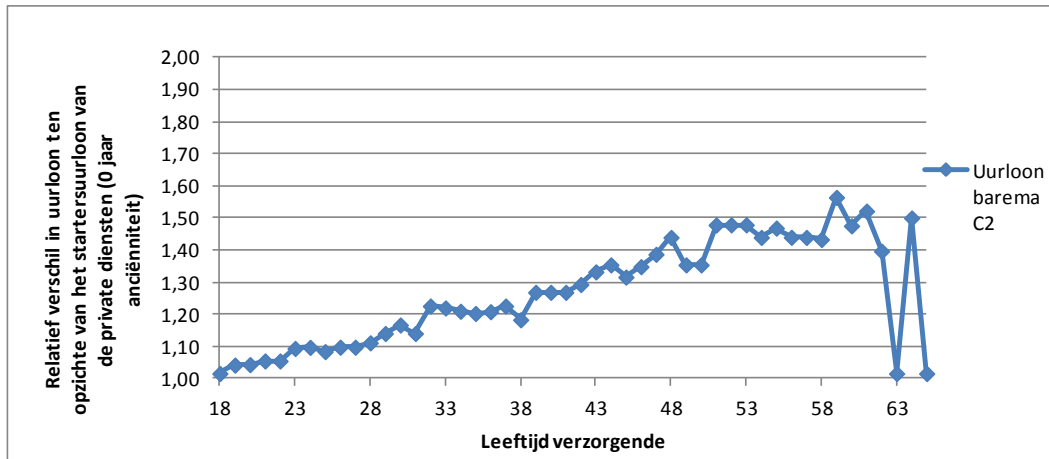
Bron Eigen bevraging – private diensten (2011)

Ter informatie geven wij tevens de gecombineerde curve voor de openbare sector mee. Het betreft de personeelskost per leeftijdscategorie (keuze weddeschaal C2) op basis van de werkelijke anciënniteit van het verzorgend personeel in die leeftijdscategorie, afgezet ten opzichte van het startloon (nul jaar anciënniteit). Gezien de openbare sector geen VAP-dagen kent, speelt de factor leeftijd in deze context geen rol, en vervalt de gecorrigeerde curve. Als referentie werd het startloon van een verzorgende in

de private sector genomen¹⁴⁶, en niet dat van de openbare sector. Een vergelijking tussen figuur 12.8 en 12.10 weerspiegelt, per leeftijdscategorie, het verschil in werkelijke personeelskost tussen de openbare en de private sector. De curve in figuur 12.10 ligt zeer gelijklopend met de curve in figuur 12.08. Ze kennen dan ook een gelijkaardig anciënniteitsprofiel (tabel 12.1) en gelijkaardige lonen (figuur 5.4).

Er zijn te weinig reguliere logistieke medewerkers (63 VTE) opgenomen in de resultaten van de bevraging, waardoor abstractie wordt gemaakt van deze figuur.

Figuur 12.11 Gecombineerd effect anciënniteit en leeftijd verzorgenden, afgezet tegenover het startloon van een verzorgende binnen de private sector - openbare diensten (2011)

* De resultaten hebben betrekking op de bevraging, wat 41 openbare diensten ingevuld hebben. Bovenstaande curve heeft betrekking op 805 VTE verzorgenden. Sommige leeftijdscategorieën komen bijgevolg in lage aantallen voor, wat de fluctuaties vanaf een leeftijd van 58 jaar verklaart.

Bron Eigen bevraging – openbare diensten (2011)

¹⁴⁶ Het startloon bedraagt 22 126,85 euro, incl. het gemiddelde van de haard- en standtoelage, barema B1B geldig vanaf 1 maart 2012.

Hoofdstuk 13.

Simulatie personeelskost en de omvang van de VAP-dagen naar de toekomst toe - private diensten

Hoe evolueert de personeelskost en het volume aan VAP-dagen binnen de private sector van 2011 naar 2016 en 2021? Dit kan gesimuleerd worden mits bepaalde assumpties in acht te nemen.

De inputgegevens zijn afkomstig op de bevraging die we hebben uitgevoerd en waarbij een responsgraad van 75% (N=15) werd behaald. Deze simulatie heeft enkel betrekking op de private diensten, waar zowel leeftijd (VAP-dagen) als anciënniteit een implicatie heeft op de personeelskost. Deze diensten vertegenwoordigen echter bijna 97% van het private urencontingent gezinszorg 2011 en 95% van de gepresteerde uren aanvullende thuiszorg (2012) waardoor bijna een exhaustief beeld opgezet kan worden. Deze bijkomende bevraging bevat het aantal VTE volgens leeftijd en anciënniteit binnen de diensten.

Enkel de evolutie van het verzorgend en het logistiek personeel komt in beeld en niet de omkadering.

13.1 Simulatie op basis van een eerste reeks assumpties

13.1.1 Assumpties en simulatiemethode

We maken volgende veronderstellingen:

- Men gaat op 65 jaar op pensioen.
- Het te vervangen personeel wordt opgevuld door een jonge generatie (18-jarigen, geen anciënniteit).
- Men gaat niet minder gaan werken naarmate men ouder wordt (contractueel gezien). De huidige verhouding VTE ten opzichte van het aantal koppen blijft gelden naarmate men ouder wordt.
- We beschikken slechts over de contractuele tewerkstelling (bevraging), wat de totale personeelskost zou overschatten. Een gemiddelde correctiefactor naar de effectieve tewerkstelling kennen we uit de aangeleverde cijfers van de VVDG. We veronderstellen daarbij dat het verschil tussen contractuele tewerkstelling en de effectieve tewerkstelling gelijk is over alle leeftijdscategorieën. In werkelijkheid zal vermoedelijk eerder ouder personeel loopbaanonderbreking, landingsbanen, tijdskrediet nemen. Dit is echter niet gekend. Om de complexiteit van de berekening beperkt te houden, passen we de correctiefactor toe op de totale tewerkstelling, zonder daarbij te differentiëren naar leeftijd.
- Het personeel blijft gedurende hun carrière in leven. Er is wat dat betreft geen uitval.
- Er wordt wat de personeelskost betreft met de tarieven gerekend in nominale termen van nu.
- Ook het totaal aantal gepresteerde uren blijft constant.
- Het rekenblad kan worden aangepast met alternatieve hypothesen hieromtrent zodat het een instrument van personeelsplanning en budgettering kan worden.

In werkelijkheid gaan personeelsleden niet op 65 jaar op pensioen, maar vroeger. Bijgevolg, heeft in realiteit het uitstromend personeel een minder hoge anciënniteit en dus ook een lagere loonkost. Deze foutenmarge wordt verondersteld gecompenseerd te zijn door de assumptie dat nieuwe werknemers instromen aan de bodem van de anciënniteitstreden (nul jaar anciënniteit, goedkoper personeel). Een variant is om de instromers uit te smeren over de ganse leeftijdsstructuur van het personeel, en niet op 18 jaar te laten instromen.

De berekening achter de simulatie gaat als volgt. Aan elke leeftijdsgroep (per jaar) wordt de gemiddelde anciënniteit gekoppeld (reële cijfers op basis van de bevraging). Deze gemiddelde anciënniteit staat voor een bepaalde loonkost. Met deze bruto¹⁴⁷ loonkost wordt verder gewerkt. Deze loonkost wordt verder gecorrigeerd voor de VAP-dagen (45+), alsook voor de aanvullende verlofdagen vanaf 35 jaar. Het uurloon van deze leeftijdscategorieën wordt immers duurder omwille van deze bijkomende verlofregeling, en dit noemen we het gecorrigeerd uurloon (bv. 45-jarigen kosten 5,6% meer per uur ofwel de factor 38/36, zie ook kader onder sectie 10.2.2). De gegevens zijn beschikbaar voor 2011.

Een projectie naar 2016 (vijf jaar verder) betekent een zekere uitval omwille van pensioen van het personeel met een leeftijd tussen 61 en 65 jaar (anno 2011). Niet alleen omwille van pensioen¹⁴⁸, maar ook omwille van de VAP-dagen dient men vervangend personeel aan te werven (vanaf 35 jaar presteert men wekelijks immers geen 38-uren meer)¹⁴⁹. Deze vervangende uren worden in de eerste simulatie ingevuld door 18-jarigen zonder ervaring.

Vertrekkende van de situatie uit 2016, wordt een volgende tijdsprong gemaakt naar 2021, waarbij hetzelfde principe wordt gehanteerd. De oorspronkelijke (2011) leeftijdscategorie 56-60 jaar gaat tegen 2021 op pensioen, waarvoor opnieuw vervangend personeel dient gezocht te worden. Ook het personeel dat recht heeft op VAP-dagen of aanvullende verlofdagen verschuift in de tijd met het ouder worden van de leeftijdscategorieën.

13.1.2 Evolutie personeelskosten en VAP-dagen verzorgenden

De totale personeelskost per leeftijdscategorie wordt berekend door het aantal VTE te vermenigvuldigen met het aantal uren¹⁵⁰ en het gecorrigeerd uurloon (ofwel het gecorrigeerd jaarloon), en met de correctiefactor voor werktijd¹⁵¹ (men is immers duurder per uur, maar men werkt ook minder uren, en deze twee factoren wijken licht af). De som van de personeelskosten van alle leeftijdscategorieën levert de huidige en toekomstige personeelskost van de sector¹⁵² op.

De kost van de VAP-dagen wordt berekend door het verschil tussen het gecorrigeerd jaarloon en het vastgelegd jaarloon (= de meerkost per VTE), te vermenigvuldigen met het aantal VTE en te corrigeren

---

¹⁴⁷ Vermenigvuldigd met factor 1,53 zodat de werkgeversbijdragen e.d. ook in de loonkost vervat zitten.

¹⁴⁸ Ook de groep verzorgenden die op pensioen gaat, presteert in feite minder uren dan een voltijdse betrekking (VAP-dagen). Dit wordt dan ook gecorrigeerd in de berekening vervangende tewerkstelling. Voor 10 VTE gepensioneerd, dient men slechts 8,4 VTE in te zetten in de categorie 18 jaar (toepassing van factor 32/38).

¹⁴⁹ Bv. Impact van op de prestatie van 45-jarigen omwille van de VAP-dagen: $1 - 36/38$ ofwel 5,3%. Deze factor vermenigvuldigen met het aantal VTE brengt ons tot het te vervangen personeel in deze leeftijdscategorie.

¹⁵⁰ $52 \times 38\text{-uren} = 1976$ uren op jaarbasis

¹⁵¹ Correctiefactor werktijd is bijvoorbeeld $36/38$ voor een 45-jarige, omdat ze twee uur minder hoeven te presteren per week.

¹⁵² Althans voor 97% van de activiteit gezinszorg (zie responsgraad)

met de factor werktijd (bv. factor 36/38 voor 45-jarigen). Deze berekening sommeren voor alle leeftijdscategorieën, levert de totale kost voor de VAP-dagen op.

We herhalen deze oefening drie keer, voor 2011, 2016 en 2021.

We beschikken echter slechts over de contractuele tewerkstelling (VTE) en niet over de effectieve tewerkstelling binnen de leeftijdscategorieën. Via cijfergegevens van de VVDG kon een gemiddelde correctiefactor berekend worden, wat neerkomt op 13% (gemiddelde voor de zes grootste private diensten). We weten echter niet hoe deze 13% zich verhoudt ten opzichte van de verschillende leeftijdscategorieën. We passen deze factor bijgevolg op de totale personeelskost toe, zonder daarbij te differentiëren naar leeftijd

Onderstaande tabel bevat de resultaten van de prognose.

Tabel 13.1 Simulatie van de personeelskosten en VAP-dagen van de verzorgenden binnen de private sector, een prognose naar 2016 en 2021 (N=15)

	Situatie 2011	Prognose 2016	Prognose 2021
Totale loonkost verzorgenden (10 291 VTE)	458 497 983	480 573 145	485 574 142
Correctie voor effectieve VTE (-13%)	398 893 246	418 098 636	422 449 503
Te vervangen personeelsvolume in VTE	504	743	892
Toename personeelsbudget index 2011=100	100,0%	104,8%	105,9%
Waarvan kostprijs van de VAP-dagen (in euro)	24 355 199	36 206 947	43 648 903
Waarvan kostprijs van de VAP-dagen gecorrigeerd met 13%	21 189 024	31 500 043	37 974 545
Impact VAP-dagen (budget)	5,31%	7,53%	8,99%

* De simulatie heeft betrekking op 97% van het private urencontingent gezinszorg en bevat bijgevolg niet de ganse sector.

Bron Eigen berekening op basis van bijkomende bevraging (2011)

In feite illustreert het cijfer met betrekking tot de impact van de VAP-dagen op het budget, het gecombineerd effect van leeftijd en anciënniteit op de kostprijs van het personeel. We houden immers rekening met de werkelijke anciënniteit en loonkost van het personeel. De theoretische kostprijs van de VAP-dagen lag op 4,85% (tabel 11.1). Daarbij werd geen rekening gehouden met het kostprijseffect van de anciënniteit in de leeftijdscategorieën. De werkelijke kostprijs van de VAP-dagen, in combinatie met de anciënniteit komt in 2011 neer op 5,31%. Het effect werd tevens sterker gemaakt omwille van de opname van de aanvullende verlofdagen vanaf 35 jaar. Deze kostprijs werd in hoofdstuk 11 niet meegenomen.

Het budget, nodig voor de compensatie van de VAP-dagen, loopt volgens de projectie verder op tot 7,5% en 9%, wat het aanzienlijk belang illustreert. Het totaal benodigd budget stijgt echter minder snel omdat samen met de 'vergrijzing' van het personeelsbestand geleidelijk ook 'vergroening' optreedt doordat de ouderen bij pensionering worden vervangen door jongeren.

13.1.3 Evolutie personeelskosten en VAP-dagen logistieke medewerkers

De volledige oefening herhalen voor de logistieke medewerkers, levert onderstaande tabel op. De theoretisch kostprijs van de VAP-dagen voor het regulier logistiek personeel werd reeds berekend en bedraagt 7,5% (zie tabel 11.1). Het gecombineerd effect van anciënniteit en leeftijd (7,34%) heeft in de aanvullende thuiszorg een negatief effect ten opzichte van de werkelijke kostprijs. Immers, naarmate de leeftijd van 65 jaar bereikt wordt, daalt het anciënniteitsniveau van het logistiek personeel, althans vanaf de leeftijd van 56 jaar (figuur 12.9), waardoor het effect op de personeelskost ook daalt.

Onderstaande figuur geeft aan dat de kostprijs van de VAP-dagen nog geen piek bereikt rond 2016, maar de bijkomende klim naar 2021 is beperkt.

Zoals figuur 12.9 reeds aantoonde, is (in vergelijking met figuur 12.8 voor de verzorgenden) impact van de VAP-dagen (factor leeftijd) relatief belangrijker voor het logistiek personeel dan de impact van de anciënniteit. Dit laat zich ook aflezen in onderstaande tabel. Het aandeel in het budget nodig om de VAP-dagen te bekostigen, loopt op van 7,3 tot 10,5%. De totale budgetten hoeven maar te stijgen tot index 102,8 en lopen daarna terug naar 101 (in 2021), omdat de meerkost van anciënniteit en VAP-dagen relatief snel bijna volledig gecompenseerd wordt door de vervanging van oude door jonge beroepskrachten.

Tabel 13.2 Simulatie van de personeelskosten en VAP-dagen van regulier logistiek personeel binnen de private sector, een prognose naar 2016 en 2021 (N=15)

	Situatie 2011	Prognose 2016	Prognose 2021
Totale loonkost logistieke medewerkers (3 008 VTE)	110 194 512	113 299 974	111 345 905
Correctie voor effectieve VTE (-13%)	95 869 226	98 570 977	96 870 938
Te vervangen personeelsvolume in VTE	216	295	313
Toename personeelsbudget index 2011=100	100,0%	102,8%	101,0%
Waarvan kostprijs van de VAP-dagen (in euro)	8 084 590	11 069 247	11 740 104
Waarvan kostprijs van de VAP-dagen gecorrigeerd met 13%	7 033 593	9 630 245	10 213 891
Impact VAP-dagen (budget)	7,34%	9,77%	10,54%

* De simulatie heeft betrekking op 95% van de private gepresteerde uren aanvullende thuiszorg.

Bron Eigen berekening op basis van bijkomende bevraging (2011)

13.2 Een simulatie met de assumptie: brugpensioen vanaf 63 jaar

Een volgende meer realistische simulatie houdt rekening met de keuze voor brugpensioen vanaf 63 jaar (nu heet dit werkloosheid met bedrijfstoeslag). In de simulatie maken we de veronderstelling dat 80% van de personeelsleden met een leeftijd van 63 jaar en meer elk jaar op brugpensioen gaan. Met andere woorden, 80% van de 62-jarigen gaan het eerstvolgende jaar op brugpensioen. 80% van de resterende 63-jarigen volgt daarna tevens de keuze om op brugpensioen te gaan, enz. Op 65-jaar gaan alle personeelsleden uiteindelijk op pensioen. Alle andere veronderstellingen, gemaakt in vorige oefening, gelden nog steeds.

Er is echter geen rekening gehouden met de bedrijfstoelage en verder zal voor de overheid dit scenario niet budgetneutraal zijn, met name de RVA ziet de werkloosheidsfactuur oplopen.

De oudste en bijgevolg ook de duurste personeelsgroep verlaat dit segment van de arbeidsmarkt eerder dan in de eerste oefening aangenomen. De vooruitzichten van de personeelskosten en de VAP-dagen naar de toekomst toe zijn bijgevolg beperkter gestegen.

Voor het logistiek personeel zakt de totale kostprijs in 2021 (onder deze assumpties) zelfs onder het niveau van 2011. In gezinszorg blijft de loonkost onder deze voorwaarden stijgen tot na 2021.

Tabel 13.3 Simulatie van de personeelskosten en VAP-dagen van het verzorgend personeel binnen de private sector, een prognose naar 2016 en 2021 (N=15) – assumptie: brugpensioen vanaf 63 jaar.

	Situatie 2011	Prognose 2016	Prognose 2021
Totale loonkost verzorgenden (10 291 VTE)	458 497 983	474 952 972	477 630 459
Correctie voor effectieve VTE (-13%)	398 893 246	413 209 085	415 538 499
Te vervangen personeelsvolume in VTE	558	780	878
Toename personeelsbudget index 2011=100	100,0%	103,6%	104,2%
Waarvan kostprijs van de VAP-dagen (in euro)	24 355 199	34 300 293	38 702 137
Waarvan kostprijs van de VAP-dagen gecorrigeerd met 13%	21 189 024	29 841 255	33 670 859
Impact VAP-dagen (budget)	5,31%	7,22%	8,10%

Bron Eigen berekening op basis van bijkomende bevraging (2011)

Tabel 13.4 Simulatie van de personeelskosten en VAP-dagen van regulier logistiek personeel binnen de private sector, een prognose naar 2016 en 2021 (N=15) – assumptie brugpensioen vanaf 63 jaar

	Situatie 2011	Prognose 2016	Prognose 2021
Totale loonkost logistieke medewerkers (3 008 VTE)	110 194 512	111 561 067	110 120 307
Correctie voor effectieve VTE (-13%)	95 869 226	97 058 128	95 804 667
Te vervangen personeelsvolume in VTE	239	304	292
Toename personeelsbudget index 2011=100	100,0%	101,2%	99,9%
Waarvan kostprijs van de VAP-dagen (in euro)	8 084 590	10 335 263	9 905 366
Waarvan kostprijs van de VAP-dagen gecorrigeerd met 13%	7 033 593	8 991 678	8 617 668
Impact VAP-dagen (budget)	7,34%	9,26%	9,00%

Bron Eigen berekening op basis van bijkomende bevraging (2011)

13.3 Een simulatie met de assumptie: brugpensioen (werkloosheid met bedrijfstoeslag) vanaf 58 jaar

In een laatste minder realistische (maar nog altijd gangbaar voor andere beroepskrachten in de zorgsector) simulatie wordt verondersteld dat 80% van alle personeelsleden vanaf 58 jaar elk jaar op brugpensioen gaan. Het heeft een merkbare impact op het kostenverloop van de sector en dit zou nog meer merkbaar zijn indien wij de 'bedrijfstoeslag' en de kost voor de RVA zouden in rekening brengen.

Tabel 13.5 Simulatie van de personeelskosten en VAP-dagen van het verzorgend personeel binnen de private sector, een prognose naar 2016 en 2021 (N=15) – assumptie: brugpensioen vanaf 58 jaar.

	Situatie 2011	Prognose 2016	Prognose 2021
Totale loonkost verzorgenden (10 291 VTE)	458 497 983	451 353 018	467 781 913
Correctie voor effectieve VTE (-13%)	398 893 246	392 677 126	406 970 264
Te vervangen personeelsvolume in VTE	504	559	557
Toename personeelsbudget index 2011=100	100,0%	98,4%	102,0%
Waarvan kostprijs van de VAP-dagen (in euro)	24 355 199	27 242 377	27 241 108
Waarvan kostprijs van de VAP-dagen gecorrigeerd met 13%	21 189 024	23 700 868	23 699 764
Impact VAP-dagen (budget)	5,31%	6,04%	5,82%

Bron Eigen berekening op basis van bijkomende bevraging (2011)

Tabel 13.6 Simulatie van de personeelskosten en VAP-dagen van regulier logistiek personeel binnen de private sector, een prognose naar 2016 en 2021 (N=15) – assumptie brugpensioen vanaf 58 jaar

	Situatie 2011	Prognose 2016	Prognose 2021
Totale loonkost logistieke medewerkers (3 008 VTE)	110 194 512	104 545 172	113 929 673
Correctie voor effectieve VTE (-13%)	95 869 226	90 954 300	99 118 816
Te vervangen personeelsvolume in VTE	216	203	168
Toename personeelsbudget index 2011=100	100,0%	94,9%	103,4%
Waarvan kostprijs van de VAP-dagen (in euro)	8 084 590	7 651 661	6 361 313
Waarvan kostprijs van de VAP-dagen gecorrigeerd met 13%	7 033 593	6 656 945	5 534 342
Impact VAP-dagen (budget)	7,34%	7,32%	5,58%

Bron Eigen berekening op basis van bijkomende bevraging (2011)

Hoofdstuk 14.

Simulatie van de impact van de parameters anciënniteit en gebruikersbijdrage: luik gezinszorg

In de volgende twee hoofdstukken wordt de impact van een wijziging in de parameters anciënniteit en gebruikersbijdrage op het financieel evenwicht van de private diensten gesimuleerd. Dit zowel voor het luik gezinszorg als aanvullende thuiszorg.

De simulatie van toepassing voor het luik gezinszorg binnen de openbare sector kan in bijlage gevonden worden.

14.1 Parameters

Het financieel evenwicht van de werksoort gezinszorg wordt bepaald door zijn personeelskost, de gebruikersbijdrage en de overige ontvangsten (hier veelal vanuit de Vlaamse gemeenschap). De verschillen tussen de diensten in behoefte aan publieke financiering van het verzorgend personeel zijn te wijten aan:

- Het prestatieniveau van het personeel (gepresteerde uren per VTE), wat onder meer beïnvloed wordt door de leeftijd van het personeel (VAP-dagen), alsook ziektedagen e.d. Immers, hoe meer uren het personeel presteert bij de gebruiker (of in het algemeen), hoe hoger de inkomsten vanuit de gebruiker zijn, en hoe lager de nood aan bijkomende subsidiëring van de loonkost.
- De gemiddelde anciënniteit bepaalt de hoogte van de gemiddelde bruto loonkost van het personeel, en dus ook de behoefte aan publieke financiering.
- De gemiddelde gebruikersbijdrage. Een hogere gebruikersbijdrage reduceert de nood aan bijkomende financiering vanuit de overheid en omgekeerd.

De (gestandaardiseerde) effecten van de factoren anciënniteit en gebruikersbijdrage op het financiële evenwicht van de diensten worden in dit hoofdstuk geïdentificeerd.

De gestandaardiseerde verschillen tussen de diensten (per uur, per VTE of procentueel) koppelen aan de omvang (bv. totaal aantal gepresteerde uren) brengt de totale impact van bepaalde correcties in beeld (bv. dienst x kan na correctie op jaarbasis rekenen op 500 000 euro meer subsidies). De totale impact in absolute bedragen zegt immers meer dan de relatieve impact, gezien de sector kleinere en grotere spelers bevat. Een impact van 0,50 euro per uur voor een kleine dienst heeft namelijk een relatief beperkte impact op sectorniveau. Deze nuance kan niet worden meegegeven. Omwille van privacy redenen wordt de totale omvang van de effecten van de simulatie niet in dit rapport opgenomen. De omvang berekenen impliceert immers een bekendmaking van individuele gegevens.

14.2 Uitgangspunten

De simulaties zijn slechts berekeningen die de impact van bepaalde toekomstige beleidsbeslissingen kunnen staven. Het rekenblad dient om bepaalde beleidskeuzes te ondersteunen, meer bepaald om te

illustreer wat de mogelijke gevolgen zijn indien de overheid bepaalde parameters in het financieringssysteem gaat corrigeren. We houden daarbij rekening met een constant macrobudget en doen geen uitspraken over de adequaatheid van het huidige budget. De simulatie laat echter wel toe het niveau van het budget te laten veranderen. En wij kunnen illustreren of men dit voldoende corrigeerde (cfr. ook vorig hoofdstuk).

Het uitgangspunt van deze simulatie is budgetneutraliteit voor de overheid. Het macrobudget wordt verondersteld niet te wijzigen in functie van deze ingrepen in het financieringsmodel. De simulatie gaat uit van een zuivere herverdeling, waarbij de bijkomende kostprijs van de barema's of een tekort in de gebruikersbijdrage ten opzichte van het gemiddelde ten laste wordt genomen. Wie goedkoper is dan het gemiddelde en een overschot zou realiseren zal na correctie minder ontvangen.

De vraag of het macrobudget voldoende is en of in welke mate men het macrobudget dient op te trekken naar een hoger niveau kan hier niet beantwoord worden. Wel kan het een instrument zijn voor de overheid om naar de toekomst toe het macrobudget te laten evolueren in functie van veranderingen in de parameters die wij bespreken.

We vragen ons echter wel af in welke mate de sector naar de toekomst toe kan blijven continueren met de beperkte sectorale winstmarge van amper 0,5% (boekhoudkundige gegevens van de private sector). Innovatie, initiatiefname voor vernieuwende projecten wordt met dergelijke winstmarge bijna uitgesloten.

Bijkomende toelichting simulatie

Correctie anciënniteit: In de huidige subsidieregeling worden de diensten op basis van een forfait (subsidiebedrag per uur) vergoed voor de loonkost van de verzorgenden. De subsidieregeling houdt daarbij geen rekening met de werkelijke loonkost en dus met de werkelijke anciënniteit van het personeel van de dienst. De anciënniteit van de diensten variëren echter onderling sterk (van 6 tot 15 jaar), en bijgevolg schommelt ook de werkelijke personeelskost.

Een mogelijke correctie zou inhouden de werkelijke loonkost te vergoeden op basis van de werkelijke anciënniteit en niet op basis van een gemiddelde anciënniteit. Diensten met een lage gemiddelde anciënniteit zullen volgens deze redenering minder subsidies ontvangen tot het niveau van hun gemiddelde anciënniteit. Diensten met een ouder personeelsbestand ontvangen dan weer een hoger subsidiebedrag. Deze correctie garandeert beter het financieel evenwicht van de voorziening en kadert ook in een retentiebeleid¹⁵³.

We veronderstellen daarbij dat de gemiddelde anciënniteit in jaren op dienstniveau, de gemiddelde personeelskost van de dienst weerspiegelt. Immers, de gemiddelde anciënniteit in jaren enerzijds en in uurloon anderzijds staat niet lineair in verhouding met elkaar, zoals de anciënniteitstreden (0 tot 30 jaar) dat zijn. Een kleine afwijking is bijgevolg mogelijk.

Correctie gebruikersbijdrage: De diensten rekenen de gebruiker een bepaalde bijdrage aan volgens het profiel van de gebruiker (inkomen, gezinssamenstelling,...). Een analyse van de gemiddelde gebruikersbijdrage per dienst toont sterke verschillen aan (Vesta). Sommige diensten kunnen op meer inkomsten vanuit de gebruiker rekenen dan anderen, en dit heeft uiteraard een effect op het financiële evenwicht van de diensten. Om het effect van het profiel van de gebruiker op de inkomsten te compenseren, kan een systeem uitgewerkt worden dat de impact neutraliseert. Diensten met een lagere gebruikersbijdrage ontvangen volgens deze oefening bijkomende middelen tot de hoogte van het sectorgemiddelde. Diensten met een hogere gemiddelde gebruikersbijdrage staan de meerinkomsten af.

Deze correctie kadert in de toegankelijkheid van de zorg. Diensten hebben na deze correctie geen stimulans om een bepaald doelpubliek meer of minder aan te trekken en worden niet gepenaliseerd als ze zich richten naar bepaalde groepen van deze samenleving.

---

¹⁵³ In de financiering van de woonzorgcentra gebruikt men overigens gemiddelde kostprijsgegevens van het personeel voor ruimere leeftijdsgroepen. In totaal worden zeven leeftijdsgroepen onderscheiden.

Dit systeem van solidariseren wordt momenteel reeds ingezet in de kinderopvangsector. Daarbij worden de ouderbijdragen verzameld van alle kinderdagverblijven en herverdeeld onder de diensten.

Een correctie van de gebruikersbijdrage is echter momenteel niet de kern van de onderzoeksvraag, gezien de nieuwe regeling van de gebruikersbijdrage in de nabije toekomst de hoogte en de spreiding van de gebruikersbijdrage over de diensten zal beïnvloeden. Het geeft echter wel een indicatie van de impact van dergelijke wijziging.

Budgetneutraliteit vanuit de overheid impliceert dat het gemiddelde van de (deel)sector wordt gehanteerd als referentie. Een alternatief zou kunnen zijn een gemiddeld gebruikersbijdrage of gemiddelde anciënniteit vast te pinnen op een niveau dat billijk lijkt of onderhandeld wordt. De overheid dient te beslissen wat de referentie wordt.

Men dient bij implementatie rekening te houden met de verschillen tussen de openbare en de publieke sector. De publieke sector rekent namelijk lagere gebruikersbijdragen aan (in functie van hun doelpubliek). Dit verlaagt het sectorgemiddelde. Het gemiddelde van de sector als referentie nemen zorgt er voor dat de meerderheid van de openbare diensten voordeel haalt in de oefening en de meerderheid van de private sector inkomsten dient af te staan. Een alternatief kan zijn het theoretisch gemiddelde te baseren op de toekomstige bijdrageschalen, eerder dan op het reële sectorgemiddelde.

14.3 Assumpties

1. Fracties van de anciënniteit zijn tevens meegenomen in de bepaling van de bruto loonkost. De loonkost van een verzorgende van met een anciënniteit van 9,5 jaar werd als volgt berekend: bruto loon aan 9 jaar anciënniteit + $0,5x(\text{loon op 10 jaar anciënniteit} - \text{loon op 5 jaar anciënniteit})$.
2. De effectieve tewerkstelling (VTE) kon van de zes grootste diensten berekend worden aan de hand van cijfergegevens van de VVDG. De berekening voor de andere, kleinere private diensten bevat een schatting. Bij deze laatste werden de werkelijke gepresteerde uren bij de gebruiker, gelijkgestelde en de uren bijscholing (Vesta - 2011) gehanteerd, maar de andere uitbetaalde uren (ziektedagen, feestdagen, educatief verlof,...) zijn geraamd op basis van de verhoudingen gevonden in de cijfers van de VVDG. Zo kon bijvoorbeeld het prestatieniveau bij de gebruiker per VTE (om de ontvangsten vanuit de gebruiker te berekenen) bepaald worden. Deze oefening kon niet voor de publieke sector herhaald worden. De gegevens over de effectieve tewerkstelling laten toe de omvang van de personeelskosten, voor en na bepaalde aanpassingen aan het financieringsmodel te berekenen, alsook de inkomsten vanuit de gebruiker. Deze assumptie is in dit rapport echter niet aan de orde, gezien de omvang van de implicaties niet in dit rapport worden opgenomen, maar is wel nodig om het totale resultaat te kennen.
3. De (bruto) loonkost van de verzorgenden binnen de openbare sector wordt geraamd aan de hand van de barema's van de private sector (zie bijlage voor deze resultaten). In realiteit worden de verzorgenden binnen de publieke sector ingeschaald in niveau C, en soms in niveau D (zie hoofdstuk 5), wat samen 7 mogelijke schalen bevat. In de simulatie passen we tevens de factor 1,53 toe om de bruto loonkost voor de publieke werkgever te bepalen. Deze factor is algemeen in de private sector aangenomen, maar is vermoedelijk niet van toepassing op de publieke sector. We motiveren deze assumpties omdat we veronderstellen dat de subsidiërende overheid de eventuele hogere loonkosten niet zal vergoeden via de subsidieregeling. De beperkte simulatie van de openbare sector kan in bijlage geraadpleegd worden.

14.4 Impact gebruikersbijdrage

Met een eerste bewerking wordt de impact van de gebruikersbijdrage op het financiële evenwicht geneutraliseerd. De diensten rekenen een hogere of een lagere gebruikersbijdrage aan, afhankelijk van het profiel van de gebruiker en de hoogte is tevens afhankelijk van de uitzonderingen die de diensten toekennen. Het gaat bijgevolg niet altijd om een verschil in draagkracht van de gebruiker, maar ook een verschil in beleid van de diensten. Dit onderscheid is hier niet te maken, maar zou verder kunnen bekeken worden indien men opteert voor een centrale compensatie in de verschillen in gebruikersbijdrage.

In de huidige bijdrageregeling worden uitzonderingen toegestaan. De diensten kunnen afwijken van de prijstabellen. In het kader van de nieuwe bijdrageregeling worden uitzonderingen niet meer toegestaan. Men volgt een vast, specifiek schema om de gebruikersbijdrage van de cliënt te bepalen. Het in de stuurgroep geformuleerde argument dat de diensten op die manier afhankelijk worden van het beleid van andere diensten vervalt omwille van de toekomstige nieuwe bijdrageregeling die in een strak schema vervat zit.

Deze simulatie bekijkt de implicaties voor de diensten, indien de gebruikersbijdrage naar een gemiddeld niveau worden getrokken. Daarbij zijn winnaars en verliezers, gezien de simulatie uitgaat van budgetneutraliteit op het macroniveau.

In een eerste kolom van onderstaande tabel wordt het absolute verschil tussen de gebruikersbijdrage van de diensten en het sectorgemiddelde weergegeven. Een negatief teken betekent dat de dienst een gebruikersbijdrage aanrekenet dat lager ligt dan het sectorgemiddelde. Een correctie zou betekenen dat men een bijkomende tussenkomst (hoger subsidiebedrag) ontvangt indien de gebruikersbijdrage lager ligt dan het sectorgemiddelde, maar ook dat men in omgekeerde situatie een deel van de meerinkomsten zal dienen af te staan.

Waar beschikbaar werd de impact van de correctie ten aanzien van de bedrijfsontvangsten¹⁵⁴ in percentages weergegeven.

De werkelijke omvang van de meer- of minderinkomsten na de simulatie werd niet in de tabel opgenomen vanwege de privacy van de diensten. De omvang van de impact (in euro) van dergelijke correctie kan berekend worden door het absolute verschil te vermenigvuldigen met het aantal gepresteerde uren bij de gebruiker op jaarbasis.

---

¹⁵⁴ Het verschil per uur, vermenigvuldigd met het aantal gepresteerde uren bij de gebruiker, gedeeld door de totale bedrijfsopbrengsten (70/74 rek in de analytische boekhouding).

Tabel 14.1 Impact correctie gebruikersbijdrage gezinszorg naar het sectorgemiddelde

Diensten	Vershil gebruikersbijdrage gezinszorg ten opzichte van het sectorgemiddelde (in euro)	Procentuele verhouding gebruikersbijdrage ten opzichte van het sectorgemiddelde (in %)	Impact op de bedrijfsopbrengsten (70-74 rek.) (in %)
1	-3,72	30%	
2	-1,27	76%	
3	-1,03	80%	
4	-0,88	83%	1,34%
5	-0,81	85%	2,41%
6	-0,78	85%	
7	-0,39	93%	
8	-0,19	96%	0,51%
9	-0,16	97%	
10	-0,15	97%	0,40%
11	-0,15	97%	0,47%
12	-0,12	98%	
13	-0,09	98%	0,22%
14	0,01	100%	
15	0,09	102%	
16	0,14	103%	-0,36%
17	0,21	104%	-0,59%
18	0,42	108%	-1,02%
19	0,45	109%	
20	0,51	110%	-1,33%
Gemiddelde private sector	0,00	0%	0%

Bron Vesta (gezinszorg 2011), en de analytische boekhouding gezinszorg (2011)

14.5 Impact anciënniteit verzorgenden

We deden dezelfde oefening voor de parameter anciënniteit. De gemiddelde anciënniteit van de verzorgenden per dienst, determineert de gemiddelde loonkost volgens de officiële barema's binnen PC 318.02. Deze loonkost werd verhoogd met de patronale bijdragen (factor 1,53) om de werkelijke loonkost voor de werkgever te bepalen. In onderstaande tabel werd de impact van de correctie naar het gemiddelde toe in vier vormen weergegeven, namelijk de afwijking in euro per VTE op jaarbasis, impact in euro per gepresteerd uur¹⁵⁵, in verhouding met het sectorgemiddelde en in verhouding tot

¹⁵⁵ Dit werd berekend aan de hand van de gepresteerde uren (Vesta) en de effectieve tewerkstelling die daar tegenover staat (VVDG)

de bedrijfsopbrengsten. Een negatief teken (-) betekent dat de gemiddelde loonkost van de dienst lager ligt dan het sectorgemiddelde. Een correctie zou betekenen dat men bij een lagere gemiddelde anciënniteit ook een subsidiebedrag navenant toegekend krijgt, en wat dus lager zal liggen dan van toepassing in de huidige subsidieregeling.

Tabel 14.2 Impact correctie anciënniteit op de gemiddelde loonkost van de private diensten

	Afwijking gemiddelde loonkost verzorgende ten opzichte van het sectorgemiddelde (in euro per VTE per jaar)	Afwijking gemiddelde loonkost verzorgende ten opzichte van het sectorgemiddelde (in euro per gepresteerd uur*)	Procentuele verhouding van de gemiddelde loonkost van een verzorgende binnen een dienst ten opzichte van het sectorgemiddelde (in %)	Impact van de correctie op de bedrijfsopbrengsten (in %)
1	-4 579	-2,95	89,6%	-7,7%
2	-4 574	-2,95	89,6%	
3	-3 128	-2,01	92,9%	-5,8%
4	-1 850	-1,19	95,8%	-2,0%
5	-1 553	-1,02	96,5%	-3,1%
6	-1 191	-0,77	97,3%	
7	-648	-0,44	98,5%	-1,3%
8	-8	-0,01	100,0%	0,0%
9	-5	0,00	100,0%	0,0%
10	488	0,30	101,1%	0,9%
11	1 212	0,78	102,8%	2,5%
12	1 574	1,02	103,6%	
13	1 715	1,09	103,9%	2,9%
Sectorge middelde	0	0,00	100%	0%

* Definitie gepresteerd uur: de gepresterde uren bij de gebruiker, de gelijkgestelde uren en de uren bijscholing. Dit volume aan uren per VTE is eigen aan de dienst (Vesta).

Bron Eigen bevraging, component anciënniteit (cijfers 2011)

14.6 Algemene bedenkingen

De simulatie is gebaseerd op een correctie van een aantal parameters naar het gemiddelde van de sector toe. Dit bevat onder meer het 'effect van de grote getallen'. Een grote instelling heeft in zijn eigen dienst de leeftijdsstructuur van een groot deel van de sector, en kan dus moeilijk van het sectorgemiddelde afwijken.

Hoofdstuk 15.

Simulatie van de parameters anciënniteit en gebruikersbijdrage: luik aanvullende thuiszorg

15.1 De impact van anciënniteit en de gebruikersbijdrage op het financiële evenwicht

De simulatie met betrekking tot de aanvullende thuiszorg werd enkel uitgevoerd voor de private diensten. De omvang van het regulier logistiek personeel in de openbare sector is immers te beperkt om in beeld te brengen. We beschikken daarnaast over weinig accurate gegevens wat betreft de personeelsslonen (verschillende schalen en niveaus) en het prestatieniveau (aantal gepresteerde uren per VTE) van de openbare sector.

De analyse werd uitgevoerd aan de hand van de gepresteerde uren aanvullende thuiszorg en de gebruikersbijdrage, beschikbaar in Vesta voor 2012, alsook het gemiddelde anciënniteitsniveau afkomstig van de bevraging (2011). De gemiddelde anciënniteit bepaalt de gemiddelde personeelskost van de dienst.

Een negatief teken betekent in onderstaande tabel dat de dienst een gebruikersbijdrage aanreken dat lager ligt dan het sectorgemiddelde. Een correctie zou betekenen dat men een tussenkomst ontvangt indien de gebruikersbijdrage lager ligt dan het sectorgemiddelde, maar ook dat men een deel van de meerinkomsten zal dienen af te staan indien de gebruikersbijdrage hoger ligt dan dit referentiepunt.

De impact van de correctie op de gemiddelde kostprijs van het personeel vermenigvuldigen met de gepresteerde uren waarop het betrekking heeft, bepaalt de werkelijke omvang van de correctie op de dienst (in euro). Uit privacy redenen werd deze oefening niet in dit rapport opgenomen. De resultaten van de HIVA-simulaties zijn beschikbaar bij de administratie.

Deze simulaties houden rekening met onderstaande elementen, maar zijn niet relevant voor de resultaten in dit rapport:

- De effectieve tewerkstelling (VTE) heeft betrekking op het jaar 2011. We veronderstellen een gelijkaardige tewerkstelling in 2012 en combineren bijgevolg deze twee bronnen.
- De cijfers over de effectieve tewerkstelling, en dus ook het prestatieniveau van het personeel hebben betrekking op de tewerkstelling van alle statuten binnen het logistiek personeel (regulier, GESCO's, sociale Maribel, doelgroepwerknemers). Een opsplitsing van het prestatieniveau naar statuut was niet beschikbaar. Gezien men er vanuit gaat dat doelgroepwerknemers minder uren presteren per VTE (zie subsidieregeling VAZG), trekt dit in principe de prestatiegraad van het regulier personeel naar beneden. Het beïnvloedt het gemiddelde echter beperkt, gezien slechts 3,3% van het totaal aantal gepresteerde uren uitgevoerd wordt door doelgroepwerknemers (gegevens Vesta).
- Het prestatieniveau is minder relevant voor de subsidiëring van de aanvullende thuiszorg. De diensten dienen enkel de prestatienorm te halen om een volledige subsidie per VTE binnen te halen. Het subsidiebedrag wordt immers niet per gepresteerd uur uitbetaald. Het prestatieniveau bij de gebruiker beïnvloedt echter wel de inkomsten vanuit deze optiek.

Tabel 15.1 Absoluut en procentueel verschil tussen de gebruikersbijdrage aanvullende thuiszorg van de individuele diensten en het sectorgemiddelde.

	Verskil gebruikersbijdrage aanvullende thuiszorg ten opzichte van het sectorgemiddelde (in euro)	Procentuele verhouding gebruikersbijdrage ten opzichte van het sectorgemiddelde (in %)	Impact op de bedrijfsopbrengsten (in %)
1	-3,75	44%	
2	-1,51	78%	2,2%
3	-0,99	85%	
4	-0,98	85%	
5	-0,94	86%	
6	-0,68	90%	1,3%
7	-0,63	91%	
8	-0,56	92%	0,6%
9	-0,51	92%	0,7%
10	-0,51	92%	0,4%
11	-0,35	95%	0,1%
12	-0,09	99%	
13	-0,02	100%	
14	0,02	100%	0,0%
15	0,25	104%	-1,8%
16	0,39	106%	
17	0,40	106%	-0,4%
18	1,19	118%	
19	2,36	135%	-0,4%
Gemiddelde private sector	0,00	0%	0%

Bron Vesta (2012)

De oefening herhalen we voor de factor anciënniteit.

Een negatief teken (-) in onderstaande tabel bekend dat de gemiddelde loonkost van een logistieke medewerker binnen een dienst lager ligt dan het sectorgemiddelde. Een correctie zou betekenen dat men bij een lagere gemiddelde anciënniteit ook een lager subsidiebedrag toekent.

Tabel 15.2 Absolute en procentuele afwijking tussen de gemiddelde kostprijs van een verzorgende (gekoppeld aan anciënniteit) binnen een dienst en het sectorgemiddelde.

	Afwijking gemiddelde loonkost verzorgende ten opzichte van het sectorgemiddelde (in euro per VTE)	Procentuele verhouding van de gemiddelde loonkost van een verzorgende binnen een dienst ten opzichte van het sectorgemiddelde (in %)	Impact op de bedrijfsopbrengsten (in %)
1	-1197	97%	-1,2%
2	-1563	96%	-0,9%
3	-1394	96%	-0,2%
4	-1382	96%	-0,2%
5	-984	97%	-0,9%
6	-665	98%	-0,9%
7	-345	99%	
8	-78	100%	
9	235	101%	0,2%
10	548	102%	0,4%
11	548	102%	0,4%
12	693	102%	
13	1202	103%	6,0%
Sectorgemiddelde	0	100%	0%

* Barema B4 wordt gehanteerd in de berekeningen van de loonkost.

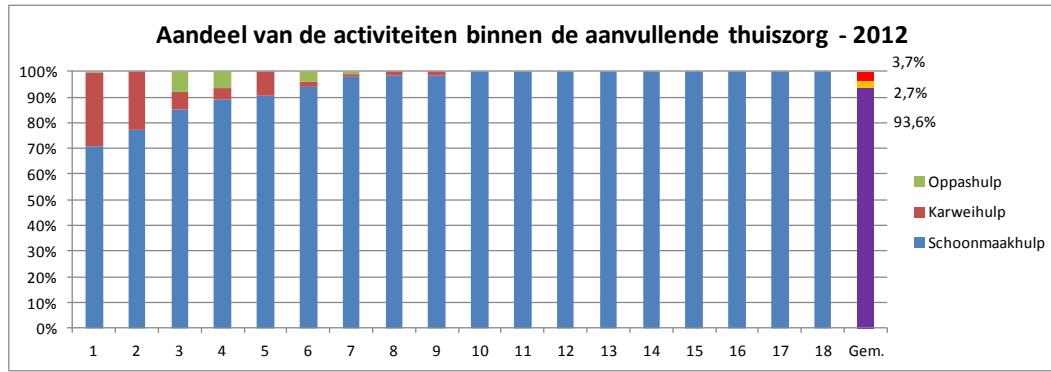
Bron Eigen bevraging, component anciënniteit (2011)

15.2 Bedenkingen

Men dient rekening te houden dat de aanvullende thuiszorg bestaat uit drie werksoorten, namelijk schoonmaakhulp, karweihulp en oppashulp. Sommige diensten bieden deze drie werksoorten aan, andere beperken zich tot schoonmaakhulp. Deze drie werksoorten kennen een gelijke subsidieregeling vanuit Welzijn, alsook worden alle activiteiten uitgevoerd door logistiek personeel. Ze verschillen met één belangrijk punt van elkaar, namelijk het aangerekende tarief aan de gebruiker. Diensten met een groter aandeel karweihulp als dienstverlening rekenen, gemiddeld gezien, een hogere bijdrage aan. Uit Vesta (2012) blijkt immers dat de private diensten voor schoonmaakhulp gemiddeld 7 euro per uur aanrekenen, voor oppashulp 4,51 euro en voor karweihulp maar liefst 11,85 euro. De subsidiërende overheid dient rekening te houden met deze verschillen indien men de impact van de gebruikersbijdrage voor aanvullende thuiszorg zou wensen te corrigeren. Ook in de nieuwe gebruikersbijdrageregeling bestaat nog steeds dergelijk prijsverschil tussen de bijdragen van de drie werksoorten binnen aanvullende thuiszorg.

De eerder berekende compensatie in de gebruikersbijdrage zonder onderscheid naar werksoort heeft bijgevolg weinig zin, tenzij men corrigeert voor het aandeel in de drie werksoorten.

Figuur 15.1 Verdeling werksoorten binnen de aanvullende thuiszorg (verdeling in gepresteerde uren)

Bron Vesta, 2012

Hoofdstuk 16.

Samenvatting

16.1 Doelstellingen

Dit rapport kent drie doelstellingen. Enerzijds het zoeken naar feiten en cijfers over de thuiszorg in Vlaanderen. Daarbij trachten we enige transparantie te brengen in de complexe regelgeving inzake de financiering van de diensten. De inkomstenstromen verlopen immers niet alleen vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, maar ook andere beleidsdomeinen en beleidsniveaus subsidiëren de sector. De federale overheid draagt meer bepaald bij tot de financiering van de diensten via een aantal tewerkstellingsmaatregelen (sociale Maribel, doelgroepwerknemers, structurele bijdrage-vermindering,...). Daarnaast kennen de lokale overheden tevens een rol in het financieringssysteem. Het administratieve kluwen dat hiermee gepaard gaat, trachten we aan de hand van dit rapport te reconstrueren, alsook telkens cijfermatig te kwantificeren. Hiertoe werd een databank opgesteld.

Anderzijds is het de bedoeling de huidige problemen die wegen op de financiële leefbaarheid van de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg in kaart te brengen, alsook de mogelijke financieringsproblemen te objectiveren. Dit hoofdstuk beantwoordt onder meer de vraag in welke mate de Vlaamse subsidie in verhouding tot de reële kosten staat, of in welke mate de diensten moeten steunen op andere inkomsten, zoals de gebruikersbijdrage, subsidiëring vanuit de lokale besturen,... De vraag is of voldoende correct met bepaalde parameters wordt rekening gehouden, en hoe dit kan ge(her)moduleerd worden. Met welke parameters dient de overheid rekening te houden en hoe zal dit gebeuren?

Als 'bijproduct', maar ook als basis werden diverse databanken geconstrueerd, wat toeliet met deze cijfers de analyses uit te voeren.

We onderscheiden doorheen het rapport de twee werksoorten, namelijk gezinszorg en aanvullende thuiszorg. Andere werksoorten, zoals gastopvang, vrijwillige oppashulp,... worden buiten beschouwing gelaten.

Gezinszorg bestaat uit persoonsverzorging, huishoudelijke hulp en schoonmaakhulp, alsook de daarmee verband houdende algemene psychosociale en pedagogische ondersteuning en begeleiding. Gezinszorg wordt uitgevoerd door de verzorgenden. Aanvullende thuiszorg wordt omschreven als de zorg die bestaat in het aanbod van schoonmaakhulp en optioneel de professionele oppashulp en karweihulp. De aanvullende thuiszorg wordt uitgevoerd door logistieke medewerkers.

De sector is volop in beweging. Momenteel wordt de nieuwe gebruikersbijdrageregeling en de maximumfactuur in de thuiszorg voorbereid op beleidsniveau. Deze nieuwe elementen zijn echter geen voorwerp van dit onderzoek.

Het onderzoek wordt benaderd vanuit de financiering van het aanbod (de diensten) en behandelt niet de hoogte van de gebruikersbijdrage, noch de impact dat dit op hen heeft, en evenmin de 'in-cash' financiering (bv. Vlaamse Zorgverzekering) van dit gedeelte van de thuiszorg.

16.2 Het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

De diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg worden erkend door het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid en vallen aldus onder de Vlaamse bevoegdheid. De Vlaamse regering is dan ook de voornaamste subsidiërende overheid van de thuiszorgdiensten. De subsidieregeling is opgesplitst naar de activiteiten gezinszorg en aanvullende thuiszorg. Voor gezinszorg wordt hoofdzakelijk een prestatiegerichte subsidiëring op basis van een aantal parameters (aantal uren, aantal gebruikers en aantal VTE) gehanteerd. Daarbovenop worden verschillende toeslagen toegekend. De subsidieregeling van toepassing op de werksoort aanvullende thuiszorg is verschillend van deze binnen gezinszorg en minder complex opgebouwd. De aanvullende thuiszorg wordt gefinancierd aan de hand van een vooraf vastgelegd aantal toegekende VTE logistieke medewerkers, en maakt daarbij geen gebruik van de prestatiefinanciering. Men moet echter wel aan een aantal prestatie-indicatoren voldoen om een volledig subsidiebedrag te ontvangen. Eveneens wordt de omkadering volgens deze parameter vergoed.

Finaal kan het ganse financieringsmechanisme als een kostenfinanciering beschouwd worden waarbij de financiering gebaseerd is op een aantal parameters en normen, met een plafond op het macroniveau (gesloten macrobudget). De twee subsidiemechanismen zijn naast elkaar tot stand gekomen en werden bij het Woonzorgdecreet niet op elkaar afgestemd ondanks dat de activiteiten onder één erkenning vallen. Daarnaast wijken tevens de subsidiebedragen voor de omkadering sterk af tussen de twee werksoorten. Het grote verschil zit in het feit dat men vanuit Welzijn voor de aanvullende thuiszorg, afgezien van de gebruikersbijdrage, een totale subsidiëring (100%) beoogt, terwijl er bij de subsidiëring van gezinszorg andere (aanvullende) subsidiekanalen noodzakelijk zijn. De aanvullende thuiszorg profiteert echter ook van aanvullende subsidiekanalen, zoals de structurele bijdragevermindering en de sociale Maribel. Dit onderzoek onderstreept deze verschillende benadering. De complexiteit en het gebrek aan transparantie in de wetgeving en subsidieregeling bemoeilijken de zoektocht.

16.3 Dataverzameling

Zowel de private als de publieke sector komt in dit onderzoek apart in beeld. Er zijn anno 2013 93 openbare en 26 private diensten. De private en openbare diensten presteren respectievelijk 14,1 miljoen uren (of 83,7%) en 2,7 miljoen uren (of 16,3%).

De ambitie om een minimale dataset te construeren resulteerde in een set van een vijftal databanken. Financiële en boekhoudkundige gegevens werpen onder meer een blik op de rentabiliteit en solvabiliteit van de dienst, de kosten en ontvangsten per uur, alsook het aandeel van de reguliere subsidies en de omvang van de personeelskosten in het geheel. De financiële informatie van de diensten werd op basis van vier administratieve bronnen en een bijkomende bevraging verkregen. Bij het verzamelen van de nodige gegevens werd zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande gegevens en databanken. De Bel-first (elektronische versie van de Balanscentrale - 2010) werd voor de gepubliceerde jaarrekening van de private diensten geconsulteerd. De analytische boekhouding van de betrokken openbare diensten (OCMW's) werden via het Agentschap Binnenlands Bestuur (2010) opgevraagd. Deze boekhoudkundige gegevens werden aangevuld met data van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, onder meer vanuit de exhaustieve databank Vesta (2011-2012 – uren, info tewerkstelling, gebruiker) en de financiële verslagen (2011), wat de analytische

boekhouding van de verschillende werksoorten binnen de diensten bevat. De financiële verslagen werden in het kader van dit onderzoek gedepouilleerd, wat een zekere tijdsinvestering vereiste. Dit zou naar de toekomst toe elektronisch (bv. via een gestructureerd Excel-schema) kunnen ingevoerd worden door de diensten. In laatste instantie deden we beroep op de diensten zelf, met name voor bijkomende personeelsinformatie. Een bevraging werd rondgestuurd met betrekking tot de registratie van de leeftijd en anciënniteit van het personeel, met als doel de impact van de leeftijd (VAP-dagen) op de kostprijs en het prestatieniveau te objectiveren, evenals het anciënniteitsniveau en de daarmee verband houdende loonkost van het personeel te bepalen.

De dataverzameling, wat betreft de financiële verslagen, werd zo exhaustief mogelijk aangepakt. De inspanningen leverden een mooi beeld op van de private sector. De analytische boekhouding van de private diensten bleek bijna exhaustieve data op te leveren (N=14 of 88% van het private urencontingent gezinszorg).

De financiële gegevens van de openbare diensten gaan echter gepaard met verschillende interpretatiemoeilijkheden, hoofdzakelijk wat betreft de identificatie van de werksoort in de boekhouding. Dit werd veroorzaakt door de bundeling van de verschillende thuiszorgactiviteiten in één activiteitencentrum (boekhoudkundig), waardoor een analyse op dat niveau moeilijk was. De complexe en niet-eenduidige aanpak van de analytische boekhouding binnen de openbare besturen is een tweede oorzaak. Daardoor beschikken we niet over de correcte perimeter van de boekhoudkundige gegevens, hoofdzakelijk wat betreft de aanvullende thuiszorg. Wij hebben de beschikbare informatie maximaal gebruikt en hierbij op tal van interpretatieproblemen gestoten. Daardoor wordt het ook onmogelijk om aan andere databanken te koppelen. Het is onbekend welk volume aan uren gekoppeld kunnen worden aan de resultaten aanvullende thuiszorg in de analytische boekhouding. De oefening kon bijgevolg slechts partieel voor de openbare diensten herhaald worden, maar de tabel op basis van de financiële gegevens Binnenlands Bestuur is al veelzeggend genoeg met 30 miljoen euro deficit in de openbare thuiszorgsector.

Een bijkomend probleem was dat een aantal koepels en een grote stad in geen van beide systemen voorkwam. De financiële data van deze koepels hebben wij via een bijkomende bevraging verzameld, waar maar zeer beperkt kon op geantwoord worden. De (financiële) structuren van de koepels (intergemeentelijke samenwerkingsverbanden) laten niet toe deze grotere openbare diensten mee te nemen in de analyse, omwille van de vermenging van de boekhouding van de koepels en de betrokken OCMW's. Het spreekt voor zich dat deze financiële rapporteringsverplichting voor alle diensten gelden, en dat dus ook de grotere diensten of koepels daartoe in staat moeten zijn. Maar ook de kleinere diensten hebben er belang bij om aan deze rapporteringsverplichting tegemoet te komen. Al deze openbare diensten hebben er belang bij om eenduidig hun activiteiten te rapporteren. Het is niet alleen een verantwoording van hun activiteiten, maar ook van mogelijke deficits en van mogelijke financieringsproblemen. Deze problemen worden herhaaldelijk vanuit de sector gesignaleerd. Het is enkel via dergelijke rapportering dat zij kunnen worden geobjectiveerd.

Wij rapporteren wat mogelijk was binnen de beperkingen van de basisgegevens. Het luik aanvullende thuiszorg werd dan ook omwille van de ontbrekende betrouwbaarheid slechts zeer kort aangehaald. De analyse, wat betreft gezinszorg, bevat echter 41% van het urencontingent van openbare diensten (N=46), wat in alle geval minder exhaustief is dan voor de private sector en onder meer te verklaren door het ontbreken van een grote stad en enkele koepels (goed voor 33% van de sector).

Daarnaast kon een onderscheid gemaakt worden tussen de financiering van de aanvullende thuiszorg in de openbare sector via de klaverbladfinanciering van de Lokale Diensteneconomie en de resterende aanvullende thuiszorg (niet in onze data opgenomen), meestal gefinancierd via GESCO-tewerkstelling. Een gesplitst beeld van deze financiële resultaten en de tekorten kon echter niet in beeld gebracht worden.

Wij ontdekten in deze fase een krachtig rapporteringsinstrument, maar dit wordt onbruikbaar als de rubricering niet meer gestandaardiseerd verloopt. In zijn verantwoordingsplicht hebben deze openbare besturen er alle belang bij dat dit meer zorgvuldig gebeurt, ook bij andere werksoorten. Een meer doorgedreven gestandaardiseerde indeling, minstens naar de werksoorten, is dan ook wenselijk naar de toekomst, al is het maar om verschillen tussen de private en openbare sector te detecteren.

16.4 Verschillen private en publieke sector

Zowel in de wetgeving als in de boekhouding werden verschillen gevonden tussen de private en de publieke sector. Een eerste belangrijk verschil bestaat in de geldende loon- en arbeidsvoorwaarden. De gemeenten en openbare besturen hanteren vaak gunstigere loonschalen voor hun personeel en hanteren een verschillend verlofstelsel. Dit kan de loonkosten laten opdrijven. De private sector kent echter specifieke sectorale onderhandelingen (VIA-akkoorden), waarbij het recht op de VAP-dagen een belangrijk verschil betekent. Het personeel ouder dan 45 jaar heeft namelijk recht op bijkomende verlofdagen (12, 24 en 36 dagen op jaarbasis voor respectievelijk 45+, 50+ en 55+). Ook het personeel ouder dan 35 jaar geniet van 5 bijkomende verlofdagen op jaarbasis. Gezien de vergrijzing van het personeel, betekenen deze VAP-dagen een globale kost van 4,85% voor het verzorgend personeel en 7,5% voor het regulier logistiek personeel. De subsidieregeling vanuit het domein Welzijn houdt rekening met deze kenmerkende regeling voor de social-profit via drie kanalen, met name de inzet van de sociale Maribel, gelijkgestelde uren en de toeslag werkdrukvermindering.

De openbare sector wordt ook anders behandeld vanuit de andere overheden. Zo kent enkel de private sector het recht op RSZ-vermindering. De tussenkomst van de provincie en gemeente wordt tevens anders ingevuld. Zo ontvangen de openbare diensten weinig tot geen reguliere subsidies vanuit de lokale besturen. De openbare diensten rekenen echter sterk op de gemeente voor de aanzuivering van het geleden verlies (4,97 euro per gepresteerd uur gezinszorg), wat heel wat hoger ligt dan de reguliere subsidie voor gezinszorg vanuit de gemeente bestemd voor de private sector (0,67 euro per gepresteerd uur).

De tussenkomsten in het kader van een aantal werkgelegenheidsmaatregelen (sociale Maribel, GESCO's,...) worden bovendien op een andere manier ingezet in de openbare sector. Zo worden relatief weinig middelen vanuit de sociale Maribel aan de erkende openbare diensten gezinszorg toegekend (keuze van het lokaal bestuur), maar de GESCO's zijn meer aanwezig in de openbare sector.

16.5 Analyse luik gezinszorg

De analyse werd telkens uitgevoerd op verschillende subniveaus (gezinszorg-aanvullende thuiszorg; privaat-publiek). Zowel de werksoorten gezinszorg en aanvullende thuiszorg werden (waar mogelijk) apart benaderd. Niet alleen de ontvangsten vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, maar ook de andere inkomstenstromen werden daarbij zo goed mogelijk gecijferd.

De private diensten genereren een gemiddeld resultaat van 0,18 euro per gepresteerd uur gezinszorg, ofwel een winstmarge van amper 0,52% uit de gewone bedrijfsactiviteit. Weinig private diensten gezinszorg zijn verlieslatend, maar er wordt ook weinig tot geen reserve opgebouwd. De openbare diensten registreren daarentegen een verlies van bijna 5 euro per uur gezinszorg en die wordt hoofdzakelijk gedragen door gemeentelijke bijdragen. Slechts vijf openbare diensten (van de 46 in de steekproef) konden in 2011 voor deze activiteit een positief resultaat voorleggen.

De complexiteit van de analyse werd benadrukt door de verschillende begrippen van het aantal uren (gepresteerde, gesubsidieerde uren; regelmatige, onregelmatige, gelijkgestelde uren, uren bijscholing,...). De kosten, opbrengsten en rentabiliteit worden immers uitgedrukt per uur. We nemen deze verschillende dimensies dan ook op in het rapport.

Aan de hand van de analytische boekhouding en de prestatiegegevens binnen Vesta kan de kostprijs per uur per dienst berekend worden en het aandeel van de subsidies daarin. De belangrijkste kostendrijver is de personeelskost.

Initieel wijken de personeelskosten zo'n 3,19 euro per gepresteerd uur af tussen de private en de publieke sector (respectievelijk 31,75 en 34,94 euro). Er kan bijgevolg gesteld worden dat een relatief groot verschil in loonkost per uur gevonden wordt, wat deels het verschil in rentabiliteit kan verklaren. Deze stelling kan echter genuanceerd worden door de impact van de RSZ-verminderingen (enkel van toepassing op de private diensten) op de loonkost in rekening te nemen. De impact van de RSZ-vermindering (1,41 euro) verklaart bijna de helft van de discrepantie van de gemiddelde personeelskost binnen beide sectoren en wordt in de vergelijking geneutraliseerd. De impact van de RSZ-vermindering wordt echter afgekalfd doordat Welzijn een deel van dit bedrag in mindering brengt van de reguliere subsidie (0,47 euro per uur). Het verschil in rentabiliteit kan bijgevolg gedeeltelijk verklaard worden door (loon)kostenfactoren (netto 1,78 euro), maar wordt tevens aan de ontvangstenzijde gevonden. Men zou nochtans verwachten dat de opbrengsten van de private en de openbare sector op hetzelfde niveau zou liggen omwille van de gelijke subsidieregeling voor gezinszorg. Maar Welzijn is niet het enige financieringskanaal van de sector.

In een volgende stap werd de inkomstenstructuur of het macrobudget van de diensten wat betreft gezinszorg in kaart gebracht. De inkomstenstructuur ligt, zowel op een absoluut als op een relatief niveau, anders tussen de twee sectoren. Het verschil in gebruikersbijdrage, het gebruik van de sociale Maribel en hoofdzakelijk de ontvangsten vanuit de lokale besturen zijn opmerkelijk.

Tabel 16.1 Inkomstenstructuur van de private en de openbare diensten gezinszorg (2011)

Inkomstenbron	Private sector na extrapolatie (N=20)		Openbare sector na extrapolatie (N=100)		Totaal na extrapolatie ¹⁵⁶ (N=120)	
Gebruikersbijdrage (omzet)	69 688 820	14,5%	12 087 333	11,8%	81 776 153	14,0%
Subsidies Welzijn	371 492 398	77,4%	71 177 221	69,4%	442 669 619	76,0%
Subsidies sociale Maribel	18 441 495	3,8%	1 105 668	1,1%	19 547 163	3,4%
Ontvangsten lokale besturen	9 440 537	2,0%	14 212 906	13,9%	23 768 485	4,1%
Andere subsidiebronnen - varia	1 329 775	0,3%	393 083	0,4%	1 722 858	0,3%
Andere subsidiebronnen - onbekend	9 590 254	2,0%	3 584 323	3,5%	13 059 522	2,3%
Totaal bedrijfsopbrengsten van het activiteitencentrum gezinszorg (70/74)	479 983 280	100%	102 560 524	100%	582 543 804	100%

Bron Analytische boekhouding en subsidielijst (financiële verslagen beschikbaar bij VAZG)

Vanuit Welzijn ontvangen de openbare diensten een iets lager subsidiebedrag (afwijking is afhankelijk van de gehanteerde uren). Per gesubsidieerd uur, wordt vanuit Welzijn een subsidie verleend van gemiddeld 26,84 en 27,80 euro¹⁵⁷, respectievelijk van toepassing op de openbare en de private sector. Het verschil van 0,96 euro per gesubsidieerd uur heeft voornamelijk te maken met de subsidie voor de omkadering. De drempel/norm ligt vaak te hoog voor de kleinere openbare diensten om in aanmerking te komen. Ook de toeslagen liggen lager (zie ook Vande Gaer & Gijssels, 2013).

De gebruikersbijdrage van de private diensten ligt gemiddeld op 5,28 euro per uur, waar de openbare diensten slechts gemiddeld 4,64 euro aanrekenen. De lagere aangerekende gebruikersbijdrage is een reflectie van hun doelgroep. Ook binnen de private en publieke sector wordt een grote spreiding opgemerkt, wat kan oplopen tot een verschil van enkele euro's per uur. Gezien de beperkte winstmarge van 0,18 euro per uur (private sector), heeft dergelijke spreiding in de gebruikersbijdrage een bijzonder belang naar financiële leefbaarheid toe. De vraag rijst of dit verschil in gebruikersprofiel dan ook niet beter gecompenseerd moet worden vanuit de publieke financiering. De hoogte van de gebruikersbijdrage hangt immers af van het profiel van de gebruiker wat betreft de gezinssamenstelling en vooral van het inkomen, maar is uit het opzet van dit onderzoek gehouden (behalve bij een aantal simulaties, zie verder). Hierbij bekijken wij de financiering vanuit het perspectief van de voorzieningen.

Binnen de sector werden individuele verschillen gevonden in de kostprijs en ontvangsten tussen de diensten zelf, die omwille van hun structuur, grootte, werksoorten, personeelskosten en andere factoren, andere resultaten kennen.

De openbare diensten tekenen een verlies op van gemiddeld 4,97 euro per gepresteerd uur gezinszorg. De private diensten kennen een gemiddelde winst van 0,18 euro, ofwel een verschil van 5,15 euro per gepresteerd uur. Welke elementen kunnen deze discrepantie verklaren? We zetten de verklaringen op een rijtje. De bedragen zijn alle uitgedrukt per gepresteerd uur.

¹⁵⁶ Extrapolatie op basis van de gepresteerde uren

¹⁵⁷ De mindering van de reguliere subsidies in het kader van de structurele vermindering niet in rekening genomen (aftrek subsidies van 0,47 euro per uur)

Iets meer dan de helft van de afwijking is te wijten aan de personeelskosten (zowel verbonden aan de loon- en arbeidsvoorwaarden, alsook aan de RSZ-verminderingen). Het verschil in gebruikersbijdrage en de reguliere ontvangsten van de lokale overheden verklaren respectievelijk ongeveer 7 en 9% van het verschil. Daarnaast wordt een verschil in de hoogte van de subsidiebedragen (en toeslagen) vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin opgetekend, wat oploopt tot bijna 19%. Ten slotte kan ruim 12% van de discrepantie niet gekoppeld worden aan een bepaald financieringskanaal.

Tabel 16.2 Het verschil in resultaat tussen de twee deelsectoren verklaard – activiteit gezinszorg (2011)

Oorzaak discrepantie	Verskil in euro per gepresteerd uur	In %
RSZ-verminderingen	0,94	18,3%
Personeelskosten	1,78	34,6%
Gebruikersbijdrage	0,37	7,2%
Subsidies Welzijn	0,96	18,6%
Lokale overheden (*)	0,46	8,9%
Andere (bv. uitzonderlijke kosten en opbrengsten)	0,64	12,4%
Totaal	5,15	100%

* Gemeentelijke bijdragen voor het geleden verlies niet meegerekend.

** De bedragen werden omgezet naar de dimensie 'gepresteerd uur'. Sommige getallen werden reeds in de dimensie 'per gepresteerd uur bij de gebruiker' of 'per gesubsidieerd uur' in het rapport opgenomen. Vanwege de vergelijkbaarheid werden alle bedragen omgezet naar één gemeenschappelijke dimensie.

Bron Eigen verwerking

Een belangrijke tekortkoming in de analyse is het gebrek aan cijfers over de effectieve tewerkstelling (VTE) van het verzorgend personeel. Vesta bevat slechts gegevens over de contractuele tewerkstelling (VTE), maar geen accurate gegevens over het reële prestatieniveau per VTE gezien loopbaanonderbreking, tijdskrediet, langdurige ziekte, e.d. niet in rekening wordt genomen. Omdat de kostprijs en de ontvangsten per uur worden uitgedrukt (en dus samenhangen met het prestatieniveau), is het belangrijk ook dit effect in kaart te brengen. Presteren de verzorgenden van de private en openbare diensten op een gelijkaardig niveau (bv. impact ziektedagen)? Putten de openbare diensten meer inkomsten uit de gebruikersbijdrage omdat ze meer prestaties leveren bij de gebruiker, gezien ze geen VAP-dagen hebben? Het effect van het prestatieniveau, ofwel de 'productiviteit' op de inkomsten en de kosten *per uur*, kan bijgevolg niet berekend worden, maar zou in zekere (vermoedelijk beperkte) mate bovenstaande verschillen mede kunnen verklaren.

Aan de hand van cijfergegevens, verzameld door de VVDG, kon echter wel het prestatieniveau (gepresteerde uren per VTE effectieve tewerkstelling) binnen de private diensten berekend worden. De correctie, contractuele ten opzichte van de effectieve tewerkstelling, bedraagt gemiddeld 13% in de private sector en hangt sterk van dienst tot dienst af. De prestatiecijfers worden meegenomen in de simulatie van de impact van de inkomsten van de gebruiker en anciënniteit op de financiële leefbaarheid van de diensten. Een vergelijkingspunt met de openbare sector kon echter niet berekend worden.

De (private) diensten werken met lage marges en een kleine wijziging aan de kosten- of inkomstzijde kan de winstgevendheid van de werksoort danig beïnvloeden. Het break-even punt is

namelijk kortbij, in zicht of net overschreden. De vergrijzing van het personeel en de daarmee verbonden groei in gemiddelde anciënniteit van het personeel kan het omslagmoment in gang zetten. Dit geldt tevens voor de openbare sector, waar reeds grote verliezen geregistreerd worden, al dan niet verband houdende met de stijgende personeelskost. In die zin is naar de toekomst toe het verder opvolgen en eventueel compenseren van een aantal kostenfactoren essentieel.

16.6 Analyse luik aanvullende thuiszorg

De interpretatiemoeilijkheden in de boekhouding en de beperkte reguliere financiering van de aanvullende thuiszorg binnen de openbare diensten, maakt dat wij de analyse van de aanvullende thuiszorg beperkt hebben tot de private sector. De perimeter van deze resultaten van de openbare sector, alsook de omvang van de sector (aantal uren) ontbreekt immers om een verdere analyse en vergelijking te maken per gepresteerd uur. Het is eerder een probleem van afbakening dan van gebrekkige cijfers, ook al speelt deze laatste een rol. Een eerste zicht op de structuur maakt duidelijk dat de openbare sector met grote tekorten kampt. De resultaten kunnen echter niet omgezet worden naar een vergelijking per uur.

De analyse is van toepassing op 96,5% van de gepresteerde uren binnen de private sector. De private sector kan rekenen op een gemiddeld resultaat van 0,93 euro winst per gepresteerd uur aanvullende thuiszorg en bouwt daarbij meer marge op dan de activiteit gezinszorg.

De gemiddelde gebruikersbijdrage (6,75 euro) ligt hoger dan voor de openbare sector (6,39 euro), en tevens hoger dan wat gevraagd wordt binnen gezinszorg (5,44 euro op sectorniveau anno 2012).

Het is duidelijk dat ook de structuur van de inkomstenstromen voor de twee werksoorten (gezinszorg en aanvullende thuiszorg) anders is opgebouwd (tabel 16.1 en 16.3). Voor de hoofdactiviteit gezinszorg haalt men meer dan 77% van de inkomsten uit de reguliere subsidie vanuit Welzijn. Bijna 15% is afkomstig van de gebruiker. De sociale Maribel staat in voor bijna 4% van de inkomsten. De lokale besturen dragen tevens hun steentje bij, wat neerkomt op 2% van de koek. De aanvullende thuiszorg haalt daarentegen meer inkomsten vanuit de gebruikersbijdrage (bijna 20%), alsook vanuit de sociale Maribel (7,6%), wat procentueel gezien op twee maal zoveel bijdragen kan rekenen vanuit het Fonds sociale Maribel. De lokale besturen leveren echter een marginale bijdrage aan het private segment van de aanvullende thuiszorg. Deze afdeling wordt dan ook verondersteld aan een kostendekkend tarief (uitgezonderd de financiering vanuit de gebruikersbijdrage) gefinancierd te zijn vanuit Welzijn, althans voor de toegekende (reguliere) VTE's binnen de private diensten. De prestaties van de sociale Maribel komen daar bovenop.

Tabel 16.3 De inkomstenstructuur van de aanvullende thuiszorg binnen de private diensten (N=19, 2011), een vergelijking met het luik gezinszorg.

Inkomstenbron	Gezinszorg (N=20) Extrapolatie bedragen (uren 2011)	In %	Per gepresteerd uur	Aanvullende thuiszorg (N=19) Extrapolatie bedragen (uren 2012)	In %	Per gepresteerd uur
Gebruikersbijdrage (omzet)	69 688 820	14,5%	4,94	26 110 168	19,4%	6,22
Subsidies Welzijn	371 492 398	77,4%	26,33	91 135 825	67,7%	21,70
Subsidies sociale Maribel	18 441 495	3,8%	1,31	10 255 465	7,6%	2,44
Ontvangsten lokale besturen	9 440 537	2,0%	0,67	304 849	0,2%	0,07
Andere subsidiebronnen - varia	1 329 775	0,2%	0,09	4 844 283	3,6%	1,15
Andere bronnen - onbekend	9 590 254	2,0%	0,68	2 079 873	1,5%	0,50
Totaal bedrijfsopbrengsten van het AC (70/74)	479 983 280	100%	34,02	134 730 463	100%	32,08

Bron Financiële verslagen (VAZG): subsidielijst en de analytische boekhouding

16.7 Impact anciënniteit en leeftijd van het personeel

Leeftijd (via het effect VAP-dagen) en anciënniteit zijn twee belangrijke factoren met een impact op de personeelskosten binnen de private diensten. Beide effecten werken bovendien cumulatief in deze kostprijsberekening. Voor de publieke sector geldt enkel de factor anciënniteit. De anciënniteit beïnvloedt de geldende jaarlonen. De leeftijd uit zich in de kostprijs onder de vorm van niet-gepresteerde, maar wel uitbetaalde uren (de VAP-dagen – bijkomende verlofdagen voor 45+). Een bijkomende bevraging bracht de leeftijds- en anciënniteitsstructuur van het personeel in beeld.

Er zijn twee elementen van de VAP-dagen die gecompenseerd moeten worden. De VAP-dagen gaan gepaard met een extra kost die gefinancierd moet worden. De personeelsleden ouder dan 45 jaar worden immers duurder per uur. Er moeten tevens bijkomende uren gepresteerd worden, wat vervangend personeel vereist en bijgevolg ook gecompenseerd dient te worden.

De reële kostenverhoging van de VAP-regeling bedraagt voor het verzorgend personeel gemiddeld 4,85% (ofwel 18 864 209 euro op sectorniveau gezinszorg, en daarbovenop 3 253 499 euro via gedeelde inkomsten van de gebruiker). De impact op de kostprijs van het logistiek personeel ligt, omwille van de verschillende leeftijdsverdeling, op maar liefst 7,1% (aanvullende thuiszorg). De implicaties van de regeling zijn substantieel te noemen.

De private diensten ontvingen in het verleden een bijkomend aantal uren sociale Maribel om dit te compenseren (omvang onbekend), alsook kunnen deze VAP-uren tot op een bepaald niveau als gelijkgesteld uur worden erkend (15 583 521 euro aan gelijkgestelde VAP-uren). Daarbovenop ontvangen de private diensten een toeslag werkdrukvermindering (3 987 023 euro) dat tevens voor dit doel kan aangewend worden. Deze drie compensatiekanalen kunnen slechts tot een zeker niveau becijferd worden.

Wat betreft de sociale Maribel als invulling van het vervangend personeel, dient volgende opmerkingen in acht genomen te worden. In eerste instantie werden de sociale Maribel middelen toegekend aan de private diensten voor de onderhandeling over de VAP-dagen plaatsvond. We kunnen dit bijgevolg geen echte compensatie noemen, maar het werd wel zo aanvaard door de private diensten in de sectorale akkoorden. Bijgevolg vervalt de werkelijke doelstelling van de sociale Maribel, meer bepaald de creatie van bijkomende arbeidsplaatsen, gezien de sociale Maribel werd ingezet als vervangend en geen bijkomend personeel.

De leeftijdsproblematiek weegt echter niet voor alle diensten even zwaar op de kostenstructuur door. Sommige diensten hebben namelijk meer of minder jong personeel in dienst. In het kader van een eventueel nieuwe financieringsformule wordt de vraag gesteld in welke mate de subsidieregeling kan en dient rekening te houden met de (werkelijke) impact van de VAP-dagen. Gezien leeftijd naargelang de functiecategorie afwijkt, is ook de impact van de VAP-regeling verschillend voor de twee werksoorten. Een correctie van de leeftijd in de financiering van de private diensten zou kaderen in een ondersteunend retentiebeleid en betekent een kostencompensatie voor wat overeengekomen is in de CAO's. De vraag dringt zich op hoe de openbare diensten in dit verhaal benaderd dienen te worden? Zij kunnen immers niet genieten van deze VAP-regeling en ontvangen bijgevolg geen compensatie. Ze kennen echter wel betere loon- en arbeidsvoorwaarden, maar dit wordt niet gecompenseerd in de subsidieregeling.

De bevraging kon tevens de gemiddelde anciënniteit van het personeel genereren. Ook hier dringt de vraag op of het werkelijke anciënniteitsniveau van het personeel kan en dient vergoed te worden vanuit de subsidieregeling van Welzijn. Het zou eveneens kaderen in een retentiebeleid. Het logistiek personeel is gemiddeld genomen ouder dan het verzorgend personeel, maar de anciënniteit ligt bij eerstgenoemde groep wel een tweetal jaar lager (11 en 13 jaar). In de openbare sector ligt de gemiddelde anciënniteit van het regulier logistiek personeel nog lager.

Aan de hand van de anciënniteitsgegevens kan de gemiddelde loonkost van het personeel (per dienst) bepaald worden. Dit vergelijken met het subsidiebedrag levert een beeld op van de onder- of oversubsidiëring van bepaalde diensten en functiecategorieën.

De werkelijke loonkost van het verzorgend personeel per dienst vergelijken met het subsidiebedrag dat men ontvangt per uur is een complexe opdracht. Deze berekening vereist cijfergegevens over de effectieve tewerkstelling (en dus het prestatieniveau per VTE), wat in Vesta ontbreekt. De cijfergegevens aangeleverd via het VVDG (2011), brengen echter de effectieve tewerkstelling van de zes grootste private diensten in beeld. We konden deze cijfers doortrekken naar de kleinere private diensten. Aan de hand van dit cijfermateriaal kon de werkelijke loonkost van het verzorgend personeel binnen de private diensten vergeleken worden met de forfaitaire subsidie van 25,29 euro per uur. We kennen echter de opbouw van het subsidiebedrag voor de prestaties gezinszorg niet, dus wij aarzelen om deze vergelijking te maken. Welke componenten bevat het naast een vergoeding voor de loonkost van de verzorgenden (aanvullend verlof voor 35+, tekort omkadering,...)? We doen bijgevolg geen uitspraken over het niveau en de toereikendheid van het subsidiebedrag voorzien voor een uur gezinszorg.

Een zicht op de effectieve tewerkstelling van de openbare diensten, alsook de geldende loonbarema's ontbreekt, waardoor voor deze groep geen vergelijking mogelijk is.

Een begeleidend medewerker in de private sector met een gemiddelde anciënniteit kost 53 814 euro op jaarbasis. Daar tegenover staat een subsidie binnen gezinszorg van 36 793 euro, ofwel een

ondersubsidiëring van meer dan 17 000 euro per VTE. De subsidie voor het begeleidend personeel binnen de aanvullende thuiszorg is wel kostendekkend. Uit de berekening blijkt dat de diensten gemiddeld genomen een tekort van ongeveer 0,90 euro per uur ontvangen aan subsidie voor het begeleidend en leidinggevend personeel binnen gezinszorg. De werkelijke loonkost van het regulier logistiek personeel valt wel binnen het subsidiebedrag.

16.8 Simulatie

Tot slot werd een simulatie opgezet, wat de impact van een wijziging in een tweetal parameters op de financiële leefbaarheid van de diensten nagaat. Wat is het effect van het compenseren van het verschil in gebruikersprofiel, alsook het vergoeden van de werkelijke anciënniteit als vervanging van het forfait? Het uitgangspunt van deze simulatie is budgetneutraliteit voor de overheid. Het macrobudget wordt in de simulatie verondersteld niet te wijzigen in functie van deze ingrepen in het financieringsmodel. Daarbij zijn er winnaars en verliezers. In dit rapport zijn deze winnaars en verliezers niet bekend gemaakt, maar wij kunnen wel de instelling identificeren die meer of minder goed gefinancierd zijn ten opzichte van het gemiddelde en in welke mate men bij de verdere veroudering ook het gemiddelde moet optrekken (wat nu misschien niet is gebeurd).

De prijszetting of uitspraken over het subsidieniveau komt in dit onderzoek niet aan bod. Het kan echter wel een instrument zijn voor de overheid om naar de toekomst toe het macrobudget te bepalen indien dergelijke veranderingen doorgevoerd worden.

16.9 Besluit

Dit onderzoek probeerde de financieringsmechanismen voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg te ontrafelen. Het leverde een complex organisch gegroeid stelsel op en de daaraan verbonden budgetten. Vooral wat betreft de anciënniteit is een systeem voorgesteld om dit naar de toekomst toe verder te verbeteren. Ook de impact van de leeftijd (via VAP-dagen) is becijferbaar tussen de diensten onderling en naar de toekomst toe. De berekeningen slaan vooral op de private sector. Het biedt tevens een referentiepunt voor de openbare sector. Ook voor de gebruikersbijdrage wordt de impact berekend voor verschillen tussen de diensten, en de mogelijkheid om dit te compenseren. Indien naar de toekomst toe deze parameters zullen gehanteerd worden voor een verdere correctie van de financiering per individuele dienst, privaot of publiek, en in macro-(budgettaire) termen hebben zowel de individuele diensten als de overheid belang bij nauwkeurig geregistreerde cijfers over zowel activiteiten, personeel als financiën. Veel van deze informatie wordt nu al opgevraagd of is beschikbaar, maar werd niet gebruikt. Daarnaast is er het Vesta-systeem dat wel een krachtig rapporterings- en beheersinstrument blijkt te zijn. Dat onderzoek heeft aangetoond dat ook de andere financieel-economische informatie of personeelsinformatie over finaal ongeveer 120 diensten kan verzameld worden. Hiertoe hebben wij een 'minimale dataset' gedefinieerd, ingevuld en gebruikt. Enkel door het te gebruiken komen de zwakten maar ook de sterkten naar boven. Voor de Vesta-gegevens is dit genoegzaam bekend. Voor de financiële gegevens bij het Binnenlands Bestuur aanwezig, zou dit een krachtig instrument kunnen worden als in de boekhouding de in de sector gehanteerde afbakening wordt gerespecteerd. Binnen dit onderzoek hebben wij ook de financiële verslagen beschikbaar binnen het Agentschap Zorg en Gezondheid voor verdere analyse toegankelijk gemaakt. De verslagen waren voorheen in feite alleen op papier beschikbaar, en werden hier verwerkt

in een werkbare databank. Dit zou naar de toekomst toe ook gecontinueerd kunnen worden binnen het Agentschap zelf, op basis van informatie die naar de toekomst toe ook verder elektronische zouden kunnen opgeleverd worden door de diensten zelf. Belangrijk hierbij is dat er een duidelijke definitie wordt opgelegd en nageleefd naar werksoort waarover dient gerapporteerd te worden. De diensten zelf kunnen dit het best inschatten. Voor de openbare sector lijken hun boekhoudkundige verplichtingen zoals wij die konden ontdekken in de informatie die ze opleveren bij het Agentschap Binnenlands Bestuur zelfs een troef. Indien op basis van deze informatie ook beter rekening kan gehouden worden met een aantal parameters ter aanpassing van het financieringsmechanisme en het financieringsniveau hebben zij er ook alle belang bij.

De financiële verslagen van de openbare diensten leverden soms meer details op, dan wat gevonden konden worden in de rekeningen van het Binnenlands bestuur. Maar voor al deze diensten gelden deze verplichtingen zodat op basis van deze boekhouding best een rapportering wordt opgesteld die voor beide administraties relevant is. Een samenwerking tussen het Agentschap Zorg en Gezondheid en het Agentschap Binnenlands Bestuur wordt aanbevolen zodat financiële informatie op een gestroomlijnde manier gerapporteerd en gecentraliseerd wordt, wat finaal efficiënter is.

Het verslag van het Rekenhof over de subsidiëring van de thuiszorg uit 2007 signaleerde toen al dat de werkings- en financiële verslagen van de betrokken diensten vaak onvolledig en onjuist waren. Dit constateren wij ook voor de huidige financiële verslagen. De werkingsverslagen werden reeds vervangen door het elektronische systeem Vesta. Een volgende stap zou kunnen zijn ook, misschien via Vesta, de financiële verslagen te digitaliseren en tot een werkbaar document te maken.

In het verslag van het Rekenhof over de subsidiëring van de thuiszorg (2007) werd aanbevolen een systeem in te stellen dat relevante statistische informatie en analyses aan het beleidsniveau rapporteert. Dit is tot op heden niet in werking getreden.

Het meer recente rapport van het Rekenhof (2013) over de gebruikersbijdrage in de welzijnssector werpt bijkomende vragen op. Een aantal hebben wij kunnen beantwoorden in dit rapport, maar ook de leemten blijven bestaan.

Wij hopen met dit rapport de verdere doenbaarheid te hebben aangekaart van de creatie van een minimale databank omtrent de performantie van deze diensten. De wenselijkheid daarvan is niet alleen geïnspireerd door een verantwoordingsplicht voor de publieke (en private) middelen die in de sector omgaan, maar ook in de noodzaak om deze publieke financiering te optimaliseren, ook in het belang van de duurzame leefbaarheid van de sector. Dat is het perspectief van de voorzieningen. Het is ook de garantie voor een perspectief vanuit de gebruiker.

Bibliografie

Boeken, artikels en documenten:

ACLVB (2012) CAO-bundel gezinszorg – PsC 318.02

Barr, N. (2004) *The Economics of the Welfare State*, 4e ed., Oxford: Oxford University Press.

Breda, J., Pacolet, J., Hedeboom, G. & Vogels, J. (2010) *Programmatie thuiszorg- en ouderenvoorzieningen*. Leuven: HIVA.

De Backer J., Hancké P., Vermeeren P.H., Vanslambrouck J. (2011) *OCMW-zakboekje Boekhouding 2011-2012*: KLUWER.

De Cuyper P., Jacobs L. & Van Opstal W.(2010), *Evaluatie van het nieuwe werkervaringsprogramma. Een analyse van de organisatie en financiële positie van de leerwerkbedrijven*, Leuven: HIVA.

Familiehulp vzw, (2011), *Jaarverslag*.

Gaeremynck, A., Van Herck, G. (2004). *Algemeen boekhouden*. Leuven: ACCO.

Gilot B. & Leroy J. (2010) *De beleids- en beheerscyclus van de gemeenten, de OCMW's en de provincies, de nieuwe regels toegelicht in 60 vragen en antwoorden*. VVSG

Jorissen, A., Roodhooft, F., Van Liedekerke, C., Walraevens, G. (2006). *Cost Accounting*. Antwerpen: Standaard Uitgeverij

Marchal, A. & Pacolet, J. (2002) *Plus est en vous herbekeken. Manpowerplanning in de zorgsector en de socioculturele sector*. Leuven: HIVA

OECD (2011) *A System of Health Accounts. Version 2.0*

Pacolet, J., Bouten, R., Lanoye, H. & Versieck, K. (1998) *De sociale bescherming van afhankelijke bejaarden in de lidstaten van de EU en Noorwegen*. HIVA-KU Leuven, Leuven.

Pacolet, J., De Wispelaere, F., Cabus, S. (2010). *Bomen groeien niet tot in de hemel. De werkelijke kostprijs van de dienstencheques*. Samenvatting, 25 pp. Leuven: HIVA-KU Leuven.

Pacolet, J., De Wispelaere, F., De Coninck, A. (2011). *De dienstencheque in Vlaanderen. Tot uw dienst of ten dienste van de zorg?*, Leuven: Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

Pacolet, J., De Coninck, A., De Wispelaere, F. (2014, te verschijnen). *Financiering van de welzijnszorg in Vlaanderen. Theoretische concepten*,. Leuven: Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

Pacolet, J., Merckx, S., Peetermans, A. (2008) *Is de thuiszorg onderontwikkeld in Vlaanderen en België?*, Leuven: HIVA.

Pacolet, J. & Strengs, T. (2011) *De kost van fiscale en parafiscale uitgaven en ontwijking in België*, Leuven: HIVA

Thuishulp vzw (2011) *Thuiszorg: financieringskanalen en subsidiesystemen*, powerpointpresentatie.

Vande Gaer E., Gijssels C. & Hedeboom G. (2013), *Naar een gepaste omkadering voor de gezinszorg binnen de erkende diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg*, HIVA-KU Leuven, Leuven

Vandeurzen, J. (2012) *Conceptnota berekeningswijze gebruikersbijdrage (diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg en diensten voor logistieke hulp)*.

Vandeurzen, J. (2012) *Conceptnota Vlaamse Sociale Bescherming – Maximumfactuur in de Thuiszorg*.

Van Herck P., Van de Cloot I. (2012) *Op zoek naar antwoorden op de uitdaging van betaalbaarheid van zorg: scenario's van hervorming van het financieringsmodel*, Itinera Institute.

Vlaams Parlement (2007) *Verslag van het Rekenhof over de subsidiëring van de thuiszorg*.

Vlaams Parlement (2011) *Budgettair draaiboek diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg*.

Vlaams Parlement (2012) *Toelichting VSB-decreet (Maximumfactuur)*

- Vlaams Parlement (2013) Gebruikersbijdragen in de welzijnssector door het Rekenhof.
- VVDG (2011) Onderzoek naar de financiële leefbaarheid: opvragen gegevens van de zes grootste private diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg.
- VVJG (1995) Financieringssystemen in de welzijnszorg in Vlaanderen en Nederland, p. 95.
- VVSG, (2010) Nota over de integratie aanvullende thuiszorg en diensten logistieke hulp in het Woonzorgdecreet.
- VVSG (2011) Thuiszorgdiensten OCMW's: te weinig geld en te veel regels.
- WHO (2006) Approaching health financing policy in the WHO European region. Denmark

Websites:

- www.zorg-en-gezondheid.be/ (Afdeling Thuiszorg - Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid)
- www.zorg-en-gezondheid.be/draaiboek_vesta/ (Draaiboek 3.2 Vesta)
- www.werk.belgie.be (FOD WASO)
- www.rszppo.fgov.be
- www.rva.be
- www.socialeconomie.be/lokalediensteneconomie
- www.aandeslag.be
- www.vivosocialeprofit.org
- www.provant.be
- www.west-vlaanderen.be
- www.oost-vlaanderen.be
- www.vlaamsbrabant.be
- www.limburg.be
- www.vlaanderen.be/sites/default/files/documents/begrotingsboekje_2012.pdf
- www.lokalediensteneconomie.be/klaverbladfinanciering
- www.acv-lrb-gent.be

Andere bronnen:

Woonzorgdecreet, 13 maart 2009

Het uitvoeringsbesluit van de Vlaamse Regering van 24 juli 2009 betreffende de programmatie, de erkenningsvoorwaarden en de subsidieregeling voor woonzorgvoorzieningen en verenigingen van gebruikers en mantelzorgers.

Ministerieel besluit van 26 juli 2001 tot vaststelling van het bijdragesysteem voor de gebruiker van gezinszorg.

Het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juni 2010 betreffende de beleids- en beheerscyclus van de gemeenten, de provincies en de openbare centra voor maatschappelijk welzijn.

Vlaams Intersectoraal Voorakkoord voor de Social Profitsector 2000-2005 - VIA 2 (29/03/2000)

Vlaams Akkoord voor de non profit / social profit 2006-2010 - VIA 3 ((06/06/2005)

Vierde Vlaams Intersectoraal Akkoord voor de social profit voor de periode 2011 tot 2015 - VIA 4 (02/12/2011)

BIJLAGEN

Bijlage 1 - Variabelen minimale dataset

b1.1 Variabelen databank gepubliceerde jaarrekeningen private diensten

Tabel b1.1 Inhoud databank gepubliceerde jaarrekeningen van de private diensten (2010)

Variabele	N (=aantal diensten)
Balanstotaal (20/58)	18
Bedrijfsopbrengsten (70/74)	16
Omzet - Gebruikersbijdrage (70)	16
Lidgeld, schenkingen en subsidies (73)	17
Andere opbrengsten (74)	16
Bedrijfskosten (60/64)	18
Handelsgoederen, grondstoffen (60)	16
Diensten en diverse goederen (61)	16
Bezoldigingen (62)	18
Bedrijfswinst/verlies (70/64)	18
Financiële opbrengsten (75)	18
Financiële kosten (65)	18
Uitzonderlijke opbrengsten (76)	18
Uitzonderlijke kosten (66)	18
Winst/verlies (7/6)	18

Bron Eigen databank op basis van de Bel-first (2011)

B1.2 Variabelen databank jaarrekening openbare diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg

Tabel b1.2

	Totaal sector	AC Gezinszorg en aanvullende thuiszorg	AC Gezinszorg	AC Poetshulp	AC Dienstencentrum	AC Dienstencheque	AC Klusjesdienst	Overkoepelende AC thuiszorgdiensten
Balanstotaal (20/58)	72	14	28	28	25	17	9	9
Bedrijfsopbrengsten (70/74)	72	14	28	28	25	17	9	9
Omzet - Gebruikersbijdrage (70)	72	14	28	28	25	17	9	9
Lidgeld, schenkingen en subsidies (73)	72	14	28	28	25	17	9	9
Andere opbrengsten (74)	72	14	28	28	25	17	9	9
Bedrijfskosten (60/64)	72	14	28	28	25	17	9	9
Handelsgoederen, grondstoffen (60)	72	14	28	28	25	17	9	9
Diensten en diverse goederen (61)	72	14	28	28	25	17	9	9
Bezoldigingen (62)	72	14	28	28	25	17	9	9
Bedrijfswinst/verlies (70/64)	72	14	28	28	25	17	9	9
Financiële opbrengsten (75)	72	14	28	28	25	17	9	9
Financiële kosten (65)	72	14	28	28	25	17	9	9
Uitzonderlijke opbrengsten (76)	72	14	28	28	25	17	9	9
Uitzonderlijke kosten (66)	72	14	28	28	25	17	9	9
Onttrekking aan de gemeentelijke bijdrage (794)	72	14	28	28	25	17	9	9
Winst/verlies (7/6)	72	14	28	28	25	17	9	9

Bron Eigen databank op basis van gegevens van het Agentschap Binnenlands Bestuur (2010)

B1.3 Databank financiële verslagen

Tabel b1.3 Inhoud van de databank van de financiële verslagen (private diensten – 2011)

	Gepubliceerde jaarrekening	AC Gezinszorg	AC Aanvullende thuiszorg	AC Karweihulp	AC Oppashulp	AC Dienstencheque	AC Overige
<u>Bron: subsidie lijst</u>							
Subsidies Vlaamse Gemeenschap		14	14		1		
Prestaties		1	1				
Omkering		1	1				
Toeslagen		1	1				
Subsidies Sociale Maribel		11	9				
Ontvangsten Lokale besturen		13	6		1		
OCMW's		6	0		1		
Gemeente		11	2		1		
Provincie		12	4		1		
Andere subsidiebronnen		9	9				
<u>Bron: Resultatenrekening</u>							
Omzet van het activiteitencentrum - gebruikersbijdrage (70)	15	14	14	1	3	3	16
Bedrijfsopbrengsten van het activiteitencentrum (70/74)	15	14	14		2	3	16
Bedrijfskosten van het activiteitencentrum (60/64)	15	14	14		1	3	16
Personeelskosten (62)	15	14	14		1	3	16
Winst/verlies van het boekjaar (7/6)	15	14	14		1	3	16

Bron Eigen databank op basis van de financiële verslagen 2011, VAZG

Tabel b1.4 Inhoud van de databank van de financiële verslagen (openbare diensten – 2011)

	AC - Enkel gezinszorg gerapporteerd -	AC Gezinszorg en aanvullende thuiszorg	AC Gezinszorg	AC Aanvullende thuiszorg	AC Karweihulp	AC Dienstencheque
Bron: subsidielijst						
Subsidies Vlaamse Gemeenschap	6	28	25	42	1	2
Prestaties			1			
Omkering			1			
Toeslagen			1			
Subsidies Sociale Maribel	2	10	4	5		
Ontvangsten Lokale besturen	2	10	4	2		
OCMW's						
Gemeente	1		1	2		
Provincie	1	10	3			
Andere subsidiebronnen	2	17	9	10		
Bron: Resultatenrekening						
Omzet van het activiteitencentrum - gebruikersbijdrage (70)	9	33	40	42	1	2
Bedrijfsopbrengsten van het activiteitencentrum (70/74)	9	33	40	42	1	2
Bedrijfskosten van het activiteitencentrum (60/64)	9	33	40	42	1	2
Personeelskosten (62)	9	33	40	42	1	2
Winst/verlies van het boekjaar (7/6)	9	33	40	42	1	2

Bron Eigen databank op basis van de financiële verslagen 2011, VAZG

B1.4 Variabelen weerhouden uit Vesta (2011-2012)

Tabel b1.5 Weerhouden variabelen Vesta 2011 - gezinszorg

	Openbaar	Privaat
Openbaar (1) of privaat (2)	100	20
Gewogen gemiddelde gebruikersbijdrage gezinszorg 2011	100	20
<u>Gepresteerde uren Gezinszorg</u>		
TOTAAL effectief gepresteerde uren gezinszorg (regelmatige & onregelmatige uren)	100	20
TOTAAL effectief gepresteerde gelijkgestelde uren	100	22
TOTAAL effectief gepresteerde uren bijscholing	100	22
TOTAAL uren gepresteerde uren gezinszorg die voor subsidiëring in aanmerking komen	100	22
- Uren regelmatige prestaties (in aanmerking voor subsidiëring)	100	20
- Uren onregelmatige prestaties (in aanmerking voor subsidiëring)	100	20
- Gelijkgestelde uren (in aanmerking voor subsidiëring)	100	20
- Uren bijscholing (komt bovenop urencontingent) (in aanmerking voor subsidiëring)	100	20
TOTAAL gesubsidieerde uren gezinszorg	100	22
Totaal gesubsidieerde gepresteerde uren bij de gebruiker + gelijkgestelde uren	100	20
Totaal gesubsidieerde uren bijscholing	100	20
Toegekend urencontingent	100	20
<u>Personeelsleden Gezinszorg</u>		
Totaal aantal verzorgenden op 1/01/2011	100	19
- Regulier	100	19
- GESCO	11	0
- Sociale Maribel	9	13
- Overige	5	3
Totaal VTE verzorgenden op 1/01/2011	100	19
- Aantal VTE regulier verzorgenden op 1/01/2011	100	19
- Aantal VTE GESCO verzorgenden op 1/01/2011	10	1
- Aantal VTE Sociale Maribel verzorgenden op 1/01/2011	9	13
- Aantal VTE overige - verzorgenden op 1/01/2011	5	3
TOTAAL aantal verzorgenden (met prestaties in 2011)	100	19

Bron Eigen databank op basis van Vesta 2011

Tabel b1.6 Weerhouden variabelen Vesta 2011 – gezinszorg (vervolg)

	Openbaar	Privaat
TOTAAL Aantal Verzorgenden (met contract in 2011, meerdere statuten per kop mogelijk)	100	20
- Aantal Verzorgende - Regulier arbeiders	34	20
- Aantal Verzorgende - Regulier bedienden	82	5
- Aantal Verzorgende - GESCO arbeiders	2	2
- Aantal verzorgende - GESCO bedienden	10	0
- Aantal verzorgende - sociale Maribel	9	14
- Aantal verzorgende - Art 60 bediende	2	0
- Aantal verzorgende - Andere arbeider	1	4
- Aantal verzorgende - Andere bediende	7	1
<u>Omkadering Gezinszorg</u>		
Totaal aantal begeleidend personeel op 1/01/2011	100	19
- Regulier	100	19
- GESCO	2	0
- Sociale Maribel	7	12
- Overige	2	7
Totaal VTE begeleidend personeel op 1/01/2011	100	19
- Aantal VTE regulier begeleidend medewerkers op 1/01/2011	100	19
- Aantal VTE GESCO begeleidend medewerkers op 1/01/2011	2	0
- Aantal VTE sociale Maribel begeleidend medewerkers op 1/01/2011	7	12
- Aantal VTE Overige -begeleidend medewerkers op 1/01/2011	2	7
TOTAAL Aantal begeleidend personeel (met contract in 2011, meerdere statuten per kop mogelijk)	100	19
- Aantal begeleidend personeel - Regulier	100	19
- Aantal begeleidend personeel - GESCO	2	0
- Aantal begeleidend personeel - sociale Maribel	4	12
- Aantal begeleidend personeel - Andere	3	7
Totaal aantal leidinggevend personeel op 1/01/2011	28	13
Totaal VTE leidinggevend personeel op 1/01/2011	28	13
TOTAAL aantal leidinggevend personeel (met contract actief in 2011)	36	13
Totaal aantal leidinggevend personeel op 1/01/2011	28	13

Bron Eigen databank op basis van Vesta 2011

Tabel b1.7 Weerhouden variabelen Vesta 2011 – gezinszorg (vervolg)

	Openbaar	Privaat
<u>Subsidiebedragen "Gezinszorg"</u>		
TOTAAL subsidie	100	22
- Subsidie gepresteerde en gelijkgestelde uren	100	20
- Subsidie bijscholing verzorgend personeel	100	20
- Subsidie begeleidend personeel	100	20
- Subsidie leidinggevend personeel	2	11
- Subsidie administratie & coördinatiekosten	100	20
TOTAAL toeslagen	100	20
- Toeslag vervoer	100	20
- Toeslag werkdrukvermindering	100	20
- Toeslag milieubewuste verplaatsing	100	20
- Structurele vermindering (-)	100	20

Bron Eigen databank op basis van Vesta 2011

Tabel b1.8 Weerhouden variabelen Vesta 2012 – gezinszorg en aanvullende thuiszorg

	Openbaar	Privaat
Openbaar (1) of privaat (2)	98	22
Gewogen gemiddelde gebruikersbijdrage Gezinszorg 2012	97	20
Gewogen gemiddelde gebruikersbijdrage Aanvullende Thuiszorg 2012	97	22
Gemiddelde gewogen gebruikersbijdrage - schoonmaakhulp 2012	98	22
Gemiddelde gewogen gebruikersbijdrage - karweihulp 2012	98	22
Gemiddelde gewogen gebruikersbijdrage - oppashulp 2012	98	22
<u>Gepresteerde uren</u>		
TOTAAL Effectief gepresteerde uren gezinszorg (regelmatige & onregelmatige uren) bij de gebruiker	97	22
TOTAAL Effectief gepresteerde uren Aanvullende thuiszorg 2012	98	22
Gepresteerde uren Aanvullende thuiszorg logistiek personeel	98	22
- Gepresteerde uren aanvullende thuiszorg Logistiek - poetshulp	98	22
- Gepresteerde uren aanvullende thuiszorg Logistiek - Karweihulp	98	22
- Gepresteerde uren aanvullende thuiszorg Logistiek - Oppashulp	98	22
Gepresteerde uren aanvullende thuiszorg Doelgroepwerknemers	98	22
- Gepresteerde uren aanvullende thuiszorg Doelgroep - poetshulp	98	22
- Gepresteerde uren aanvullende thuiszorg Doelgroep - karweihulp	98	22
- Gepresteerde uren aanvullende thuiszorg Doelgroep - Oppashulp	98	22
Toegekend urencontingent gezinszorg 2012	98	22
<u>Personeelsleden Aanvullende thuiszorg</u>		
Totaal aantal logistieke medewerkers op 1/01/2012	87	18
- Regulier	72	16
- GESCO	34	5
- Sociale Maribel	6	13
- Overige	12	5
Totaal VTE logistieke medewerkers op 1/01/2012	86	18
- Aantal VTE regulier logistieke medewerkers op 1/01/2012	73	16
- Aantal VTE GESCO logistieke medewerkers op 1/01/2012	35	5
- Aantal VTE Sociale Maribel logistieke medewerkers op 1/01/2012	7	13
- Aantal VTE overige - logistieke medewerkers op 1/01/2012	17	5

Bron Eigen databank op basis van Vesta 2011 en 2012

Tabel b1.9 Weerhouden variabelen Vesta 2012 – gezinszorg en aanvullende thuiszorg (vervolg)

	Openbaar	Privaat
TOTAAL Aantal logistiek werknemers (met contract in 2012, meerdere statuten per kop mogelijk)	97	20
- Aantal logistiek werknemers - Regulier Arbeiders	63	20
- Aantal logistiek werknemers - Regulier Bedienden	27	1
- Aantal logistiek werknemers - GESCO arbeiders	37	5
- Aantal logistiek werknemers - GESCO bedienden	4	0
- Aantal logistiek werknemers - Sociale Maribel	8	13
- Aantal logistiek werknemers - Art 60 Bediende	2	0
- Aantal logistieke werknemers - Andere arbeider	12	6
- Aantal logistiek werknemers - Andere bediende	3	0
Totaal aantal doelgroepwerknemers op 1/01/2012	32	9
Totaal VTE doelgroepwerknemers op 1/01/2012	32	9
Totaal aantal doelgroepwerknemers (met contract in 2012, meerdere statuten mogelijk)	36	11
- Aantal doelgroepwerknemers - Arbeiders	33	11
- Aantal doelgroepwerknemers - Bedienden	7	0
<u>Personeelsleden Gezinszorg</u>		
Totaal aantal verzorgenden op 1/01/2012	96	20
- Regulier	96	20
- GESCO	10	1
- Sociale Maribel	8	13
- Overige	7	4
Totaal VTE verzorgenden op 1/01/2012	96	19
- Aantal VTE regulier verzorgenden op 1/01/2012	96	20
- Aantal VTE GESCO verzorgenden op 1/01/2012	10	1
- Aantal VTE Sociale Maribel verzorgenden op 1/01/2012	8	13
- Aantal VTE overige - verzorgenden op 1/01/2012	7	4
TOTAAL Aantal Verzorgenden (met contract in 2012, meerdere statuten per kop mogelijk)	97	22
Aantal Verzorgende - Regulier arbeiders	32	22
Aantal Verzorgende - Regulier bedienden	81	6
Aantal Verzorgende - GESCO arbeiders	1	2
Aantal verzorgende - GESCO bedienden	10	1
Aantal verzorgende - sociale Maribel	9	13
Aantal verzorgende - Art 60 bediende	1	0
Aantal verzorgende - Andere arbeider	2	6
Aantal verzorgende - Andere bediende	7	0

Bron Eigen databank op basis van Vesta 2011 en 2012

Tabel b1.10 Weerhouden variabelen Vesta 2012 – gezinszorg en aanvullende thuiszorg (vervolg)

<u>Omkadering Gezinszorg en aanvullende thuiszorg</u>		
Totaal aantal leidinggevend personeel op 1/01/2012	36	15
Totaal VTE leidinggevend personeel op 1/01/2012	29	13
TOTAAL aantal leidinggevend personeel (met contract actief in 2012, meerdere statuten per kop mogelijk)	37	16
Totaal aantal begeleidend personeel op 1/01/2012	96	19
- Regulier		
- GESCO		
- Sociale Maribel		
- Overige		
Totaal VTE begeleidend personeel op 1/01/2012	98	22
- Aantal VTE regulier begeleidend medewerkers op 1/01/2012	95	19
- Aantal VTE GESCO begeleidend medewerkers op 1/01/2012	3	3
- Aantal VTE Sociale Maribel begeleidend medewerkers op 1/01/2012	6	14
- Aantal VTE Overige -begeleidend medewerkers op 1/01/2012	5	7
TOTAAL Aantal begeleidend personeel (met contract in 2012, meerdere statuten per kop mogelijk)	96	22
- Aantal begeleidend personeel - Regulier	94	22
- Aantal begeleidend personeel - GESCO	5	3
- Aantal begeleidend personeel - sociale Maribel	8	14

Bron Eigen databank op basis van Vesta 2011 en 2012

Bijlage 2 Bijkomende bevraging

Tabel b2.1 Voorbeeld bevraging component leeftijd en anciënniteit van het personeel van de erkende diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg (situatie eind 2011)

Anciënniteit	18 jaar		19 jaar		20 jaar		21 jaar		... 65 jaar
	# koppen	VTE	# koppen	VTE	# koppen	VTE	# koppen	VTE	...
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									
11									
12									
13									
14									
15									
16									
17									
18									
19									
20									
21									
22									
23									
24									
25									
26									
27									
28									
29									

Bron Eigen bevraging

Bijlage 3 Berekening bruto-loonkost t.o.v. brutoloon (factor 1,53)

Tabel b3.1 Berekening factor 1,53

	Variant 1		Variant 2		Variant 3	
Bruto Maandloon	60 000		80 000		100 000	
Bruto Jaarloon	720 000	1,00	960 000	1,00	1 200 000	1,00
Eindejaarspremie	30 800		36 800		42 800	
12 800 BEF + 2,5 % jaarloon						
RSZ op bruto + eindejaarspremie	260 528		345 890		431 252	
34,7%						
Vakantiegeld op maandloon	55 200		73 600		92 000	
92% op maandloon						
Tussentotaal	1 066 528		1 416 290		1 766 052	
3% forfait andere patronale kosten	31 996		42 489		52 982	
Eindtotaal	1 098 523	1,526	1 458 778	1,520	1 819 033	1,516

Bron VAZG

Afhankelijk van de patronale RSZ bedraagt de factor 1,52 à 1,53.

3% forfait andere patronale kosten:

- woon-werkverkeer
- arbeidsongevallenverzekering
- interbedrijfsgeneeskundige dienst
- vakbondspremies
- arbeidskledij
- kampvergoeding
- kosten sociaal secretariaat

Bijlage 4 - Financiële impact correctie gebruikersbijdrage en anciënniteit van het luik gezinszorg van de openbare diensten

Tabel b4.1 Impact correctie gebruikersbijdrage op de openbare sector (N=41)

	Vershil gebruikersbijdrage gezinszorg ten opzichte van het openbare sectorgemiddelde van 4,64 euro per uur (in euro per uur *)	Procentuele verhouding gebruikersbijdrage ten opzichte van het (openbare) sectorgemiddelde (in %)
1	-0,75	84%
2	-0,55	88%
3	-0,51	89%
4	-0,48	90%
5	-0,47	90%
6	-0,37	92%
7	-0,35	93%
8	-0,32	93%
9	-0,29	94%
10	-0,28	94%
11	-0,23	95%
12	-0,19	96%
13	-0,18	96%
14	-0,15	97%
15	-0,11	98%
16	-0,06	99%
17	-0,04	99%
18	-0,03	99%
19	0,03	101%
20	0,03	101%
21	0,03	101%
22	0,05	101%
23	0,06	101%
24	0,06	101%
25	0,08	102%
26	0,13	103%
27	0,14	103%
28	0,15	103%
29	0,16	103%
30	0,20	104%
31	0,22	105%

* Een negatief teken betekent dat de diensten een lagere gebruikersbijdrage aanrekenen dan het sectorgemiddelde.

Bron Vesta – 2011 – openbare sector

Tabel b4.2 Impact correctie gebruikersbijdrage op de openbare sector (vervolg)

	Verschil gebruikersbijdrage gezinszorg ten opzichte van het openbare sectorgemiddelde van 4,64 euro per uur (in euro per uur *)	Procentuele verhouding gebruikersbijdrage ten opzichte van het (openbare) sectorgemiddelde (in %)
32	0,23	105%
33	0,25	105%
34	0,28	106%
35	0,35	108%
36	0,53	111%
37	0,55	112%
38	0,94	120%
39	0,95	121%
40	1,04	123%
41	1,43	131%

Bron Vesta – 2011 – openbare sector

Tabel b4.3 Impact correctie anciënniteit op de openbare sector

	Afwijking gemiddelde loonkost verzorgende ten opzichte van het sectorgemiddelde (in euro per VTE)	Procentuele verhouding van de gemiddelde loonkost van een verzorgende binnen een dienst ten opzichte van het sectorgemiddelde (in %)
1	-11 746	73,5%
2	-9 318	79,0%
3	-7 861	82,3%
4	-6 552	85,2%
5	-4 111	90,7%
6	-3 187	92,8%
7	-3 187	92,8%
8	-2 102	95,3%
9	-1 738	96,1%
10	-1 732	96,1%
11	-1 730	96,1%
12	-1 728	96,1%
13	-1 720	96,1%
14	-1 539	96,5%
15	-273	99,4%
16	-92	99,8%
17	543	101,2%
18	724	101,6%
19	1 266	102,9%
20	1 276	102,9%
21	1 278	102,9%
22	1 280	102,9%
23	1 284	102,9%
24	2 191	104,9%
25	2 371	105,4%
26	2 552	105,8%
27	3 098	107,0%
28	3 100	107,0%
29	3 101	107,0%
30	3 101	107,0%
31	4 019	109,1%
32	4 930	111,1%
33	4 944	111,2%
34	4 944	111,2%
35	5 124	111,6%
36	6 209	114,0%
37	6 209	114,0%
38	6 572	114,8%
39	6 758	115,3%
40	6 762	115,3%
41	6 772	115,3%

* Een negatief teken betekent dat de diensten een lagere loonlast kennen ten opzichte van het sectorgemiddelde.

Bron Eigen bevraging (anciënniteitscomponent – openbare sector 2011)

Bijlage 5 Contactpersonen

B5.1 Leden van de stuurgroep

Tom Vermeire, VAZG

Ilse Goossens, VAZG

Erna Scheers, VAZG

Sandra Derieuw, Kabinet van de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Rob Vanhemel, Kabinet van de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Isabelle Van Vreckem, Departement WVG

Valérie Carette, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Agnes Bode, Familiehulp vzw

Marleen Delaere, Familiehulp vzw

Gino Vannieuwenhuysse, Thuishulp vzw

François Boddaert, IMSIR

Karel-Jan Meert, ABVV

Yves Giets, ACV

Joris Rosseel, ACV

Jozef Pacolet, HIVA

Annelies De Coninck, HIVA

B5.2 Bijkomende contactpersonen

Jan Mortier, ACV – openbare diensten

Bart Labeeuw, ACV – private diensten

Bart Vannetelbosch, ACV – private diensten

Frank Gabriels, ACOD – openbare diensten

Tine De Vriendt, VVSG

Robert Geeraert, VVDG

Stijn Paesmans, Welzijnsregio Noord-Limburg